Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Quaestiunculae super euangelia - Cod. Aug. perg. 191

Isidorus <Milesius>

[S.l.], 786-815

urn:nbn:de:bsz:31-97882

Visual Library

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Aug. CXCI

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Q. 1.

Questiuncule sup Ewangla de dictis Aug. Grego. Jo. etc.

G. H. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ub augie maioris 191 2

In xpi nomine incipit [illegible] tunculi super
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Dialogus in Evangel.

In primis mihi necessitatis causa querendum est
praeceptor ob time quid sit euangelium & unde
descendat & cuius in eo uerba ponantur & quare
quattuor sint qui hec gesta conscribserunt uel qui sunt
hi quattuor qui diuino spiritu adnuntiante prophetae hec edisserunt
obsecro ut mihi aperias

Euangelium dicitur proprie bona adnuntiatio
quae utique adnuntiatio est domini nostri ihesu xpi & uita ad
nuntiat post mortem, Descendit autem euangelium a
beo quod adnuntiat & ostendat quod is qui per prophetas
suos loquebatur uenit in carne sicut scriptum est qui loque
bar ecce adsum. Explicantes autem breuiter quid sit euan
gelium uel qui sint hi quattuor qui per prophetas ante
monstrati sunt nunc sua quaeque nomina singulis ad
signemus indiciis, Ait enim prophetae hiezechiel &
similitudo uultus eorum ut facies hominis & facies leo
nis ad extris illius & facies uituli & facies aquilae asi
nistris illius, Hi .iiii. has figuras habentes euangelis
tas esse non dubium est, Sed nomina eorum qui euan
gelia conscribserunt haec sunt
Matheus Marcus Lucas Johannis Sed modo fili kine
exponoti bi quam figuram & quam rationem unusquisque
in se contineat & quare matheus in se figuram hominis

habeat quia initio suo nihil aliud agit nisi nativitatem
salvatoris pleno ordine enarrat generationis, Sicenim
coepit, Liber generationis ihu xpi filii dd filii abraham.
Vides quia non immerito huic hominis adsignata est pso
nae quando ab hominis nativitate initium comprehendit.
Nec immerito ut diximus huic mysterio adsignata est mat
thei psonae
Marcus evangelista leonis gerens figuram a solitudine
incipit dicens vox clamantis in deserto parate viam dni
Sive quia regnat invictus huius leonis multifariae inve
nimus exemplae ut nunc vacat dictum illud.
Juda filius mis catulus leonis de germine mihi ascen
disti recubans dormivit ut leo & sic catulus leonis quis ex
citabit eum, Lucas evangelista vitulis speciem gestit.
ad cuius instar salvator nr est immolatus. Hic enim xpi evan
gelium locuturus sic coepit de zacharia & elisabeth de
quibus iohannis evangelistae in summa natura senectutis
& ideo lucas vitulo comparatur quia duo cornua duo testa
menta & quattuor pedum ungulas quattuor evangelia
quasi tenera firmitate continebat. Johannis habet
similitudinem aquilae. Eo quod nimis altae p & ierit, Ait enim.
In principio erat verbum & verbum erat apud dm & ds
erat verbum, Hoc erat in principio apud dm. & dd dt
de psona xpi. Renovabitur sicut aquilae iuventus tua
Id est xpi ihu dni nri qui resurgens a mortuis ascendit ad celos
Liber generationis ihu xpi hieronimus dix
filii dd filii abraham. Cur ergo posuit ordinem pp post &

ut anzeta dd & p'ea abraham nominaret.

M Hoc necessitate commutatus est. Si enim primum po
suisset abraham & p'ea dd rursus eis p & endus eet abrh
ut generationis series texeretur, Ideo ceteris intermissis horum
filium nuncupavit quia ad hos tantum facta est promissio
Ad abraham in semine tuo benedicentur omnes gentes. quod est xpus
ad dd. de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Hieronimus

A Quare usque ad ioseph generatores xpi de virgine maria
commemorantur. cum de illius semine xpus non sit natus sed

M Mattheus evangelista ita exorsus est, Liber generationis ihu xpi
filii dd filii abraham, Quo exordio suo satis ostendit gene
rationem xpi secundum carnem se suscepisse narrandam
secundum hanc enim xpus filius hominis est quod et appellat se
pissime seipsum commendans nobis quid miseri corditer digna
tus sit esse pro nobis. Nam illa supernae et aeternae generatio sed
quam filius dei unigenitus est ante omnem creaturam quia per ipsum
omnia facta sunt ita ineffabilis est ut de illo dictum apostolus
intellegatur generationem eius quis enarrabit, Ex sequitur
ergo humanam generationem xpi mattheus ab abrh ge
neratores commemorans quos perducit usque ad ioseph virum
mariae de qua natus est xpus Hieronimus

A Quomodo memoratur virum esse mariae ioseph. cum ipsa virgini
tatem suam deo dicaverit. et virgo permansit.

M Cum virum audieris suspicio tibi non subeat nuptiarum sed re
cordare consuetudines scripturarum quod sponsae vo
centur uxores. Augustinus Q. Insinuatur

A Quomodo sit xpus filius dd cum de ioseph filii dd concupitu

Sicque enim fas erat ut eum ab hoc coniugio separandum putaret quod non ex eius concubitu sed uirgo peperit xpm, Lucas inquid ait, Erant pater eius et mater mirantes super his qui dicebantur de illo, Cum igitur ipse non ex concubitu ioseph sed ex maria uirgine natum xpm unde eum patrem eius appellat nisi quia uirum eum in corde recte intellegimus sine commixtione carnis ipsa copulatione coniugii; Et ob hoc etiam xpi patrem multo coniunctius quia ex eius coniuge natus sit quam si esset aliunde adoptatus, Unde manifestum est illud quod ait lucas; Sicut putabatur filius ioseph propter illos dixisse quia ex ioseph sicut alii homines nascuntur natum arbitrantur, Ac per hoc etiam si demonstrare aliquis possit mariam ex dauid nullam consanguinitatis originem ducere, satis erit secundum istam rationem accipere xpm filium dd, qua ratione etiam ioseph pater eius recte appellatur, Quanto magis quia cum euidenter dicat apostolus paulus ex semine dd secundum carnem, Ipsam quoque mariam de stirpe dd aliquam consanguinitatem duxisse, Dubitare itaque non debemus cuius ex semine quoniam nec sacerdotale genus tacetur insinuante luca quod cognata eius esset elisabeth quam dicit de filiabus aaron.

Matheus sicut in ordine primus ponitur ita et euangelium hebraeo sermone in iudea primum scribsit, Euangelium bonum nuntium dicitur quia uitam ad nunciat post mortem regnum post seruitium requiem post laborem. Lucem post tenebras, Per quod non amplius recipiuntur quam .iiii or. euangelia dum lucas asserit, quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem rerum

quae in nobis compl. & cessant, Sed quia totus mundus ex iiii eli
mentis constat ex celo, terra, igne & aere, Ita & iiii euange
lia scilicet iiii elementa uel iiii mundi partes nos oportet recipere.
Igitur per caelum iohannem significat quia sicut caelum super omnia elimen
ta est sic & iohannis altiora patet ut dixit. In principio
erat uerbum & reliqua. Per terram mattheum significat quia
ex ortus est de homine scribere sicut dixit. Liber generationis
ihesu xpi filii dauid filii abraham, per aquam marcum significat quia
mare ab amaritudine uel magnitudine undarum dictus est
quia quasi ab amaritudine uel magnitudine predicauit sicut
dictum est, Uox clamantis in deserto parate uiam domini & reliqua,
quasi leo rugiens in heremo ita & leonis tenet figuram.
Per ignem lucas significatur sicut ipse scribit dicens. Erat
quidam sacerdos & reliqua. Fungebat sacerdotium quia
sacerdotium tunc igne cremabatur & sic aliam. Nonne
cor nostrum ardens erat in nobis & reliqua, Ideo quoque lucas uituli
speciem gestat propter uirtutem & potentiam, Sic & quat
tuor flumina quae egrediuntur de paradiso quasi iiii euan
gelia de uno fonte procedunt per quos irrigatur uniuersus
mundus fons ille interpretatur xpus, idem & arbor uitae;
Nam per illa iiii flumina id est iiii euangelia per quas irrigan
tur corda fidelium, Uisio quam uidit ezechiel super
fluuium chobar, uidit enim iiii animalia plena oculis
ante & retro, & ex oculis eorum scintillae emicantes
senas alas habentes. Duae uelabant caput, ostendit
quod ante principium mundi nemo scit nisi deus. Duae
uelabant pedes ostendit post finem mundi quid sit uelatum

hominib;, Duce p quas uelabant pectus ostendit pre-
sentiā istā quā ex parte uidimus & ex parte nescimus,
Personas alias sex ac & ates mundi intelleguntur. Ocu-
lis plena ante & retro p̄dicatio & uirtutes euangeliorum
siue apostolorum doctrinā adnuntiat preterita & fu-
tura, Pedes pennati ostendunt homines spirituales,
qui euolantes ad celos terrena despiciunt, Uersis
uultib; se aspiciebant. pariter se n̄ uidebant. idest ubi se con-
cordant euangeliste in sermone. Non se uidebant illud
ē qd proprie edidere, Rotis in rotis. id ē euangeliū in euan-
gelio. uel testamentum in testamento, Spr̄ uitae in ro-
tis hoc est spr̄ scr̄ in euangelistis, Quocumq: ibant n̄ re-
uertebantur idest ubi ibant ad p̄dicationem ad meliora con-
scendebantur, Non retro reuertebantur ad pristinā conuersa-
tionem, Iterum sic dicuntur p̄dicationes euangelistarum
girantes totum mundum, Spr̄ in rotis confirmatio noui
& ueteris testamenti, Nam & ille discus quattuor lineis
ligatur ad p & rx de celo missus in quo erant munda &
inmunda animalia. iiii euangelia. iiii. linea p̄figu-
rant munda & inmunda iudaeos & gentes.
Arca testamenti itaq: in qua erant duae tabulae &
uirga aaron. & arca quattuor anulos habebat. &
in fractis anulos. uectes manentes. ibidem ad uehendā
arcam, Arca illa testamenti. ecclesia intellegitur, Duae
tabulae. duo testamenta, Uirga crux intell. iiii ani-
mal. iiii. euangelia, Uectes. sacerdotes intell, Sic illi
circumdati erant ab anulis & sēp parati ad portandā arcā

Itaque et sacerdotes debent esse docti ex duobus testamentis et
muniti in iiii euangelice postandam et defendendam
ecclesiam ab heresiis uel persecutoribus, Sicut quod dicitur
lignum in qua paste uersum fuerit firmum stat. Itaque et sa-
cerdos qui in quattuor euangelia instructus fuerit in
quae paste motus fuerit firmus stabit.
Sancta uero ecclesia non recepit nisi iiii euangelia quamuis
xii inueniantur scripta, Quattuor enim flumina
egrediuntur de paradiso de uno fonte, Primus flumen dicitur phison.
interpretatur insufflatio significat iohannem, Secun-
dus flumen dicitur geon. interpretatur uelocitas significat
matheum, Tertius flumen dicitur tigris. it. interpretatur fe-
licitas significat marcum, Quartus eufrates signifi-
cat lucam. Δ
Quare omnium rerum interrogate quid hic in hoc argu-
mento hieronimus nomina rerum dixisset, M. Quia
res corporalium et incorporalium nomen communis est, Δ. Inter-
rogate quia fidei necessarium est quid xpistempus ordo nu-
merus dispositio uel ratio, M. Tria tempora in generatione
xpi comprehenduntur. Ante legem per cabrichim et sub lege
per dd et sub sequenter et post legem per xpm unum tamen seculum
hic et tria tempora signat patrem et filium et spiritum sanctum unus tamen
dicitur sic xpi tempus esse confitemur, Δ. Ordo quomodo con-
uenit xpo, M. xl, ii uiri in genealogia xpi sic ordinan-
tur ut filius semper sequitur patrem sic in fide recte dominum patrem
preponimus filio ut pater et filius, Δ. Dispositio quid po-
test esse xpus, M. Abrichim namque incipit computatio

generationis xpi quia primum fidem sortitus est, Cum autem fidem
accipiebat xpi semine compl. & usem & sic genuit xpm in isaac
& isaac in iacob & sic ceteris sequentes usq: dum dicitur uirum mariae
ioseph de qua natus est ihs qui uocatur xpus. A. Numerus quid
potest esse xpus. M. XLII generationes sunt in genealogia xpi &
tres diuisiones & in unaquaeq: diuisione XIIII. Tria tres per
sonas sig, IIII. IIII or. euangelia & quadriformem mundum
in ecclesia & hominem. ex IIII substantiis consistentem, Quae
omnia per quadriformem doctrinam euangeliorum renouantur,
A. Ratio quid conuenit xpo. M. xpi ratio est malos perdere bonosq:
in suum ouile recipere sic in ista genealogia istos qui boni fuerunt
aut a bonis parentibus uenerunt uel bonos filios habuerunt in suam
genealogiam recipiebat. & impios a bieo sic tres reges.
ioas. ochoziam. amasiam. excludit quod fidei necessarium intellexit,
A. Quis conscripsit hoc euangelium, M. matth. A. Quare
hanc interpretationem accepit. M. Primum donatus est in eo
quod cum donauit illi principatum saeculare sed apostolicum dicit.
Non est potestas dationis sic ad eo. Secundo ut uocauit eum de
foro ad se, Tertio quod dimisit ei omnia peccata sua, Quarto
quod eum elegit in apostolatum, V. per insufflationem spiritus sancti
ut est accipite spiritum sanctum, VI. in quo eum ad scribendum euange
lium elegit, VII. quia primus omnium scripsit. A. Euange
lium bonum nuntium quare hanc interpretationem accepit.
M. Quia septem nuntiat quae xpo conueniunt, A. quae.
M. Aduentum eius. Baptismum. Passionem. Sepulturam.
Resurrectionem. Ascensionem. Et aduentum. postea ore
eius ad iudicium. probis. VII. modis hic lib. euangelium nomina
tur

A Hac septiformis doctrina quid agit, M. unum hominem
septenum docet, A Cur septiformem dicis quiquadriformis est.
M. exterius idest terra aqua aeri igni. et triformis in thys.
idest irascibilis concupiscibilis rationabilis ut iohannes
in apocalipsin dicit, Liber apocalipsi. septem sigillis signatur
ostenditur. idest de hoc libro et de hac septiforme doctrina
mystice declaratur. A Liber gen. ihu ad quod respicit, M. hoc
incorruptibili principium ad corruptibile principium ubi dicitur.
Liber gen. ad hoc quia liber libro et principium principio oppo
nit, quia scriptum est, In primo mare conteres caput
eius et in novissimo mari posterior eius, A Liber quam et hi
mologiam habet. M. hoc nomen libri a libro tacte dicitur. quia liber
tacte animarum adnunciat, Sive liber a librando dicitur. quia liber tacet
premia scilicet et poenam peccatoribus; vel liber ut augustinus dicit.
Liber a libro hoc est arboris cortice dempto atque liber ricto ubi
ante copiam castarum antiqui poetae carmina discribebant,
Alibi liber grecum nomen est et interpretatur memoria et sic legi debet.
hac est memoria ihu xpi, A Queritur quare matheus
totum librum generationem appellat, M. quia morem gentis sue
sequitur. morem enim hebreorum. ut a principiis librorum nomi
na imponant, A Ihu xpi. cur hac ex duo nomina tam diversa
in scripturis ponuntur ut aliquando ihs preponitur xpo. Ali
quando xps ihu. M. quia ut quando apostoli hebraicis
litteris ad hebreos scripserunt hebraicum ihm preponerent
greco nomini xpo. et iterum quando grecis grecum nomen
quod est xpi preposuerunt ihu. A filii dd. id est fortissimum. filii
abrahae pater multarum gentium. Quare dd preposuit abrahe,

M. quia ordinem p̄posterū fecit uel quia ad d̄ xp̄m signifi
cat & abrahā significat ecclesiā, A. quare horū duorū
dic̄ ēē xp̄m, M. quia ad illos iustificatio ē repmissio xp̄i &c.
& ideo hoc quia morem gentis suae utebatur. mos ē enī
ebreorū ut si quis in omni genere optimus fit omnis sub
sequens generatio eius filii deputari solent. & ideo
filius regis in euangeliis legitur. atq; pro diuinitate filius
regis ē uteo ē modo & p humanitate filius regis dicetur. A. Dehinc ar qū nullā femi
narū scārū mulierū in genealogia xp̄i posuit. sed tantū
modo peccatrices, M. quia de peccatoribus nascens pecca
tores redemere uenerat ut omniū peccatis deleret.
A. quare matheus p uerbum genuit. Lucas p uerbum fuit
genealogiam texit. M. quia matheus carnalem lucas
legalem sequitur generationem. A. Cur matheus deor
sum lucas sursum genealogiam numerat. M. quia mat
theus salutem animarum p discensionem filii dī in uterum
uirginis mariae significat. Lucas requiem sempiternam
p ascensionem eius ostendit. A. Cur p xlii generationes
ista genealogia xp̄i texitur. quia in his tribus ce ze res
cede cadibus plenitudo nāe salutis mystice continetur.
A. ubi inuenerit testamento. hoc ē putatio huius generatio
nis p figuratur, M. In xlii mansionibus quas habuerūt
filii israel quando uenerūt de terra egypti, A. quot diuisiones
sunt istius genealogiae, M. tres. A. quae. M. prima ab
abrahā usq; ad electionē. secunda ab electione
usq; ad transmigrationē. Tertia a transmigratione
usq; ad xp̄m, A. quot sunt res quae euangeliū deforis
monstrant,

M. xiiij. A. quae M. Nom. locus. temp. p̄sonae. causae. linguae. regu
lae ordo. auctoritas. figurae proph. & ic. significationes demon
strationes conuentionesq: Ubi ē locus p̄sonae temp. huius
euangelii. M. locus ē iudea p̄sonae matth. in tēpore dadii
imperatoris. A. Sponsa quae redicta. M. Sponsa nuncupa
ta a sponsa nec uoluntate. A. cur de disponsatio & n̄de
simplici uirgine nascitur xp̄s. M. iiij. ob causis. prima
ut origo sacrae mariae ostenderetur. ii. ut partus ei fal
leretur a diabolo putante de uxore non de uirgine gene
ratum. quia neq: demones neq: diabolus scire potuit quod
dī filius uenisset in mundum. & si cognouissent nūquā dn̄m
gloriae crucifixissent. tertia ut n̄ lapidaretur a iudaeis
ut adulteria, Quarta ut solatiū haberet fugiendi in aegyptū.
A. Nec miriendū iuxta historiā quia elisabeth cognata dicatur ēe
mariae, cum superius haec de domo dauid illa de filiab; aaron
ostaesse narretur, M. Legim̄ quia aaron ipse de tribu iuda
de qua dd̄ ostus ē uxorem acciperit, Uidelicet elisabe filiā
amminadab. sororem naason qui fuit dux trib; iuda in de
serto cum egrederentur ex aegypto. Rursusq: regnantibus
dd̄ posteris. legim̄ q̄d ioada pontifex maxim̄ uxorē habu
erit de tribu regali. hoc ē ioseb & h. filiā regis iorā, Ipse
ē ioada cuius filium zachariā uirum aeq: scīrsimū lapida
uer̄ inter tēplū & altare, Sic & iā ipse dn̄s beatorum mar
tyrum mentionē faciens in euangelio testatur. unde tribus
utraq: hoc ē sacerdotalis & regia cognitione sēp ad inuicē
probatur ēē coniuncta, Potuit aū huiusmodi coniunctio
& iā recentiore tēpore fieri datis nubtū feminis de tribu.

in tribum ut manifestae. beatitudinem et ricem quae de
tribu regia descendit. cum tribus sacerdotali cognationem
habuisse constaret, Quod mysteriis caelestibus aptissi
me congruit, Oportebat namque ut apparens in mundo
mediator dei et hominum de tribu utriusque carnis originem
haberet, Quia nimirum ipse in humanitate adsumpta
utramque habiturus erat personam et sacerdotis scilicet et
regis. siquidem de regia potestate quae electis suis
regnum perenne tribuit et presens sancti euangelii lectio testatur.
quia regnabit in domo iacob in aeternum et reliquum. porro de
pontificali dignitate illius in qua pro nostra redemptione
hostiam suae carnis offerre dignatus est testatur
propheta quia tu es sacerdos in aeternum secundum
ordinem melchisedech.

Firmissime tenendum est carnem xpi ex utroque genere
propagatam et regum scilicet et sacerdotum in quibus
personis a pudillum populum ebreorum et iam mystica unc
tio figurabatur idem crisma unde xpi nomen elucet
tanto ante et ia ista euidentissima significatione
prenuntiatum Hieronimi

Dum ioseph non sit pater domini saluatoris quid pertinet ad dominum
generationis ordo deductus usque ad ioseph.

Mergo quia primum non esse consuetudines scripturarum
ut mulierum in generationibus ordo texeretur, Deinde
ex una tribu fuisse ioseph et mariam ut et lege eam
cogebatur accipere ut propinquum. Hieronimi

Dicur euangelista mattheus ioseph dixit filium iacob.

& lucas eum filium appellauit heli.

M Matthaeus enim enumerat descendens ad dauid usque ad ioseph. Lucas autem ascendens a ioseph usque ad dauid facile est ut aduertatur duos patres habere ioseph potuisse. unum a quo genitus alterum a quo fuerat adoptatus, Antiquae enim erat consuetudo adoptandi & iam in populo dei. ut sibi filios facerent quos non ipsi genuissent, Sic filia pharaonis moysen adoptauit in filium & iacob filios ioseph. unde intellegitur lucas patrem ioseph non a quo genitus sed a quo fuerat adoptatus suscepisse in euangelio suo. Cuius progenitores sursum uersus commemorarent. donec exiret ad dauid, Cum enim necesse sit utrumque euangelistam uerum narrantem & matthaeum & lucam ut unus eorum eius patris originem tenuerit qui genuerat Alter eius qui adoptauerat ioseph quem probabilius intellegimus adoptantis originem tenuisse quam eum qui noluit ioseph genitum dicere ab illo cuius eum filium esse narrabat, Commodius enim filius eius dictus est a quo fuerat adoptatus. quam diceretur ab illo genitus cuius carne non erat natus.

Matth. autem dicit. abrahe genuit isaac. isaac genuit iacob atque ita in hoc uerbo quod est genuit perseuerans donec in ultimo diceret iacob autem genuit ioseph, Satis enim expressit ad eum se patrem perduxisse generantium a quo ioseph non adoptatus sed genitus erat. Quamquam si & iam lucas genitum ioseph diceret ab heli. nec sic nos hoc uerbum perturbare deberet, Ut aliud crederemus quam ab uno euangelista gignentem ab altero adoptantem patrem fuisse commeratum.

eyserius de eodem

Nobis ergo in mine ostendere quomodo ioseph dicitur
secundum matth quidem patrem habuisse iacob. qui de-
ducitur per salmon. sed lucam uero heli qui deducitur per
nathan utique isti ipsi idest iacob & heli quierant duo fratres
habentes. Alius quidem nathan alius autem melchi pa-
trem ex diuerso genere uenientes & iam ioseph auiesse
uidebantur, Est ergo modus iste. Nathan & melchi
diuersis temporibus; de una eademque uxore est hac nomine
singulos filios procreatur, Quia nathan qui per salmo-
nem descendit uxorem eius primus acciperat. & relicto
filio uno iacob nomine defunctus est. post cuius obitum
quoniam lex uiduam alio uiro non uelat nubere. melchi qui per
nathan genus duxit cum esset ex eadem tribu sed non ex eodem
genere relictam nathe accepit uxorem. ex qua & ipse
suscepit filium nomine heli per quod ex diuerso patrum
genere efficiuntur iacob & heli uterini fratres, Quorum
alter idest iacob fratres heli sine liberis defuncti uxorem
ex mandato legis accipiens genuit ioseph, Naturam
quippe germinis suum filium propter quod scribitur. iacob
autem genuit ioseph, Secundum legis uero preceptum heli
efficitur filius cuius iacob quia frater erat uxorem
ad suscitandum semen fratris acciperat. & per hoc ra-
tio inuenitur atque integra generatio & ea quam math
enumerat dicens iacob autem genuit ioseph
& ea quam lucas conpetenti obseruatione desig-
nauit dicens, Qui putabatur esse filius ioseph.

qui fuit iacob qui et ipse sub scannante eadem destinctio
ne heli esse filius putabatur qui fuerat melchi, Quia
legalem hanc successionem quae velut adoptione
quaedam erga defunctos constat magis quam germinis
veritate competenti satis per hoc designavit indicio. Hier.

Apostolos paulus inquit: si quis forni carne iungitur unum
corpus efficitur. et in lege praeceptum est non solum reos. sed etiam
reos conscientiae criminum obnoxios esse peccati, Quid
ergo ioseph cum crimen celaret et uxoris iustus scribitur.

Hoc testimonium marie est quod ioseph sciens illius cas
titatem et admirans quod devenerat celat silentio
cuius mysterium nesciebat. Agustinus

Quomodo intellegitur quod dixit maria ad angelum.
et unde hoc sciam quia vir non cognosco. respondit
gabriel angelus, Spiritus sanctus superveniet in te et virtus
altissimi obumbravit tibi

Ambigente maria de conceptu possibilitatem ange
lus praedicat dicens, Spiritus sanctus superveniet in te hoc est ne du
bites quia vir nescis quod enim dixi ait quia concipies.
spiritus sanctus superveniens in te operabitur ut concipias sine
viro et virtus inquit altissimi obumbravit tibi, Altissimi
virtus sine dubio xpus est. hoc enim ad eius personam pertinet;
Superveniens enim spiritus sanctus in virginem. sanctificavit eam opere
suo efficiens corpus sanctum ex ea in qua virtus quae dicitur
dei filius nasceretur, Cuius obumbratio in virginem
haec est. ut de immensitate divinitatis aliquid esset in
utero virginis quantum possit capere natura humana

quod quasi ex splendore obumbratio diceretur uistus
dei esse tamen dei uirtus nec non et dr. nihil enim de deo est quod non
dicatur dr. Nam hoc corporeum ut sit in carne aliquid
et caro dici non possit ut pili et ossa et cetera. AGUSTIN

A DS certe perfectio est et nullius egens quid ergo opus
fuit xpo saluatore ut nasceretur de deo et filium habere
dr per quem omnia faceret

M Cum ea quae non erant dr uoluisset exsistere et ma
iestati suae minime hoc opus condignum fuisse sciret
prius de se cum sit natura simplex et incorporeus filium
generauit. qui nihil ab eo distaret ut magnitudini suae
congruus responderetur effectus. Quid enim ultra pos
sit facere quam ut sit alterum qui perfectus est generaret.
Hoc ergo perfectum opus est quo nihil possit uideri praestantius.
Cetera omnia minora sunt. Quanto enim excellentior
his omnibus xpus est. tanto magis creatio illorum inferius
est generatione eius. Est et aliud. Dr enim ex quo sunt
omnia uolens condere creaturam. uerbum prius quod in mi
nisterio apud se habebat generauit hoc est fecit exsiste
re. quod uerbum idcirco filium nuncupauit ut ostenderet
a se illum extitisse et esse sibi consubstantiuum ut lex quae
filii deparentibus sunt hoc credibile faceret per quod mysteria
aeterna creaturae mysterium quod latuit in eo ex eterno. AGUSTIN

A Uoluntate pietatis genuit filium an necessitate.

M Nec uoluntate nec necessitate quia necessitas
in deo non est. praeire uoluntas sapientiam non potest
quod est filius. Igitur prius est rationabiliter sapere

quam rationabiliter uelle, Nam quidam nostrum cum eum
interrogasset & hereticus: utrum uolens an nolens genuerit
pater filium laudabiliter respondisse fertur, Dicinque
& tu hereticae, Deus pater necessitate est deus an uoluntate,
Quod si dixisset & necessitate sequebatur illum grandis
absorditas. si autem uoluntate respondebatur illi: ergo uolun
tate est deus non natura & in laqueum cum uoluit ponere
ipsi incidit & uidens se conuictum obmutuit. AGUSTINUS:

ACUS saluator cum sanctus sit natus & xpus dominus in ipsa natiuitate
appellatur baptizatus est cum baptismum purgatio
nis causa sit & peccati,

MUerum & manifestum est saluatorem baptismum non
guisse quia xpus non factus sed natus est dicente ange
lo pastoribus; Natus est uobis hodie saluator qui est xpus
dominus in ciuitate dauid, Denique sciens iohannis sanctitatem deus
prohibebat eum ab baptismo saluator uero instituit fi
eri oportere non utique propter peccatum sed propter implen
dam iustitiam, Dignum enim erat ut ipse exemplum esset
futuris filiis dei qui per baptismum filios dei fieri docebat & qui
credentibus spiritum sanctum dari promittebat debuit istud in se
in & ipso uisibiliter demonstrare qui conperto credenter
inuisibiliter accepere spiritum sanctum in spe haberent, Nam
saluator utique cum de spiritu sancto nascitur purificatum corpus
habuit, Unctio enim carnis eius spiritualiter mutero da
ta est, Spiritus enim sanctus purificauit quoddam carnis uirgine
in corpus saluatoris proficit. & hac est unctio carnis
corporis saluatoris quare & natus xpus est appellatus,

Quod enim per olei unctionem prestabat dominus ministerio
prophetarum his qui in reges unguebantur, hoc pre-
stitit spiritus sanctus homini xpo addita expiatione, Quia
anteriores xpi solam potestatem imperii accipiebant per
unctionem, salvator autem et potestatem accepit homo
natus et purificatus est natus, Incongruum enim erat
ut dei filius in corpore subdito peccatis nasceretur, ho-
minis ergo causa est suscipiens et per regenerationem
filios dei fieri docens baptizari debuit ut in se hoc osten-
deret ratum, facile enim probatum habetur et suadetur
quod dicitur sicut magistro fieri videatur, Sicut quoque et
vistutum insignia oportuit fieri ut iam filius dei apparens
per mysterium regenerationis medillam daret corpo-
reis passionibus ut exemplum esset futuris fratribus;
quia per regenerationem accipit unusquisque potestatem vistutis

Si ideo salvator baptizatus est ut ex- Agustinus
emplum esset quare circumcisus ceteros prohibuit circumcidi,
Circumcisio preterit tempore mandatum est. quam-
usque ad xpm oportuit habere auctoritatem ut tamdiu
currerit quamdiu xpus nasceretur, Promissus
abrahe ut deinde cessaret circumcisio promissione
impleta, Infigurat enim xpi isaac promissus est,
Dixit enim ei dominus. in semine tuo benedicentur omnes gentes
quod est xpus, Fides enim quam abrahe acceperat re-
stauratio a xpo est ut in semine abrahe quod est xpus
benedicerentur omnes gentes sicut promissum fuerat
Circumcisio itaque signum fuit promissi filii idem xpi. quo

nato cessare oportuit signum promissionis, Ita tamen
ut ipse promissus adveniens signum patris acceperit et ut
scirent et uris esse qui promissus fuerit omnes gentes iustificare
per fidem in circumcisione cordis, Quia enim patri Abrahe
carnaliter non Ysaac filii signaculum circumcisionis cor
porale fuit ita et eorum qui spiritualiter nascuntur spiritua
le signum est circumcisio cordis ideoque rectius post Xpm
non adhuc oportuit carnaliter circumcidi. AGUSTINUS

A Si de spiritu sancto natus est Xpus id est effectus et maiora
cordis factus. Cur dictum est sapientia quae utique Xpus est
aedificavit sibi domum.

M Questio ista gemina ratione debet intelligi primum
domus Xpi ecclesiae quam aedificavit sibi sanguine suo,
Deinde potest et corpus eius dici domus eius sicut dicitur et tem
plum eius, Si enim propter habitationem dicitur templum dei
non absurde dicitur et domus sicut legimus in lege, Sed si
effectu spiritus sancti factum est corpus quod et domum dici
posse arbitramur quare de persona Xpi relatum est
quaeritur. Factum filii factum patris est quia utriusque
unaquaeque est, Simili modo et ita factum spiritus sancti factum
filii est dei propter naturae et voluntatis unitatem,
Sive enim pater faciat sive filius sive spiritus sanctus trinitas est
quae operatur, et quicquid tres fecerint dei unius est operatio,

A Si omnia ratione facta sunt quid est AGUSTINUS
ut viii Ieronimus Iohannes salvator natus dicatur.

M Nemo sic poterit ebitari ut neget omnia facere
re deum cum ratione, Ideo ergo Xpus descendens de

sacris sedib; ad saluté mundo tribuendam ut et ita ipsum
mundum et tempora a se institutis doceret; Tunc
nasci homo uoluit ad deminutionem humani gene
ris augmentandam in dm̄ quando ex magna dimi
nutione lux quae diei est crementum incipit accepere ut
tempus nativitatis eius rationem congruat doctrinae
diuinae quae ex umbra mortis homines coepit
multiplicare ad uitam aeternam. AGUSTINUS
Si ex semine dd̄ xp̄s filius dō factus est sed carnem
hoc est natus ita filius dī est in utroq; quia scriptura est, quod
ergo p̄ quam baptizatus est dictum est ei ad dn̄o dō tuus
filius meus ego hodie genuite.
M xp̄s filius dī ex aeternitate est sed spm̄ scita
tis iuxta carnem uero ex semine dd̄ natus est filius
dō ut in utroq; non factus dō filius habeatur sed nr̄;
Illud autem quod in baptismo audit mysterium non sua causa est;
Nam hoc omnib; audit qui baptizantur. Ipse autem de
monstratur tantummodo ut ex hoc appareat in
homine uirtutib; dr̄. Et eri uero firmantur quia ex
hoc incipiunt esse filii dī. cum scm̄ accipiunt spm̄. Quam
uis enim scm̄ natum sit corpus dn̄i non tamen sacramento rege
nerationis firmatur fuerit homo; xp̄s esse filius dī
nisi spm̄ scm̄ accipisset iuxta decretum renascibili
tatis donum. Nam et iudaei filii dī dicti sunt in de
uotione non in sacramento quod nunc operatur ut accep
tae remissione peccatorum super uenientem spm̄ scm̄ dican
tur filii dī; Saluator enim natus est sed carnem filius

di. & p̄ in mysterio firmatur, Nec enim poterit quod de
sc̄o sc̄m nactus ē n̄ dō nasci sed ut p̄ positum mysterium im-
pleretur sup̄ uenientem spū n̄ diminutum est sed auctū,

A Sol & plane mouere nonnullos. Aq̄ in concordia
quod lucas ait in dieb; baptismi iohannis herodem
fuisse tetrarchen galileae quando & ic̄ dn̄s iuuenis
baptizatus ē. mattheus aū mortuo herode dic̄ puerū
ihm̄ ab egypto remeasse quod interesse nisi exponatur
uidetur esse diuersum.

M hoc utrumq; uerum ēē non potest nisi duo
fuisse intellegantur herodes. quod tam̄ ita fieri po
tuisse scias duos homines eodem modo appellatos intelle
ge, Nec ōiste posterior herodis prioris herodis filius fuis
se p̄hibetur, Sic archelaus quem mattheus in iudeo regnū
patri mortuo successisse cōmemorat; Sicut philipus
quem fratrem tetrarche herodis. & ipsū ithuriae tetr
chan lucas insinuat, Rex enim fuit herodis. ille qui quere
bat animam pueri xp̄i. herodis aū alius filius ei n̄ rex sed
tetrarcha dictus est quod nomen grecū a parte quarta indictū
resonat Item in concordia

A forte aliquis mouetur cur matth̄ dixerit ideo timuisse
ioseph. cum puero reuerte ire in iudeam quia p̄ patre suo he
rode archelaus filius ei ibi regnabat. quid potuit ire in ga
lileam ubi alius filius eius herodis tetrarcha erat sic lucas

M Quasi uero ipsa sint tēpora quib; tunc puero testatur
tamen beatus quae nunc lucas cōmeruit quae usq; ad cō
modatam erant ut in ipsa iudea n̄ nūc rex ēē archelaus

sed pontius pilatus qui non rex erat iudeorum sed preses.
Cuius temporibus gentes sub tiberio cesare filii maioris
herodis non regnum habebant sed et archan. Quod utique
non dum factum erat quando ioseph timens archelaum in
iudeo regnantem se in galileam cum puero contulit. ubi
et ciuitas eius erat nazareth; Xc. In concordia.

Dicit aliquis quomodo ergo sic lucas narrat ibant parentes
eius per omnes annos pueritiae xpi in hierusalem si arche
lai timore illuc prohibebantur accedere.

Hoc mihi non est difficile nec si aliquis euangelistarum
expressisset quamdiu ibi regnaret archelaus. fieri
enim poterat ut per diem festum inter ingentem turbam
latenter ascenderent mox reuersuri ubi tamen aliis
diebus habitarent et uerint uti et solemnitatem preter
misissent in relegiosi. nec continua mansione con
spicui, Hinc et iam illa soluitur questio quomodo potuerint
compleris diebus purgationis matris eius toti cum illo as
cendere in templum ut fierent circa eum sed legem domini.
quis enim non uideat et iam illum unum diem regem multis
occupatum latere potuisse.

Hinc quoque quaeritur quemadmodum dictum sit a iohan
ne ego non nouerim eum sed qui misit me babtizare in aqua
ille mihi dixit, Super quem uideris spiritum descendentem et ma
nentem super eum. hic est qui babtizat in spiritu sancto, Si enim
tunc cognouit eum cum columbam uidit discendentem super eum.
quaerendum est quomodo dixerit. uenienti ego magis
a te debeo babtizari et tu uenis ad me.

M[illegible] ante quam columbae discende
rit. ex quo apparet quam uiseum iam nosset cum et iam
in utero matris cum ad helisabeth maria uenisset
exultauit. Aliquid tamen in eo quod nondum nouerat co
lumbae discensione dedicisset. quod ipse scilicet in spiritu
sancto baptizaret propria quadam et diuina potestate
ut nullus homo qui accepisset eadem baptismum, et iam si aliquem
baptizaret possit dicere suum esse tradere uel a se da
re posse spiritum sanctum. GREGORIUS

A Quaerendum nobis est quur spiritus sanctus patri et filio coeternus
in igne apparuit; Quur in igne simul et linguis; Cur aliquando in columbae aliquando uero in igne monstratur. Cur super
unigenitum filium apparuit in columbae specie et super
discipulos in igne ita ut neque super dominum uenisset in igne. ne
que super discipulos monstraretur in columba.

M Per quae tuor itaque haec quae proposuisti soluendo rede
amus, Patri namque et filio coeternus. spiritus in igne monstra
tur quia incorporeus et ineffabilis atque inuisibilis ignis est
dicitur; Ad testimonium paculo. dicitur nostrum ignis consumens est.
Dicitur quippe ignis dicitur. quia per hunc peccatorum rubigo con
sumitur; De hoc igne uenitur dicitur, Ignem uenimittere
in terram. et quid uolo nisi ut ardeat, Terra enim uocata
sunt corda terrena. quae dum semper infimas in se cogita
tiones congerunt. a malignis spiritibus conculcantur,
Sed ignem dominus in terram mittit. cum afflatu sancti spiritus cor
carnalium incendit et terra ardet. cum cor carnale
in suis prius uoluptatibus frigidum. relinquid con

cupiscentiae presentis seculi & incendit ad amore
dei, Bene ergo in igne apparuit spiritus quia ab omni
corde quod replet, Corporem frigoris excutit & hoc
in desiderio succe aeternitatis accendit, In igneis autem
linguis monstratus est quia is de spiritus coaeternus est filio
& habet cognationem maximam linguae cum verbo.
Verbo quippe patris est filius & quia unus est spiritus &
verbi filii substantiae idem spiritus monstrare debuit in
lingua vel certe quia per linguam procedit verbum in lin
guis apparuit spiritus. Quia quisquis sancto spiritu tangitur dei
verbum id est dei filium confitetur & negare dei verbum
non valet quia iam sancti spiritus linguam habet. Eucherius
A Qualiter accipiendum est de columbae illius corpore
in qua ad saluatorem spiritus sancti peruenit manifesta discensio
utrum antea iam fuerit an ad tempus factum subito apparuerit
M Utique ostensum est. nec ut signum visibile sancti spiritus qui
erat invisibilis monstraretur, Verum quod corpus colum
bae illius pro divina potentia sed in tempore factum
ad horam apparuisse ac deinceps distitisse credendum est.
Angeli vero cum se humanis oculis offerunt creduntur
ut quorundam opinio est ex isto crassiore aere id est
vicinoteris ad presens corpus adsumere. Porro autem
vocem aliquam ita putantur expymere cum illius aeris
ictu tamquam flatu verborum sonum reddunt. Eucherius
A Quare filius dei in homine apparuit & spiritus sanctus in columba
M Quia ille ut exemplum vivendi demonstraret homini
bus ille ut donum ipsum quod bene vivendo peruenitur

significare et apparuit; Utrumque autem visibiliter factum est
propter rebelles ab his que oculis cernunt corporeis ad
ea que mentis acie intelleguntur sacramentorum gradibus trans
ferendos, Nam et verba sonant et transeunt. Nam
tamen ea que ab verbis significantur cum aliquid divinum loquen
do exponitur similiter transeunt.

A Quemadmodum intellegendum est quod legitur ipse vos bab
ti zabit in spiritu sancto et igne

M Hoc est quia per spiritum sanctum vel peccata exuruntur in no
bis vel sanctificatio tribuitur vel caritatis in passionibus
tolleriendis fervor accenditur. Aut certe quia spiritu
baptizati divino iudicio examinabimur. Sunt qui
dicunt apostolos spiritu sancto baptizatos esse cum super eos
ignis apparuit. GREGORIUS NAZONZENUS

Docere vellim quot annorum erat ihesus quando baptiza
tus est vel in qua etate is esse debet qui ad sacerdotium
vel ad docendum elegitur, Sicut a maioribus traditum
est hos ad sacerdotium hoc opus vocandos qui in pueritia
et adulescentia ceteros minores gradus cum castitate
dignitate et sapientia transcenderunt, Tunc hoc tempus
opportunum putant sicut ihesus venit ad baptismum, Obser
vet itaque omnimodis unusquisque presul qui pre est quod
xxx annorum erat ihesus quando baptizatus est, Sine
dubio actum et iohannis amplius aliquid habebat etatis.
Et tu antequam adolescas antequam genas vestias barbis
iam docere vis; Etiam senex et magister fieri antequam
discipulis cupis, Quod certum est quia ideo leve et facile

putas quia id penitus ignoras, Continuo namque ab his talibus
danihel et samuhel pueri ad exemplum proferuntur
presbiteros iudicantes, Et alios atque alios memo
rant de quibus tale aliquid inuenitur ut gestum scrip
turae huius historiae refert et mille exempla parata
habentur in lingua, Paratiores enim semper et meditati
ueniunt hi qui contra ordinem aliquid et legis cupiunt
obtenere, Quibus respondendum est. Quia et si ita ges
serunt non continuo legem dederunt, Si semel aliquando aut
raro aliquid tale factum est quoniam quidem neque si una
alicubi hyrundo uideatur ueris continuo tempus adduxit.
Aut si quis unam gramam sciat geometriis continuo iudicandus
est, Aut si quis semel in ore in hieme transierit con
tinuo et iam nauigandi tempus ad hiemem transfertur.
Uerum iohannis baptizat et accedens ihesus sanctificat qui
dem et ipsum qui baptizat precipue tamen ut uterque adam
in se peliat aquis, Sed ne ab his quidem quis spiritum et uirtutem
iohannis habere meruerint, Sed ascendit ihesus de a
qua secum quodam modo demersum educens et eleuans
mundum, Et uidit diuidi caelos et aperire quos sibi
ac nobis post se aliquando cadere ille conclusit, Sic
igneae rumphaeae paradisus fuerat exclusus, Spiritus sanctus
testimonium perhibet in specie columbae corporalis
sic dicitur, Et uidit spiritum dei descendentem, Sed iuste
quaeritur; Quomodo uideri poterat spiritus dei qui est inui
sibilis et incomprehensibilis et in omnia elementa diffusus
Sed uidit spiritum dei cor mundum et munda conscientia uidit

inquid spm̄ dī ille de quo scribitur, Inter natos mulierum non emo sur
rexit maior. Item alibi de eodem

Aquaeratione negat se iohannis xpm̄ scisse ante bab
tismum. Cum uenientem ad babtismum dicat: ego a te de
beo babtizari et tu uenis ad me, quomodo ignorabat eum
quem prohibuit humilians se ei.

Ma postolus contestatur. Dico enim xpm̄ ihm̄ ministrum
fuisse circumcisionis pp ueritatem dī ad manifestandas p
missiones patrum hoc est in quo nesciebat dn̄m iohannis
quam uis enim magnificentiam eius non ignoraret et hoc tamen
latuit eum quia ipsum fides cebriche implendae erat;
Sciebat enim dn̄m sed ante pre eet quidonum dī patrib; se pro
missus ministraturus erat nesciebat hoc est quod tamen
se dedicisse pro fitetur cum uidit in eum spm̄ descen

Aquidem hoc uitium in malachia. Agustinus dixit
prophetae scribtum sit. Ecce mitto angelum meum
ante faciem tuam qui preparabit uiam tuam ante te. Marcus
euangelista in isaiae scribtum ad serat. Ag̃ in c̄ cord

Non potuit latere marcum quid scribere et necenim ex
pers erat lectionis quia ab infantia diuinis litteris
inbutus exercitatus erat in lege maxime cum apos
tolos sit secutus. Sciens autem omnia ad auctorem esse re
ferenda dictae haec ad isaiam reuocauit qui sensum
istum prius intimauerat dicens, Uox clamantis in de
sesto parate uiam dn̄i. rectas facite semitas dn̄i nr̄i.
Deniq: pueri bae malachiae statim subiecit euange
lista dicens. Uox clamantis in deserto et relq

ut iungeret utriusque verba prophetae ad unum sensum
pertinentia sub prioris prophetae persona. AGUSTINUS

D Quae ratione magi chaldei per stellae apparentiam
xpm regem iudaeorum natum intellexerunt. cum stellae
indice temporalis rex soleat designari,

M Hi magi chaldei non mali volentia astrorum cursum
sed rerum curiositate speculabantur. Sic enim datur
intelligi: traditionem balaam sequebantur qui cum ar
cessitus esset a balach ad maledicendum populum dei
divino nutu benedicere coepit et huius ergo relatione
conpertum habebant futurum dei providentia ex iacob
qui regnaret; Hic enim quod non est occultum prophetavit
dicens orietur stella ex iacob et rl. Istam ergo traditio
nem magi secuti videntes stellam extra ordinem mun
di. hanc esse intellexerunt quam balaam futuram indicem regis
iudeorum prophetaverat quod quidem factum contra inimi
cos relegionis est; Inde enim testimonium accepit unde
solet improbari. Astrologi enim inimici sunt veritatis

D Nunc quoque quaeritur utrum dicitur in enchiridion
trinitas sit et quibus testimoniis ad probas nosse desideres.

M Principium generis eius evidenter ostendit. Ait enim. In prin
cipio creavit dr caelum et terram, Quem aliud prin
cipium putamus esse nisi filium ipse enim de se interrogan
tibus iudeis qui se esset respondit, Principium qui et loquor
vobis, Ergo principium filius per filium fecit dr caelum et terram;
Omnia per ipsum facta sunt et iam sic ioh evangelista nar
rat. et sine ipso factum est nihil; Nam procul dubio in dei

nomine pater. in principii nomine filius intellegen
dus est profecto cum dixisset. in principio creauit dr
cacelum et terrā sub se cuius ad iunx. Et spr dī ferebat
sup aquas quia tertius est in trinitate psonae; Igitur
si trinitas non ē nūquā dn̄s nr̄ ihr xpr dicere et discipulis
suis; Ite docete om̄ gentes baptizantes eos in nomine
patris et filii et spr sci; Nec baptizato dn̄o in iordane
in iordane aiohanne uox de cacelis dicere, Hic est
filius meus dilectus in quo mihi bene conplacuit, Nec
spr scr in columbae specie de cacelo uenisse et mansis
se sup eū dicere, Miror ergo infelicē sabellianum
hoc ē patrem patrissanū qd tāc p̄dicare tāc aptic testi
monia non ad tendant, Ipse enī asser unc ē psonā
idē ipsum filium qui pictē ipsū spm scm, Sed nos ceteta
tē ipsorū relinquentes tres psonas sed scripturas scas
intellegimus, Idē aliū ē pictrē. alium filiū qui genitr
est a patre. alium spm scm, Non aliud quia unū sunt per
sonas distinguimus. nam dī tatē non separamus, Igitur
filius dī natura est filius non ad optione, Sic enī scrib
tum est. ex utero ante lucifero genuite, Non dr pater
in uterū habet sic nos neq: corporeus ē credendus est.
sed p uterū substantiā intellegi uoluit de qua natus ē filius;
Quod est pater hoc genuit dr dm̄ lux lucē, Igitur sic homo
hominē gignit et ca nis ca nē nūquā uisū ē ut homo gigne
ret ca nē hac p hoc n̄ de nihilo neq: de aliqua substantia
sed de se ipso pater genuit filiū Ag de eodē libro

De psonarū distinctione uel de geniti filii psonae sicut

fictum mihi esse arbitror. nunc quaeris quid credas de spiritu
sancto utrum et ipse ingenitus sit an genitus

M. Spiritus sanctus neque ingenitum neque genitum fides certa de-
clarat. quia si dixerimus ingenitum duos patres ad fir-
mare videbimus. si autem genitum duos filios credere culpamur.
Sed quod certa fides tenet nec ingenitus est nec genitus. sed
ab utroque procedens. idem a patre et filio; Et ut hic ecclesi-
ae testimonium ad probandum ipsum dominum nostrum ihesum xpm discipulis suis
audi dicentem, Cum venerit inquit paracletus quem ego
mittam vobis a patre spiritum veritatis qui a patre procedit
ille testimonium perhibet de me, Et ipse dominus noster ihesus xpus post
resurrectionem suam ut ostenderet a se procedere spiritum sanctum
sicut a patre. insufflans in discipulos suos ait. Accipite
spiritum sanctum, Unus ergo est spiritus patris et filii unus amborum
spiritus, Igitur quod patris sit spiritus. ipse dominus et sanctificator noster
discipulis suis ait, Non enim vos estis qui loquimini. sed
spiritus patris vestri qui loquitur in vobis, Et quod idem et filii
sit spiritus paculus apostolus testis est, Si quis autem spiritum xpi non
habet. hic non est eius. Item ac in eodem libro

A De singulis personis quod alius sit pater. alius filius. alius
spiritus sanctus. vel quod filius sit genitus. et spiritus sanctus procedens sed
scripturas sanctas adversimus. nunc vero illud scire cupio
si dicitur sit filius aut spiritus sanctus vel utrum sit una substantia
vel essentia quam graeci usi audiunt.

M Intende animo et veteris quia et emovent libentius
demonstrabo, Beatus apostolus paculus quod fi-
lius sit dicitur ad romanos scribens. quorum patres inquit

ex quib; xp̄s secundum carnem qui est sup omnia dr̄ bene
dictus in seculis; Et iterum in euangelio scd̄ ioh. ut cognos
cant illi te solum dm̄ & quem misisti ihm̄ xp̄m; Ordo est
uerborum. ut cognus cantate & quem misisti ihm̄ xp̄m
uerum dm̄; Et rursum ad hec scriptura dicit. ut simus in ue
ro filio eius ihu xp̄o ipse est uerus dr̄ & uita aeterna; Et ut
equalitatem suam ostendat ait ipse dn̄r. ego & pater
unū sum. Unū sunt scilicet. natura non persona; & iterum
propterea inq̄t querebant iudei ihm̄ interficere quia non
solum soluebat sabbatum sed & patrem suum dicebat dm̄. equa
lem se faciens dō; Et rursum beatus apostolus paulus;
Qui cum in forma dei esset. non rapinam arbitratus est esse
aequalem dō sed semet ipsum exinanivit formam serui
accipiens; Non poterat esse rapina. ubi aequalis erat
natura. quia non erat usurpatio sed donatio; Non ra
puit quia habuit & multa innumerabilia quae ad mo
mentum non occurrunt; Spm̄ uero scm̄ dm̄ actus apostolorum
manifestissime docent; Annanias inq̄t cur tempta uit
sathanas cor tuum mentiri te spiritui sancto. & infra non hominib;
mentitus es sed dō; Et in euangelio scd̄ iohannem. Dn̄s
inq̄t spr̄s est & paulus apostolus ad corinthios scribens ait;
Nescitis inq̄t quia corpora uestra templum est spr̄s sci qui in uob
est quem habetis a dō & non estis uri. empti estis pretio
magno glorificate & portate dm̄ in corpore uestro; Pater
inq̄t dr̄. filius dr̄. spr̄s scr̄s dr̄. non tres dii. sed unus est dr̄;
Nisi pater maior. filius minor. spr̄s scr̄s plus quam minor;
Quod haeretica pravitas asserit iam non erit

unus dr̄ sed iii dii quod nefas est credere, Et uolde re
dargui illos scribturas diuinas: audi israel dn̄s dr̄ tuus dr̄ unus
est, Ac per hoc sicut non dicimus tres deos nec tres essentias: ita
nec iii sapientias nec tres spr̄, Nam interrogatio de singulis
personis si pater sit sapientia uel spr̄: respondimus; Pater
sapientia & filius sapientia & spr̄ scr̄ sapientia, Non tres
sapientias nec tres spr̄ sed unus sapientia & unus spr̄: sicut
unus substantia aut unus essentia quia hoc est illi ēē quod
sapientē esse uel spm̄ ēē. AGS in enchiridion

Et sicut quod essent pat̄ & filius quod filius dic̄ pat̄ maior
mēē: & non uenit facere uoluntatē meā sed eius qui misit me
& pat̄ si fieri potest transferam ad licē istum uerba tam n̄ mea
uoluntas sed tua fiat, & mea doctrina non ē mea sed
eius qui me misit patris,

Mistica omnia & alia quae ante dicta n̄ sunt sed formā serui quā
ad sumpsit dicta sunt; Igitur cum primus homo conditus ēē
ad ēē & liberi arbitrio munerietur praeceptum quae ei positum ēē
& si custodisset quae ei dn̄s praecepit. morte n̄ corporis
neq: animae multaretur, Sed ille in oboediens mandato
dī atq: elictus superbia successioni serpentis oboediens. dī p̄cepta
contempsit. & haec causa exstitit ut mortis periculum incurre
rit: & ab illo uno homine omnis humana natura uitiosa
atq: peccato obnoxia mortalis exsisterit, Apostolus inquit
paulus, per unum hominē peccatum intrauit in mundū &
per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit
in quo om̄ peccauer̄, Quia sic̄ per hominē in om̄s homines
in condēnationē: ita & per unius iustitiam om̄s homines

iniustificationem uitae, Et iterum. Primus homo de terra
terrenus, secundus homo de caelo caelestis; Hic inquam homo
caelestis, caeleste itaque dico, quia non ex humano concep
tus est semine sed de maria ac uirgine pronostico sicut assumptus
a filio dei. Sicut euangelista iohannis testatur, Et uerbum
inquit caro factum est et habitauit in nobis, Et uerbum car
nem factum non carnem mutatum ut non desisteret esse quod
erat, sed coepit esse quod non erat, Adsumpsit enim carnem
non se conuertit in carnem, Carnem istam coepit esse totum ho
minem intellegimus idem carnem et animam rationalem, Ut sic
primus homo et carne et anima mortuus fuerit, ita et iam
opportuit et per mediatorem dei et unum hominem ihesum xpm ut carne
et anima uiuificaretur, Ergo ut supra diximus secundum
adsumptam hominis formam dictum est pater maior me est.
Et qualis ergo patris inquantum deus est, subiectus uero inquantum ho
mo est; PURSUS IN EODEM LIBRO AGUSTINI

AUideo dum de uno filio dei inquireris duos introducere uoluisse
ut dicas filium dei filium hominis;

MNON SUNT duo filii sed unus, quia ille qui erat dei filius
factus est hominis filius in unitate persone, Quia sicut anima
et caro unus est homo, ita uerbum et homo unus est xpr;
Duas substantias accepimus in uno filio dei, unam divinitatis, alte
ram humanitatis non duas personas, Igitur si dixerimus duas esse
personas introducamus duos filios dei, et iam non erit trinitas
sed quaternitas, Profecto nec quidquid dicitur; Et ita qualis
semper patris ubique praesens est, et in caelo totus et in terra
totus et nullo contentus caelo, Per id quod homo et passus

& mortuus & resurrexit. ascendit ad celum seditque ad ex
teriorem dei patris: & sic veniet ad iudicandos vivos & mortuos
quemadmodum est ire visus in celum in eadem forma carnis atque
substantia cuius pro facto in mortalitatem dedit naturam non abstulit;

A Si una substantia est patris & filii & spiritus sancti In eodem libro
quomodo filius sine patre & spiritu sancto suscepit carne

M Neque personae patris neque spiritus sancti sed sola filii personae suscepit
carnem; Et ut hac intellegas comparationibus utor
ut ex creaturis intellegas creatorem; Ceste in anima est
ratio; Et cum sint unum aliud anima agit aliud ratio; Ani
ma vivimus ratione sapimus; Ita pater & filius & spiritus sanctus
cum sint una substantia totius trinitatis operatione hominem
quem adsumpsit. Non totius trinitatis adsumpsit sed sola filii
personae Agustinus de eodem libro

A Quomodo illud intellectum est quod in evangelio legitur; Sicut
pater habet vitam in semetipso sic dedit filio vitam habe

M Scimus filium dei a se ipso non esse sed a patre Ire in semetipso
genitum esse. patrem vero a nullo genitum esse; A nullo vitam ac
cepisse; Dedit pater filio vitam gignendo. non quod prius fu
erit filius sine vitae & postea acceperit vitam sicut nos qui per
peccatum amisimus vitam & per gratiam salvatoris recepimus
Ideo dicitur accepit vitam quia non est a semetipso ge
nitus non existenti dedit sed gignendo; Item de eodem libro

A Quam ratione & testimoniis persuasisti mihi de subiectio
ne filii quod non sit secundum substantiam dei minor sed
secundum formam servi quam adsumpsit. ideoque quid de missione
spiritus sancti sentias nunquid non a & ipse hominem adsumpsit ut mis
sus esse dicatur,

M Sicut enim non secundum substantiam dicitur seu missus seu
minor filius. ita nec spiritus sanctus; Postremo sicut ille propter ho
minem minor aut missus. ita iste propter columbam uel ignem missus
dicitur; Scilicet quia cum ei non substantia ac quia ac equa
lis est patri ac pariter. sed ut dictum est per subiectam
creaturam pertenerat. sic spiritus sanctus columbam uel ignem
si factae illae uisiones de creatu ra inferiore ad mani
festandum spiritum sanctum postea destiterunt; Numquam illam
comprehensibilis immutabilisque diuinitas quod est trinitas
dicitur ab oculis carnalibus; uidetur potest nisi ut dictum est per subiectam creaturam;

A Filius accidit sic de patre quomodo natus non quomodo da
tus. spiritus uero sanctus sic est de patre et filio quomodo dictus non
quomodo natus. ideoque quaero quid distat inter nativita
tem filii et processionem spiritus sancti;

M filius autem solus est patris non spiritus sancti ambosum spiritus idem et patris et
filii; Quod si spiritus sanctus filius dicatur nullus autem filius est nisi
duorum patris et matris. quod absit quod inter deum patrem
et filium tale aliquid suspicemur. quia nec filius hominis si
mul ex patre procedit et matre quia cum procedit ex patre
non tunc procedit ex matre. et cum procedit ex matre in hanc
lucem non tunc procedit ex patre; Spiritus uero sanctus non de pa
tre procedit in filium et de filio procedit ad sanctificandam
creaturam sed simul de utroque procedit; Ac de eodem libro;

A Quomodo intellegendus est sermo quem iohannes euangelis
ta de spiritu sancto dicit; Quia non loquitur a sem et ipso. sic namque ait.
Non enim loquitur a sem et ipso sed quaecumque audit et loquitur;

M Non loquitur a sem et ipso quia non est a se ipso, Pater

enim a nullo natus filius a patre est genitus; Spiritus sanctus a patre
procedens. ideo non loquitur a seipso. sed quecumque audiet
loquitur, audire illi esse est a se non est sed a patre. ideo que-
cumque audiet loquitur. De eodem libro Augustini

Aquid sit quod de eo dem spiritu paulus ad romanos scri-
bens ait; Nam quid oremus inquit sicut oportet nescimus
sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus;
qui autem scrutatur corda scit quod desiderat spiritus quo secundum
deum postulat pro sanctis;

Mmo dus iste locutionis frequenter in scripturis sanctis in-
uenitur sicut dicitur de ad hebreos; Nunc cognoui quia tu times
deum. hoc est cognoscere et efeci; Sicut dicit apostolus; Non
cognoscentes deum immo cogniti ab eo; Semper omnia in
presentia antequam fiant praesentia sunt futura iam facta sunt.
Quomodo dicitur cogniti a deo. nisi faciente deo. ut cognoscamus
deum. sic et hic scribitur spiritus sanctus gemere pro nobis id est gemen-
tes nos facere infundit nobis caritatem in deum et proxi-
mum. sicut dicimus lacrimas dies eo quod lacrimas facit. Aut tristis
quia tristes facit; Aut lacrimae epistula quos lacrimas facit. Sic et hic gemere dicitur spiritus sanctus eo quod
nos gementes facit. Item alibi in libro questionum Augustini

Aquid est ut occisis filiis lice quierant ex tribu iuda
rachel filios suos plangere dicatur;

Mquantum ad historiam pertinet rachel filii tribus benia-
min. Porro olim pro maleficiis propriis operibus scilicet so-
domitarum et estu quod in concubinam uiri leuite gesserant
a reliquis tribubus extincti atque eriasi sunt. quam ob rem con-
solationem recipere uelle negatur sciens nullam spem eorum

quiperisse noscuntur, Filii autem lucae in prime uisannis in sal
uatoris causa occisis; Unde horum causae planctum non uult ad
scribi quia et innocentes occisi sunt et propter dominum a quo sine du
bio mercedis gratiae ac aeternae uitae donati sunt; Quapropter
planctum rachel filiis conparere: quia et in presenti et in futuris
erasi sunt, Illi autem carnaliter plancti spiritaliter consolati sunt;
Filii autem rachel carnaliter conuersati flammis spiritalibus
consumuntur, Idcirco autem lucae filiis occisis ad impletum planc
tum rachelis euangelista testatur: quia tunc plangere fi
lios suos coepit quando filios sororis suae in tali causa uidit
occisus uitae aeternae uitae heredes existerent, Cum enim
aliquid aduersum euenit ex felicitate alterius infausta sua
miseriis luget. De eodem planctu hieronimus dixit ita.

Quia sepultus est iuxta bethleem in effrata ex interno cor
pusculi ospitio matris nomen accepit, Uel quod iudae et beni
amin duae tribus inuenire erant et herodis prae ceperat
non solum in bethleem interfici puerorum sed in omnibus finibus
eius per occansionem bethleem intellegimus multos de
beniamin fuisse caesos, Plorat ergo filios suos et non rece
pit consolationem secundum duplicem intellegentiam si
ue quod eos in aeternum mortuos estimaret; Siue quia con
solari se nollet de his quos sciebat uicturos; Quod autem
dicit in rama non putemus nomen loci esse iuxta gabaa
sed rama excelsum interpretatur, Augustinus.

Oriendum utique pro inimicis dominus docuit: quid est
ut contra animae occisorum ulciscise petant de deo
postulantes uindictam;

M Sic anime occisorum clamant uindicari se postulantes
sicut sanguis abel clamauit de terra; Causae enim sunt quae
clamare dicitur cum loqui non possint; Sanguis enim effusus
quid aliud quam uindicari se postulat clamans non uoce
sed ratione, Nam et opus opificem laudare dicitur per hoc
ipsum quod uidentem se oblectat; Non enim tam in patien
tes sunt sancti uturgeant feri quod sciunt tempore prefinito fu
turum. quod nec anticipari potest nec differri. sed hoc dic
to ostendere uoluit uindicaturum dominum sanguinem sanctorum suorum
Nequitiam patiens nunc uidetur impium putaretur bellum
quod contra sanctos geritur ut terrorem incutiat persequen
tibus dei seruos. et exostatur pro se patientes;
Sed dicitur quidem misericors et patiens est. Expectat enim ut im
pii credant et peccatores emendent; Inde est unde
ait propheta; Tacui numquid semper tacebo. et dicitur. Numquid
non faciet inquit dicitur uindictam seruorum suorum clamantium
ad se die ac nocte, Sic utique clamant sicut supra diximus;
Ergo si quis xpianus ad tempus uindictae non acerbae
neque cum sanguine non peccat. melius tamen fecerit
si dimiserit iudicio, AGUSTINUS
A Quid est quod si meon dicit ad mariam matrem domini inter
cetera, Positus est hic inquit in ruinam et resurrectionem
multorum in israel et tuam ipsius animam pertransiet gladius
ut reuelentur multorum cordium cogitationes;
M Si meon uir sanctus et diuinis oraculis commen
datur. per spiritum sanctum locutus est quid futurum esset hominibus
ex causa xpi. ut ruinae esset his qui cum sibi uiderentur

stare p obseruantiam legis atq: peritiam. diffidentiam tamen operum xpi caderent dissolutam promissione patrum;
Illi autem qui nullius prope dignitatis erant in lege credentib;
uero in xpm resurrectio in sr̄l ut dignitatem fierent qui prius indigni et inutiles erant et reprobarentur quia aliquid putabantur, Hoc est quod alio loco dicit dn̄s. in iudicium ego ueni in hunc mundum ut qui non uident uideant et qui uident caeci fiant; Denique non legis doctores n̄ fariseis non scribae secuti sunt xpm. sed piscatores homines imperiti et rusticani;
Hinc est unde dn̄s dicit; Pater gratias tibi ago quia abscondisti haec a sapientib; et prudentib; et reuelasti ea paruulis;
Quod autem addidit dicens. et tuam ipsius animam pertransibit gladius. ut reuelentur multorum cordium cogitationes hoc utiq: significauit quia et iam maria per quam gestum mysterium est incarnationis saluatoris in mortem dn̄i dubitaret tamen. ut resurrectione firmaretur; Omnem enim stupore quodam in mortem dn̄i dubitarunt; Qui se enim non ambigere uidens eum qui se filium dei dicebat sic humiliatum ut usq: ad mortem descenderit, Et quia ut dixi omnis ambiguitas recessura erat resurrectione dn̄i; Pertransire dicit gladium non super cadere aut contingere transeuntem membrum aliquod ut sicut gladius missus pertransiens iuxta hominem timorem facit non tamen percutit ita et dubitatio mestitiam facit non tamen occidit quia non sedit in animo sed pertransit quasi per umbram contingens corda discipulorum; Deniq: cleophas et alius discipulus ad emaus euntes in uia tristes dicunt in tempore et erit ipso dn̄o.

nescientes quia dn̄s est, Nos putabamus quia ipse esset qui inci
piebat liberare israhel; Dubitaverunt sed statim agnito
dn̄o transiit dubitatio; Similiter dictum est et de ioseph.
qui a fratribus pertransivit animam eius; hoc est mortem evadere
qui a dubitare de deo aut de xp̄o morte. ac per hoc qui desi
nit dubitare evadit mortem; GREGORIUS

Dmirum mihi videtur quod loth vel iosue angelos adorant
nec tamen adorare prohibentur, Johannis vero in apocalipsi angelum adorare voluit sed tamen isdem tunc
angelus ne se debeat adorare conpescit dicens, Vide
ne feceris conservus tuus sum et fr̄m tuorum, Quid ve sit
quod ante redemptoris adventum angeli ab hominibus
adorantur et tacent p̄modum vero adorare fugiunt q: sout dicitur;

Mprius namq: quam redemptor noster per carnem nasceretur
discordiam cum angelis habuimus a quorum claritate adq:
mundicia per primae culpae meritum per cotidiana delicta
longe distabamus; Quia enim peccando extranei erant
a deo extraneos nos a suo consortio deputabant angeli
cives dei, Sed quia nos cognovimus regem nr̄m. recognoverunt nos angeli cives suos; Quia enim caeli rex terram
nr̄e carnis adsumpsit. infirmitatem nr̄am illa iam
angelica celsitudo non despicit. Ad pacem nr̄am angeli
redeunt. intentionem prioris discordiae postponunt. et quo
prius infirmos abiectosq: despexerant iam socius venerantur, Ex quare quid aliud innuitur. nisi quod natu
ram nr̄am quam prius despexerant. postquam hanc super se
adsumptam conspiciunt substantiam sibi videre per timescunt

Nec iam sub se uel ut infirmam contempnere ausi sunt.
quam super se uidelicet in celi rege uenerantur; Nec habe
re dedignantur hominem socium qui super se adorant
hominem dominum; AGUSTINUS

D Omnes angeli aequales an inaequales creati sunt et si
aequales cur non omnes firmi et stabiles fuerunt, Si uero in
aequales quomodo alii prae scientiae suae stabilitatis
accepere meruerunt et alii futurae suae ruinae casum
minime praeuidere potuerunt.

M Omnes quidem angeli aequales creati sunt. sed cadentibus
illis per superbiam caeteri domino pia oboedientia adheserunt
accipientes certam scientiam suae stabilitatis quam illi alii
nunquam habuerunt; Et sic sunt gratia dei in omnibus circum
dati ut nunquam possint cadere ab eterna uita quae
perfruuntur domino coherentes, EUCHERIUS

D Quid est quod scribitur in luca de zacharia sacerdote
quod esset de uice abia. Expone.

M XXIIII sortibus in ministerium templi distributi fuerant sa
cerdotes. ut in ordine uicis suae quisque sacerdotali funge
retur officio, In hoc ergo ordine octauam sortem. abia
abuit de qua uice zacharias sacerdos fuit;

D Ad aduentum matris domini quomodo iohannis adhuc
sensu carens in utero potuit exultare materno;

M Poterat magis fieri sensu matris uel gaudio utraque
dam factum estimatur. ut et iam interioribus exultare tur
uisceribus;, Aut certe si hoc ad iohannem potius referri placet.
in tam miraculis diuinis reputandum est. sicut et illud cum

uox asinae in sonum sermonis erupit

De expositione sc̄i Agustini super Iohannem ista excerpsi:

Quid sibi uult quod Iohannis de saluatore dicit tantam testificationem tribuens dn̄o ut illum dicat sponsum se autem amicum sponsi & subiungit, Uenit fortior me post me cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius; Illum oportet crescere me autem minui; Quomodo crescit ihs; Dr̄ enim nec crescit nec minuetur. si enim crescit perfectus non est. si minuitur dr̄ non est; Ihs autem dr̄ quomodo crescit. si ad aetatem qui adignatus est esse homo; Qui accreuit ergo ihs aetate carnis ideo forte dictum est illum oportet crescere me autem minui. sed quod carnem pertinet coeui erant. sex menses in terra habebant pariter creuerant & si diutius ante mortem uellet dn̄s ihs xp̄s hic esse & ipsum Iohannem hic secum esse quomodo pariter creuerant ita pariter senescere poterant. sed & si pueri essent ambo non diceret illum oportet crescere me autem minui; sed si diceret simul nos oportet crescere; Nunc autem xxx annorum ille xxx & ille sex menses qui interierant nullam distinguunt aetatem; Qui dergo est illum oportet crescere me autem minui;

Magnum hoc sacramentum intellegat caritas uestra, Antequam uenisset dn̄s ihs omnes gloriabantur de se, Uenit ille homo ut minueretur hominis gloria & augeretur gloria dei; & enim uenit ille sine peccato & inuenit omnem cum peccato;

Si sic uenit ille ut dimitteret peccata; Ds largiatur homo
confiteatur. Et enim confessio hominis humilitas hominis.
miratio dei altitudo dei; Si ergo uenit ille dimittere hominis
peccata. cognoscat homo humilitatem suam et dr faciat
misericordiam suam; Illum oportet crescere me autem minui.
hoc est illum oportet dare me accepere; Illum oportet
glorificari me cum confiteri; Intellegat homo gradum suum
et confiteatur ad deum. Et audiat apostolum dicentem ho
mini superbienti et elato extollere se uolenti. quid enim
habes quod non accepisti. si autem et accepisti quid glori
aris quasi non acceperis; Bonum est homini ut dr in illo
glorificetur. ipse in se minuatur; Haec testimo
nia et hanc ueritatem et iam passionibus suis significauerunt
xpus et iohannis; Nam iohannis a capite minuitur. xpus
in cruce exaltatur. ut et ibi appareret quid est. illum
oportet crescere me autem minui. Deinde natus est
xpus cum iam inciperent crescere dies; Natus est ioh
quando ceperunt minui dies; Attestatione ipsa creatura
et ipsas passiones. uerbis iohannis dicentis illum oportet
crescere me autem minui; Crescat ergo in nobis gloria dei et
minuatur gloria nostra ut in deo augeatur et nostra;
Hoc enim dicit apostolus; Qui gloriatur in dno glorietur
Si crescere uis seculo tuo male crescis. qui enim male cres
cit. iuste minuitur; Crescat ergo dr qui semper perfectus est
crescat in te. Quanto enim magis intellegis dm. tanto
magis crescit in te dr; In se autem non crescit sed semper perfectus est;
Intellegebas enim modicum in te. Collegis hodie amplius

intellegis crescit multo amplius; Lumen ipsius dei crescit
inte ita uelut dr crescit quis ep pfectus manet, Quem
admodum si curiosentur aliquibus oculis ex pristina caecitate
et incipiunt uidere paululum lucis, et alia die plus
uideret. Tertia die amplius uideretur illi ipsa lux cres
cere lux tamen pfecta sive illa ceuideat sive non uideat;
Sic et interior homo proficit quidem in deo, et dr in illo uide
tur crescere, ipse tamen minuitur ut gloria sua decidat,
et in gloria dei surgat, Ecce manifestissime apparet
quod querebatur illum oportet crescere quia aut homo putaretur
dr erat, Me autem minui quia aut dr crederetur homo erat;
Illum oportet crescere quia per totum mundum xpi euange
lium dilatatur, me autem minui quia iohannis prophetia
finitur prophetia finem habet quia is qui prophetabat
aduenit euangelium autem dilatatur donec mundus stabit
Qui enim de terra de terra loquitur, qui autem de caelo uenit super
omnes est et quod uidit et audiuit hoc testatur. expone
si uelis habes enim cor ad intellegendum linguam ad pro
ferendum quid est quod filius audiuit a patre.
Post filius audiuit a patre uerbum patris immo filius
uerbum patris est, uides quomodo hic fatigetur omnis
conatur humanus; Uides quemadmodum hic de
ficiat omnis coniectura pectoris nostri et omnis inten
tio mentis caligantis, Audi dicentem scripturam quia
ipse filius uerbum patris est, In principio erat uerbum
et uerbum erat apud deum, et dr erat uerbum. Nos lo
quimur uerbis uo[illegible]lantia et transeuntia mox ut

sonuerit ore uo uerbum tuum transit per agit strepitum
suum et in silentium transit. Numquid potes sequi sonum
tuum et tenere ut sit? Cogitatio tamen tua manet. Et
de ipsa cogitatione manente discis multa uerba tran
seuntia. Quid ergo dicimus? Deus cum loqueretur adhibuit
uocem adhibuit sonus adhibuit syllabas; Si adhibuit ista
quae linguae locutus est, hebraea. an graeca. an latina. Ibi
necessaria ea linguae ubi distinctio gentium; Ibi autem nemo
potest dicere illa lingua uel illa lingua locutum esse deum.
Cor tuum attende quando concipis uerbum quod dicas;
Dica enim si potero quod in nobis attendamus, unde illud
comprehendamus; Quando enim concipis uerbum quod proferas
rem uis dicere et ipse rei conceptio in corde uo iam uerbum est;
Nondum processit sed iam natum est in corde. Et manet ut ce
dat, Attendis autem ad quem procedat cum loquaris. Si latinus est
uocem latinam queris; Si graecus est uerba graeca meditaris; Si
punicus est attendis si nosti linguam punicam, Pro diuersi
tate ergo auditorum diuersas linguas adhibes ut proferas
uerbum conceptum; Illud autem quod corde conceperas nulla
lingua tenebatur; Cum ergo deus loquens linguam non quere
ret et genus elocutionis non adsumeret. Quomodo audi
tus est a filio quam ipsum filium locutus sit deus, Quomodo tu uerbum
quod loqueris in corde habes et apud te est et ipsa conceptio
spiritalis est, Nam sic animatua spiritus est ita et uerbum quod
concepisti spiritus est, Nondum enim accepit sonum ut per
syllabas diuidatur sed manet in conceptione cordis
et in spectaculo mentis; Sic deus edidit uerbum hoc est genuit filium;

& tu quidem ex tempore gignis uerbum & ic in corde, Dr sine
tempore genuit filium qui creauit omnia tempora;
Cum ergo uerbum dei filius sit filius cum locutus est nobis non uerbum suum
sed uerbum patris se nobis loqui uoluit qui uerbum patris loque-
batur, Hoc ergo quod decuit & oportuit dixit ioh. quod potui-
mus nos exposuimus, Cui ad cor nondum peruenit dignus de tan-
ta re intellectus. habet quo se conuertat habet quo pul-
sat habet a quo queratur habet a quo petat a quo accipit.
Nos ut potuimus explicauimus, AGUSTINUS B.
A Quid est quod protinus isdem ioh. subiunxit; Testimonium
inquit nemo accepit. si nemo accepit ut quid uenit, Nam
si omnino nemo dicitur nullus homo. quidem quod sequitur
quia cum accepit testimonium signauit quia ad uerax est.
Habet quoque quod sibi conueniunt doce,
M Certe ergo illo u. sitatissimo scriptura loquendi mo-
do a parte totum intelligi debet, Nam si dicis, Nemo
testimonium accepit & addis quia cum acceperit testi-
monium signabit quia ad uerax est; Responderet
ergo interrogatus fortasse ioh. annis & diceret. Noui
quid dixerim nemo; Est autem quidam populus natus
ad iram dei. & ad hoc prae cognitus; Qui sint enim credituri
& qui non sint credituri nouit dr; Qui sint perseueraturi in
eo quod crediderunt & qui sint lapsuri nouit dr, Et nume-
rati sunt omnes deo futuri in uitam aeternam; & nouit iam illum
populum distinctum & ipse nouit & prophetis dedit nos
se per spiritum suum dedit & ioh. anni; Attendebat ergo ioh. anni
non oculo suo. Nam quantum ad ipsum pertinet terra est & de

Cum

terra loquitur / sed in ea gratia ac spiritus quam accepit a deo; Vidit quen
dam populum impium infidelem attendens illum in infideli
tate sua. ait, Testimonium eius quidem a celo venit nemo
accepit; Quorum nemo. eorum procul dubio qui ad sinistram futuri sunt.
Eorum quibus dicetur; Ite in ignem aeternum qui preparatus est
diabulo & angelis eius; Qui ergo accipiunt. illi qui ad dexte
ram futuri sunt illi quibus dicetur; Venite benedicti patris
mei percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mun
di, Attendit ergo in spiritu divisionem; In genere autem humana
commixtionem & quod nondum locis separatum est. separa
vit intellectu. separavit cordis aspectu. & vidit duos popu
lus infidelium & fidelium; Attendit infideles & ait.
Quidem a celo venit super omnes est. & quod vidit & audivit lo
quitur. & testimonium eius nemo accepit; Deinde tulit
se a sinistra. & aspexit ad dexteram. & secutus ait, Qui ac
cepit testimonium eius signavit quia deus verax est.
Quid est signavit quia deus verax est. nisi homo mendax.
deus autem verax est quia nemo hominum potest dicere quod
veritatis est. nisi in lumine & ura beo qui mentiri non potest;
Deus ergo verax; Christus autem deus vis probare. accipe testimonium eius
& invenies, Qui enim accepit testimonium eius signavit
quia deus verax est, Quis. ipse quidem a celo venit super omnes est.
deus verax est, Sed si non dum illum intellegis deum. non dum
accepisti testimonium eius. accipe & signas. praesumenter
intellegis. definienter agnoscis. quia deus verax est.
Quem enim misit deus verba dei loquitur; Ipse est deus verax
& misit illum deus; Deus misit deum. iunge ambos unus deus

dr̄ uerax missus ad dō; De singulis interrogatur. & de ambobus
interrogatur, Non singuli dr̄ & ambo dii. sed singulus quisque
dr̄ & ambo dr̄; Tanta enim ibi est karitas spr̄ sci tanta pax
unitatis ut de singulis cū interrogatur. dr̄ tibi respondeatur;
Si enim spr̄ hominis quando inhaeret dō unus spr̄ē aperte a posto
lo dicente qui adhaeret dn̄o unus spr̄ē; Quanto filius aequalis
adherens patri simul habet superiorē magistrum. Omnia namq;
ut dixi a parte totum intellegi debent;

A FORte aliquis dicit, Baptizat xp̄s quidem in spu non in
corpore. qsi uero alterius dono quā illius quisquā & iā sacra
mēto corporali & uisibilis baptismatis inbuatur quid respon
debimus ad hoc &c.

MUIS nos sequi ipse baptizat n̄ solū in spu sed & iā aqua;
Audi apostolum; Sicut xp̄s inquit dilexit ecclesiā & semet ipsū
tradidit pro ea mundans eā lauacro aq: in uerbo. ut exhi
beret sibi ipse gloriosā ecclesiā non habentem maculā
aut rugā aut aliquid eiusmodi; Mundans eā, Unde la
uacro aq: in uerbo; Tolle aquā non est baptismum tolle uer
bum. non est baptismum hoc ergo utere testimonio si
quis tibi iniuste de hoc obicit baptismo.

ADICIT iohannis hoc ergo gaudium meum impletum est
quod ē gaudium ipsius ut gaudet ad uocē sponsi & in se hoc impletū

MIN tellegit ergo homo non se gaudere debere de sapien dixit
tia sua sed de sapientia quā accepit a dō nihil amplius que
ratur non amittat quod inuenit. multi enī ideo facti sunt
insipientes eo quod dixerūt se esse sapientes; Iohannis ergo
tanto magis gaudebat quanto magis gloria sponsi id ē.

xpi crescebat in sponsa id est ecclesia sua GREGORIUS;

A CUR p cunctatur iohannis baptista a missis phariseorum
denegat se esse proph&am cum ipse dn̄s ad turbas dicat de
eo ut quid existis in desertum uidere proph&am &c. & ic dico uob
& plus quam proph&am. Non conuenit denegare discipulum
quod magister & dn̄s protestatur;

M PER spicit quantum opinor prudentia tua. Qui ac is qui se
plus quam proph&am nouerat esse proph&am negabat.
Qui id circo plus quam proph&am dicitur quia proph&am esse
officium uenturi prae nuntiare non & ic ostendere.
Johannis uero plus quam proph&am est quia quem uerbo dixit
digito demonstrauit dicens. Ecce agnus dei &c. GREGORIUS;

A Querendum nob est fr̄s iohannis proph & plus quam proph
qui uenientem ad baptismum dn̄m ostendit dicens. Ecce
agnus dei ecce qui tollit peccatum mundi & humilitatem suam
& diuinitatis eius potentiam considerans dic qui est de
terra de terra est & de terra loquitur. qui autem de celo ue
nit super omnes est, Cur in carcerem positus mittens discipu
lus requerit; Tu es qui uenturus es an alium expectamus.
tam quam si ignoret quem ostenderat & an ipse sit nescit
quei ipsum esse proph&am cando baptizando ostendendo dicens

M HEC questio citius soluitur si gesterei tempus uerti;
& ordo pensatur; Ad iordanis enim fluentia positus qui ac ipse
redemptor est & mundi asseruit. Missus uero in carcerem
an ipse ueniat requerit Non quia ipsum esse redempto
rem mundi dubitat. sed querit ut sciat si is qui per se in
mundo uenerat per se & ic ad inferni claustra descendat,,

Quem enim praecurrens mundo nunciaverat. hunc
moriendo & ad inferos praecurrebat; Ait ergo tu es qui
venturus es an alium expectamus; Ac si apostolus dicat:
Sicut pro hominibus nasci dignatus es. ita & ita pro hominibus
mori digneris insinua; Ut qui nati vitatis tuae praecur
sor extiti. mortis & iam praecursor fiat. & venturus in inferno
te nunciem. Quem iam venisse mundo enunciavi id circo
hoc sollicite requesivit. AGREGORIO

Ex huius nobis lectionis verbis quaestio valde inflexa ge
neratur. alio quippe in loco inquisitus ad discipulis dominus de
helia adventu respondit, Helias iam venit & non cogno
verunt eum sed fecerunt in eum quaecumque voluerunt & si vultis
scire iohannis ipse est helias; Requisitus autem iohannis
dicit non sum helias, Quid est hoc. quia quod veritas
ad firmat hoc proph & a veritatis negat. Valde namque
inter diversa sunt; Ipse est. & non sum. quomodo ergo
proph & a veritatis sermonibus sic eiusdem veritatis sermonibus;

M hoc proculdubio sciendum est quia cum cors non est
si subtiliter veritas ipsa requiritur. hoc quod inter se contra
rium sonuit. quod contrarium non sit invenitur;
Ad zacharias namque angelus dicit. Ipse praecedit ante illum
in spiritu & virtute helie, Qui id circo venturus in spiritu &
virtute helie dicitur. quia sic helias sed adventum
domini praeveniet. ita iohannis praevenit primum;
Sicut ille praecursor venturus iudicis. ita iste prae
cursor factus est redemptoris; Iohannis igitur in
spiritu helias erat. in persona helias non erat. Quod

ergo dn̄r fatetur de spu. hoc iohannis denegat de persona;
Quia et iustum sic erat ut et discipulis dn̄r spiritalem
de iohanne sententiam diceret. et iohannis isdem turbis
carnalibus non de suo spu sed de corpore responderet,
Contrarium ergo veritati videtur esse quod iohannis sonuit
sed tamen a veritatis tramite non recessit HIERONIMUS

A quid ergo est quod dr̄ Inter natos mulierum nemo
surrexit maior iohanni baptistae. et protinus sub
infertur qui autem minor est in regno celorum maior est illo;

M multi hoc de saluatore intellegi volunt quod qui mi
nor est tempore maior sit dignitate. nos autem simpli
citer intellegamus quod omnis scs qui iam cum dō est
maior sit illo qui adhuc consistit in proelio; Quidam
nouissimum angelum in caelis dn̄o ministrantem
meliorem volunt accipere quolibet primo homini
qui versatur in terris; HIERONIMI

A omnes enim prophetae et lex usque ad iohannem. quidem
ergo quod legimus in actibus apostolorum agabum prophetasse
et quattuor filias philippi.

M non quod post iohannem prophetas excludat sed
quod lex et prophetae quos scriptos legimus quicquid prophetaverunt
de dn̄o vatis natis sunt; Quando ergo dicit omnes
prophetae et lex usque ad iohannem xpi tempus ostendi
tur ut quem illi dixerunt venturum iste digito ostendit AGNI

A si lex et prophetae usque ad iohannem quando saluator ad sa
cerdotes mittit offerri munera pro emundatione lepre;

M hoc quidem non fuit temporis sed ad condemnationem

factum est iudeorum; Ut cum veritatis culmen meliorati
temporis non intellegerent ad lucrum salutis suae factum
inclinarent se veritas ad accusationem eorum; Cum enim velut
inimicum legis haberent salvatorem quia misericor
diae causa a bonore illos legis voluit liberare sicut predictum
erat a hieremia propheta. ait enim inter cetera, Et dabo
illis testamentum novum non quale dedi patribus eorum;
Tunc salvator ne inimicus sicut putabant apparere et nova
predicans. Et inquit mundatus fuerit a lepra ad sacer
dotes misit offerre munera pro emundatione sua sicut
praeceperat moyses. Et ut ad accusationem eorum
hoc proficere testaretur. in testimonium inquit illis; Utin
iudicio haeres contra illos testis esset qui salvatorem
inimicum legis dicebant, Hoc secutus est et apostolus
paulus; Cum enim praedicaret iam non oportere circum
cidi. ipse timotheum circumcidit propter scandalum
iudeorum, Maluit enim superfluam facere quantumvis
tum excitari a falsis fratribus; quod quidem errori proficit
iudeorum; Satis enim factum est ad horam per
quod in perpetuum errarent; AGUSTINUS
D Si iam praedicante iohanne aut salvatore lex ces
savit et prophetae. Quomodo salvator ait. Non veni
solvere legem aut prophetas sed adimplere. si enim prohibi
ta est quomodo soluta est quae agendi amisit auctoritatem.
M Omnia quae de xpo dicta sunt adimpleta sunt et ipse
dns sic adimplevit legem aut prophetas; Cum omnia
quae ei de se scribta sunt fecit nec dissolvit aliquid sed confirma
vit;

Lex enim & prophetae usq: ad ipsum; Prophetae enim de
ipso locuti sunt ideo ultra illum quae ab his de hoc dicta sunt
tendi non possunt neq: post ipsum aliqui prophetae huis
modi reperiuntur. qui a non habent de quo dicant & de quo
dicebatur iam non uenit; Omnia enim uoluminibus suis
complexi sunt & incarnationem & conuersationem passio
nem resurrectionem & diuinitatis manifestationem &
futurae eius iudicium reuelarunt, Ac per hoc cessauerunt prophetae
implere opere dispensationes, Lex autem cessauit praedicante
Iohanne baptismum penitentiae in remissione pec
catorum. insentientia quae ostenebat peccatores in onere
legis in escis aneominiis sabbatisq: & mustelis & in circum
cisione corporis; Cessauit in non retribuendo malum pro malo
& in aliis talibus; Non cessauit autem lex ubi ait, Non facies tibi
idolum neq: adoraueris quae in celo sursum sunt. & quae in terra deorsum. Non periurabis. Honora patrem &
matrem non occides non fornicaberis non falsum dices testi
monium non furtum facies non concupisces aliquid proximi tui;
Numquid haec cessasse dicenda sunt absit; Sine his enim
quis poterit in hac uita idoneus iudicari; Uerum & iam augeri
praecepit saluator ubi ait, Uere dico uobis nisi habun
dauerit iustitia uestra plus quam scribarum & phariseorum
non intrabitis in regnum caelorum; Sic enim ad impleuit
legem saluator. dum quos illa iustitia docuit hic iustio
res effici quod illa non potuit explicare AGUSTINUS;

Quur dixit non ueni soluere legem non implere
sed ad implere;

M NON uenit implere sed adimplere id est plenam
addere legem. Cum dicat in uerbis decimis. dare non etiam
totum uendere. in nouo uero omnia relinqui uel uendi
praecepit et reliqua similia AGUSTINUS
A In euangelista iohanne lex ait per moysen data est gra
tia et ueritas per ihm xpm facta est. ergo ante non fuit
quid ergo lex a deo data dicitur in qua ueritas non fuit.
M NON sic passim praeterea eundum est sed considerandum quid sit lex
quae per moysen data est; Per moysen enim lex data
manifesta habet praecepta. sed scribit et historiae quae
et ipsa lex appellatur; Sed uideamus quid in praeceptis
eius non erit uerum. forte quod dicit non occides non for
nicaberis et rl; Nam et historiam eius quia ante aduentum
xpi ueritas non erat. hoc manifestum est. Ea enim
quae sub uelamine erant quid significarent incertum
erat, Cum autem per xpm manifestatur cuius persona
sit quae dicit; in genesi faciamus et quae est quae fecit.
et quis fuerit qui in rubo aut in patriarchis uisus sit. et
qui in petra operatus sit quae dedit in deserto aquas
quia petra inquit erat xps sic fit ueritas per xpm quando
ea quae latebant aut in dubium ueniebant quid
significarent a xpo ostensum est; Nam inter alia ero
dns ait, De me scribit moyses. hoc prius latuit, er
ror enim erat putabatur enim pater dr qui erat fil
ius et qui estimabatur angelus cognitus est esse dei fil
ius; et promissio facta fuerat abrahae quae quam
diu non reddebantur in ambiguo erat; Cum autem

ueniente xpo reddita est facta est ueritas quando & qd. promis
sum est redditum est & coepit sciri quod erat promissum;
Promittentes enim fides tunc uere probatur quan
do exsoluit promissum; AGUSTINUS

A Quomodo xpiani de xpianis nascuntur. si paga
ni de paganis generantur

M Nam paganus quod habet filio dat ita & xpianus
quia postea quam natus est accepit donum hoc est bab
tismum filio suo dare non potest quia non natura liter
baptismum datur nec habetur sed gratia datur;
Nam omne quod nascitur unde origine habet nascitur;
Aurum & erra de ligno esca & de ouo pullus; Baptismum
donum caeleste est unde a peccatis abluimur AGUSTIN

A Si baptismum caeleste mysterium est. Cur nicodimo
de baptismo dubitanti loquitur dns; Si terrena inquit
dixi uobis & non creditis. quomodo si dixero uobis celestia

M Qui baptismum putat carnali ratione creditis.
consistere hic non est spiritalis nec donum celeste po
terit consequi quis ex aqua sed per fidem immutari non cre
dit, Aqua enim cernitur sed qui non uidetur spiritus operatur
ut fides in eo sit; Quia sicut sordes corporeas aqua. ita
spiritus animam abluit a peccatis; Ut quomodo uisibilis a uisi
bilibus. ita & spiritalibus prosit spiritus, Ac per hoc spiritalis
ratio uestitur in baptismo. plus est enim ibi quod auditur
quam quod uidetur; Cum hinc ergo nicodimus carnali con
strictus ratione dubitaret & seducto ut eum ad fidem
adtraheret exemplo usus est congruo. ut ad rem

inuisibilem formandam. uisibile dare exemplum quod so
lo auditu consistit non uisu et non negatur. Et est tamen
terrenum quia mundi rem operatur; Ait enim dominus ad nicho
dimum succedendo illi; Spiritus enim ubi uult spirat et uocem
eius audis sed non scis unde ueniat et quo eat sic est omnis
qui renatus est ex aqua et spiritu sancto; Ut quomodo uox uenien
tis spiritus id est uenti. auditur quidem non autem uidetur.
Sic dictum est; Sic et ratio baptismi auditur quod dicatur.
non tamen quomodo per spiritum fit uidetur; Auditus tamen cum quid futurum est.
ab eo qui uerba insinuat predicatur ut fieri credatur quod auditur.
non tamen ratio facti reddatur, Cum autem et per exemplum ni
chodimus duceretur ad fidem. tunc audit a saluatore;
Si terrena inquit dixi uobis et non creditis. quomodo si dixero
uobis a celestia creditis; Ista uerba terrena dixit quae ad
exemplum pertulit; Hoc est. si per rationem terrenam inquit
exempli dati spiritus uenti non creditis posse fieri quia quomodo
fiat non uidetur. qui inferi poterat ut a celestia si dare
exempla quae utique nescitis credentis, Potest autem homi
ni succedi quod nescit per id quod scit ut putaretur dicere de christo quod
filius eius sit uerus; Quod quomodo sit comprehendi non potest per id
Quod autem scimus secundum carnem quomodo sint filii.
Credimus ideo dominum dixisse. Christus filius meus uerus est
ut de semen et ipso illum esse significaret. Hoc modo et saluator
rem quia ne uerbis nec animo explicari potest per
id quod sensibile est et auribus auditur uoluit commendare
hoc est per exemplum quia uenturus quem et sensibilitas capit
et auris audit sed unde ueniat nescit; Factus spiritus sancti

quod capi non potest uoluit facere credibile; Sed & in actib;
apostolorum eodem modo legitur; Et factus est inquit subito de caelo
sonus tamquam ad uenientis spiritus uehementis & repleuit
totam domum ubi erant sedentes; Ecce aperto exemplo
uenti spiritum sanctum insinuat ita de caelo uenisse & sonuisse
quem ad modum uentus uocalidus super terram; Nam & hie
remias uentum uocat dicens; Uentus spirat in omnem
regionem qui propter eo quod in hoc mundo est & per diuersa
circumfertur loca. unde uenit uel quo erat nescimus;
Spiritus autem sanctus de caelo uenit sicut legimus ut credentes in lumi
nem; Quid ergo quibus dam uidetur de spiritu sancto saluatorem
dixisse. spiritus ubi uult spirat & uocem eius audis. sed non
scis unde uenit & quo uadat cum constat exempli
causa locutum hoc & saluatorem; Deniq: subiecit. sic erit
omnis qui re natus est ex aqua & spiritu sancto; Quidam
apertum qui spiritum uentum significauit; Sed ideo putant
non uentum significatum quia ait; Ubi uult spirat quasi non
omnem creaturae lege sibi posita arbitrio. remissa pro
prio; & nos enim imus & facimus quod uolumus agentes
sub lege quare & ratione prestabimus. aut possibile
putatur. & nec stultum uidetur ut effectum uolens
spiritus sanctus insinuare illud. ipsum dare & exemplum. Igitur
omni genere questionem solutam arbitror. Item alibi.
A Quid est spiritus ubi uult spirat & uocem eius audis sed non scis
unde uenit & quo uadat;
M Uocem spiritus audire est. conpunctionis intime in a
more inuisibilis conditoris ad surgere; Sed nemo scit

undeueniat. quia ignoratur porro predicantium quib:
se ad nos occasionib; fundat. & nescit quo uadat. quia
cum una predicatione multa audiunt intellegi pro
cul dubio non potest quem deserens abiciat. & cuius
ingrediens in corde requiescat, AGUSTINI

Hoc quoq: sciendum quia in epiphanio dn̄s baptizatus statim ieiunauit: sed sci patres ieiunitē pur
ad passionis diem recto iudicio iunxerunt; Quib; ob
causis ihs in desertum abiit edissere tribus idē. i.
ut diabulum prouocaret ad certandum. ii ut illū ad ā
de exilio liberaret, iii ut ostenderet nob diabulum
ad meliora tendentib; inuidere, GREGORIUS

Lu

Dubitare a quib; dic solet. a quo spū sit ihs ductus in
desertum propter hoc quod subditur. ad sumpsit eum
diabulus in scam ciuitatē. & rursum ad sumpsit eū
in montē excelsum quod que so edissere

MUERE & absq: ulla questione conuenienter ac
cipitur ut a sco spū in desertum ductus credatur ut
illuc eum suus spr ducaret ubi hanc ad temptandum
spr malignus inueniret; Sed ecce cū dicitur dr homo
uel in excelsum montem uel in scam ciuitatē a diabu
lo ad sumptus. mens refugit humane hoc audire
aures pertimescunt; Cuius mennonesse incredibilia
ista cognoscimus. simillo & alia facta pensamus;
Certe iniquorum omniū diabulus caput est. & huius
capitis membra sunt omnes iniq; Annon membrū
diabuli pilatus, Annon membra diabuli iudei

persequentes & milites crucifigentes fuerunt, Quid ergo
mirum si ab illo se permisit in mortem duci qui se pertulit
& iam a membris illius crucifigi; Non est ergo indignum
redemptori nostro quod temptari voluit qui venerat occidi,
Iustum quippe erat ut sic temptationes nostras suis temp
tationibus vinceret, sic mortem nostram venerat sua morte
superare; Sed sciendum nobis est quia tribus modis temptatio
agitur, Suggestione, delectatione, consensu; & nos
cum temptamur, plerumque in temptatione aut & iam in con
sensu labimur, Quia de carnis peccato propagati in nobis
ipsis & iam gerimus unde certamina tolleramus, Deus vero
qui in utero virginis incarnatus, in mundo sine peccato
venerat, nihil contradictionis in se ipso tolerauit,
Temptari ergo per suggestionem potuit, sed eius mentem peccati
delectatio non momordit, Atque ideo omnis diabolica
temptatio foris nominatus fuit, Hieronimus

A Quid est quod euangelistae asserunt diabulum ad saluatorem dixisse, angelis suis mandauit de te & rel. usque ad lapidem pedem tuum conuenit hoc testimonium domino ihesu xpo Lvi

M Hoc in xc psalmo legimus. Verum ibi non de xpo, an non; sed uiro sancto proph & ita est, Male ergo interpretatur diabulus scripturam hoc in loco; Certe si hoc uere de saluatore scriptum noverat, debuerat & illud dicere, Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem; De angelorum auxilio quasi ad infirmum loquitur de sui conculcatione, quasi tergi uersator iacet,

A Quare ergo prius piscatores Hieronimus Lvii

in litteratis & non litteratis mittuntur ad praedicandum;

M Ne fides credentium non iustitiae sed eloquentiae atque doctrinae fieri putaretur, AGUSTINUS:

Lxiiii Δ Cur esurit saluator, M ut inluderet satanam,

Lxiiii Δ Cur non amplius quam XL diebus & noctibus ieiunauit,

M Ut moysi & helie conderet, GREGORIUS

Lx Δ Cum constet omnibus quia redemptor noster in mundum pro redemptione omnium uenit cum samaritanos cottidie ad fidem uocare conspicimus quid est quod in praedicatione discipulos mittens ait, In uiam gentium ne abieritis & in ciuitatem samaritanorum ne intraueritis. sed potius ite ad oues quae perierant domus israel.

M Hoc manifeste datur intellegi. Quod ex facti fine collegimus quia prius solis iudeis uoluit & postmodum cunctis gentibus praedicari; Ut dum illa conuersatio uocata renuerit praedicatores sancti ad uocationem gentium per ordinem uenirent; Quatenus redemptoris nostri praedicatio a propriis repulsa gentiles populos quasi extraneos quereret; & quod iudaeae fiebat in testimonium hoc gentibus gratiae esset incrementum, Erant & ita tunc qui de iudea uocandi essent. & de gentibus uocandi non essent; Nam & in apostolorum actibus praedicante petro legimus & prius ebreorum tria milia. & postea quinque milia credidisse, Et cum praedicare apostoli gentibus in asia uoluissent per spiritum prohibiti esse memorantur, & tamen ipse spiritus qui prius praedicationem prohibuit hanc

cesicenorum cordibus postmodum infudit, Nam diu est quod
cesica cuncta iam credidit, Idcirco igitur prius prohibuit quod
postmodum fecit: quia tunc in illa erant qui sic lucendi
erant, Tunc in illa erant qui nec dum ad vitam repariare
mererentur, Sed tamen utiliter eis predicationis officium
subtrahitur: ne gravius de contemptu predicatione
iudicari mererentur; Subtili ergo occultoque iudicio
quorum dicam auribus predicatio sancta subtrahitur: quia
suscitari per gratiam non merentur; Unde ne cesse est
dilectum: uti nomine quod agimus: omnipotentis super nos domini
consilia occulta timeamus; Nedum mens nostra ex
terius fusa cesica se volunt a te non revocat intus con
tricem iudex terribiliter adversa disponit; Quod
bene psalmista intuens ait, Venite et vide et eo pere
domini quam terribilis in consiliis super filios hominum; Vidit
namque quod alius misericorditer vocatur: alius iustitia ex
igente repellitur, Et quia alia parcendo alia dominus
irascendo disponit: expavit quod penetrare non potuit:
et quem non solum investigabilem in quibus dicta sunt sententiis
sed et iam inflexibilem vidit: terribilem in consiliis esse memoravit;
CUR precepit dominus ihesus predicatoribus; HIERONIMUS
discipulis suis nolite possidere aurum neque argentum neque pecu
niam in zonis non peram non duas tonicas et cetera,
HOC precepit evangelizatoribus veritatis quibus ait
gratis accepistis gratis date; Non enim sic predicant
ut sit apud eos predium nummorumque possessio; Nam si
abuissent aurum aut argentum viderentur non causa salutis

Lxi

hominum sed ac usque lucri predicare HIERONIMUS

Lxii A QUICUMQ; non receperint uos neq; audierint sermones
uestros exeuntes de domo uel de ciuitate excutite pul
uerem de pedib; uestris; Amen dico uobis tollerabilius
erit terre sodomorum & gomurreorum in die iudicii quam
ille ciuitati, Quur ergo dicitur tollerabilius quia cum
essent meriti propter nefarium uiui descenderunt in infernum,
MIO circo erit tollerabilius quia sodomis & gomurris
non fuit predicatum sicut fuit istis quia tamen non rece
perunt, Quomodo uero differt inter scorum & iustos clari
tas dei. sic inter iustos & peccatores diuersa supplicia,
Sic inter impium & peccatorem ista est differentia;
Quod impios proprie sacrae scripturae infideles appellat
& quod omnis impius sit peccator non tamen omnis
peccator impius; Peccator enim dicitur & hic qui impius
est a fide, Unde iohannis ait, Si dixerimus quia pec
catum non habemus ipsi nos seducimus, Impius enim
proprie dicitur qui a religionis pietate se peritorum
dei & ab illis enim propheta ait. non resurgent impii in iudicio

Lxiii A CUR praecepit ihesus discipulis quos misit HIERONIMUS
ad praedicandum ut ad nuntiarent aduentum suum & in
alio loco praecepit ne se dicant esse ihesum xpm.
M mihi uidetur aliud esse xpm praedicare aliud
ihesum xpm, Xps commune dignitatis nomen est; Ihesus pro
prio uocabulum saluatoris; Potest autem fieri. ut ideo
ante passionem & resurrectionem se noluerit praedicari
ut complebo postea sanguinis sacramento opportunius

D

apostolis dicere &c. ite docete omnes gentes baptizan
tes eos in nomine patris & filii & spiritus sancti; Sed ne quis pu
tet nostre tantum esse intelligentiae & non sensus
euangelici; Sit autem sensus euangelicus; Ex inde
coepit ihesus ostendere discipulis suis quia oportet eum
ire hierusolimis & multa pati a senioribus & scribis &
principibus sacerdotum & occidi & die tertia resurge
re; Tunc ne praedicate ait cum ista passus fuerit,
Quia non prodest xpm publice praedicare quem post
paululum uisuri sunt flagellatum & crucifixum hier.

Quid est quod legitur in euangelio. Iota unum aut
unus apex non praeteribit a lege donec omnia fiant
uel illud qui soluerit unum de mandatis istis minimis
& docuerit sic homines minimus uocabitur in regno celorum;

Hoc capitulum sequens cum superiori testimonio in
quo dixeras iota unum aut unus apex suggillat ergo
phariseos qui contempsit mandatis dei statuerunt
proprias traditiones quod eis non prosit doctrina
in populis siuel parum quod in lege praeceptum est destruunt;

Possumus autem & alii adicere quod magistri eruditio & iam
si paruo peccato obnoxius sit deducat eum de gradu
maximo nec prosit docere iustitiam quem minima culpa
destruit, Beatitudo quoque perfecta sit ut quae ser
mone docuerit opere compleat, hieronimus.

Imo ysaias praecepit in lege. quicumque dimiserit uxo
rem suam det illi libellum repudii & nunc dominus ait,
Non uenisse solue legem sed ad implere; & ecce tractio dicit;

Ego autem dico uobis quicumq: dimiserit uxorem suam
excepto causa fornicationis mechatur & qui dimissam
duxerit adulterat quomodo ergo non soluit le
gem cum ibi ut dimittat hic autem ut non dimittat precepit;
M hoc nimphe saluator noster plenus exposuit ubi
ait quod moyses libellum repudii dare iusserit propter
duritiam cordis maritorum non descidium concedens sed
auferens homicidium; Multo enim melius est licet lu
gubrem & uenire discordiam quam per odium sanguinem fundi;
Dominus enim non soluit legem sed explanat; hieronimus
Lxii A cum oratis multum nolite loqui sicut & hnici. si &
hnicus in oratione multum loquitur. ergo qui xpianus
est debet parum loqui;
M hic simplici intellectu erudit auditorem ut unam
orandi fugiat gloriam. Sed mihi uidetur hoc magis
praeceptum esse ut in dulcia pectoris cogitatione labiis
compressis oret dominum, Sicut & in regum anna fecisse legi
mus quia deus non uerborum sed cordis auditor;
Lxiii A scit namque pater uester ac lestis quod opus sit uobis ante
quam petatis eum; & si nouit dominus quid oremus ante quam petamus
scit quibus indigimus frustra ergo scienti loquitur hieronimus
M hic omnino monet nos non narratores esse sed rogato
res, Aliud est narrare ignoranti. aliud scienti pe
tere, Uult ergo dominus sepe petere a nobis ut fidem in melius ac
comodet quia indicium est hic obsequium ut fideliter ac
miserabiliter obsecremus; hieronimus
Lxiiii A si oculus tuus simplex fuerit totum corpus tuum lucidum erit

si autem nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.
Quomodo oculus qui unus est potest simplex fieri,
Ad simplex oculus et purus simplicia intuetur et pura
quia lippientes oculi solent lucernas videre numerosas
hoc totum transfert ad sensum, quomodo autem corpus
si oculus non fuerit totum in tenebris est ita si anima
principalem fulgorem suum perdiderit universus sensus
eius in caligine commoratur,
Et quid est quod legitur nolite sanctum dare canibus, neque mit
tatis margaritas vestras ante porcos ne forte conculcent
eas et conversi disrumpant vos,
Ad hoc enim quia porcus non recepit ornatum ideo positus est
quia voluntatem in volutabro luti, quidam enim eos canes vo
lunt intellegi qui post fidem Christi revertuntur ad vomitum
peccatorum suorum et in luto incredulitatis vitiis conversantur,
Non convenit istiusmodi hominibus cito margaritarum id est
evangelium sanctum credere ne conculcent illud et conver
si incipiant vos disrumpere. Hieronimus, &c.
Et non potest arbor bona fructus malos facere neque
arbor mala fructus bonos facere, et si arbor bona fruc
tus malos facere non potest, quomodo moyses arbor
bona peccaverat ad aquam contradictionis et de viduria
interfecto cum bersabe concupiverat, petrus quoque in passio
ne negaverat, aut quomodo iethor socer moysi arbor ma
la quiutique in domino nimis sibi dederat consilium moysi bonum et achior
olo ferni qui dutile sit locutus, quod benedictum apostolicum probavit
corrumpunt mores bonos con loquia mala, Peclaunciu

MISTI & alii qui a te dicti non sunt quod ē iudas arbo
rem quondam bonā fecisse fructum malū postquam
prodidit saluatorē, Et paulum arborem malā eo tē
pore quo persequebatur ecclesiā xpi fecisse postea fruc
tum bonū quando in uas electionis ariens latus est;
Tam diuergo arbor bona fructus malos nō facit, quādiu
in bonitatis studio perseuerat. & mala arbor manet
in fructib; peccatorū quamdiu ad penitentiā nō cōuertitur;
Nemo enim permanens in eo quod fuit incipit ē id quod
nec dum fuerat; HIERONIMUS

Lxxi A quo modo intellegendū ē qd legitur, Multi dicent mi
hi in illa die, Dn̄e nonne in nomine tuo proph & auimus
& in nomine tuo demonia eiecimus & in tuo nomine
uirtutes multas fecimus. & tunc confitebor illis qui a nū
quā noui uos. discedite a me om̄ qui operamini iniquitatē,
M PROph & cere & uirtutes facere & demonia eicere
non eius in ea est qui operatur sed inuocatio ihu xpi
hoc agit, Lic & homines despiciant signa facientes
tamen dm̄ honorent ad cuius inuocationem fiunt tanta
mirabilia; & farao & nabocodonosor somnis futu
ra cognoscunt, Nam saul & balaam & caiphas proph
& acuerunt nescientes quid dicerent. & in actibus
apostolorū filiis ceuole uidebantur eicere demonia
Et iudas proditor inter apostolos multa signa fecis
se narratur, Tunc confitebor illis qui a nū quā noui
uos, Nouit dn̄s eos qui pereunt sed reprobando hec
dic̄, Recedite a me om̄ qui operamini iniquitatē

Non ait: quia periti estis iniquitatem ne uideretur
tolli penitentia: sed operamini hoc enim quinunquam de
sinunt peccare. HIERONIMUS

LXXII

A QUID est quo legitur. Erant docens eos ut potestate
habens non sicut scribe eorum et pharisei. Hoc est illi do
cebant ea populos quae scriptae sunt in moysen et prophe
tis, Ihesus uero quasi dominus et dominus ipsius moysi pro libertate uo
luntatis suae uel ea quae minus uidebantur addebat
in legem uel commutans praedicabat populis ut su
pra quoque legimus hoc uel illud. Ego autem dico uobis hoc uel illud;

LXXIII

M Quo modo accipiendum est illud quod eiecta legio petiuit
a domino ut eis concederetur grex porcorum qui ait eis ite.
Et quae causa fuit ut omnis ciuitas exiret et rogaret
ut transiret a finibus eorum, Non quod concederet salua
tor quod petebant sed dixit ite, Et quae causa fuit nisi
ut per interfectionem porcorum hominibus salutis occasio
praeberetur, Hii uero qui rogant ut transeat a finibus
eorum non de superbia hoc faciunt ut non nulli arbitrantur
sed de humilitate quia se praesentia domini indignos iu
dicabant; Sicut petrus in capturae piscium cadit
ad genua saluatoris dicens, Exiame domine quia
homo peccator sum, HIERONIMUS

LXXIIII

A QUID est quod dixit ihesus discipulis suis; Si uos persecu
ti fuerint in uncam ciuitatem fugite in aliam; Amen
dico uobis non consummabitis ciuitates israel donec
ueniat filius hominis

M Hoc ad illud tempus referendum est cum ad pre

dicatione apostoli. mittebant quod persecutione timere
non debeant sicut ostea fuit in principio hierusolimis perse-
cutio & illi dispersi in universam iudeam ultra bulatio-
nis occasio. fieri euangeliis eminentium; Spiritaliter autem
possumus dicere; Cum persecuti fuerint in unam ciuitatem
hoc est in uno scriptura libro fugite in alias; hoc est in a-
lia uolumina, quamuis contentiosus fuerit persecutor
ante presidium saluatoris aduenit & priusquam aduersa-
ris uictoria concedatur; HIERONIMUS:

Lxxii Aliud sentire debemus de eo quod legitur nihil opertum
quod non reuelatur & occultum quod non sciatur
quod in presenti seculo multa nesciuntur
Hoc de futuro tempore sentiatur quando iudicabit
dicitur occulta hominum & inluminabit latebras tene-
bras & manifesta facit & consilia cordium iste
sensus debet intellegi; HIERONIMUS

Lxxiii A quaratione hoc accipiendum sit testimonium;
Uestri capilli capitis omnium numerati sunt, Nolite er-
go timere multis passeribus meliores estis,
Hoc est. quod timere non debeant eos qui corpus
occidunt quoniam nisi dicitur sapientia paruo quoque anima-
lia non decidunt quanto magis homo qui apostoli-
ca fulgit dignitate; Quod autem ait. Uestri
capilli & capilli capitis omnium numerati sunt. in mensa
dei erga homines ostendit prouidentiam & ineffa-
bilem signat affectum. quod nihil nostrorum
deo lateat & ita paruo & otiosa dicta. eius

essentiam non effugiant, Deridunt intelligentiam
ecclesiasticam in hoc loco qui carnis resurrectionem ne
gant quasi nos & capillos qui numerati sunt & a tonso
re abscisi omnes dicamus resurgere, Cum salvator non
dixerit, Vestri autem & capilli capitis omnes salvandi sunt.
sed numerati ubi numerus est scientiam numeri demon
stratur non eius numeri conservatio, hierm.

Aquid est ergo quod scribitur, Arundinem quassatam
non confringet. & linum fumigans non extinguit,

Mqui peccatori non porrigit manum nec portat
onus fratris sui iste quassatum calamum confringet.
Et qui modicam scintillam fidei contempnit in parvulis
hic linum extinguit fumigans. quorum xpus utrumque non fecit
quia ad hoc venerat ut salvum faceret & quod perierat, hier

Atunc responderunt ei quidam de scribis & phariseis
dicentes, Volumus a te signum videre. quidem quod sic
signum postulant quasi que viderant signa non fuissent,

Mhoc est volentes signum sic evangelista narrat
videre de caelo vel in more helicae ignem de sublimi
venire cupiebant. vel in similitudine sanguinis vel in tem
pore estivo mugire et contrariae. coruscare fulgura
imbres ruere quasi non possint illa calumniari & di
cere, Ex occultis & variis aeris passionibus accessisse,
Nam qui calumniaris ea quae oculis vidis. manu tenis
utilitatem sentis. quid facturus es de his quae e celo
venerint, Utique respondebis & magos in egypto
multa signa fecisse de caelo; hieronimus

lxxxiiii

Ad obquam accusatam profert dnus sententiam dicens, Cum
inmundus spiritus exierit ab homine ambulat per loca
arida & in aquosa quaerens requiem & non inveniens,
Dicit: Revertar in domum meam unde exivi, &
cum venerit invenit eam scopis mundatam & ornatam,
Tunc vadit & adsumit septem alios spiritus secum nequiores
se & ingressi habitant ibi. & sunt novissima ho
minis illius peiora prioribus;

Quidam istum locum ad hereticos putant quidam
ad iudeos exiit ergo inmundus spiritus a iudeis quando
acceperunt legem & ambulavit per loca arida quaerens
sibi requiem, & pulsus videlicet a iudeis ambulabat
per gentium solitudines, Quae cum dno postea credidis
sent, ille non invenit locum innationibus; dixit, Rever
tar in domum meam pristinam unde exivi. idem ad iudeos
quos antedimiserat, & inveniens domum vagantem
scopis mundatam, Vagabat tenui templum iudeorum. & xpm
ospitem non habebant dicentem surgite eamus hinc.
revertitur diabolus ad sedem suam pristinam. & fiunt
illius populi peiora prioribus, Hieronimus

lxxx

Quid est ergo quod ait dnus, Amen dico vobis quia
multi prophetae & iusti voluerunt videre quae
videtis & non viderunt. & audire quae auditis &
non audierunt. Quod videtur huic loco contrarium
ubi ait, Abraham pater vester exultavit ut vi
deret diem meum & vidit & gavisus est, sed multi

Non in hoc loco dixit omnes prophetae vel omnes iusti

Inter multos autem potest fieri ut aliqui uiderint & aliqui
non uiderint. Licet in hoc periculosa sit interpretatio ut inter
scriptorum meritis discretionem aliquam facere uideamur,
Ergo abraham uidit in enigmate uidit in specie.
uos autem in presenti carnem tenetis & habetis dominum uestrum
& ad uoluntatem interrogatis & cum uescimini &c. hiek

Lxxxi

A Quomodo intellegere debemus quod [illegible]
legitur, Simile est regnum caelorum grano sy
napis quod acceptum homo seminauit in agro suo,
Quod quidem minimum est omnibus seminibus, cum autem
creuerit maior est omnibus holeribus, & fit in arbore
ita ut uolucres quoque caeli ueniant & habitent in ramis
Mhomo qui seminat saluator noster coplerisque intellegitur
eo quod in animas credentium semin & predicatio
nem euangelii; Sicut enim granum synapis mini
mum est omnibus seminibus, sic euangelium mini
mum est omnibus disciplinis; Ad primam namque doctri
nam fidem non habet ueritatis, Hominem dominum nostrum
xpm mortuum & scandalum crucis praedicans;
Confer huiusce modi doctrinam dogmatibus philosophorum
& libris eorum & splendori eloquentiae compositioniq;
sermonum. & uidebis quantum minor sit ceteris seminibus
semen euangelii, Sed illud cum creuerit nihil mor
dax nihil uiuidum nihil uitale demonstrant,
Totum flaccidum marcidumque ebullit in olera & in her
bas quae & ita arescunt & corruunt; Haec autem praedicatio
quae parua uidebatur in principio cum in animam credentis,

uel in totum mundum sacta fuerit non exsurgit in olera
sed in arborem: ita ut uolucres caeli quod sunt anime
credentium ueniant & habitent in ramis eius. HIERM

LXXXII A Quae intellegenda est illa mulier quae accepto fer
mento abscondit in fermento sacis tribus donec fermen
tatum est totum

[illegible] Mulier ista uidetur mihi esse apostolica
praedicatio uel ecclesia quae dedi uersis partibus
uel gentibus congregata est haec tollit fermentum
notitiam scilicet & intelligentiam scripturarum & abscondit
illud in farinae sacis tribus: ut spiritus & anima & corpus in unum
redacta non discrepent inter se: sed cum duobus & tribus con
ueneriunt in petrent a patre quodcumque postulauerint. GREGOR

LXXXIII A Quod cumque petieritis patrem in nomine meo dabit uobis
Rursum alibi pereundem euangelistam dicit, Si quid pe
rieritis patrem in nomine meo dabit uobis: usque modo non
petistis quicquam in nomine meo; Si omne quod petimus
in nomine filii dat nobis pater: quidem quod paculus terdum
rogauit & exaudiri non meruit sed dictum est illi. Suffi
cit tibi gratia mea nam uirtus in infirmitate perficitur, Num
quid ille tam egregius praedicator in filii nomine petiit
quae rea autem non accepit quod petiit, Quomodo ergo uerum
est quicquid petierimus in nomine filii dat nobis pater
si auferre a se angelum sacta ne petiit a postulus in nomi
ne filii & tamen non accepit quod petiit,

A Sciendum namque quia nomen filii ihesus est: ihesus autem salua
tor siue saluatoris dicitur, Ille uero in nomine saluatoris petit

qui illud petit quod ad veram salutem pertinet, Nam
si id quod non expediat petitur non in nomine ihu pe
titur pater, Unde et eisdem apostolis adhuc infirmi
tatibus dnr dic, Usque modo non petistis quicquam in nomine
meo, Ac si aperte diceretur, Non petistis in nomine
salvatoris qui nescitis quaerere aeternam salutem;
Hinc est quod paulus non exauditur, qui si liberaretur
a temptatione non praderet ad salutem; hierom

Quomodo intellegendum sit. Qui male dixerit
patri vel matri mortem moriatur, Vos autem dicitis qui
cumque dixerit patri vel matri, munus quodcumque est ex
me tibi proderit

Mpo test cum in hoc loco haberes sensum, munus quod ex me
est tibi praderit, Id est conpellitis in quantum filios ut dicant
parentibus suis. Quodcumque munus vel donum oblaturus
eramdo, in tuos consumo cibos tibique prodest pater et mater
utilitatem accipere quod dono audiunt mancipatum,
et in opem magis vellent vitam ducere quod come
dere de consecratis hieronimus

Legitur dnm dixisse discipulis suis, Cavete a fer
mento pharisaeorum et saduceorum et illi cogitabant
quia panes non sumpsissent secum, Quomodo ergo pa
nes non habebant, Cum statim quando quattuor milia
hominum qui pasti sunt in heremo satiavit impletis
septem sportis, ascenderunt naviculam et venerunt
in fines maiedan ibique audiunt a fermento pharis
eorum et saduceorum,

M hoc scribitur ac dicit quod panes habebant sed obliti
sunt eos secum tollere, Sed de illo puto dixisse ihm de
quo paulus dicit. Modicum fermentum totam massam
corrumpit, Ita et doctrina heretica siue modica cum
scintilla in pectus tuum iaceret. in breui ignis flamma
succrescerit et totam hominis possessionem ad se tra-
hit tunc intellexerunt quid dixerit eis hieron

Lxxxvi Nisi tantum ac paupertatis fuit dns ut unde tributa
pro se et petro redderet non haberet quomodo iudas
loculos habebat ubi pecunia conpariebat aperi
re non ab nuce obsecro,

M loculos habebat quia fur erat. possum et aliter
dicere quod rem pauperum in usus suos conuertere
nefas putauit nobis quoque prebuit exemplum Augusti

Lxxxvii A cur in euangelio pro se et petro dare tributum iussit
et pro aliis non,

M Sicut omnis in saluatore erant ita pro eum in petro semper
enim in proposito populus aut corripitur aut lapidatur, hieron

Lxxxviii A Quid sibi uult quod dixit dns. petro. Ego tibi dico quia
tu es petrus et super hanc petram aedificabo ecclam meam,

M hac si diceret quia dixisti. Tu es xpus filius et ego
dico tibi non sermone casso et nullo habente opus
sed dico tibi quia meum dixisse fecisse est idest
sicut ipse lumen apostolis dedit ut lumen mundi
appellarentur, Ita et simoni qui credebat in xpm
petri largitus est nomen, Idest aedificabo
ecclesiam meam super te. et post eum fere non

preualebunt aduersus eam; Ego postea inferi uitia reor
atq; peccatis uel certe heretici ore doctrinam per quam
in lecti homines ducuntur ad tartarum;

Quid est quod protinus subinfertur & tibi dabo claues
regni caelorum. & quodcumq; ligaueris super terram erit liga
tum in cl̄r & qd̄cumq; solueris super terram erit solutum in cl̄r,

Mystum locum epi & prbi non intellegenste aliqd
sibi deferri seorum ad sumunt super cilio uel damnent
innocentes uel soluere noxios arbitrentur.
cum apud dm̄ non sententia sacerdotum sed
rerum uitia quaeratur, Sicut in leuitico iussum est
qui lepram habuerit ostendere se sacerdoti. tunc
a sacerdote immundificant Non quod sacerdotes eos
leprosus faciant & immundos. sed quod habeant noti
tiam leprosi & possint discernere qui mundus qui uel im
mundus sit; Sed & hic aligare uel soluere epi & prbi
non eos qui in fortes sunt uel noxii. sed pro officio suo
cum peccatores suos audierint uari & acter scit qui
ligandi sint uel soluendi. Hieronimus

Cum sepe diximus nimii ardoris amoris q: maxime
fuisse petrum in saluatorem presertim cum ei dn̄s dixerit
Beatus es simon bariona quia caro & sanguis non
reuelauit tibi sed pater meus qui in caelis est. & ego tibi
dico quia tu es petrus & super hanc petram aedificabo
ecclesiam meam & porte inferi non preualebunt aduer
sus eam & tibi dabo claues regni caelorum; & quodcumq:
ligaueris super terram erit ligatum in caelis. & quodcumq:

solueris super terram erit solutum in celis, Quomodo
do postea tam beatitudinem nunc audit uade post me sa
tanas quia nescis quae dei sunt sed quae hominum scandalum
mihi es. & cur tam repentina conuersio ut postea tanta
premia satanas appellaretur,

M Qui hoc querit reddo illam benedictionem beati
tudinem & potestatem & edificationem super eam
ecclesiae omnia in futurum promissa non in pre
senti data, Edificabo in quo ecclesiam meam
super te. & omnia quae supe rius memorasti
omnia de futuro dicta sunt, Quae si statim de
dissem ei. numquam in eo praue confessionis error in
uenisset locum, Nam sic euangelium dicit, Adsumens
eum petrus coepit increpare dicens. absit a te domine non
erit tibi hoc; Adsumens & enim eum in adfectum suum
uel separatim ne presentibus ceteris condiscipulis magis
tri uideatur arguere & coepit increpare illum amicitiis
adfectu & obtrans dicere, Absit a te hoc est propitius tibi
sis non erit tibi hoc. non potest fieri nec recipiunt au
res meae quod dei filius occidendus sit. Ad quem dominus,
Uade retro me satanas hoc est sequere sententiam
meam quia non sapis ea quae dei sunt sed quae hominum,
Satanas inquid interpretatur aduersarius siue contrarius
quia contraria loqueris uoluntati meae debes
aduersarius appellari, Hieronimus

XCI A QUARE ergo scribis & phariseis temptantibus; &
signum de caelo petentibus; dare noluit & apostolis sine petentibus de
dit;

MUT apostolis augeat fidem ideo de celo ei si signum dat,
phariseis uero & scribis ideo de celo signum non dat quia nec
his que eum facere uiderunt uoluerunt credere sicut
& alibi dicit & non potuit ibi uirtutes facere propter
incredulitatem illorum,

AQUARE cum oblati fuissent ihu paruuli uteis manus
in ponere & discipuli prohibebant offerentib; & non sinebant xcii

MNON quod nollent eos saluatoris & ma[illegible]ea uenire
nu & uoce benedici. sed quod nec dum habebant ple
nissimam fidem putauerunt eum similitudinem homi
num offerentium in postunitate laxari, hierom

AIHS cum dixit discipulis tuis quia diues difficile intrabit
in regnum celorum. quomodo abraham isaac & iacob diui
tes in testimonium domini praedicantur, xciii

MHOC considerandum est quod eo tempore quo intrarent
diuites esse desierunt, Tam diu ergo non intrabant
quamdiu diuites erant, & tamen qui difficulter diuitie
contempnuntur, Non dixit, Inpossibile est diuites
intrare in regnum celorum. sed difficile ponitur non in
possibilitas pretenditur sed raritas demonstratur hier

AQUID sibi uult quod ait. facilius est camelum per
foramen acus transire quam diuitem intrare in
regnum dei, Si enim sic camelus non potest intrare
per foramen acus. sic nec diues in regnum dei nullus ergo
diuitum saluus erit xciiii

AQUOMODO enim & iste camelus cui diuites conpa
rantur. cum deposuerit graue sarcinam intrare potest

per angustiam cellam. sic et diues cum deposuerit
totius corporis grauitatem idem peccatorum suorum fasce
tunc intra repotest per angustiam et castam uiam
quae educit ad uitam aeternam. hieronimus

xcii A Quomodo iacob et iohannis biberint calicem dni
cum scriptura narret iacobum apostolum ab herode
capite truncatum iohannem uero propria uita finitum,
M Scimus iacobum capite truncatum. sed et iohannes
propter martyrium missus est in feruentis solei doleum
et inde ad suscipiendam coronam xpi ad hl et apro
cessit. statim religatus in insula pathmos fuit,
Uidimus enim et iohannis animam martyrio non defuisse. hi

xciii A Mihi ergo inter omnia signa hoc uidetur esse mi
rabilius quod esse possit quod unus homo et illo intempo
re contemptibilis et in tantum uilis ut postea crucifi
geretur scribis et phariseis contra se seuientibus et
uidentibus lucra sua destrui potuerit ad unius fla
gelli uerbera tantam eicere multitudinem men
sasque subuertere et cathedras confringere et alia
facere quae infinitus non fecisset exercitus,
M hoc ex pauore contigit. igneum enim quiddam
ad quesiderium radiabat ex oculis eius et diuini
tatis maiestas lucebat in facie. Cumque mihi
non audiant in iecere sacerdotes tamen opera
calumniantur et testimonium populi atque puerorum
qui clamabant osanna filio dauid uestunt
in calumniam, hieronimus

e

A Quid est quod dixit dn̄r. qui ceciderit sup lapidē xcvii
istum confringetur. sup quem uero ceciderit cōter et eū ex
Mid. Qui peccator est et tam in illū credit cadit. pone
quippe sup lapidem confringetur sed non omnino con
teritur quia reseruatur p penitentiā ad salutem, Sup
quē uero ceciderit hoc est aut lapis ipse inruerit et qui
xp̄m penitus negauerit sic conteret eum ut nec testa
quidem remanet in qua auriatur aq: pusillū, hieron̄
A Quomodo intellegere debemus quod scriptum est. xcviii
dilatant enim filacteria sua et magnificant fimbrias qd
Mcum dn̄r dedisset mandata legis per moysen quesoapertas
sen. ad extremum intulit ligabis ea in manu tua et
erunt ante oculos tuos, Hoc est precepta mea sint in
manu tua ut opere complentur, Hoc facis ei male interp̄
tantes putant scribunt in membranulis decalogum moy
si id est decim uerba legis complicantes in ea et
ligantes in fronte, Jusserat et iam aliud moyses
ut ei quattuor pallorum angulis iacinthinas
fimbrias facerent ad israheliticis populis dinos
cendum ut quomodo in corporibus signa iudaice
gentis dare et ita uestis haberet aliquam differentiam;
Sed superstitiosi magistri captantes auram popula
rem atq: ex muliercularis lucra facientes grandes
fimbrias et acutissimas ligantes in ea spinas ut ambu
lantes uel sedentes pungerent; De hoc dn̄r dixit, Om
nia ergo opera sua ut uidentur ab hominib; faciunt,
A Quomodo intellegere debemus quod legitur; xcviii

Uae uobis scribae & pharisei hypocrite qui circuitis
mare & aridam ut faciatis unum prosilitum. & cum fuerit
factus. facitis eum filium gehenne duplo quam uos,
M. SCRIBAE & pharisei totum lustrantes orbem propter
negotiationis lucra & faciunt prosilitum id est aduenam
& circumcisum miscere populo dei. quidum esset & hinc
cur simpliciter errabat & erat semel filius gehenne,
Uidens ergo magistrorum uitia qui destruebant opere quod
uerbo docebant sequens quasi puerum actor maiore poena
C. DET quid est quod dominus ait, & uos filii estis eorum dignus est,
qui prophetas occiderunt. implete & uos mensuram patrum uestrorum,
MAC si diceret, Quod illis defuit uos implete, Illi interfecerunt
seruos. uos dominum crucifigite. Illi prophetas uos quia prophe
tis estis praedicatur
CI. DAIT dominus ad iudeos, Ueniat super uos omnis sanguis iustus
qui effusus est super terram. a sanguine abel iusti usque ad
sanguinem zachariae filii barachiae quem occidistis in
tertemplum & altare. quis est ergo iste zachariae
filius barachiae
M. DIABEL nulla est ambiguitas quis sit. is est quem ca in fratre
eius occiderat. Quis est ergo iste zachariae filius ba
rachiae. quia multos legimus zachariae, Alii zachariam
filium barachiae dicunt qui in duodecim prophetis un
decimus est, Alii zachariam patrem iohannis. Alii istum
uolunt esse zachariam qui occisus est a ioas rege iudae in
tertemplum & altare. cum ille non sit filius barachiae
sed ioiade sacerdotis. unde & scriptum docet, Non fuit

recordatur ioas patris eius ioiade qui sibi fecisset bona.
quod et ego ad probo, Queramus quare barachiae
filius et non ioiade, Barachia in nostra lingua sonat: be
nedictus dni, Ioiade iustitia in ebreo nomine appellatur,
Pro filio eni ioiade: barache filium inuenimus scribtu,
Si quis dixerit fratri suo racha reus erit iudicio. racha quid
interpretetur uolo agnoscere, Racha namq: interpretatur
uanus uel sine acelebro sicut fatue insipiens, Ideo tam
prohibita sunt loqui ne iracundiam mouent.

AMOUET nos cur euangelista dixerit, Ipse enim ihs tes
timonium perhibuit: quia propheta in patria sua non habet honorem;
Cum ergo samaritanos deseruisset tamen cito utamplius
quam duos dies apud eos fuisset et ad galileam uenisset
ubi nutritus erat: quomodo testatur quia propheta
in patria sua honorem non habet, Magis uidetur
ad testari potuisse quod propheta in patria sua honorem
non habet et sic tempore et ire in galileam et in samaria remansisset,

MINSINUATUM est nobis non modicum sacramentum questi
onem propositam cognouimus solutionem eius exquirere
studeamus, Retexamus uerba superiora ut inueniamus
cur hoc euangelista dicere uoluerit et inuenimus
quoniam per biduum profectus de samaria uenerit in galileam;
Accipite itaq: karissimi quid hic sentiam sine prae iudicio; In sa
ria namq: biduum fecit et crediderunt in eum samaritani.
tot dies in galilea et non crediderunt in eum galilei
Recolite quia uenit in samaria ubi eum primo mulier
illa praedicauerat cum qua ad puteum iacob locutus.

erat magna mysterio eo uiso scam caritani &
dito crediderunt in eum, Pergit in galileam & uenit
in ciuitatem chanan galileae ubi aquam uinum fecit:
ibi autem quando aquam in uinum conuertit sicut
scribit ipse iohannes crediderunt in eum discipuli eius: &
utique plena domus erat turbis conuiuantium ubi
factum est tam magnum miraculum & non in eum
crediderunt nisi discipuli eius, Hanc ciuitatem
galileae modo repetiuit, ET ECCE quidam regu
lus rogabat eum ut descenderet & sanaret filium
eius incipiebat enim mori. qui rogabat non crede
bat qui uenire ad domum suam dominum cupiebat ad
sanandum filium eius, Ideo ad domino audiuit, Nisi
signa & prodigia uideritis non creditis, Arguit
hominem in fide trepidum; Ubi ait. Uade filius
tuus uiuit, Nam postea quam euntiatum est sa
num esse filium eius, & inuenit ea hora sanatum
qua hora dominus dixerat. uade filius tuus uiuit cre
didit in quantum ipse & domus eius tota, Quia nunc iactus
est filius eius sanus & comparauit horam nuntia
tium horae praenuntiantis. quando rogabat
non credebat, Sam caritani nullum signum expec
tauerant uerbo eius tantum modo crediderunt
Ciues autem eius audire meruerunt nisi signa & pro
digia uideritis non creditis, & ibi tam en facto
tanto miraculo non credidit nisi ipse & domus eius
Ad solum sermonem crediderunt plures scam

ad illud miraculum sola domus illa credidit. Non enim
sine causa dicta sunt prodigia. prodigium enim est
appellatum quasi prodicium. quod porro dicat
porro significat & aliquid futurum esse protendat.
Vide quia iudaei insultant, Quem vos adoratis
frater noster erat, Vides quia propheta in patria
sua honorem non habet, Denique omnia miracula
viderunt eum iudaei facientem quae in evangelio
scripta sunt & vix inde pauci crediderunt, Iudaei
fuerunt & sunt similes galileis. nos similes sam[illegible]ta
nis, Qui evangelium audivimus evangelio consensimus
per evangelium in xpm credidimus, Thomas ille israheli
ta degens et scilicet dni in locum clavorum digitos
mittere cupiebat, Quem sic dnus arguit quomodo
& istum regulum in his namque duobus incredulis propheta
in patria sua honorem non habuit. In nobis autem propheta
iste honorem habuit qui non vidimus tantam prodigia
& tamen credidimus, Habeat ergo apud nos
honorem propheta. quia non habuit in patria sua.
& quia non habuit honorem in patria quam ditus est.
habeat in patria quam condedit ipse dnus ihs xps
qui vivit & regnat in saecula saeculorum. Amen.

Quid sibi vult quod legitur sic, enim pater
suscitat mortuos. ita & filius quos vult vivificat
& pretinus subinfertur, Neque enim pater iudicat quem
quam sed omne iudicium dedit filio ut omnes honorifi
cent filium sicut honorificant patrem multum movet.

filius quos uult uiuificat pater uiuificat filius susci
tat mortuos. pater susci[illegible]tat mortuos, Neq:
enim pater [illegible] iudicat quemquam, Sunt iudicio sus
citandi sunt mortui. quomodo pater suscitat mor
tuos. si non iudicat quemquam. omne quippe iudici
um dedit filio, In illo autem iudicio suscitantur mor
tui & resurgent alii ad uitam alii ad poenam. quod
totum si filius facit. pater autem ideo non facit quia non
iudicat quemquam sed omne iudicium dedit filio.
Contrarium uidebitur ei quod dictum est. sicut pa
ter suscitat mortuos & uiuificat. sic & filius quos
uult uiuificat. simul ergo suscitant, Si simul susci
tant simul uiuificant. simul ergo iudicant. quod
itaque uerum est. neque enim pater iudicat quemquam. sed
omne iudicium dedit filio,

MOUEANT in proposite questionis praestabit
dnr ut solute delectent. ita est omnis quaestionis in
ten[illegible]tum fecerit propositio non delectabit
expositio, Sequatur autem ipse dnr ne forte in his
quae subnectit aperiat se aliquantulum. subtexit
enim nubilo lucem suam. & difficile est aquilam
more uolare super omnem nebulam quae tegitur omnis
terra & [illegible]uidere in uerbis dni sinceris simul
lucem, Ne forte ergo calore radiorum suorum
discutiat caliginem nostram & aliquantum se mo
sequentibus aperire dignetur, Hoc namque sciendum
quia non ad iudicium uiuorum & mortuorum pater ipse

uenturus est nec tamen recedit a filio pater, Quomodo er
go non ipse uenturus est quia non ipse uidebitur in iudi
cio Uidebunt in quem pungerunt, forma illa erit iudex
qua est et it sub iudice. illa iudicabit quae iudicata est.
Iudicata est enim iniq: iudicabit iuste, Ueni et ergo forma
serui et ipsa apparebit. et enim formam dei quomodo appa
rebit iustis et iniquis, Nam si iudicium non fieret nisi in
ter solus iustos. apparere et tamquam iustis formam dei, Quia
uerum iudicium futurum est iustorum et iniquorum nec licet ut iniqui
uideant dominum, Beati enim mundo corde quoniam ipsi dominum uidebunt,
Talis apparebit iudex qualis uideri possit et ab his quos co
ronaturus est. et ab his quorum damnaturus est, In forma ergo
serui uidebitur. occultaerit formam dei, Occultus erit in ser
in seruo filius dei. et apparebit filius hominis, quia potes
tatem dedit ei et iudicium facere quia filius hominis est,
Et quia ipse solus apparebit quia non est indutus for
ma serui, Ideo superius ait, Pater non iudicat quem
quam sed omne iudicium dedit filio, Bene ergo di
latum est ut ipse esset expositor qui propositor superius
enim occultum erat, Nunc uero ait arbitror manifes
tum est quia dedit ei potestatem et iudicium facere.
quia pater non iudicat quemquam sed omne iudi
cium dedit filio per illa forma futurum est quam non ha
bet pater, De eo uero quod dicit ebi est, Ut omnes hono
rificent filium sicut honorificant patrem. aliquid
dilucide aperiamus, Non potest inquit fieri quin hono
rificat filium honorificet patrem qui misit illum ,,,

Non potest ergo dicere aliquis. Ego patrem hono
rificabam quia filium non noueram sinondum filium
honorificabas nec patrem honorificabas, Quid est
enim honorificare patrem. nisi quod habeat filium,
Aliud est enim cum tibi commendatur dr quia dr est,
& aliud cum tibi commendatur dr quia pater est;
Cum tibi quia dr est commendatur. Creator tibi
commendatur, Omnipr tibi commendatur, Spr quidam
summus aeternus inuisibilis incommutabilis tibi com
mendatur, Cum uero tibi quia pater est commenda
tur. nihil tibi aliud quam & filius commendatur;
Quia pater dici non potest si filium non habet. sicut
nec filius si patrem non habet, Sed ne forte pa
trem quidem honores quasi maiorem filium uero
tamquam minorem. ut dicas mihi, Honorifica patrem
scio enim quod habeat filium & non error in patris no
mine, Non enim patrem intellego sine filio ho
norifica tamen & filium tamquam minorem. Cor
rigite ipse filius & reuocat dicens, Ut omnes honori
ficent filium. Non inferius sed sicut honorifica
patrem Ego inquis maiorem honorem uolo dare patri
minorem filio, Ibi tollis honorem patri ubi minorem
das filio. Quid enim tibi aliud uidetur ista sententia.
nisi quia pater aequalem sibi filium gene
rare aut noluit aut non potuit, Si noluit inuidit
si non potuit defecit. Ergo uides quia ita sentien
do ubi maiorem honorem uis dare patri ibi es

contumeliosus in patrem. proinde si honorificat
filium quomodo honorificat patrem si uis honori
ficare & filium & patrem;

Non potest filius a se facere quicquam
nisi quod uiderit patrem facientem. Quomodo por
sit intellegi quod uideat filius primo facientem
tunc demum & ipse faciat. quae facta conspexe
rit cum pater nihil nisi per filium fecerit. Ut est. Om
nia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil,

Verum est hoc & firmiter tenendum dum tamen
non amittis quod in ipsius euangelii exordio tenu
isti. Quia in principio erat uerbum & uerbum
erat apud deum. & deus erat uerbum. & precipue
quia omnia per ipsum facta sunt & sine ipso fac
tum est nihil, Quod nunc audis coniunge illo audi
tui & utrumque concorde & incorde & uo, Sic itaque non po
test filius a se facere quicquam nisi quod uiderit
patrem facientem. ut tamen pater ea quae facta non fa
ciat nisi per filium. quia filius eius est uerbum;
& in principio erat uerbum. & uerbum erat apud
deum & deus erat uerbum & omnia per ipsum facta sunt.
Quaecumque enim ille fecerit haec & filius similiter
facit, Non alia sed haec. non dissimiliter sed
similiter. Pater enim diligit filium & omnia demon
strat ei quae ipse facit ad hoc congruit quod supra
dixi. nisi quod uiderit patrem facientem. Sed
si pater demonstrat quae facit. nec filius potest

facere nisi pater demonstrauerit. Pater q:
demonstrare non potest nisi fecerit conse
quens erit ut non per filium omnia faciat pater.
Porro si fixum atq: in concursum tenemur quia per
filium omnia pater facit. Antequam faciat demon
strat filio. Nam si pater cum fecerit demonstrat filio
ut filius demonstrata faciat. quae demonstrata iam
facta sunt aliquid procul dubio pater sine filio fecit.
Sed non facit pater aliquid sine filio. quia filius dei uerbum dei
est quia omnia per ipsum facta sunt, Reman & ergo
fortasse ut que pater facturus demonstrat & facien
da ut per filium sint facta. Nam si filius ea facit
quae pater facta demonstrat. Non utiq: per filium
fecit, Monstrari enim non possunt filio nisi facta
facere filius non possit nisi mon[illegible]strata.
Ergo sine filio facta. Sed uerum est omnia per ipsum
facta sunt. Ergo antequam facta monstrata sunt.
Sed hoc diximus differendum esse quo redeundum sit
percursa lectione sic diximus aliquid uel temporis
uel uirium nobis remanserit adeo quae distulimus re
tractanda. Nunc uero attende quia uerbum xpi
uerbum dei xpi apud dm uerbum xpi & dr uerbum
xpi & dr & uerbum unus dr sed non tantum uerbum
xpi. quia uerbum caro factum est ut habitaret in
nobis. Factus est ergo homo qui erat dr accipienda
quod non erat. non amittendo quod erat;
hic xpi quae reuenerit queris. Ad hoc uenit. Ut re

surgant anime ab iniquitate. resurgant corpora
a corruptione, Anime quippe resurgant per ipsam substan
tiam. Corpora resurgant per dispensationem huma
nam domini nostri ihesu xpi. Amen amen dico vobis. Non po
test filius a se facere quicquam. nisi quod viderit patrem
facientem, Quaecumque enim ille fecerit haec et
filius similiter facit. Caelum terram mare. quae in
caelo quae in terra quae in mari. visibilia invisibilia.
frutecta. in aeris. natantia. in aquis.
Animalia in terris. in aere volantia. in caelo lucen
tia. praeter haec omnia. angelos virtutes. domina
tiones principatus potestates. omnia per ipsum facta
sunt et sine ipso factum est nihil. Numquid fecit haec
omnia dicitur et demonstravit ea filio ut et ipsa faceret
et alterum mundum his omnibus plenum. non utique. Sed quid.
Quaecumque enim ille fecerit non alia sed haec filius
nec dissimiliter sed similiter facit, Pater enim diligit filium
et omnia demonstrat ei quae ipse facit, Demonstrat
pater filio ut animae suscitentur. quia per patrem et filium
animae suscitantur. nec possunt vivere animae nisi
earum vita sit. dicitur. Si ergo non possunt vivere animae
nisi earum vita sit dicitur. sic ipse sunt vita corporum quid demon
strat pater filio, Id est quod facit per filium facit. non enim
faciendo demonstrat filio. sed demonstrando facit
per filium. Vidit enim filius patrem demonstrantem ante
quam aliquid faciat et ex demonstratione patris et
visione filii fit quod fit a patre per filium. Sic animae
suscitantur si potuerint videre istam unitatis coniunctio
nem.

patrem demonstrantem filium uidentem & per
patris demonstrationem & filii uisionem fieri cre
aturam quod nec pater sit nec filius sed infra patrem
& filium quicquid fit a patre per filium. Quia pater
demonstrat filio non ac cepit extrinsecus intus
tantum agitur quia nihil creaturarum est extrin
secus nisi hoc pater fecisset per filium, Creatura omnis
a deo facta est antequam fieret non erat, Non ergo
facta uisa est & retenta memoriter ut eam pater fili
tam quam memoria cogitationi monstraret sed fa
ciendam pater monstrauit faciendam filius uidit &
eam pater demonstrando fecit quia per filium uidentem
fecit & ideo mouere non debet quia dictum est nisi quod
uiderit patrem facientem. Non dictum est demonstra
tem & enim significatum est idesse patri facere quod est
demonstrare ut ex hoc intellegeremus per filium uidentem
omnia facere, Non illa demonstratio nec illa uisio tem
poralis est, Quia enim per filium fiunt omnia tempora
non utique aliquo tempore possint ei demonstrari faci
endo sic autem demonstratio patris filii uisionem gignit
quemadmodum pater filium gignit demonstratio
quam generat uisionem. Non uisio demonstrationem,

A Quid est quod in consequentibus legitur
Maior rahis inquit demonstrabit ei opera ut uos
miremini. Ibi namque difficilis oritur questio. Est enim
aliquid apud patrem quod adhuc filio non demonstrat
sit est aliquid apud patrem quod hoc latebat filium

quando iste filius loquebatur. Non enim ait demonstrauit
quasi de preterito. sed demonstrabit de futuro hoc est demon
strauturus est. Aut quid tamen quam temporaliter filio coaeterno
cali, quid demonstrat ceterus pater omnia scienti que
sunt apud patrem in sinu eius.

Facile occurrit maiora his quibus audistis curationibus
langorum corporalium, De illo enim qui xxxviii annos
habebat in infirmitate sua et xpi uerbo sanatus. natus
huius occasio tota sermonis et propter hoc dnus dicere
potuit maiora his demonstrabit ei opera ut uos miremini;
Sunt enim opera maiora quam iste et demonstrabit
ea pater filio, Nec in mora ri debemus. maiorem enim
resurrectio corporis in eternum. quam hec quae ad tempus facta
in illo languido sanitas corporis. et maiora his demon
strabit ei opera ut uos miremini. Demonstrabit quasi tem
poraliter. Ergo quasi homini facto in tempore qui a uerbum
dr non est factus per quem facta sunt tempora. sed homo
factus xpus in tempore apparuit quo consule quo die
conceptum de spiritu sancto uirgo maria peperit xpm.
Ergo homo factus est in tempore per quem dm facta sunt tempora
Ideo tamen quam in tempore demonstrabit ei opera maiora
id est resurrectionem corporum ut uos miremini, facta
per filio resurrectionem corporis, Deinde redit ad illam resur
rectionem animarum. sicut enim pater suscitat mortuos et uiuifi
cat. sic et filius quos uult uiuificat mortuos. sed sicut
spm uiuificat pater. uiuificat filius quos uult. sed ipsos
pater quos filius. quia omnia per ipsum facta sunt;

De resurrectione animarum dictum est hoc. sed audi ubi
de resurrectione corporum dicit. Neque enim pater iudicat
quemquam sed omne iudicium dedit filio. sicut iam supra
tractauimus, Resurrectio animarum fit per substantiam
patris et filii et naturam et incommutabilem. Resurrectio
uero corporum fit per dispensationem humanitatis filii
temporalem. non patri coaeternam, Unde sup
De honore patris ac filii adhuc restat ut dicamus. hoc
namque reddictum est resurrectioni animarum ut omnes ho
norificent filium sicut honorificant patrem, Animarum
enim resurrectionem sic operatur filius quemadmodum pater sic
uiuificat filius quemadmodum quemadmodum pater, honoratur enim homo xpr
sed non sicut pater dicitur. quare. quia sed hoc dixit pater maior
me est, Quando autem honorificatur filius sicut honorificatur
pater. Cum in principio uerbum et uerbum apud deum. omnia
per ipsum facta sunt. et ideo in hac honorificatione secun
da quid ait qui non honorificat filium non honorificat pa
trem qui misit illum, Non est missus filius. nisi quia factus
AMEN AMEN dico uobis quia qui uerbum meum est homo
audit et credidit ei qui misit me habet uitam aeternam
et in iudicium non uenit sed transit de morte ad uitam.
Et hoc ad tendite qui uerbum meum audit et non dixit credi
mihi sed credit ei qui misit me. Uerbum ergo filii audit
et patri credat, quare uerbum audit tuum et credit alteri
Nonne cum uerbum alicuius audimus eidem uerbum prefe
rentes credimus. loquentes fidem, ad commodamus; Quid
ergo uoluit dicere qui uerbum meum audit et credit ei qui misit me

Pax ergo in scripturis & omnia dispositio nequaquam
rixantia, Tu ubi celitem cordis tui, intellege concordiam
scripturarum nunquid contraria sibi dicerent veritas.
Qui verbum meum audit & credit ei qui misit me tamquam
diceret. Verbum eius est in me & qui de se audit ver
bum meum nisi audit me, Credit autem ei qui misit me
qui a cum illi credit verbo eius credit cum autem verbo
eius credit mihi credit qui a verbum patris ego sum,
Qui verbum meum audit & credit ei qui misit me hab
& vitam & naturam & in iudicium non venit sed transit de
morte ad vitam, Meministi quod superius posueram.
quia sicut pater suscitat mortuos & vivificat sic & filius
quos vult vivificat. incipit iam aperire se & loqui de
resurrectione mortuorum, Ecce iam resurgunt mortui,
Si transit a morte ad vitam nullo dubitante utique resurrexit.
Non enim transire de morte ad vitam. nisi primo esset
in morte & non esset in vita, Cum autem transierit erit in
vita & non erit in morte, Mortuus ergo erat & re
vixit perierat & inventus est. fit proinde iam quedam
resurrectio & transeunt homines a quodam morte ad
quandam vitam. a morte infidelitatis ad vitam fidei,
A morte falsitatis ad vitam veritatis. A morte iniquita
tis ad iusticie. Iterum audi. Amen amen dico vobis quia qui ver
bum meum audit & credit ei qui misit me habet vitam
& naturam sed tamquam ex patre. qui verbum meum audit &
credit ei qui misit me habet vitam aeternam ex patre.
Credendo ei qui misit illum. Ex patre vivificatur cui credit

in hoc pacto factum problema puto,

Amen AMEN dico uob quia uenit hora & nunc est,
quando mortui audient uocem filii dei. & qui audierint ui-
uent, Hora uero ista que sit aduerte autem addiderit
qui audierint uiuent. possint enim audire nisi uiuerent,

Mest ergo ista quedam resurrectio mortuorum. ape-
riat illam plenius & diluces cat nobis dr ut coepit. Amen
amen dico uobis quia uenit hora & nunc est. Nos expe-
ctabamus in fine resurrectionem mortuorum. nam ita
credidimus. immo non expectabamus. sed plane
expectare debemus. Neque enim falsum credidimus in fi-
ne mortuos resurrecturus, Cum ergo uellit dnr ihr insinuare
nobis quandam resurrectionem mortuorum ante re-
surrectionem mortuorum, Non sic lazari corpus uel filii illius
uiduae uel filii archisynagogi qui resurrexerunt mor-
turi, Nam & ipsorum mortuorum quedam resurrectio
facta est ante resurrectionem mortuorum sic hic dicit
habet uitam aeternam & in iudicium non uenit sed
transiit a morte ad uitam, Ad quam uitam ad & nam,
Non ergo sicut corpus lazari. Transiit enim ille a mor-
te sepulchri ad uitam hominum sed non & nam nam iterum
morituros, Resurrecturi autem in fine seculi mor-
tui in uitam aeternam transibunt, Cum ergo uellit dnr nostr
ihr xpr magister caelestis & ueritatis uerbum de-
monstrare nobis quandam resurrectionem mortuo-
rum in aeternam uitam ante resurrectionem mortuo-
rum in aeternam uitam. uenit hora in qua, Tu procul dic

dubio imbutus fide resurrectionis carnis expectabis
horam illam finis seculi diem iudicii quam ne in isto loco
expectare addidit. Et nunc est, Quod ergo dicit
venit hora non dicit de hora illa nouissima ubi inuis
sodi in uoce archangeli et in tuba dei dominus discendet
de celo et mortui qui in xpo sunt resurgent primi, De
inde nos uiuentes qui reliquisumus simul cum illis
rapiemur in nubibus obuiam xpo in aere et ita semper
cum domino erimus, Veni et hora illa sed non est nunc,
Quae est uero illa hora de qua dicit et nunc est. uel quid
in ea fit inquiris, Quid nisi resurrectio mortuorum. et
qualis resurrectio ut qui resurgunt in aeternum uiuant
hoc erit et in nouissima hora, Quid ergo quomodo
intellegemus duas istas resurrectiones numquid
forte qui nunc resurgunt tunc non surgent. alios
fiat nunc resurrectio. alios tunc, Non enim ita. Nam
in ista resurrectione si recte credimus resurreximus.
et nos ipsi qui iam resurreximus. alteram in fine
resurrectionem expectamus, Sed et nunc in aeter
nam uitam resurreximus. si in fide ipsa perseuerantes
manemus et tunc in aeternam uitam resurgimus
quando angelis coaequabimur, Ipse igitur distinguit
ipse aperiat quod loqui causisumus quomodo fiat
resurrectio ante resurrectionem non alios et alios
sed eorundem nec talis qualis lazari. sed in uitam
aeternam, Aperi et plane, Audi dilucescentem
magistrum et in labentem cordibus nostris solem nostrum,

Non quem desiderant oculi carnis. sed cui estu
ant aperiri oculi cordis. ipsum ergo audiamus.
Amen amen dico uobis quia uenit hora & nunc est
quando mortui audient uocem filii dei & qui audi
erint uiuent. sufficere & ergo. uenit hora & nunc
est quando mortui audient uocem filii dei. Iam
nos intelligeremus uiuentes eos. quando nisi ui
uerent audire non possint, Non inquit qui aui
uunt audiunt sed audiendo reuiuiscunt audientes
& qui audierint uiuent, Quid est ergo audient
nisi ob audient. quantum enim pertinet ad auris
auditum. non omnes qui audiunt uiuent, Multi enim
audiunt & non credunt. audiendo & non credendo
non ob audiunt, Non ob audiendo non uiuunt, Itaque
hic nihil aliud qui audiunt nisi qui ob audiunt.
qui ergo ob audierint uiuent, Certi sunt securi sunt
uiuent praedicatur xpus uerbum dei. filius dei per
quem facta sunt omnia. celere dispensationes
gratiae assumpta carne natus ex uirgine in
fans in carne iuuenis in carne patiens in carne
moriens in carne resurgens in carne ascen
dens in carne, Promittens resurrectionem carnis
Promittens resurrectionem menti. Mentiante
carnem carni post mentem, Qui audit &
ob audit uiuit. qui audit & non audit. idem audit
& contemnit. Audit & non credit non uiuit.
Quare non uiuit. quia non audit. quidem non audit

non obcaudit, ergo qui audierint uiuent,

Aquid est quod continuo de eadem resurrectio
ne subiecit. Sicut enim pater habet uitam in sem et
ipso, sic dedit filio uitam habere in sem et ipso.
quid est habet uitam pater in sem et ipso edissere,

Mtam quam diceret non alibi habet
uitam in sem et ipso, uiuere quippe suum in
illo est non aliunde non alienum est non quasi
mutuatur uitam nec quasi participat fit uite
eius quae non est quod ipse sed habet uitam in sem et
ipso. ut ipsa uita sibi sit ipse, Si potuero adhuc
in de modicum quid dicere exemplis propositis
ad intelligentiam tuam informandam Ieremie mi.
Domino adiuuante potero et pietate intentionis
tuae, Uiuit dr uiuit et anima, sed uita dei immu
tabilis est, uita animae mutabilis est, Dr nec
proficit nec deficit sed est ipse semper in se est
ita ut est non aliter nunc aliter postea aliter an
tea, Animae uero uita ualde aliter atque aliter
uiuebat stulta, uiuit sapiens, uiuebat iniqua,
uiuit iusta, nunc meminit nunc obliuiscitur
quia mutabilis est, Et cum uiuit anima iniqui
tate, mors eius est, Cum autem fit iusta fit parti
cepr alterius uitae quae non est quod ipsa, erigendo se
quippe ad dm et inherendo deo ex illo iustificatur,
Dictum enim credenti in eum qui iustificat impium
deputatur fides eius ad iustitiam, Deficiendo

ab illo fit iniqua. proficiendo ad illum fit iusta.
Nonne uidetur tibi quasi aliquid frigidum igni
ammotum feruescere. remotum ab igne torpes
cere, Nonne uidetur tibi quiddam tenebrosum
ammotum luci clarescere. remotum a luce nigres
cere, Tale quiddam est anima non tale aliquid dicitur.
Potest et homo dicere habere se lucem in oculis suis,
Dicant ergo quasi quidam uoce propria oculi tui si pos
sint habemus lucem in nobis ipsis, Contradicitur.
Non propria dicitur habere uos lucem in uobis ipsis,
Habetis lucem sed in acelo. habetis lucem si forte
nox est sed in lunam in lucernis non in uobis ipsis, Nam
clausi amittitis quod aperti percipitis. Non in uobis
ipsis habetis lucem sole occidente tenete lucem
si potestis. Nox est. et lumine nocturno per fru
mini subducta lucerna tenete lucem, Cum uero
subtracta lucerna in tenebris remanetis. non
lucem in uobis ipsis habetis, Hoc est ergo lucem
habere in semet ipso non indigere lucem habere
ex altero, Ecce ubi si quis intellegat ostendit filium
ac qualem patri ubi ait, Sicut habet pater uitam
in semet ipso. sic dedit filio uitam habere in semet ip
so. ut hoc solum intersit inter patrem et filium
quia pater habet uitam in semet ipso quam nemo ei
dedit, filius autem habet uitam in semet ipso quam
pater dedit, Sed hic et ia moritur aliquid nubi
lum discuciendum. Ecce inquis fateris fateris ipsi

quod uitam pater filio dedit ut haberet ea quidem
in sem & ipso sicut pater habet uitam in sem & ipso non in
digens ille non indigeret & iste ut ille sit uitae & sic
& iste & utrumque coniunctam sit una uita non duae
quia unus dr non duo. Dii. & hoc ipsum sit esse uitae,
Quomodo ergo dedit filio uitam pater non sic
quasi fuerit filius ante ea sine uitae atque ut uiuerit &
a patre accepit uitam, Nam si hoc esset non habe
ret uitam in sem & ipso sed est modus iste, Verbum
itaque dei filius dei aliquid aliud erat ante quam accepe
rat uitam ut participando haberet uitam sed uitam habet
in sem & ipso, Haec per hoc ipse est ipsa uita, Quid ergo ait,
Dedit filio uitam habere in sem & ipso breuiter dixerim,
Genuit filium. Neque enim erat sine uitae & accepit uitam
sed nascendo uita est pater uitae non nascendo. filius
uita est nascendo. pater de nullo patre filius de deo pa
tre. pater quod est a nullo est. quod autem pater est propter
filium est. filius uero & quod filius est propter patrem
est. & quod est a patre hoc ergo dixit. Uitam dedit
filio ut haberet & ea in sem & ipso, AGUSTINUS

AIIUD ERGO NON NEGLIGENTER OMITTENDUM
quod ait ihr. Spiritus est qui uiuificat. Caro non prodest
quicquam, Odiens magister bone. quid caro non pro
dest quicquam cum tu dixeris. nisi quis manducaue
rit carnem meam & biberit sanguinem meum
non habet uitam

MSICUTIQUE iudaei intellexerunt illam carnem quid

in cadaueris delaniatur aut in macello uenditur. non
quod spiritu uegitatur, Proinde sic dictum est caro non
prodest quicquam quod dictum est, Scientia in
flat. Iam ergo dicimus odisse scientiam. ab sit,
est. scientia inflat sine caritate. Ideo adiunxit.
caritas edificat. Adde ergo scientiae caritatem.
& utilis erit scientia non per se sed per caritatem,
Sic & iam nunc caro non prodest quicquam.
sed sola caro. Accedat spiritus ad carnem sicut accedit
caritas ad scientiam & prodest plurimum
Nam si caro nihil prodest. uerbum caro non fieret
ut habitaret in nobis, Si per carnem nobis multum
profuit xpo. quod caro nihil prodest. sed uel maxime
per carnem spiritus pro salute nostra. caro uas fuit
quod habebat ad tendendum quod non erat. Apostoli
missi sunt numquid caro ipsorum nihil nobis profuit.
Si caro profuit apostolorum nobis caro domini potuit non
prodesse, Unde enim ad nos sonus uerbi nisi per uocem
carnis, Unde stilus. unde conscriptio ista omnia opera
carnis sunt. sed agitante spiritu tamquam organum
suum, Spiritus ergo est qui uiuificat. caro non prodest
quicquam. Ac si dicatur. Sicut illi intellexerunt car
nem meam. Proinde ait. uerba quae ego locutus sum
uobis. spiritus & uita sunt. Dicamus hoc commendasse dominum in
manducatione & missa & potatione sanguinis sui
ut in ipso maneamus. & ipse in nobis. Manemus autem in filio
cum sumus membra eius. maneat ipse in nobis cum sumus templum

eius; Ut autem sumus membra eius unitas nos conpaginet.
ut conpagin & unitas. quae fecit nisi karitas dei. Apos
tolum interroga karitas inquit dei diffusa est in cor
dibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis.

A Diligenter intuere cogit quod
legitur. Si ergo uideritis filium hominis ascen
dentem ubi erat prius, Filius enim hominis xpus ex
maria uirgine. Ergo filius hominis hic esse coepit
in terra ubi carnem adsumpsit ex terra. unde & propheta.
Ueritas de terra ostia est. Quid sibi ergo uult quod ait.
Cum uideritis filium hominis ascendentem ubi erat pri
us. numquid filius hominis in caelo erat prius quam
in terra esse inciperet. Hic quidem dixit ubi erat prius
quasi tunc non ibi esset quando haec loquebatur. Alio
loco autem ait. Nemo ascendit in caelum nisi qui de ce
lo descendit filius hominis qui est in caelo, In terra
loquebatur & in celo se esse dicebat. & non ita dixit,
Nemo ascendit in caelum nisi qui de caelo descendit
filius dei qui est in caelo,

M Quo pertenet hoc nisi ut intelligamus
quod & iam dudum commendaui. unam personam
esse xpm dnm & hominem. non duas. ne fides nostra
non sit trinitas sed quaternitas. Xpus ergo unus est.
uerbum anima caro unus xpus filius dei & filius ho
minis ex tempore. Unus xpus filius dei semper. filius
hominis ex tempore tamen unus xpus secundum unitatem per
sone In caelo erat quando in terra loquebatur.

Si erat filius hominis in celo, quod filius dei in terra.
Erat filius dei in terra in susceptione carne, filius homi
nis in celo in unitate persone.

Erat autem in proximo dies festus iudeorum
scenophegia. scenophigia quid sit quesoutdicas.

Scriptura namque sancta aperte demonstrat quid
sit faciebant quippe die illo tabernaculum ad simili
tudinem tabernaculorum in quibus inhabitaverunt cum
ex egypto ducti peregrinarentur in heremo. iste erat
dies festus quem magna solemnitate celebrabant iu
dei velut reminiscentes beneficia domini qui occisurus erant
dominum. hoc enim die festo quia plures erant dies festi.
sic enim appellabantur apud eos dies festi. eo quod non erat
dies unus sed plures. inde est quod iam explanavimus.

Qui ad ixsenon ascensurum ad diem illum festum tamen as
cendit non ipsa die sed postea ut intellegamus quia non unus dies sed
plures scenophigia. Nuncupatur.

Dixerunt fratres ihesu ad illum. Transi hinc et va
de in iudeam ut et discipuli tui videant opera tua quae
tu facis. Qui respondens interrogavit. Tempus meum nondum
venit. tempus autem vestrum semper est paratum. Quidem hoc
Nondum venerat tempus xpi. Quare ergo xpus venerat
si tempus eius nondum venerat. Audivimus apostolum dicentem
Cum autem plenitudo temporis misit deus filium suum. Si ergo ple
nitudine temporis missus est quando debuit missus est
quando oportuit venit. Quid ergo est tempus meum nondum venit

Sic namque hoc loco fratres ihesu accepere debemus

sicut iacob ad labandi x. si quid inquit inuenisti de uniuersis
uasis domus tue ponatur hic coram fratribus meis et diiudicent
inter nos. Erat enim consuetudo scriptura ex appellare fratres
consanguineos et cognatos. Nam abrahe et loth fratres sunt
dicti. cum esset abraham patruus loth. Cum ergo fratres domini audisset
mariae cogitat consanguinitatem. Perpende igitur
quo animo illi loquerentur. qui quasi fratrem suum mone
re uidebantur dabant illi consilium consequendi glorie
ueluti secularitter et terreno affectu monentes. ne
esset ignobilis et lateret. Quod ergo ait. dominus tempus
meum nondum uenit. illis respondit qui ei consilium
de gloria dabant. Tempus glorie mee nondum uenit.
Uide quam profundum sit. de gloria illi commonebant
sed ille uoluit altitudinem humilitate precedere
et ad ipsam celsitudinem per humilitatem uiam sternere.
Nam et illi discipuli utique gloriam requirebant qui uole
bant sedere unus ad dexteram et unus ad sinistram suam,
Attendebant quod et non uidebant. Quapropter dominus
eos ut ordinata uenirent ad patriam. reuocauit ad uiam
Excelsa enim patria humilis uia. patria est uita xpi.
uia est mors xpi, Patria est mansio xpi. uia est passio
xpi, Qui recusat uiam quid querit patriam. Denique et
illis hoc respondit querentibus altitudinem, Potestis
bibere calicem quem ego bibiturus sum. Ecce quia ueni
tur ad celsitudinem quam desideratis calicem quippe
commemorabat humilitatis et passionis, ergo
et hic tempus meum nondum uenit. tempus autem uestrum

idest mundi glorie semper est paratum. Hoc est tempus
de quo in prophetia loquitur xpi idest corpus xpi. Cum
accepero tempus ego iustitias iudicabo. Modo enim
non est tempus iudicandi sed iniquos tolerandi. Ferat
igitur corpus xpi modo et tollat iniquitatem a le ui
uentium. Habeat tamen iustitiam modo. Antequam habe
at iudicium. Per iustitiam enim perueniet ad iudicium
tollerantibus quippe memores iniquitatem seculi
huius quid scriptura sancta dicat in psalmo. Non repel
lit dominus plebem suam. Laborat enim plebs eius inter
indignos inter iniquos inter blasphemantes mur
morantes detrahentes insectantes et si liceat
perimentes. Laborat quidem. Sed non repellit
dominus plebem suam et hereditatem suam non derelin
quet quocadusque iustitie conuertatur ad iudicium.
Quocadusque iustitie quemodo est in scientia eius conuertatur
ad iudicium cum implebitur quod eis dictum est. Sedebi
tis super duodecim seder iudicantes xii tribus israel. Habebit
iustitiam paculus apostolus. Sed nondum illud iudicium
de quo dicit. Nescitis quoniam angelos iudicabimus.
Si ergo modo tempus iuste uiuendi postea erit tempus
quum a le uixerint iudicandi. Quocadusque in quantum iustitie
conuertatur ad iudicium hoc erit tempus iudicii. De quo
dominus modo dixit. Tempus meum nondum uenit. Erit
enim tempus glorie qui uenit in humilitate ueniet
in altitudine qui uenit iudicatus ueniet iudica
turus. Qui uenit occidi a mortuis ueniet iudicare de uiuis
et mortuis.

Loquebantur iudei de dño saluatore.

Aliud dicentes quia bonus est alii autem non sed seducit turbas.
Huic testimonio paculus ad sentiens ait: ut seductores
et veraces. Si enim seducere decipere est. nec xpus seduc
tor nec apostoli eius nec quisquam seductor debet esse. xpi
anus in dia ergo quid hic sentire debemus.

Mdictum enim hoc est ad eorum solatium qui postea
praedicantes verbum dni futuri erant ut seducto
res et veraces. Ideo autem seducere aliunde ali quem ad aliud
per succedendo ducere est id circo movere non debet. quia si
a malo ad bonum. bonus seductor est si a bono ad malum.
malus seductor est. In hac ergo parte quae sedu
cuntur homines de malo ad bonum ut nunc omnes seduc
tores et vocemur et simus.

Ascendit ergo ihs mediante die festo. et docebat.
Mea doctrina non est mea hoc mihi videtur contra
rium quomodo mea quomodo non est mea,

Msiergo diligenter intueamur quid ipse in exordio
dicit scr ioh evangelista, In principio erat verbum et ver
bum erat apud dm et dr erat verbum. Independit so
lutio huius questionis. Quae est ergo doctrina patris
nisi verbum patris, Ipse est ergo xpus doctrina patris
sive verbum patris. Sed quia verbum non potest
esse nullius sed alicuius. et sua doctrina dixit seipsum.
et non sua quia patris est verbum. Quid enim tuum
quam tu. et quid tuum non tuum quam tu. si tu alicuius
es quod es verbum ergo et dr est et doctrinae stabilis

uerbum est non sonabilis per syllabas et uolatiles
sed manentis cum patre ad quam conuertamur sonis
transeuntibus permanentem. Breuiter ergo dico
caritate tua hoc dixisse mihi uidetur dominus xpistus. Mea
doctrina non est mea, Ac si diceret ego non sum a me ip
so. quamuis enim filium patris dicamus et credamus equalem
nec ullam in eis esse naturae substantiae aeq: distantiam. Nec
inter generantem atq: generatum aliquod intercessisse
temporis interuallum. Tamen hoc obseruato et custodi
to ista dicimus, Quod ille pater est ille filius, pater autem
non est sine habere filium. et filius non est sine habere patrem.
Sed tamen filius dicitur de patre pater autem dicitur sed non de filio. Pater
filii non est dicitur de filio. ille autem filius patris et dicitur de patre
Dominus enim est. Dicitur lumen ex lumine. Lumen ergo
quod non ex lumine et lumen aequale quod ex lumine simul
unum lumen non duo lumina, Sabellianam heresim sententiam
ista dissoluit. Sabelliani enim ausi sunt dicere ipsum esse
filium qui est pater duo esse nomina sed unam personam. Si duo
essent nomina et res una non dicerent ut mea doctrina non
mea. utique si tua doctrina non est tua. Ad hoc cuius est
nisi alius sit cuius sit quod dixisti sabelliani non intellegunt
non enim trinitatem intellexerunt sed sui cordis errorem sed aliquid

Ad Tertius. Hoc est opus dei ut credatis in eum quem misit ille
Alio in loco ait qui uerbum audit et credit ei qui misit me habet
uitam aeternam et rel. Nunc ergo rogo edissere si aliquid dis
tat inter credit et credit in eum,

Ad Quartum nam quia in his uerbis aliquam esse distantiam. Sic namque

hoc est opus dei ut credatis in eum quem misit ille. Non ut credatis
ei sed ut credatis in eum. Sed si credatis in eum creditis ei. Non autem
continuo qui credit ei credit in eum. Nam et demones credebant
ei et non credebant in eum. Rursus et ita possumus dicere de apos
tolis eius. Credimus paulo sed non credamus in paulum. Credimus
petro sed non credamus in petrum. Credenti in eum qui iustificat
impium deputatur fides eius ad iustitiam. Quid ergo credere in eum
credendo amare credendo diligere credendo in eum ire et eo
membris incorporari. Ipsa est ergo fides quam de nobis exigit deus
et non invenit quod exigat nisi donaverit quod inveniat. Quae fi
des nisi quam definit alio loco plenissime apostolus dicens.
Et neque circumcisio aliquid valet neque praeputium sed fides quae
per dilectionem operatur. Non quaelibet cumque fides sed fides
quae per dilectionem operatur.

Quid sibi vult quod legitur. Nonne hic eum quaerebant iu
dei interficere et ecce palam loquitur et nihil illi dicunt. Numquid
vere cognoverunt principes quia hic est xpr et subiunxerunt.
Istum novimus unde sit. Xpr autem cum venerit nemo scit unde sit.
Haec opinio apud iudeos unde natus fuerit requiro. Si enim
prophetae praedixerunt et locum unde erat origo carnis eius
et locum ubi eum peperit mater eius unde natus est apud iudeos
ista opinio quam audivimus. Xpr cum venerit nemo scit unde sit.

Utrumque namque praedicaverunt et praenunciaverunt
scripturae secundum hominem praedixerunt scripturae un
de esset secundum deum latebat impios et querebat et respi
ciebat pios. Ad hoc enim et isti dixerunt. Xpr cum venerit nemo
scit unde sit quia hanc in illis opinionem generaverat

quod per isaiam dictum est. Generationem eius quis enarrabit.
Denique et ipse dominus ad utrumque respondit. Et quia secundum hominem
noverant et unde etc. Et quia non noverant secundum deum.
Audi ergo verbum domini vide quem ad modum confirmavit eis
et quod dixerunt. Christus cum venerit nemo scit unde sit. Clamabat
ergo docens in templum ihesus et me scitis et unde sim scitis et a
me ipso non veni. Sed est verus qui me misit quem vos nescitis.
Hoc est dicere. Et me scitis et me nescitis hoc est dicere et unde
sim scitis et unde sim nescitis. Unde sim scitis ihesum ante hac et h
cuius et ita parentes nostis. Solus enim in hac causa latebat
virginis partus. Cuius tamen testis erat maritus. Ipse hoc enim
poterat fideliter indicare hoc ergo excepto virginis partu
totum noverunt in ihesu quod ad hominem pertinet. Ergo cum dixis
set. Sed est verus qui misit me quem vos nescitis ut ostenderet
eis unde possint scire quod nesciebant. Subiecit. Scio ego
eum. Ante ergo querite ut sciatis eum. Quare autem scio eum quia
ab ipso sum et ipse me misit. Magnifice utrumque monstravit
Ab ipso in quantum. Quia filius de patre et quidquid est filius de illo
est cuius est filius. Ideo dominum ihesum dicimus deum de deo patre
Non dicimus deum de deo sed tantum deum. Et dicimus dominum ihesum
lumen de lumine. Patrem non dicimus lumen de lumine
sed tantum lumen. Ad hoc ergo pertinet quod dixit
ab ipso sum. Quod autem videtis me in carne ipse misit
ubi audis ipse misit. Noli intellegere naturae dissi
militudinem sed humanae formae adsumptionem. Ac
Cur dixit salvator. Alias oves habeo quae
non sunt ex hoc ovili et illas oportet me adducere.

Cum eum alibi dixisse sciamus, Non se missum esse nisi ad
oves quae perierant domus israel. [illegible] quid habet alias
oves ad quas non est missus.

Significavit enim praesentem Christum corporalem non
se missum exhibere nisi solis iudaeis qui viderunt et oc
ciderunt. Tamen et inde multi et ante et postea crediderunt.
Mensis prima de cruce ventilatae. Ut etiam semen unde alia
messis consurgeret, Et nunc vero cum fama evangelii
et bono eius odore excitati credunt fideles eius per omnes gen
tes erit expectatio gentium quando veniat qui iam
venit quando ab omnibus videatur qui ac tunc ac quibus dam
visus est ac quibus dam non est. Tamen et ipsa crux si ad tendas
tribunal fuit. In medio enim iudice constituto. Unus latro
qui credidit liberatur. Alter qui insultavit damnatus est.
Iam significabat quod facturus est de vivis ac mortuis
alios posituros ad dexteram. Alios ad sinistram. Similis
ille latro futuris ad sinistram. Similis alter futuris ad
dexteram iudicabatur et iudicium minabatur. Augustinus

Legitur in evangelio iohannis. Nondum erat
spiritus datus quia ihesus nondum fuerat glorificatus. Quaerendum
nobis quomodo nondum erat spiritus in hominibus sanctis cum de ipso
domino recens nato legatur in evangelio quod eum in spiritu sancto cog
noverit simeon. Agnoverit et Christum et Annam viduam prophe
tissam, Agnoverit et Iohannes ipse qui eum baptizavit. Imple
tus spiritu sancto Zacharias multa dixit, Spiritum sanctum sancta maria
ipsa ut dominum conceperet accepit. Multa ergo indicia
praecedentes spiritus sancti habemus antequam dominus glorificaretur

resurrectione karnis suae. Non enim aliud spiritum et iam
prophetae habuerunt qui Christum futurum praenuntiaverunt.
MANIFESTO hoc de spiritu sancto dicit. Nam unusquisque
homo habet in se proprium spiritum de quo loquebatur cum ani-
mam commendarem. Animus enim cuiuscumque proprius spiritus
eius est de quo dicit paculus apostolus. Quis enim scit hominum
quae sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est. Deinde
adiunxit. Sic et quae dei sunt nemo scit nisi spiritus dei. Nostrae
nemo scit nisi spiritus noster. Non enim novi quid cogitas. Aut tu quid
cogito. Ipsae enim sunt propriae nostrae quae interius cogita-
mus. Et cogitationum unius cuiusque hominis ipsius spiritus tes-
tis est. Sic et quae dei sunt nemo scit nisi spiritus dei. Nos cum spiritu
nostro. Deus cum suo. Itaque tamen ut deus cum suo spiritu sciat et iam quid agi-
tur in nobis. Nos autem sine eius spiritu scire non possumus quid agitur
in deo. Accepto autem spiritu dei discimus et quid agitur in deo. Non
totum quia non accepimus totum de pignore cuius postea
dabitur plenitudo. Sed quid ait per cunctas. Nondum erat
spiritus datus quia nondum fuerat glorificatus. In evidenti
est intellectus. Non enim erat spiritus dei qui erat apud deum sed
nondum erat in eis qui crediderunt in Iesum. Ita enim
disposuit dominus Iesus non eis dare spiritum istum de quo loquimur
nisi post resurrectionem suam. Et hoc ne sine causa. Et
forte si queramus annuet ut inveniamus et si pulsemus aperiet
ut intremus. Pietas pulsat non manus quam quam pulsat
et manus. Quae igitur causa est cur dominus statuerit Iesus
Christus ut nisi cum esset glorificatus non daret spiritum sanctum in
quiris. Modus quidam futurus erat donationis huius

Cur

quiomnino cantare non cappariuerat de ipso hic dicitur. Nus
quam enim legimus cantare congregatos homines accep
to spiritu sancto linguis omnium gentium locutos fuisse. Post
resurrectionem autem suam primum quando capparuit disci
pulis dixit. Accipite spiritum sanctum. De hoc ergo dictum est. Non
dum erat spiritus datus quia ihesus nondum fuerat glorificatus.
Et insufflauit in faciem eorum qui flatu primum hominem
uiuificauit et de limo erexit. Quo flatu animam membris
dedit significans eum esse. sed insufflauit in faciem eorum
ut a luto exsurgerent et luteis operibus renunciarent.
Tunc primum post resurrectionem suam dominus quam dicit euan
gelista glorificationem dedit discipulis suis spiritum sanctum.
Deinde commoratus cum eis quadraginta diebus ut liber
tatum a posto lorum demonstrat ipsis uidentibus et uidendo
deducentibus ascendit in caelum. Ibi per tactis decim diebus
die pente costes misit desuper spiritum sanctum quo sicut dixi quierant
in uno loco congregati accepto impleti omnium gentium
linguis locuti sunt. Quid ergo est. quia modo qui baptizantur
in xpo et credunt in xpm et non loquuntur omnium
gentium linguis non sunt credendi accepisse spiritum sanctum.
absit ut ista per fidiam tempt et cor nostrum. Certissimus omnem
hominem accepere. sed quantum uas fidei ad tulerit
ad fontem tantum impletur ut ait apostolus.
Hac et inquit omnia operatur unus atque idem spiritus diuidens
singulis prout uult. Sciretiam debemus quia antiqui
patres et prophete spiritu sancto plenierant. sed et hoc li
quido cappare et quia nondum erat spiritus datus idem apostolus

inscientiae omnium linguarum quae ihs nondum
fuerit glorificatus. AGUSTINUS 3

Ait saluator. Vos secundum carnem iudicatis
ego non iudico quemquam. Non dicimus iudicem uiuorum
et mortuorum ihm xpm ipse ita dicit. ego non iudico
quemquam. Alioncq: in loco. ait pater non iudicat quem
quam. sed omne iudicium dedit filio. et ipse filius dicit.
ego non iudico quemquam quod hoc intellegendum est.

Quaestio iste duobus modis solui potest ut aut hoc
intellegamus. Non iudico quemquam id est modo. Sicut
dicit alibi. Ego non ueni ut iudicem mundum sed ut sal
uum facerem mundum non iudicium suum negando
sed deferendo. Aut certe quia dixerit. Vos secundum
carnem iudicatis ita coniunxit ego non iudico quemquam
ut subaudias sed carnem id est secundum carnalem
scipientiam. Siue ergo propter hoc quia non uenerit
iudicare mundum sed saluare mundum. Dixit ergo
non iudico quemquam, Siue quemadmodum commemo
rauit quod dixerit uos sed carnem iudicatis ita dixit
ego non iudico quemquam ut intellegamus xpm non sed carnem
iudicare sicut ab hominibus iudicatus est. Nam ut agnosca
tis iam et iudicem xpm audite quod sequitur, Et si iudico ego
iudicium meum uerum est, Ecce habes et iudicem. sed ag
nosce saluatorem ne sentias iudicem. Quare autem
iudicium suum uerum est quia solum inquit non sum sed
et ego et qui me misit pater. Scrinaeq: iohannis euan
gelistae uiam fac tussum multum alte uolat

potest eum mente conp̄hendere mysterium autē
altius uolentis opus est ut commemorē karitatem
uestram quia huic figurā aquilae non sine causa ex
pressam scim̄ quia ipse est iohannis sublimiū p̄dicator
& lucis interne atq; aeterne fixis oculis contēplator,
Dicuntur enī & pulli aquilarum apparentib; sic p̄bari;
Patris scilicet unge suspendi & radiis solis opponi
qui firme contemplatus fuerit filius agnoscitur. si
acie palpitauerit tamquā adulterinus ab unge
dimittitur. Ia mergo uidete quae sublimia loqui debuit
qui est aquilae conparatus, Dicam ergo de sublimib;
prout ipse dederit de quo loquimur capiat qui potest.
credat qui non potest. Tamen dicā quid ait dn̄r.
Uos secundum carnem iudicatis. ego non iudico quē
quam. aut modo aut secundum carnē non iudico.
sed si ego iudico iudicium meum uerum est, Quare
iudicium tuum uerum est. quia solus non sum inquit sed & ego
qui me misit pater. Uerum est inquit iudicium meū,
Audi breuiter quia filius dī sum sed sic tibi persuadeo
inq̄t quia filius dī sum ut intellegas quia mecū est
pater, Non sic sum filius ut ipsum deseruerim,
Non ita hic sum ut cum ipso non sim. Non ita ibi ille
ut mecum non sit. formam seruiae accepi. sed for
mam dī non amisi. Solus inq̄t non sum sed ego & qui
me misit pater. De iudicio dixerat. & sic puto pro
blema finitum, testimonium uerum est;
Inlege uestra scriptum ē quia duorum hominū

Ego sum qui de me testimonium perhibeo. & testimoniū
perhibet de me qui me misit pater. Exposuit illis & legem
singrati non essent, Magna enim questio est fratrum mei
& valde mihi vid & vir in mysterio res esse constitutae ubi
dñs dixit, In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum,
Veritas queritur per duos testes ita plane sic se habet & hu
mani generis consuetudo. sed tamen fieri potest ut & duo
mentiantur. Susanna castae duobus falsis testibus urgue
batur. numquid qui a duo erant ideo falsi testes non essent
aut dicimus. universus populus mentitur est contra
xpm. Si ergo populus constans ex magna hominum
multitudine falsus testis inventus est quomodo acci
piendum in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum,
Hoc enim modo per mysterium trinitas com
mendatur in qua est perpetua stabilitas veritatis,
Vis habere bonam causam. habet & o duos vel tres testes.
patrem & filium & spm scm, Denique quando Susanna
castae feminae fidelisque coniux duobus falsis testibus
urgebatur. trinitas illi in conscientia atque in occul
to suffragabatur. Illa trinitas de occulto unum testem
danihelem excitavit. & duos convicit. Ergo quia
in lege vestra scriptum est duorum hominum testimo
nium vero est. accipite nostrum testimonium ne
sentiatis iudicium, Ego enim inquit non iudico quemquam
sed testimonium perhibeo de me. Defero iudicium
non defero testimonium, Elegamus nobis fratres con
tra linguas hominum contra infirmas suspitiones

generis humani dm̄ iudicem dm̄ testem, Non enim
dedignatur testis esse qui iudex est, Nec prouerbium
cum sit iudex, qm̄ qui testis est ipse erit iudex, quare
ipse testis quia non querit alium unde agnoscat qui
sis, Quare ipse iudex, quia ipse habet potestatem
mortificandi & uiuificandi, damnandi & absoluen
di. In gehennas precipitandi & in caelum leuandi,
Diabulo coniungendi & cum angelis coronandi. Cum
ergo ipse habet hanc potestatem, iudex est. Quia ue
ro ante agnoscat non querit alium testem qui tunc iu
dicabit modo uidete, non est unde illum fallas cum
coeperit iudicare, Non enim adhibebis tibi ali
quos falsos testes, qui iudicem illum possint circum
uenire quando te coeperit iudicare dr̄. hoc tibi dic &
quando contemnebas ego uidebam & quando non
credebas sententiam meam non frustrabas def
ferebam non auferebam, Noluisti audire que
precepi, senties quod predixi. Si autem audias que
precepi non malas senties que predixi, sed bona
percipies que promisi. Ne ergo moueat quod ait.
in lege uestra scriptum est. In ore duorum uel trium
testium stabit omne uerbum & quia duorum hominum
testimonium uerum est. Et ideo quisquam ex ex estim &
non fuisse illam legem dei. quia dictum est in lege
dei. sciat ita esse dictum in lege uestra, tamen
quam dicere & [illegible] in lege que uobis data est
ac quoniam ita dico [illegible] sic dicimus, panem nostrum

cotidianum dano bis odie. Augustinus

Adixit ihs ad iudeos. inter cetera. Ego non quero
gloriam meam. est qui querit et iudicat. quem uult
intelligi nisi patrem. quomodo ergo in alio loco
dicit. pater non iudicat quemquam sed omne iu
dicium dedit filio. et hic dicit ego non quero glo
riam meam est qui querit et iudicat. Si ergo iu
dicat pater quomodo non iudicat quemquam
sed omne iudicium dedit filio. Ne aliquem
sane moueat quod ait. pater non iudicat quem
quam sed omne iudicium dedit filio. quia iam
in eisdem uerbis euangelii disputauimus. et non
ammonemus, Non hoc ideo dictum quia pater
non erit cum filio iudicante. sed quia bonis et
malis in iudicio solus filius apparebit in ea for
ma qua passus est et resurrexit ascenditque in ce
lum. Discipulis quippe tunc conspicientibus as
cendentem uox angelica sonuit. Sic ueniet quem
admodum uidistis eum ascendentem in celum.
id est in forma hominis in qua iudicatus est iudi
cabit. ut etiam illud propheticum compleatur
uidebunt in quem conpunxerunt. Euntibus uero
iustis in uitam aeternam illud coaptabitur. uidebi
mus eum sicuti est, Non erit illud iudicium uiuo
rum et mortuorum sed pre[illegible]mium uiuorum tantum
modo. Hanc uero [illegible] questionem
ut soluamus quam [illegible] proposuisti

accidende. Simili locutione solui potest. Scriptum
habes. Dominum neminem temptat & iterum scriptum est.
Temptat uos dominus dominus uester ut sciat si diligitis eum,
Nympe questio est uid & e quomodo neminem dominus temp
tat & quomodo temptat uos dominus dominus uester ut sciat
si diligitis eum. Item scriptum est: Timor non est in ca
ritate. sed perfecta caritas foras mittit timorem
& alio loco scriptum est, Timor domini castus permanens
in seculum seculi. & ipsa questio est, Quomodo enim
perfecta [illegible] caritas foras mittit timorem. si
timor domini [illegible] castus manet in seculum seculi;
Intellegimus ergo duas esse temptationes. unam
quae decepit alteram quae probat. secundum eam
quae decepit dominum neminem temptat. secundum eam quae
probat temptat uos dominus dominus uester ut sciat si diligitis
eum. sed iterum hic alia questio nascitur quomodo temp
tat ut sciat. quem latere nihil potest antequam
temptet. non ergo dominus nescit sed dictum est ut sciat
quod est ut scire uos faciat locutiones tales & in
sermonibus nostris sunt & in auctoribus eloquentiae rep
periuntur. de sermone nostro aliquid dicam, Fossa
cecidit non quia ipsa oculos perdidit sed quia
latendo non uidentes facit. Aliquid & de illis auc
toribus dicam. Tristes lupinos ait quidam hoc est
amaros. Non quia ipsi sunt tristes. sed quia gustati
contristant hoc est tristes faciunt. Sunt ergo in
scripturis locutiones huiusmodi. quae in talibus questionibus;

cognoscendis laborant in soluendis talibus questioni
bus non laborant, Ergo tempta uos dn̄s dr̄ uester
quid est ut sciat ut scire uos faciat si diligis eum,
Job laborat se. sed dm̄ non latebat & admisit tēp
tatorem & fecit eum sui cognitorem. Quid de duobus?
est timor seruilis? est timor castus. Est timor ne
patiaris poenā? est alius timor ne amittas iu
sticiam. Timor ille ne patiaris poenā? seruilis est
quid magnum est timere poenam? sed magnum est
amare iusticiā. Qui ergo amat [illegible] iusticiam
nihil timet. timet plane non ne incidat in poe
nam sed ne amittat iusticiam, Ergo sicut secundū
aliam temptationem dr̄ neminem temptat. sed
aliam uero temptat uos dn̄s dr̄ uester. Ut secundū
alium timorem? timor non est in caritate. sed per
fecta caritas foras mittit timorem, Secundū
alium uero timorem. Timor dn̄i castus p̄manet
in saeculum seculi. Sic & hoc loco secundum alterum
iudicium pater non iudicat quemquam sed om
ne iudicium dedit filio? Secundum uero alterum
iudicium? Ego inquit non quero gloriā meā? est
qui queritur & iudicet. & dei pro uerbo questio ista
soluatur, Habes in euangelio commemoratum
poenale iudicium? qui non credidit iam iudicatus est
Et alio loco? ueniet hora quando hii qui sunt in monumen
tis audient uocem eius? & procedent qui bona
fecerunt in resurrectionem uitae qui male

fecerunt in resurrectionem iudicii. Uidete
quem admodum iudicium pro damnatione posuit
& poenam. & tamen si semper iudicium pro damnatio
ne acceperetur numquam audiremus in psalmo.
Judicame dr ibi iudicium secundum adflictionem.
hic iudicium secundum discretionem positum est,
Quomodo secundum discretionem quid exponit ipse
qui ait, Judicame dr lege enim & uide & e quid sequitur
quid est, Judicame dr. & discerne causam meam
de gente non sancta, Secundum hoc ait. modo dnr xpr.
Ego non quero gloriam meam. est qui querit & iudicat.
quid est qui querit & iudicat. EST pater qui gloriam
meam a uestra discernat & separet. Uos enim secund
hoc secundum gloriamini. ego non secundum hoc
seculum glorior qui patri dico. Pater glorificame
gloria quam habui apud te ante quam mundus esset.
Quid est ea gloria ab humana inflatione discreta.
secundum hoc iudicat pater quid est iudicat dis
cernit quid discernit. gloriam filii sui a gloria homi
num. Quia ideo dictum est. Unxit te dr dr tuus oleo
exultationis pre participibus tuis.

AMEN amen dico uobis. si quis sermonem meum
seruauerit mortem non uidebit in aeternum. quid
de ista morte sciendum sit insinua.

MTAM quam dicere uos inquit dicitis demonium
habet. ego uos aduitam uoco. seruate sermonem
meum & non moriemini, Illi audiebant mortem

& non uidebant in aeternum, Uidebat dn̄s aliam
mortem de qua nos liberare ueniat. Mortem secun
dam mortem aeternam mortem gehennarum. mortem
damnationis cum diabulo & angelis eius. ipsa est uera mors,
Nam ista migratio est, Natus es homo. moriturus es
quo ibis ut non moriaris. Quid facies ut non moriaris.
ut dn̄s tuus te necessitate moriturum consoletur. uolun
tate mori dignatus est. Illam mortem timeamus
quam timuerunt tres uiri quando dixerunt regi. Potens
est dr̄ & iam de ista flamma liberare nos. Sed si non
ibi fuit timor illius mortis quammodo dn̄s comminatur
quando dixerunt. sed & si noluerit aperte liberare
potest in occulto conuenire.

A QUOMODO accipiendum sit quod legitur, Abra
ham pater uester exultauit ut uideret diem meum. uidit
& gauisus est. De quo die dn̄i dicat insinuat,

M NON enim ait exultauit qui auidit sed exultauit
ut uideret credens utique exultauit sperando ut uideret
intellegendo. & uidit inquit & gauisus est. Quis expli
cat hoc gaudium. si gauisi sunt illi quibus dn̄s oculos cor
nis aperuit. qua le gaudium fuit uidentis cordis lucem
ineffabilem uerbum manens splendorem piis men
tibus refulgentem sapientiam indeficientem apud
patrem manentem dn̄m & aliquando in carne uen
turum nec de patris gremio recessurum. Hic est ille & nus
dies totum hoc in fide & prophetia uidit abraham,
Nam quod ait diem meum incertum potest esse unde

dixerit: ut xx diem dni temporalem quaerat uen
turus in carne. An diem dni qui nescit ortum nescit
occasum, Sed ego non dubito patrem abraham
totum scisse & ubi inuenam audite unum locum
qui mihi interim occurrit, Pater abraham quando
misit seruum suum ut p&ere& uxorem filio suo isaac
hoc eam sacramento obtrinx. ut fideliter quod iu
bebatur impleret. & scire& & ideo ipse quid faceret.
Magna enim res agebatur quando abrahae semini
coniugium querebatur, Sed ut hoc cognosceret ser
uus quod nouerat abraham quia ne potes non car
naliter desideriabat nec de genere suo aliquid carna
les capiebat. Ait seruo suo quem mittebat. Pone
manum sub femore meo & iura mihi p dm caeli.
Qui uult dr caeli ad femor abrahe. Iam intelle
ge sacramentum, Per femor genus. Ergo qui fuit
illa iuratio nisi quia significabatur de genere abra
he uenturum in carne dm caeli, Stulti reprehen
hendum abraham qui adix mittemanu sub femo
re meo, Qui reprehendunt carnem xpi reprehendunt
factum abrahe, Nos autem si agnoscimus carnem xpi
ueneriandam illud femor non contemniamus,
sed in prophetia dictum accipiamus, Etenim proph
erat habraham cuius prophetia seminis sui &
domini sui semen suum significat dicendo, Mit
temanum sub femore meo. dnm suum significa
uit addendo & iura p dm caeli. Irati iudei responderunt,

Quinquaginta annos non habes et abraham uidisti.
Et dns, Amen amen dico uobis, Antequam abraham fieret
ego sum, Appende uerba et cognosce mysterium,
Antequam abraham fieret. Intellege fieret ad huma
nam facturam, Sum uero ad diuinam substantiam
pertinet, Hinc iam uelut abrahe ac pertissimo conuicio
commoti sunt acrius blasphemasse, Illis quippe ui
sus est dns xpus quando dixit. Antequam abraham fieret
ego sum. Tulerunt ergo lapides ut ei cerent in ihm
tanta duritia cucurrerent nisi ad similes. Ihs autem
tamquam in forma serui tamquam passurus
tamquam humilis. tamquam moriturus. tamquam
nos suo sanguine redempturus, Non tamquam
ille qui est in principio uerbum et uerbum apud dm.
Nam cum illi lapides tulerunt ut mitterent in eum
quid magnum erat ut eos continuo dehiscens terra
sorberet. et pro lapidibus inferos inuenirent. Non
erat magnum dō sed magis erat commendanda
patientia. quam exercenda potentia. Abscondit
se ergo ab eis ne lapidaretur tamquam homo a la
pidibus fugit. seduce illis a quorum lapideis cordibus
Cum esuriret saluator uidit ficum a longe fugit
ge et uenit querens fructum in ea et non inuenit
et maledixit ei dicens, Iam amplius in aeternum
nullus ex te fructum manducet. et statim aruit.
Unde miror quur ei maledixisset uel quae culpa
illius fuit quod tunc non habebat fructum cum

minime tunc tempus erat ficorum. sic euangelista non
erat non enim erat illius pomi tempus. Aut quasi
nesciret quod tunc non erat tempus ficorum quando
quaesiuit in arbore ficus.

Quia enim dicit xpm propter ea tantum mi
raculae fecisse ut non essent nisi miraculae. potest
illum dicere et iam nescisse quod non erat tempus
pomorum quando ficus quaesiuit in arbore,
Quando fieri potest ut xpr nesciret quod rusticus
agricola sciebat. quod nouerat arboris cultor.
non nouerat arboris creator. Cum ergo esuriens
poma quaesiuit in arbore significauit se aliquid
aliud esurire et aliud aliquid querere et arborem
illam sine fructo foliis plenam reperit et maledixit
et aruit quid ergo sicut interrogaueris quae ue culpa
arboris infecunditas fuit. Sunt namque nonnulli
qui fructum uoluntate dare possunt illorum est
culpa esterilitas quorum fecunditas est uolun
tas, Erant ergo iudei habentes uerba legis et fac
ta non habentes plenifoliis et fructum non haben
tes neque ferentes, eucherius

Cum dicat saluator tyrum et sidonem penitentiam
agere potuisse si in eis diuinarum apparuissent sig
na uirtutum et propter ea illic facta non sunt quae
salutem fuissent credentibus, ad laturam qui ad nos
ac saluator pro diuina dispensatione non ue
nerat nisi ad oues quae perierant domus israel.

& quid est quod non uenerat nisi ad oues quae peri
erant domus israhel.

M Quia inter reliquas usq; quaeq; nationes spe&cia
lis unus israel dm coluit, Atq; ut ita dixerim, peculia
ris quandam di populus fuit ob meritae abrahae
ac patriarcharum, uel dauid quib; xpus proprie re
promissus atq; ex eorum stirpe descendens in ipsam
carnem in qua terris apparuit adsumpsit. Sed tm
quia uirtutes postea & ingentibus facte sunt, ita
hoc testimonium intellegi potest ubi dicit, Non
ueni, nisi subaudiatur illo prius, ut sic & testimonii
ueritas & misericordia dei in uniuersos promptio
magis clareat.

A Quid sibi uult quod legitur in lucio. factum est sab
bato secundo primo cum transirent per sata uelle
bant discipuli eius spicas & manducabant con
fri gentes manibus,

M Quidam hoc loco diem dominicum ita appella
tum existimant eo quod uideatur secundae ab illa
legali obseruatione sabbati & primus sit euangeli
cae gratiae celebritate. Sic uiatutem hoc minus
facere uidetur quod diem ipsum magis sabbati esse
contendat quia scriptum sit de eo, Qui facitis quod
non licet in sabbatis. Potest fortitan & ipse nihil
ominus dies sabbati ita ex hoc intellegi ut nunc
obseruatione iudaicae secundus sit. qui primus quon
dam fuerit obseruatione iudaicae. Rectissime

enim dies primus, dies dominicus deputatur,

ARURSUS in eodem libro dicit. Erunt enim ex hoc
quinque in domo una diuisi. Tres in duo & duo in tres
diuidentur. Pater in filium, & filius in patrem suum,
Mater in filiam. & filia in matrem. Socrus in nouam suam
& nouus in socrum suam, Quid est quod cum superius quinque uidea-
tur proposuisse personas sex in subsequentibus numerentur,

MRES tamen procul dubio cum personarum significatio-
ne subiecerit, mater & socrus eadem intellegi potest
quae per filiam & nouum duobus sit compellatae nominibus
Ac proinde & subsequenter quinus uideri potest numerus.

AIN parabula lazari & diuitis aliquante personarum
questiones incurrunt ut quomodo in tormentis sit
diues ante iudicium, Aut quomodo digitum lazari
dicat numquid corpora apud inferos sunt aut ut ipse
aquam desideret nunquid sitim corporis sentiebat edissere,

MHaec omnia secundum eos affectus loquitur.
quos aliquando pro necessitate corporis gesserat.
Ceterum ille ante iudicium tormentorum sensus quasi
pro loco custodie in quo erat accipiendum est.
Reis quippe ipsa custodia & iam ante iudicium non
absque tormentis. In hoc quoque quod apud infernum
abraham uidit haec & subesse aquibusdam ratio
putatur, Quod omnes & iam sancti ante aduentum domini
ihesu xpi ad infernalia & in refrigerii locum descendere
dicuntur. Alii opinantur locum illum in quo abraham
erat. ab illis inferni locis in superioribus constitutum,

Propter quod dicit dns de illo diuite. Eleuans oculos suos cum esset in tormentis. uidit abraham a longe sinumq; ipsius abrahae designari illius relegionis qui est.

A Quomodo istud accipiendum est. Regnum dei intra uos est. In uno quoq; per bonorum malorumq; actuum discrepantia aut dr regnat aut diabulus. Quia necesse est ut cuius uoluntatem procurat opere eius imperio uideatur esse subiectus, Itaq; si iustis sunt quidam dr in his regnare dicendus est. Diabulus in iustis. Potest et fides regnum dei dici quia itur ad regnum quantumq; iustus uiuit. et per quam xpus habitat in cordibus sanctorum suorum.

A Qua dragintia et sex anni ad firmantibus iudaeis secundum euangelium iohannis in edificatione templi quod ostenduntur impleti.

M Salomonem quippe septem tantum annis domum dni edificasse satis constat scripturae et hoc dicente edificauitq; eam annis septem, XL, et uiciero anni in templi restauratione ponuntur quae habita est in diebus hesdre post subuersionem hierusolime captiuitatemq; iudeorum, Porro ipsa reparatio ex edificandi templi diu tractatae uicinis in circuitu nationibus opus ad si duae infestatione prohibentibus,

A Omne peccatum quod fecerit homo remittetur ei. qui autem blasphemauerit in spm scm non remittetur ei neq; in hoc sclo neq; in futuro quid hic sentiendum est

h

M Puto quod ad eundem sensum redeat quem iohannes
in epistula sua profert esse pro quo non debeat orare
peccatum usque ad mortem, Utique usque ad mortem
peccat ille peccator. qui in huius temporalis uitae
cursu penitentiam non agit. Hac ratione illud
quoque oportet intellegi. qui autem blasphemauerit in spiritum
sanctum non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro.
Blasphemat enim qui diuinis promissis spiritui sancto mi
nime credens. in quo est remissio peccatorum. recon
ciliare deo. in hac uita peccatis factionis operam
deriuat. Non mihi uidetur maior esse posse blas
phemia quam si quis ita se ipsum disperet ut non cre
dat quod spiritus sanctus qui dicitur est possit illi dimittere quod
deliquit exemplum ac intenens qui dixit. maior est
iniquitas mea quam ut dimittar. Noluit que ueniam
deprecare sed peccatis peccatum congeminans.
Iuxta paculum thesaurizat sibi quicumque ille est. iram
in die ire, Sunt qui non credunt quod dicitur filium habet
et in hoc uidentur blasphemare spiritum sanctum. Quod om
ni non remittitur neque in hoc seculo neque in futuro,
A Si in diuitiis me respondere uis praeceptor obti
me indica mihi quid sibi uellit quod saluator ait.
Orate ne fiat fuga uestra hieme uel sabbato
M Hic secundum historiam intellegendus est,
Ne fiat fuga uestra hieme id est ne tribulatio
fuge temporalis accumuletur iniuriae. Ne fiat
fuga uestra sabbato. ne eo utique die qua ratione abile

habere. requiem uacationemq: consuestis. Atuero
secundum intellectum superiorem hieme uel sabbato ac
cipi potest ne nos fugia illa comprehendat aut peccatis
colligentes cautacionis operibus oriantes. & iterum alibi.
Oriate ne tunc incipiatis peccata uestra fugire quan
do iam non licet ambulare AG INCONCORDIA
DAMIN dico uobis sunt quidam de hic stantib; qui non
gustabunt mortem donec uideant filium hominis ue
nientem in regno suo. & post sex dies adsumpsit ihs
petrum & iacobum & iohannem fratrem eius & duxit
illos in montem excelsum seorsum & transfiguratus
est ante eos. Haec ita secundum matheum & mar
cum dicta sunt, Lucas autem ait. Post dies octo ascendisse
ihm in montem. quod non equaliter aequib; diem dic
tum esse arbitratur ideo suggerit ut exponas, AGUST
MHAEC uisio dni in monte coram tribus discipulis
petro iacobo & iohanne facta est. Quod cum matthe
eus & marcus post sex dies factum dicunt & lucas
post viij. Non contemnendi sunt sed ratione red
dita instruendi. si aliqui de hoc mouentur, Matheus
enim & marcus excepto eo die quo hec loquebatur
ihs & illo quo exhibuit memoriam in monte uisionem
medios dies intuentes dixerunt post sex dies. Quod ille
ad numeratis fine alibi idest primo atq: ultimo dixe
rat post octo dies. eo loquendi modo quo pars pro
toto memoratur AGUSTINUS
DMARCUS euangelista dicit demonia cognouisse

& professa esse ihm. e contra apostolus principes
& potestates huius seculi negat diuinitatem cog
nouisse dni ihu, Dicit enim inter cetera marcus.
sciebant enim ipsum esse. Apostolus uero quem nemo prin
cipum inquit huius seculi cognouit, Si enim cogno
uissent numquam dnm gloriae crucifixissent; Si
demonia sciebant quomodo principes ignorabant.
Ad quib; dam uidetur principes huius seculi maiores
iudeorum significasse quasi iuxta utpote ut apostolus
dixit, Scio enim fr quia per ignorantiam
fecistis hoc malum sicut & principes uestri.
Gesto iudaeorum erant principes n
tamen huius seculi principes ait uestri
non seculi, Quippe cum dixissent
regem ac se habere ce sarem sub cuius
fuerant redacti potestate, Sunt autem
isti hii principes quos aliquando significauit
apostulus dicens, Non est nobis conluctatio aduer
sus carnem & sanguinem sed aduersus principatus &
potestates aduersus mundi rectores tenebrarum
harum contra spiritalia nequitiae in celestibus,
Recte ergo queritur, Si enim isti non cognouerunt ihm
quomodo poterat fieri ut demonia cognoscerent
eum. Sed aliud est quod non cognouisse in xpo de
mones dicit. & aliud quod principes huius seculi ne
gat cognouisse, Nam demonia sciebant quidem
ipsum esse sed qui per legem fuerat promissus,

Omnia enim signa uidebant in eo quae dixerunt
futura prophetae & quod ex semine dauid de uir
gine uenturus esset redemptor israel. Misterium autem
diuinitatis eius ignorabant sicut & principes eorum
Deniq: quaerit captiose dicabulus a saluatore dicens,
Si tu es filius dei & reliqua, Uidens enim aliquando
diuinam uirtutem, aliquando hominis infirmitatem
ambigens quid uerum esset torquebatur, Concordant
igitur scripturae secundum ea quae reuelata sunt
impossibile esse discordare unius spiritus uiros,
Legitur in euangelio iohannis quod cum
negasset se saluator ascendere ad diem
festum, ascendit hoc inconstantis esse
uidetur,
Semper breuiatae propositionem sensum
occultas, Nam hoc quod in questionem uo
cas tunc factum est quando in galilea positus
propter tumultum iudaeorum a fratribus suis adhuc
non credentibus sibi, compellebatur ascendere
in iudeam quia futurus erat dies festus iudaeorum
ut seditionem praeteretur, Ipse autem respondit eis,
Uos ascendite ad diem festum quia mundus uos non
odit, me autem odit, quoniam arguo opera eius, Ego non
ascendam ad diem festum hunc quia tempus meum
nondum impletum est, Tunc fratres eius ascenderunt
ad diem festum, ihesus uero mansit in galilea, postea
autem ascendit ad diem festum & ipse,

Quid tibi uidetur contrarium, quando tunc non ascendit quando negauit, sed ascendit postea. Et ascendit non quasi ad diem festum sed quasi ad litem, Illi enim omnes et ascenderunt quasi ad perfruendas dilitias diei festi. Certum est enim quia non ascendit ad diem festum, saluatoris autem ille fuit dies festus quo passione sua redemit mundum, Denique dicit. Nunc clarificatus est filius hominis, et deus clarificatus est in eo, Hic dies festus eius est quo uicit mortem,

A Quid est quod legitur, Cum audieritis abominationem desolationis stantem ubi non debet qui legit intellegat, HIERONIMUS

M Legimus ergo in danihele hoc modo et in dimidio ebdomadis auferetur sacrificium et libamina et in templo abominatio desolationum erit et ceteris. Hoc de antichristo dicitur, Sicut ait apostolus quod eleuandus sit contra omne quod dicitur deus aut quod colitur, ita ut audeat stare in templo dei. et ostendere quod ipse sit deus. Siue de imagine cesaris quod pilatus posuit in templum dei uel alia quam plurima,

A Surgit enim gens contra gentem et regnum aduersus regnum. et terremotus magni erunt per loca. pestilentie et fames. terroresque de caelo et signa magna erunt et cum uideritis hec fieri scitote quia prope est dies domini Quibus e contrario dicit, Sic enim in diebus noe ita in aduentu erit filio hominis, Quaeritur ergo quomodo cum scriptum sit. Surget gens in gentem et nunc ea futura. HIER

quae pacis indicia sunt memorantur,

Mat autem a postulis quod pugnas & dissensiones
pestilentiae fames & terremotus & caeteris quib;
uastatur humanum genus breuis subsecuta sit pax &
tunc sperent iudicem esse uenturum. Hoc enim & in paulo
legimus quando dixerint pax & securitas tunc repen
tinus eis superueniet interitus,

Ad Saluator dicit. Uos ascendite ad diem festum hunc
ego non ascendam ad diem festum istum, Et quid
postea scribitur de eo, Ut autem ascenderunt fratres eius
tunc & ipse ascendit ad diem festum,

Mu Veritas mendacium loqui non potest atque idcirco non
aliud ihesu factum est quam quod se pronuntiauerat
esse facturum, Scenophegia enim solemnitas iudaeorum
non unum diem sed plures dies solemnitate complec
titur sicut & pascha festiuitas. Ergo qui ad dixerat
Non ascendo ad diem festum hunc. utique ad diem festum
ipsum sicut praedixerat non ascendit, Nam &
sequitur in euangelio, Haec cum dixisset ipse hoc est
saluator. mansit in galilea, Ut intellegamus in ea
quidem solemnitate non tamen eundem diem fuisse
de quo postea scribitur, Ut cum ascenderunt fratres eius tunc & ip
se ascendit ad diem festum, Potest & figurate intelli
gi hic est dies festus ad quem saluator se non ascensurum
esse professus est ut ipse mutandam festiuitatem doceret

Ad Sepe in scripturis dicitur confitebor eucharis
tibi domine qualiter hoc intellegendum est.

M Non semper penitentiam uid & ur significare
confessio. nam confitebor interdum ponitur pro laudabo
vel pro gratias ago uel pro glorificabo dnm hoc
statim quisq: capax facile cadu & tur utrum laudem
an confessionem significet,

A Quid est ut iudaeis discipulis accusantib; eo quod
sabbatum uiolarent spicas manibus confrigentes
& comedentes? saluator exemplum dauid proferret
quia manducabat panes quos non licebat
manducare nisi solis sacerdotib; per quod non uidentur
excusari sed simul cum dd reiferi quippe cum
nec sabbatis hoc faceret dauid,

M Saluator hypocris in iudeorum multis uultexemplis
arguere maiora ostendens admissa in lege
& nullum ausum fuisse repugnare? ut non solum semel
& iterum sabbatum in lege uiolatum monstraret? uerum
& iam sacerdotalem panem? ipso sacerdote concedente
presumptum inlicite & quod maius est a sublimitate
uiris, Primus enim ihs naue diuino pcepto sabbatum
non seruauit. Quo facto muri hiericho ultra ceciderunt
quantum profuit sabbatum non custodisse sed fidem,
Et machabei cum prius cesi fuissent sabbatis dominicae
uerunt & de hostib; triumphauerunt, Et sacerdotes
ut dominicis cerimoniis deseruirent in templo sabbatum
contempnebant, Dauid autem iam unctus in regem
postquam di uirtute interfectum armis spoliauit allo
philum, Intinere positus necessitate famis passus

a sacerdote panem accepit quem non illi licebat mandu
care excepta necessitate. Licitum autem erat si neces
sitas exigisset, Denique sacerdos uidens necessitatem
non negauit, Et dauid a deo electus sine cunctatione
accepit, Talis causa est et sabbati. quare et circum
cidi in sabbato non prohibetur. Hae enim quae per ca
losa non sunt sic seruanda mandata sunt ut non ob
sit si ex necessitate fuerint admissa. quia non ad
salutem sed ad reuerentiam mandata sunt.
Illud autem quod omnino non licet semper non licet nec alij
quae necessitate mitigatur ut admissum non obsit
Est enim semper in licitum quod legibus quia criminosum est
prohibetur. Superiora autem illa quae diximus. alij
quando licerent, Alia sunt quae licet ieiunia legitima
quae in necessitate soluta non faciunt reos sisto
machi fuerit causa aut infirmitas febrium,
Haec igitur scientes dolosi iudaei discipulos accusa
bant quasi sabbatum uiolarent sicut supra dictum est
Saluator autem noluit eos de tempore implere
legis prae iudicare ne plus ad insaniam prosilirent
sed de praeterito unde sabbatum uindicandum
magis putabant calumniosos illos ostendit. et
non solum in sabbati causa sed et in sacerdotali
pane confusi sunt sicut supra ostensum est. Inde contra
Amat theus dicit. Accessit ad ihesum centurio rogans
eum ut ueniret et saluaret seruum eius. Cui repug
nare uidetur quod ait lucas. Et cum audisset de ihesu

misit ad eum seniores iudaeorum pro ipso puero ro
gaturos quam rem obsecro ut solvas,

Non ergo ab surdo matheus &c. quod vulgo pos
sit intellegi per alios factum accessum centurionis.
ad dnm conpendio dicere voluit accessit ad eum centurio.
Verum tamen non negligenter intuenda est &c. iam sci
evangelistae altitudo mistice locutionis, secundum quod
scriptum est in psalmo, Accedite ad eum & inlumina
mini, Proinde quia fidem centurionis quare accedit
ad ihm. ita laudavit ut diceret. Non inveni tantam
fidem in israel, ipsum potius accessisse ad xpm dicere
voluit prudens evangelista quam illos per quos verba
sua miserat. Porro cum lucas ideo totum quem ad mo
dum gestum est aperuit ut ex hoc intellegere cogere
mur quem ad modum eum accessisse dixerit alius
qui mentire non potuit, Sic enim & illa mulier que
fluxum sanguinis patiebatur quamvis fimbriam
vestimenti ihu tenuerit magistrum tetigit dnm
quam ille turbae a quibus premebatur. Ut enim hec
quo magis credidit eo magis tetigit dnm. ita centu
rio quo magis credidit eos magis accessit ad dnm
Iam cetera in hoc capitulo quo dialter dicit & alter
praeter mittit. superflua infideles pertractantur.
Cum ex illa regula primitus commendata nihil in
veniantur habere contrarium. In hac questione ut ait

Dns certe inimicos nos diabulo esse praecepit quid
ergo est ut in evangelio dicat esto consentiens

aduersario tuo cito dum es in uia cum eo. qui est
aduersarius hominis nisi diabulus.

M Nulli dubium est diabulum esse hominis inimicum maxi
me fidelis, Uehementiora enim tela sua contra adi
seruos exacuit. Sicut ergo bonorum iste est inimicus.
ita et lex malis aduersa est. Qui enim contemnentis e
non aduersetur, dns enim peccatorem adloquitur ut con
sentiat mandatis quia eillum inobedientem condemnat
ut subiciat se uoluntati eorum et fiat ex inimico amicus
quia et contemptor legis inimicus est eius, Uoluntati
enim eius resistit. Ideoq: ostatur dnus peccatorem ut bene
agendo reconcilie sibi legem ne in die iudicii accuset et am
apud iudicem. et condemnatur poenas de spreto legis,
Omni et enim qui uult male agere disciplina dominica ini
mica uidetur. cui nisi consenserit mittetur in gehen
nam diabulo qui uere inimicus est humani generis preparata.

A Quib: modis tollere debemus crucem et sequi xpm.

M Duob; quippe modis crux tollitur cum aut abstinentiam
afficitur. uel adfligitur corpus aut per compassionem proximi
affligitur animus. Quia sic est adhibenda correctio
ut sit salua dilectio, AGUSTINUS M

A Mouit lectoris animum qd in euangelio dicitur. Ne
mo ascendit in celum nisi qui de celo descendit filius
hominis qui est in celo. quia alibi ipsa ueritas dicit
pater uolo ut ubi ego sum et isti sint mecum. quia in uer
bis suis qmd interesse non discrepent aperire nabnus posco.

M Omnes enim nos qui in fide eius natisumus. eius procul dubio

corpus exsistim⁹. quia igitur miri a dispensatione pietatis membrorum suorum dn̄s caput est factus repulsio reproborum multitudine unde solus uenit uere illuc rediit. Et iam in nobis qui in caelo semper est. ad caelum cottidie ascendit. quia qui in diuinitate sua omnino permanet humanitatis suae conpagem per se cottidie ad caelos trahit. Sicut in se promisit discipulis suis. Ecce inquit ego uobiscum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Sed ubi praecessit. caput sequentur et membra. AGUSTINUS

Quid est quod intercedere mercurius dicit de xpo intrans inquit domum neminem uoluit scire et non potuit latere. si ergo uoluit et non potuit. infirmatio uoluntatis eius uidetur.

Impossibile prorsus est ut sic luctori uoluntas non impleatur, Nec potest uelle quod scit fieri non debere. Hoc uoluisse dicendus est. Nam uoluntas eius numquam extra naturam eius est, Sic ergo natura eius numquam in reprehensionem cadit. ita nec uoluntas. Nam quod propositum est factum legitur in finibus tyri. Tunc intrauit in domum et neminem uoluit scire, Nunc requiris quomodo uel quare neminem uoluit scire. Animaduertendum est enim. quia istud gestum in finibus gentilium quibus tempus praedicandi non erat, Deniq: mittens discipulos suos praecepit dicens. In uia gentium ne abieritis et in ciuitates samaritanorum ne intraueritis. sed potius ite ad oues quae perierunt domus israel. Idcirco uoluit se prodi quodam et in domo. Requiri autem se noluit. sed libenter coccepit;

Quae uis enim tempus non esset predicandi gentilibus, ultra tamen
uenientes ad fidem non inuiderat. Sic factum est ut
saluator dum a discipulis proditus non esset a bacchis tamen
qui eum ingredientem uiderant proditus est, et coepit
scire quod esset in domo. Requiri autem se uoluit et ita factum est.
Non enim latuit a bacchis demonstratus quod esset in domo. De
nique mulier cananea audiens de illo intrauit ad eum de
precans ut expelleret domonium a filia eius. Quae nisi
prius subiecisset sedo iudaeorum beneficium consecuta
non esset. Impleta igitur uoluntas saluatoris est secundum
quae explanauimus. Ea enim quae conpendio breuita
tis studens euangelista conplexus est, discutientes
inuenimus quod latebat.

Si proprio arbitrio uiuimus quare saluator dixit:
Nemo uenit ad me nisi pater qui misit me adtraxe
rit eum, his consentiens apostolus dicit: Neque uo
lentis neque currentis sed miserentis est dei. Cui ergo uult
miseretur et quem uult induratur, quomodo uoluntas
arbitrium liberum est quando alterius nutu aut bonum
ducimur aut ad malum.

Aliter causae habet quam propositum est. Non enim
hic huius questionis sensus est quem obtendis, Nam
nullo genere ex his liberi arbitrii poterit causa tribuere.
Quia si penitus sensum dictorum aduertas, scias hinc ma
gis liberi arbitrii firmari sententiam; haec enim con
tra malivolus iudeos prolata sunt. Cum enim dolo
simulationis oste ex inuidia ioseph proprium et filios

eius fratres ad serenz ee saluatoris ne dicere filius crede
rer. Tunc saluator ait. Nemo uenit ad me nisi pater
qui misit me adtraxerit eum. Quomodo autem adtra
hebat pater ad filium nisi per opera quae faciebat
per illum. Sic enim ipse filius dicit. Pater manens in me
ipse facit opera. Ita ut haec opera eos adtraherent
ad fidem xpi. Uirtutes enim quas faciebat saluator
ipse suadebant dm ee patrem xpi. ut qui aliu habere
illum diceret non adtraheretur ad do ad xpm. Ideo
ergo dr operabatur per xpm. ut uerbis ei fides commoda
retur quibus dicebat se per filium dei, haec ee adtractio
non uiolentia sed testimonium dei in xpo. Cui qui cre
dit adtractus dicitur ad do ad xpm. Nemo enim saluator
credit nisi qui patrem illius proprium dicit dm. Nam
apostolus non ut arbitrium pulsaret hoc factus est
quod in questionem redigisti. sed ut iudicium dei retrac
tare prohiberet haec dixit iustum praedicans dm.
Scit enim cuius debeat miseren. Cordis acu inspector p
uidit postulantis mentem an mereatur accipere.
Denique dicit propheta. Plebs haec labiis me honorat.
cor autem eorum longe est a me. Nam simulatoris
animum iustum est ut obduret. Qui enim per errorem uerum
uocat falsum sed per mali uolentiam. ut intelligens bonu
fingat se nescire quia bonum est ut conuertat. illud in
malum, hoc utique debet illi prestari ut uere non intelle
gat bonum ne saluetur quod non uult. Nec enim iustu
est ut inuitus saluetur qui non per ignorantiam salute

spernit sed p malitiam & inuidiam, Hi sigitur confir
matur magis lib. & arbitrium quam distruitur, ut uni cuiq;
prouoto suo respondeatur,

A Quid est quod legitur. qui enim habet dabitur ei &
habundabit. qui uero non habet & hoc quod uidetur
habere auferet ut habeo. Eucherius

M Uir bi gratia si fidem habens caritatem non habeat
& iam ipsa fide careat quam solam habere uidebatur.
Sicut iudaei per sacram scripturam non intellegentes xpm
& iam quam se putabant habere dei notitiam perdiderunt.
& filium non habentes & iam patrem non habent.

A Iustis promittitur regnum caelorum. & quomodo hic dicit
quoniam ipsi possidebunt terram

M Quia nouum caelum & noua terra in futuro repromit
titur iustis ut tunc cum deo sint angeli utrumq; possideant.

A In euangelio dicitur iugum enim meum suaue est & onus meum
leue. & quod legitur in psalmo. propter uerba la
biorum tuorum ego custodiui uias duras.

M Et quidem manifestum est. quia omnes qui uolunt pie uiuere
in xpo ihu persecutionem patiuntur. Sed tamen diligentibus
quia sunt duria in presente uita. efficiuntur leuia in spe futu
rorum

A Quid distat inter querite petite & pulsate.

M Petimus orando querimus disputando pulsamus
ero gando, Eucherius

A Quomodo intellegendum est quod saluator dicit.
Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur
quia mendax est & pater eius.

M Supra dixerat dn̄s ad iudaeos, Si d̄s pater uester
esset dilegeritis utiq: me & posteac. Uos ex patre diabulo
estis & desideria patris uestri uultis facere. Illa homici
da erat. ab initio & in ueritate non stetit quia non est
ueritas in eo, Cum loquitur mendacium. Hic sub audien
dum est unicuiq: nostrum ex propriis loquitur quia men
dax est & pater eius id est diabulus. Sed quia tunc disputant
cum loquitur mendacium id est diabulus de propriis loqui
tur. quia mendax est & pater eius hoc est mendacii
ipsius pater est. Quia ab ipso uidetur ex ostum esse mendacium.
Ut sicut d̄s filium genuit ueritatis. ita & diabulus filium
genuit falsitatis.

A Dicitur in euangelio. Scimus quia peccatores d̄s non audit.
Et quomodo celio loco saluator dicit. Omnis qui petit accepit.

M Sunt qui ex hoc ita sentiunt. Ille inquiunt. qui dixit peccato
res non exaudiri cecus erat & plenus adhuc. qsi infusus
collyrio uidere non poterat ueritatem. Certum est autem
diuinae misericordiae aurem patere pulsantibus; Potest
& hac ratione intellegi. Quod d̄s non exaudiat peccato
res. ut etiam si exaudiantur ad impetrandam propriam
salutem. non exaudiantur insignis.

A Dn̄s & saluator qui dest quod in euangelio ioh dicit.
In iudicium ego in hunc mundum ueni ut qui non uident
uideant & qui uident caeci fiant expone.

M Non minima questio sed nos breuiter pro necessitate
quid hinc doctorum opinio habeat proferamus. Ueni ut
qui non uident uideant. & qui uident caeci fiant,

Idest ut qui se non uidere confitentur & medicum quaerunt
uideant, hi uero qui se putant uidere & medicum non
requirunt in suae caecitate permaneant. Itaque in hoc iudi
cium uenisse se dixit quod discernere & causa credentium
& incredulorum. Ergo ut qui non uident uideant.
Potest intellegere de gentilibus qui uisuri erant per fidem.
Et qui uident caecificant, accipi de iudeis potest qui ce
cabantur per propriam infidelitatem.
A Quid accipiendum est illud quod dicitur. Abrahae
pater uester exultauit ut uideret diem meum, uidit
M Prophetae uidentes appellabantur. & gauisus est
ideo quod sancti spiritus munere eiusque caeteris erant
causa quasi conscii futurorum uidebant inter quos &
abraham xpm uidit in spu.
A Qualiter illud accipiendum est quod scribitur non enim
ad mensuram dat dr spm.
M Hoc quidem de filio proprie intellegendum est quia
homines dum alii aliis plus minus ue. accipiunt utique
ad mensuram spm accipere uidentur, iuxta illud
apostoli. Habentes donationes secundum gratiam
quae data est nobis differentes siue prophetiae secun
dum mensuram fidei & caeteris. Xpo uero unigeni
to suo cui & ita dat, non est spiritus ad mensuram datus
quia in eo est omnis plenitudo diuinitatis.
A Quomodo sentiendum est de loco illo in quo. de ihu
xpo scaluato ren nro scribitur, nemo misit in eum ans
quia nondum ueneriat hora eius.

Hora haec non secundum mathematicos intellegen
da est sed potius hora illa qua ipse crucifigi qua ipse pati
uellit. Et ideo nondum uenerat hora eius quia nondum
uniuersa perfecerat quia nondum cuncta propositae
operationis impleuerat propter quod homines terrarumque uisita
uerat. Accipe nunc Kmeni flores capitum diuinorum
quos si intento animo cum summo amore meditaueris
aperiet ut tibi ostium magnum quo celsa conspicere
ima. quibus penetrare secreta uel obscura ablato
caligine clare et perlucide dono pollicente poteris pleni
us cognoscere

INCIPIT DE PASSIONE

Mattheus enim refert dixisse ihm. Scitis quia
post biduum pascha fiet. et filius hominis tradetur
ut crucificatur. Johannis uero ait post sex dies futurum
pascha eandem remnarraturus. unde quaeso insinua
quomodo inter se concordent.

Quomodo secundum illos duos dies post biduum futurum
erat pascha cum postea quam id dixerunt inueniantur
cum iohanne in bethania illud de unguento quod ipse
narrantes. Sed qui ita mouentur non intellegunt mat
theum et marcum illud quod in bethania de unguento
factum est recapitulando posuisse non post illam de
biduo praedicationem suam sed ante iam factum
cum adhuc sex dies essent ad pascha. Non enim quis
quam eorum cum dixisset post biduum futurum pascha
sic adiunxit de illo facto in bethania ut diceret.
Post haec cum esset bethaniae et mattheus quidem.

Cum esset ihs in bethania quodutiq: intellegitur et ante
quam illa dicerentur quae ante biduum paschae fac
ta sunt. ex illo ergo die quo uenit in bethaniam atq:
illud quod de unguento factum est usq: in diem quo haec
facta et dicta sunt intellegimus euangelistis et iam non
commemorantibus consumptum esse quadriduum ut
occurreret dies quem ante biduum paschae duo defi
nierunt hoc de isto sufficiat. HIERONIMUS

A Quid est ergo? prima autem azymorum accesserunt dis
cipuli ad ihm dicentes ubi uis paremus tibi comedere pasch

M Prima azimorum quattuordecim dies mensis primi
sunt quando agnus immolatur et luna plenissima est
et fermentum abicitur. Discipuli uero qui accesserunt
iudam fuisse estimo proditorem.

A Prima autem azymorum accessit ad ihm mulier habens
alabastrum unguenti nardi pistici pretiosi. et effundit
super caput ipsius recumbentis. Num quid non ipsa est
quae super caput fudit quae et super pedes.

M Non illa enim lacrimis lauit et crine tergit et mani
feste meretrix appellatur. De hac autem quae super caput
fudit nihil tale scriptum est. Nec enim poterit statim
meretrix capitis dni digna fieri.

A Ait ihs qui intingit manum mecum in paropside hic
me tradet quod scire poterat quia omnes cum illo manum mittebant

M Sciri poterat qui addixit ihs qui mecum intingit et eum con
tristatum cito manum retrahentes proditor perseuerat
in malum et iam manum cum magistro mittit in paropsi
de.

A Qua re iudeos signum dedit dicens quem osculatus fuero ipse est tenete eum,

M Quia miser putabat signa quae uiderat magistrum facientem non uirtute diuina sed magicis artibus factis & quia eum audierat in monte transfiguratum timebat ne simili transformatione elaberetur manibus ministrorum.

A Quomodo sibi conuenit pilatum lauasse manus innocens ait ego sum a sanguine iusti huius & post ea flagellatum tradidisse ihm ut crucifigeretur.

M Romanis legibus obtemperabat sanxum est ut qui crucifigitur prius flagellis uerberetur.

A Quur euangelista hieremiam dixisse refert de xxx argenteis cum in sua prophetia hoc testimonium minime repperiatur.

M Si quis mouetur quod hoc non inuenitur testimonium in scriptura hieremie prophete & ideo putat fidei euangelistae aliquid derogandum, Primo nouerit non omnes codices euangeliorum habere quod per hieremiam dictum sit sed tantummodo prophetiam, Possumus ergo dicere his codicibus potius esse credendum qui hieremie nomen non habent. Dictum enim hoc per prophetiam sed zachariam unde putatur iste codix mendosus qui habet nomen hieremiae quia uel zachariae habere debuit nullius sic quidem sed tamen per prophetiam dicentem quiutique intellegitur zachariae sed utatur defensionem cui placet.

mihi autem cur non placeat hac causa est. Quia
plures codices habent hieremiae nomen & qui diligen
tius in grecis exemplaribus euangelium consideraue
runt in antiquioribus grecis ita se perhibent inuenisse.
Est alia causa quae mihi alio tempore diligentius per
tractanda est ne amplius sermonem protendam
quam huius operis terminandi necessitas flagitat.
Cur hoc nomen hieremiae in testimonium zacharie sic
manerent. Permissum est enim uel potius sancti spiritus auctori
tate praeceptum, Est apud hieremiam quod emerit agrum
a filio fratris sui & dederit ei argentum non quidem
sub hoc nomine pretii quod positum est apud zacha
riam. Quod autem prophetiam de xxx argenteis
ad hoc interpretatus sit euangelista quomodo
de domino completum est ut hoc esset eius pretium manifes
tum est sed ad hoc pertenere etiam illud de agro emp
to quod hieremias dicit. Hinc potuit mystice signifi
care ut non zacharie nomen ponerentur. Qui dixit
de xxx argenteis sed hieremiae qui dixit de agro emp
to ut lecto euangelio atque inuento nomine hiere
miae lecto autem euangelio & non inuento testi
monio de xxx argenteis inuento tamen agro emp
to admoneatur lector utrique conferre & inde
sensum enucleare prophetiae quomodo pertenet
ad hoc quod in domino impletum est. Nam euan
gelium conscribentes pro zacharie hieremiae
nomen occurrit ut fieri solet quod tamen sine

ulla dubitatione emendare et saltem ab aliis admo
nitur qui pro adhuc in carne uiuente hoc legere potue
runt. Nisi cogitare et recordationis sue quae spiritu sancto re
gebatur non frustra occurrisse aliud pro aliud nomen
prophete. nisi quia dominus hoc ita scribi constituit. Cur
autem ita constituerit dominus primum illa causa uti
lissima debet facili me cogitari et iam sic insinuatum
esse. ita omnes sanctos prophetas uno spiritu locutos mirabili
inter se consensione constare ut hoc multo amplius
sit. quasi omnium omnia prophetarum uno unius hominis
ore dicerentur. Et ideo indubitanter accipi debere quae
cumque per eos spiritus sanctus dixit. et singula esse omnium et om
nia singulorum. Cum igitur et quae dicta sunt per hiere
miam tam sint zachariae quam hieremiae et quae
dicta sunt per zachariam tam sint hieremie quam zacha
riae. Admonendo constituerit ei dominus ad informandos
nos tantam uerborum suorum inter prophetas suos esse
concordiam ut non absurde immo congruentissime
et iam hieremiae deputaremus quod per zachariam scriptum
reperiremus. De prophetis namque sanctis intellegendum atque
maxi commendandum est. ut omnium libros tamquam
unius unum librum accipiamus in quo nulla rerum discrepan
tia credatur sicut et nulla inuenitur, et in quo maior est
constantia ueritatis quam si illa omnia unus homo
quamuis doctissimus loqueretur.

Exeuntes autem inuenerunt hominem. Cireneum
nomine simonem uenientem de uilla hunc angariauerunt

ut tolleret crucem ihu. quid est quod iohannis e contrario
ait. exeunte ihu de pretorio portabat crucem suam,

M Hoc intellegendum est quod exiens de pretorio portavit
crucem suam. & postea obuium habuerunt symonem
cui portandam crucem imposuerunt.

A Marcus euangelista narrat dnm horam tertiam cruci
fixum ioh. cum sexta. cui potius ex his duobus credendum est.

M Utrisq: omnimodis scias esse credendum. Igitur horam tertiam
clamauerunt pilato crucifige crucifige eum, Militer
autem horam sextam crucifixerunt. Igitur quia illis linguae
in manib; ne uiderentur iudaei non crucifigere dnm
ideo euangelista posuit horam tertiam quia tantum
illi occiderunt qui ministerium impleuerunt. sed & iam
illi qui clamauerunt. In eis completum est quod ait psal
mi graphus. Filii hominum dentes eorum arma & sagit
tae. & lingua eorum macheria acuta. Uides qualem
gaudium habuerunt. unde horam tertiam dnm occiderunt

A Quid est quod legitur dico uob non bibam de hoc gemine
uitis usq: in diem quo bibam illud uobiscum nouum
in regno patris mei.

M Regnum dei ut docti interpretantur ecclesia est in qua
cotidie bibit sanguinem suum xpr per scor suos tam
quam caput in membris suis. Aliter bibituris est laeti
tiae exultatione quae utiq: per uinum significatur
cum scis suis in regnum caelorum cum fuerit dns omnia in omnib;

A Quid accusatio est quod dicitur. A modo uidebitis filium
hominis sedentem a dextris uirtutis & uenientem in nubib

Caeli:

& alibi in nouissimo tantum die plangent se super eum omnes
tribus terre & tunc uidebunt filium hominis uenientem in
nubibus caeli cum potestate magna & maiestate.

M Quia in hoc primo corporis ecclesiae aduentus adnunciatur
per manifestationem claritatemque signorum. Illo uero alius
aduentus capitis idest ipsius xpi in illo aduentu per membra
sua xpus uenit in isto se ipsum sicut namque est solutum.

A Potest mouere quod de caiphae dictum legimus. Cum enim
pontifex anni illius cum dicitur unum constituerit summum
sacerdotem cui mortuo unus succederet,

M Intellegendum est enim per ambitiones interiudaeos
postea constitutum ut plures essent & per annos singulos
uicibus ministrarent. Nam de zacharia dicitur hoc. Factum
est autem cum sacerdotio fungeretur zacharias in or
dine uicis suae ante deum secundum consuetudinem sacer
dotii sorte exiit ut incensum poneret. Ingressus in templum dni.
Hinc apparet plures fuisse eos & uices suas habuisse. Nam
incensum non licebat ponere nisi summo sacerdoti & forte
& iam unum annum plures ministrabant quibus alio anno
alii succedebant ex quibus sorte exiebant quis ut incensum
po ne re. AGUSTINUS

A Quid quod prophetauit caiphas quia ihr moriturus erat
pro gente & non tantum pro gente sed ut filios dei quie
rant dispersi congregaret in unum,

M Hoc euangelista addidit. Nam caiphas de sola iu
daeorum gente prophetauit in qua erant oues de quibus
ait ipse dnus. Non sum missus nisi ad oues quae perierant

domus israel

Sed noverat euangelista esse alias oves quae erant
ex hoc ouili quas oportebat adducere et unum ouile et
unus pastor. Haec autem secundum praescientiam
et praedestinationem dicta sunt. Nam neque oves eius
neque filii dei adhuc erant quin dum crediderant, Augus

Ab illo ergo die ait euangelista. cogitauerunt ut interfi
cerent eum, Ihesus ergo iam non palam ambulabat
apud iudaeos. sed abiit in regionem iuxta desertum in
ciuitatem quae uocatur effrem. et ibi morabatur
cum discipulis quid hinc sentiendum est.

Sciendum magnopere est quia potentia eius non de
ficerat in quacumque si uellet et palam iudaei conuersa
retur. et nihil ei facerent, Sed in hominis infirmitate
uiuendi exemplum discipulis demonstrabat. In quo
apparet non esse peccatum. si fideles eius qui sunt membra
eius oculis persequentium se subtraherent et furorem scela
torum latendo potius deuitarent quam se offerendo
magis accenderent,

At ihesus clarificame pater apud te et ipsum claritate
quam habui priusquam mundus esset apud te, Venit
ergo uox de caelo dicens. et clarificaui. et iterum clarifi
cabo quomodo ista clarificatio accipienda est

Clarificaui namque antequam facerem mundum et
iterum clarificabo. cum resurget a mortuis. et ascen
det in caelum et aliter intellegi potest, Clarifica
ui cum de uirgine natus est. cum uirtutes operatus est
cum mortuos suscitauit. et iterum clarificabo. cum resur

gt et amostuis. cum mors ei ultra non dominabitur
cum exaltabitur super celos dr. et super omnem terram gloria dei.
Turba ergo quae stabat et audierat dicebat tonitruum
factum est, Alii dicebant angelus ei locutus est. Respon
dit ihr et dixit. Non propter me venit hac vox sed prop
ter vos. hic ostendit illa voce non sibi indicatum quod iam
sciebat. sed eis quibus indicari oportebat. Sicut ergo illa vox
non propter eum sed propter alios divinitate facta est.
sic anima eius non propter eum sed propter alios
voluntate turbata est AGUSTINUS

A DIX iterum ihr. nunc inquit iudicium mundi est de quo
ergo iudicio dixit. aut quid expectandum est

M Infinemque quod expectatur iudicium erit iudican
dorum vivorum et mortuorum. iudicium erit pre
miorum poenarumque aeternarum. Quale ergo iudicium
istud iam superioribus lectionibus quantum potui clari
tatem tuam instruxi. Dici etiam iudicium non damnati
onis sed discretionis undescriptum est. Iudica me dr
et discerne causam meam de gente non sancta, Multa autem sunt
iudicia dei. unde dicitur in psalmo iudicia tua domine sicut
abysus multa, Dicit etiam apostolus. O altitudo divitiarum
sapientiae et scientiae dei quam inscrutabilia sunt
iudicia eius. Ex quibus iudiciis etiam hoc est quod hic ait
dnr, Nunc iudicium est mundi servato illo in fine iudicio
ubi novissime vivi et mortui iudicandi sunt. possede
bat ergo diabolus humanum genus et reos sub pliciorum
tenebat chyrographo peccatorum dominabatur

in cordibus in infidelium ad creaturam colendam
de sexto creatore deceptos captiuosq: pertrahebat.
Per xpi autem fidem quae morte ei[us] & resurrectione fir
mata est per eius sanguinem qui in remissionem fusus est
peccatorum milia credentium a dominatu diabuli libe
rantur. xpi corpori copulantur & sub tanto capite uno eius
spu. fideliae eius membra uegitantur hoc uocabat iudiciu
hanc discretionem a suis redemptis diabuli expulsionem.
Deniq: ad tende quid dicat quasi quaererem[us] quid est quod ait
nunc iudicium est mundi ex secutus exposuit. Ait enim
nunc princeps huius mundi eiciatur foras. Audiuimus
quale dixerit iudicium non ergo illud quod in fine uentur
est ubi uiui & mortui iudicandi sunt. aliis ad dexteram
aliis ad sinistram separatis sed iudicium quo princeps
huius mundi eiciatur foras. AGUSTINUS

Ubi namq: inuendum quomodo intrat erat & quo eum dix
eiciendum foras. Nam numquid in mundo erat & ex
tra mundum missus est foras. Si enim de illo iudicio dice
ret quod in fine uentur est. possit aliquis opinari ut in ignem
mitteretur diabulus cum angelis eius. Et qui sunt ex par
te eius non natura seduitio. Non quia creauit aut ge
nuit. sed quia per sua sit ac tenuit. Possit ergo aliquis
opinari illum ignem aeternum extra mundum esse
& hoc esse dictum eiciatur foras. Qui auerdat. Nunc
iudicium est mundi. & exponens quid dixerit. Nunc
princeps huius mundi eiciatur foras, ubi apparet
quod nunc fit. non quod tanto p[ost] futurum est in nouissimo

die quod quaeso ut edisseras,

Praeuidebat ergo dn̄s quod sciebat post passionem
& glorificationem suam per uniuersum mundum multos
populos credituros in quorum cordib; diabolus intrs erat.
Cui quando ex fide renuntiant eiciuntur foras. Sed
dicit aliquis. Num quid de cordibus patriarcharum aut
prophetarum ueterumq: iustorum non est eiectus, foras eiec
tus plane quomodo ergo dictum est eiciuntur foras, Quid
putamus nisi quia tunc quod in hominibus paucissimis factum
est, Nunc in multis magnisq: populis iam mox futurum
esse predictum est. Sic illud quod supra diximus, Spiritus dn̄i
erat datus quia ihr nondum fuerat glorificatus: potest
similem habere questionem. & similem solutionem,
Non enim sine spiritu sancto futura pronuntiauerunt prophete.
Aut non & iam infantem dn̄m in spiritu sancto simeon senex
anna uiduae cognouerunt & zacharias & elisabeth
qui de illo nondum nato sed iam concepto tantae per
spiritum sanctum predixerunt. Sed spiritus nondum erat datus. id est illa
habundantia gratiae spiritalis quae congregati linguis
omnium loquerentur. Ac sic in linguis omnium gentium
futura pronuntiaretur ecclesia. quae gratiae spiritali populi
congregarentur qua longe lateq: peccata dimitterentur.
& milia milium deo reconciliarentur. Qui dergo ait quis
piam. quia diabolus de cordib; credentium eiciuntur foras.
Iam fidelium neminem temptat. Immo uero temptare
non cessat. sed aliud est intrinsecus regnare. aliud fo
rinsecus obpugnare, Quantas lib & enim aduersum nos

erigat machinas, quamdiu non tenet locum cordis ubi fi
des habitat, eiectus est foras, Sed nisi dominus custodierit ciui
tatem, in uanum uigilat qui custodit eam, Nullus ergo de
seipso presumat. si non uult foras eiectum diabulum intrare ite
rum reuocare, Absit autem ut diabulum mundi principem
ita dicam ut celo et terrae dominari posse credatur. Sed mundus
appellatur in malis hominibus qui toto terrarum orbe diffusi
sunt. si ergo dictus est princeps huius mundi id est princeps
malorum hominum qui habitant in mundo. Appellatur
etiam mundus in bonis, qui similiter toto terrarum orbe diffu
si sunt. Inde dicit apostolus. Deus erat in xpo mundum reconci
lians sibi. Hi sunt ex quorum cordibus princeps huius mundi
ei ciatur foras, AGUSTINUS

ACUM tanta ac tam signa fecisset coram eis ihesus non credebant
in eum ait euangelista, ut sermo esaie prophete imple
retur, Domine quis credidit auditui nostro et brachium domini cui re
uelatum est. Quidam enim inter se musitant et ubi possunt
aliquando proclamant et turbolenta discrepatione con
tendunt dicentes, quid fecerunt iudaei uel quae culpa eorum
fuit sine cessa erat ut sermo isaiae impleretur quae supra
diximus, et quae sequuntur euuangelii uerba plus urgent
et profundiorem faciunt questionem. Adiungit enim et
dicit. Propterea non poterant credere quia iterum dicit
isaias. Excecauit oculos eorum et induraui eorum cor,
ut non uideant oculis et corde intellegant et conuertantur
et sanem illos. Dicunt enim nobis. Si non potuerunt credere quod
peccatum est hominis non facientis quod non potest facere

re;

Si autem non credendo peccauerunt, potuerunt ergo credere. Et non fecerunt. Si autem potuerunt quid dicit euangelium. Propterea non poterant credere, quia iterum esaias, Excecauit oculos eorum et induraui eorum cor. Utquid est grauius ad dominum referatur causa quam credidere quando quidem ipse excecauit oculos et induraui eorum cor. Non enim hoc saltem de diabolo dicitur, sed de deo. Quid ipsa prophetica scriptura testatur. Nam si arbitremur hoc dictum de diabolo quod excecauit oculos eorum et cor induraui, laborandum est quomodo illorum culpam quia non crediderunt possumus ostendere, de quibus dicitur non poterant credere. Deinde quid respondebimus de alio prophete ipsius testimonio quod posuit apostolus paulus dicens. Quod querebat israel non est consecutus, electio autem consecuta est, ceteri uero excecati sunt sicut scriptum est. Dedit illis dominus spiritum conpunctionis oculos ut uiderent, aures ut audiant usque in hodiernum diem. Fecitque I

Respondere conpellimur, ad ea quae proposita sunt. Dominum prescium futurorum per prophetam predixisse. Infelicitatem iudaeorum predixisse, tamen non fecisse. Non enim propterea dicitur quemquam ad peccandum cogit, quia futura hominum peccata iam nouit. Fecerunt ergo iudaei peccatum quod eos non conpulit cui peccatum non placet sed facturos esse predixit quem nihil latet. Et ideo si non malum sed bonum facere uoluissent non prohiberentur, et hoc facturi preuiderentur. Ab eo qui nouit quid sit quisque facturus, et quid ei sit pro eius opere reddituris. Non poterant credere quia hoc isaias prophetae predixit. Quia dicitur hoc

futurum esse prescivit. Quare autem non poterant sic me quera-
tur ait respondeo. quia nolebant. malam quippe eorum voluntatem
previdit dicitur et per prophetam prenunciavit ille cui abscondi futura
non possunt, Sed testimonium prophetarum quod paululum dixisse
ad se rebus et iam hoc eorum voluntatem meruisse respondeo.
sic enim excecat dicitur sic obduratur deserendo et non adiuvando quod
occulto iudicio facere potest iniquo non potest. Hoc amnino
pietas religiosorum inconcussum debet inviolatumque servare
sicut apostolus cum eandem ipsam tractare difficillimam
questionem, Quid ergo dicimus inquit. Numquid iniquitas
apud deum absit, Si ergo absit ut sit iniquitas apud deum sive
quando adiuvat misericorditer facit. sive quando adiu-
vat iuste facit quia omnia non temeritate sed iustitia
facit. Porro si iudicia sanctorum iusta sunt quanto magis sanc-
tificantis et iustificantis dei. Iusta ergo sunt et occulta. Ideo
cum questiones huiusmodi in medium venirent. quare
alius sic alius autem sic, Quare ille deo deserente excecatur.
Ille deo adiuvante inluminatur. non nobis iudicium de
tanti iudicio iudicis usurpemus sed contremescentes ex
damnemus cum apostolo, O altitudo divitiarum sapientie
et scientie dei quam scrutabilia sunt iudicia eius et investiga-
biles vie eius, Unde dictum est in psalmo. Iudicia tua sicut
abysus multa, Unde dictum est in quod pervenimus in eo
ambulemus, Sic dicit apostolus. Non solum quod nescimus et
scire debemus sed et iam si quid aliter sapimus id quoque dicitur nobis
revelavit, Pervenimus autem in viam fidei hanc per
severantissime teneamus, Ipsa perducet ad cubiculum

regis in quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae abscon
diti. Non enim dominus ipse ihesus xpus suis illis magnis et precipue
discipulis invidebat quando dicebat. Multa habeo vobis
dicere sed non potestis illa modo portare. Ambulandum
est proficiendum est credendum est ut sint corda nostra capacia
eorum rerum quas capere modo non possumus. Quod si nos
ultimus dies proficientes invenerit, ibi dicemus quod hic non po
tuimus, Si quis autem istam questionem lucidius et melius novit
et se posse confidit exponere, absit ut simpliciter discere
quam docere tantum ne audeat quisquam liberum arbitrium
sic defendere ut nobis oratione qua dicimus ne nos inferas in
temptationem conetur accusare. Rursus ne quisquam neget
voluntatis arbitrium et audeat excusare peccatum, Sed
audimus dominum precipientem et opitulantem et iubentem quid facere
debeamus et adiuvantem ut implere possimus. Nam et quosdam
nimie voluntatis succe fiducia extulit in superbiam, et quosdam
nimia voluntatis succe diffidentia deiecit in negligentiam.
Illi dicunt, quid rogamus dominum ne vincamur temptatione quod
in nostra est potestate positum, Isti dicunt ut quid conamur be
ne vivere quod in dei est potestate. Ordine pacto quies in celis
ne nos inferas in quam liberum istarum temptationum sed libera
nos a malo, Audiamus dominum dicentem. Rogavi pro te petere ne de
ficiat fides tua, Ne sic existimemus fidem nostram esse in libero
arbitrio ut divino non egeat adiutorio. Audiamus et evangelis
tam dicentem. Dedit eis potestatem filios dei fieri. Ne omnino
existimemus in nostra potestate non esse quod credimus. Verum tamen
in utroque illius beneficia cognoscamus, Nam et agende sunt

gratiae quia data est potestas & orandum ne succumbat
infirmitas. Ipsa est fides quae per dilectionem operatur. sicut ei
mensuram dicit cuiq: pastitur est ut qui gloriatur non in se sed
in domino gloriatur, Non itaq: mirum est quia non poterant cre
dere quorum voluntas sic superbaverat ut ignorantes dei iustitiam
& suam volentes statuere sic de illis dicit apostolus. iustitiae dei
non sunt subiecti. Quia enim ex fide sed tantum ex operibus
tumuerunt ipso suo tumore cecati offenderunt in lapidem
offensionis. Sic autem dictum est non poterant. sub in
tellegendum est. quod nolebant. quem admodum dictum est
de domino nostro, Si non credimus ille fidelis manet. negare seip
sum non potest, De omnipotente dictum est non potest,
Sicuter ergo quod dominus seipsum negare non potest locus volun
tatis divinae. ita quod illi non poterant credere culpa est
voluntatis humanae. Ecce dico & ego quod tam superbe sapi
unt ut suae voluntatis viribus tantum existimant esse
tribuendum. ut negent sibi esse necessarium divinum ad
iutorium ad bene vivendum, Hinc & illi non poterant cre
dere. non quia homines in melius mutari non possunt.
sed quamdiu talia sapiunt non possunt credere, Hinc
excecantur & indurantur. quia negando divino adiutorio
non adiuvantur, Haec de iudaeis qui excecati & induratis
sunt. dicitur praesciuit forte & hoc de superne medicine miseri
cordia factum. intellegendum ÷, Ut quo perversae &
superbae voluntatis erant. & suam iustitiam statuere vo
lebant. adhuc desererentur ut excecarentur. Ut offen
derent in lapidem offensionis & impleretur facies eorum

ignominiae. atque ita humiliati quaererent nomen domini. & non
suam iustitiam qua inflatur superbus; sed iustitiam dei qua iustificatur impius. Hoc enim multis eorum proficit in bonum.
quidem suo scelere conpuncti in xpm postea crediderunt. pro
quibus & ipse orauerat dicens, Pater ignosce illis. quia
nesciunt quid faciunt, De qua eorum ignorantia & apostolus dicit, Testimonium illis perhibeo quia zelum dei habent.
sed non secundum scientiam. Tunc enim & hoc subiunxit
atque ait. Ignorantes enim dei iustitiam & suam uolentes
constituere. iustitiae dei non sunt subiecti, Dilexerunt
enim gloriam hominum sicut euangelista testatur magis quam dei,

Clamauit ihr & dixit qui credit in me non credit sed in
eum qui me misit & qui uidit me uidit eum qui me misit
quomodo hoc congruat ad intellegendum doce,

Hoc quoque sciendum quia homo apparebat hominibus
cum lateret & dr & ne putarent hoc eum esse tantummodo
quod uidebant, talem actantum se uolens credere
qualis & tantus est pater, Qui credit in me in quantum credit
in me id est non in hoc quod uidet. sed in eum qui me misit
id est in patrem sed qui credit in patrem necesse est eum ut credat
esse patrem. quia autem credit eum patrem esse necesse est.
ut credat eum habere filium, Ac per hoc qui credit in patrem
necesse est ut credat in filium, Et ideo cum dixisset qui credit
in me non credit in me sed in eum qui misit me, Ne putaretur eum sic uoluisse intellegi patrem tantum quam patrem
multorum filiorum per gratiam regeneratorum non unius

uerbi aequalis sibi continuo subiecit, Qui uidit me uidit eum
qui misit me, Num quid ait. qui uidit me non uidit me sed eum
qui misit me sicut dixerat qui credit in me non credit in me sed in eum
qui misit me, Illud nec quod dixit. ne sic uidebatur credere eum tantum
modo filius hominis. hoc autem dixit ut patri credere eum equalis,
Qui credit in me inquit non credit in hoc quod uidit me sed credit
in eum qui misit me, Non ergo abstulit credentis fidem sed
noluit in forma serui manere credentem, Quoniam cum quisque cre
dit in patrem qui eum misit profectu credit in filium. sine quo pa
trem non esse cognoscit et ita credit ut credat aequalem. quo
sequitur. et qui uidit me uidit eum qui me misit, AGUSTINUS
Ego lux in mundum ueni ut omnis qui credit in me in te ne
bris non maneat, Dixit quodam loco discipulis suis, Uos estis
lux mundi huius sed dixit esse lucem et discipulos lucem quo
modo hoc sciendum est,
M. Credimus ergo lumini inluminato sicut prophetae sicut apostolus
sed ideo illi credimus ut non ipsum credamus quod inluminatur
sed cum illo credamus in illud lucem a quo inluminatur ut et
nos inluminemur non ab illo sed cum illo a quo ille sicut supra
differentes possumus intercredit ei. et credit in eum ipsum hoc est hanc
Ante diem festum paschae sciens ihesus quia uenit eius hora
ut transeat ex mundo ad patrem, Cum dilexisset suos
qui erant in mundo in finem dilexit eos. quid hoc intellegendum
M. Pascha namque non sic quidam existimant grecum nomen
est sed ebreum, O postunissime tamen occurrit in hoc nomi
ne quaedam congruentia utrarumque linguarum, quia enim pa
titur. Grece pascha dicitur ideo pascha passio putata est

uel hoc nomen a passione sic appellatum, In sua uero lingua
hoc est hebrea. pascha dicitur transitus. Propter ea tunc
primum pascha celebrauit populus dei quando ex egypto
transeuntes rubrum mare transierunt. Nunc ergo figu
ra illa prophetica in ueritate complet est, Cum sic cuius
ad immolandum ducitur xpus cuius sanguine in litis postibus
nris id est cuius signo crucis signatis frontibus nris a perditio
ne seculi huius tam quam a captiuitate uel interemp
tione egyptia liberamur et agimus salubrissimum tran
situm cum a diabolo transimus ad xpm. et abisti in stabili
seculo ad eius fundatissimum regnum, Ideo quippe ad dm
permanentem transimus ne cum mundo transeunte
transeamus, De hac conlata gratia dni laudans
apostolus dicit, Qui eruit nos de potestate tenebrarum
et transtulit in regnum filii claritatis suae. Hoc itaque
nomen id est pascha quod latinae uidiximus transitus nun
cupatur uel ut interpretans nobis beatus euangelista,
Ante diem inquit festum paschae sciens ihs. qui auenit ho
ra eius ut transeat ex hoc mundo ad patrem, Ecce pasch
transitus unde et quo. de hoc scilicet mundo ad patrem.
Spes membris in capite data est quod eenim illo transe
unte sine dubitatione secuturae, Qui ergo infideles
et ab hoc capite atque ab eius corpore alieni nonne et ip
si transeunt qui a non permanent transeunt plane et ipsi.
Si aliud est transire de mundo. aliud transire cum mundo,
Aliud ad patrem. aliud ad hostem, Nam et egyptii tran
sierunt non enim persequendo manserunt. Non tamen transierunt.

pmare ad regnum sed pmare ad interitum, Sciens
ergo ihr qui aduenit eius hora ut transeat ex mundo
ad patrem cum dilexisset suos qui erant in mundo in
finem dilexit eos. Ut et ipsi de mundo hoc ubi erant ad
suum apud quod hic transisset eius dilectione transi
rent; Quid est enim in finem nisi in xpm finis enim legis xpr
ait apostolus ad iustitiam omni credenti finis pficiens
non interficiens sic omnino intellegendum est pascha nrm
immolatus est xpr. Ipse est finis noster in illum est transi
tus noster, Nam uideo posse ista uerba euangelica
quodam humano modo et ita sic accipi tamquam usque ad
mortem xpr dilexerit suos ut hoc uideatur in finem dilexit
eos, Humana est ista sententia non diuina neque enim nos
huc usque dilexit qui semper et sine fine nos diligit. Absit ut
dilectionem morte finierit et ita post mortem quinque
fratres suos dilexit diuis ille superbus et impius et usque ad mortem
dilexisse nos putandus est xpr. Absit hominem. Nequa
quam nos ille diligendo usque ad mortem uenire et si dilec
tionem nostram morte finire et nisi forte ita sit intelle
gendum in finem dilexit eos qui ita tantum dilexit ut more
retur propter eos. Hoc autem testatur est dicens. Maio
rem hanc caritatem nemo habet quam ut animam suam ponat
quis pro amicis suis. Sane non prohibemur intellegi in fi
nem dilexit usque ad mortem dilexit ad quam dilectio ipsa illum pro

Dan ihs qui lotus est non indiget ut lauet sed est mun
dus totus hic mouet. Immo si mundus est totus quid ei opus
est tpedes lauare tquid si biuult. Necesse namque est ut quem

Dn̄s nāq: ueritas loquitur quod opus habeat pedes la
uare & iam ille qui lotus est.

M. Puto namq: hoc ēē ut quia homo in sc̄a quidē baptismo to
tus abluitur. n̄ pr̄ & er pedes sed totus omnino. Verū tamen
cum in reb; humanis post ea uiuitur utiq: in terra calcatur,
Ipsi igitur humani affectus sine quibus in hac mortalitate
non uiuitur. quasi pedes sunt ubi ex humanis rebus adficimur,
Et sic adficimur. ut si dixerim̄ quia peccatū non habemus.
nos ipsos decipiam̄ & ueritas in nobis non sit. Cotidie igitur
pedes lauat nobis qui interpellat pro nobis & cotidie nos
opus habem̄ ut pedes lauem̄ id est ut uias spiritaliū gressuū
dirigamus. In ipsa oratione dominica confitemur.
Cum dicimus, Dimitte nob̄ debita nr̄a sic̄ & nos dimittim̄s
debitoribus nr̄is. Propter hoc dic̄ ecclesia in cantico canti
corū. Laui pedes meos quomodo inquinabo eos, Dic̄ enim
hoc cum cogitur ad xp̄m uenire & terram calcare,
De eadem nāq: lectione explicare aliquid cupio ut possū
quē admodum & iā p terram peruenitur ad xp̄m, Cum
potius iubeamur quae sursum sunt querere non quę
sup terram, Sursum enī xp̄rē sedens ad dexteram patris.
sed profecto & hic est. Propt̄ qd̄ saculo seuienti inter
ra dicit. Quid me persequeris. Dicit ergo ecclesia. Laui
pedes meos quomodo inquinabo eos in eis hoc dic̄ qui pos
sunt omni fece mundati iam dicere, Cupio desolui
& ēē cum xp̄o. permanere cū in carne magis necessa
rium propter uos, Ergo in his hoc dicit. qui p̄dicant
xp̄m & aperiunt illi ostium ut habitet p fidē in cordib; hom
num.

In eis hoc dicit cum deliberant utrum ministerium tale sus
cipiant cui se minus idoneos esse existimant ut sine cul
pa impleant ne forte aliis predicantes ipsi reprobi fiant.
Tutius enim veritas auditur quam predicatur, Quoniam cum auditur
humilitas custoditur, Cum autem predicatur, vix non subre
pit cuivis hominum quantulacumque iactantia. In qua
utique inquinantur pedes de quibus dicitur quam speciosi pedes
evangelizantium pacem, Ergo ut apostolus iacobus
dicit, Sit omnis homo velox ad audiendum tardus autem ad lo
quendum, Proinde in eis qui libenter et humiliter audire
norunt et vitam quietam in studiis dulcibus et salubribus agunt
sancta dilicietur ecclesia et dicat. Ego dormio et cor meum vigilat
Vacco et video quomodo tu es dominus. Quia sapientia scribae in tem
pore otii. et qui minoratur actu ipse percipiet eam, Ego
dormio et cor meum vigilat. ego requiesco a negotio
sis actibus, et animus meus divinis se intendit affectibus,
Sed in his qui in isto modo suaviter et humiliter requies
cunt. dum otiose oblectatur ecclesia, Ecce pulsat ille
qui ait, Quae dico vobis in tenebris dicite in lumine
et quod in aure audistis predicate super tecta. Vox ergo eius
pulsat ad ianuam et dicit. Aperi mihi soror mea. proxi
ma mea, columba mea perfecta mea. quia caput meum
repletum est rore et crines mei guttis noctis, Velut
si diceret. Tu vacas et contra me clausum est. Tu stu
des otio pacis et habundante iniquitate refrigescit
caritas multorum, Nox quippe iniquitas est. Ros
vero eius et guttae. his sunt qui frigescunt et cadunt et

faciunt frigescere caput xpi. hoc est ut non amplius
dr. Caput enim xpi dr. sed portantur in crinib; id est in sacra
mentis uisibilib; tolerantur. sed nequaquam interiora sensus
attingunt. Pulsa tergo ut excutiat quietem sci ratiosis
et clamat, Aperi mihi de sanguine meo. soror mea. De
acces sum meo proxima mea. De spu meo columba mea.
De sermone meo quem plenius et otio dedicisti perfecta mea.
Aperi mihi. predicam me. et ad eos quippe qui clausi erunt contra
me quomodo intrabo sine aperiente. quod enim audiant sine
predicante. Hinc fit ut etiam mihi quia amant otium studiorum
bonorum et nolunt propter laboriosarum molestias actionum.
eo quod minus idoneos ad hanc ministrandam. et sine repre
hensione agendam. se sentiunt mallent si fieri possit sanctorum pos
tolus et predicatores ueritatis antiquos excitari aduersus ha
bundantiam iniquitatis quia feruor frigui caritatis. sed
in eis qui iam de corpore exierunt et carnis indumento ex
poliati sunt. Neque enim ab ea separati sunt. Respondit
ecclesia, Exui me tonica mea quod induam eam, Recipietur
quidem illa tonica et in eis qui iam exuti sunt rursus cum ne
uestietur ecclesia. Non tamen nunc quando feruescen
di sunt frigidi. sed tunc quando resurrecturi sunt mortui,
Passa ergo difficultatem propter inopiam predicatorum et reco
lens illa sua membra. sancta sermonib; sancta moribus; sed iam
exuta corporib; ingemescit et dicit ecclesia exui me tonica
mea quod induam eam, Membra illa mea quae xpo
aperire et iam euangelii hando excellentissime potuerunt
quod ad corpora aquib; exuta sunt redire nunc possunt,

Deinde respiciens ad eos qui predicare et populus adquirere
ac regere ac sic xpo aperire utcumque possunt. Sed in his
difficultatibus actionum peccare meruunt, Laui inquit
pedes meos quod inquinabo eos. quisquis enim in uerbo non
offendit. hic perfectus est uir. et qui est perfectus. qui sequi
non offendit. in tanta habundantia iniquitatis tanto fri
gore caritatis. Laui pedes meos quod inquinabo eos
quando quidem lego et audio. Nolite multi magistri
fieri fratres me quoniam maius iudicium sumetis, In multis enim
offendimus omnes, Laui pedes meos quod inquinabo eos,
Sed accesurgo et aperio xpe laua eos, Dimitte nobis
debita nostra. quoniam non est extincta karitas nostra qua et
nos dimittimus debitoribus nostris, Quando te audimus
exultant tecum in celestibus ossa humiliata. Sed quan
do te predicamus terram calcamus ut tibi aperiamur et ideo si re
prehendimur perturbamur si laudamur inflamur, Laua
pedes nostros ante mundatos. sed cum ad aperiendum
tibi per terram pergimus inquinatos. Haec tibi modo
satis sit dilectissime mi. si quid secus quam oportuit dicen
tes fortassis offendimus uel laudibus tuis in moderatius
quam oportuit elati sumus in perire studemundatio
nem pedibus meis deo placentibus orationibus tuis,

NON parua preceptor mi ex euangelio beati
iohannis proponitur mihi questio ubi ait. Cum haec
dixisset ihesus turbatus est spiritu. et protestatus est et dixit
Amen amen dico uobis quia unus ex uobis tradet me. Cur turba
tus spiritu saluator dicatur nosse cupio.

Mihs namq; ideo turbatur est spu ut nos quando turbamur
non disperatione pereamus quando turbamur quin turba
retur nisi uolens. Et non consolatur qui contrbatur et nolens,
Pereant argumenta filosophorum qui negant in sapientem
cadere perturbationes animorum, Stultam fecit dr sapientiam
huius mundi. Et dnr nouit cogitationes hominum quoniam ua
nae sunt. Turbetur plane animus xpianus. non miseria
sed misericordia. nec timeat ne pereant homines xpo.
Contristetur cum perit aliquis xpo. Concupiscat adquiri
homines xpo. Letetur cum adquiruntur homines xpo,
Timeat et sibi ne pereat xpo. Concupiscat regnare cum
xpo, Iste sunt certe quattuor quas perturbationes uocant.
Timor et tristitia amor et letitia. Habeant eas iusti
de causis animi xpiani, Quid est ergo qd ille turbatus est.
nisi quia infirmus in suo corpore hoc est in sua ecclesia
sue infirmitatis uoluntaria similitudine consolatus est,
Ut si qui suorum morte imminente adhuc in spu turban
tur ipsum intueantur ne hoc ipso se putantes esse re
probas peiore disperationis morte sorbeantur,
Quantum itaq; bonum de participatione diuinitatis eius
expectare et sperare debemus. Cuius nos et perturbatio
tranquilla et infirmitas firmat. Siue ergo isto loco
ipsum iudam pereuntem miserendo turbatus est siue
sua morte propinquante turbatus est, Non enim
ullo modo dubitandum. nec uanimi infirmitate sed
potestate turbatum, Affectum quippe humanum
quando oportuisset iudicauit in se ipso potestate

commouit. qui hominem totum potestate suscepit,
Hoc et ita nobis dn̄r sua perturbatione significare dignatus est,
qd̄ scilicet falsos fr̄s et dominici agri illa zezania ita ne
cesse est usq: ad messis tempus interfrumenta tolleraris
utquando ex eis aliqua separari et ita ante messem ur
gens causa compellit fieri sine perturbatione eadem non possit
hanc perturbationem sanctorum suorum per scismaticos et hereticos fu
turam qd̄ ammodo prenuntians dn̄r prefiguravit in semetipso.
Cum exitus iuda homine malo et commixtionem fru
menti in qua diu fuerat tolleratus separatione aptissima
relictus. Turbatus est non carne sed spu. Spr̄s enim eius in huius
modi scandalis non perversitate sed caritate turbatur,
Ne forte in separatione aliquorum zezaniorum
simul aliquid eradicetur et triticum. Turbatus itaq: ihs
spu. et protestatus est et dixit. Amen dico vobis. quia unus ex
vobis tradit me, Unus ex nobis numero non merito. spe
cie non virtute commixtione corporali. non vinculo
spirituali, Carnis adiunctione non cordis consocius unitate,
Quomodo itaq: verum est quod protestatus est dn̄r
ihs et dixit. Unus ex vobis tradit me. si verum est qd̄ ait idem ipse
in epistula sua cuius est hoc euangelium. Ex nobis
exierunt sed non erant ex nobis, Nam si fuissent ex nobis
mansissent utiq: nobiscum.
Hoc sane sciendum quia secundum communio
nem sacramentorum ex nobis. sed suorum proprie
et ratione criminum non ex nobis.
Erat ergo recumbens unus ex discipulis in sinu ihu

quem diligebat ihr. cur nomen suum non patentem dixit scire cupio,

Ipse namque est iohannis cuius est hoc euangelium sic
postea manifestat. Erat enim haec eorum consue
tudo quis sacrarum nobis litterarum ministrauerunt ut aliquan
do ab aliqua eorum narrabatur diuina hystoria. cum ad se
ipsum uenisset tamquam de alio loqueretur. Et sic se inserere
ordini narrationis sue tamquam rerum gestarum scrip
tor. non tamquam sui ipsius predicator. Nam hoc et scr matheus
fecit. qui cum in textu narrationis sue uenisset ad se ipsum
ait, Uidi inquit hominem in tyloneo sedentem publicanum
nomine matheum. et ait illi. sequere me. Non dixit
uidit me. hoc fecit et beatus moyses de ipso se ita tamquam
de alio cuncta narrauit ut ait. Et dixit dominus ad moysen et rl +

Ascio mouere posse nonnullos siue pios ut requirant
siue impios ut reprehendant quod postea quam panem tinc
tum suo traditori dominus dedit intrauerit in illum satanas,
Sic enim scriptum est. Et cum intinxisset panem
dedit iudae et tunc introiuit in illum satanas. Dicunt
enim ita. Ne hoc meruit panis xpi porrectus de men
sa xpi ut postillum intraret in eius discipulum satanas,

Magnopere perpendendum est hinc potius nos doceri.
quam sit cauendum male accepere bonum, Multum
quippe interest non quid accipiat sed quis accipiat. nec
quale sit quod datur. sed quale sit ipse cui datur, Nam et bo
na obsunt et mala prosunt sic fuerint quibus dantur. Peccatum
inquit agit apostolus ut appareat peccatum per bonum

mihi operatum est mostem. Ecce per bonum operatum
est malum. dum male accipitur bonum, Itemque ipse ait,
In magnitudine reuelationum mearum ne extollar.
datur mihi est stimulus carnis meae angelus satane qui me cola
fizet, Propter hoc ter dominum rogaui ut auferret eum a me
et dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea. nam uirtus in infir
mitate perficitur, Ecce per malum factum est bonum. dum
bene accipitur malum, Quid ergo miraris si datus est
iude panis xpi per quem manciparetur diabulus cum ui
deas e contrario datum paulum angelum diabuli per
quem perficeretur in xpo. Ita et malo bonum obfuit. et bono
malum profuit, Recordamini unde sit scriptum. qui
cumque manducauerit panem aut biberit calicem domini indig
ne. reus erit corporis et sanguinis domini, De his erat ser
mo cum apostolus diceret, quid domini corpus uel utque libet
alium cybum indiscrete negligenterque sumebant,
Hic ergo si corripitur qui non iudicat hoc est qui non discer
nit ac ceteris cybis dominicum corpus. Quid damnatur
qui ad eius mensam fingens amicum accedit inimicus,
Si reprehensione tangitur negligentia conuiuantis quae
poena percutitur uenditor inuitantis, Quid autem erat panis
traditori datur. nisi demonstratio cui gratiae fuisset
ingratus, Intrauit ergo post hunc panem satanas in domini
traditorem ut sibi iam creditum plenius possederet.
in quem prius intrauerat ut deciperet. Neque enim in illo
erat quando ad iudaeos per rex. et de pretio tradendi dominum
pactus est, Cum hoc apertissime lucas euangelista

testatur & dicat. Intrauit autem satanas in iudam
qui cognominabatur scharioth. unum de duodecim. &
abiit & locutus est cum principibus, Ecce tibi ostenditur
quodiam intrauerat satanas, Prius ergo intrauerat
inmittendo in cor eius cogitationem qua traderet xpm,
Talis enim iam uenerat ad cenandum. nunc autem post panem
intrauit in eum, Non adhuc ut alienum temptaret sed
ut proprium possederet. Non autem ut putant quidam
negligenter, Tunc iudas corpus xpi accepit. Intellegen
dum est enim quodiam omnibus eis distribuerat dnus sacra
mentum corporis & sanguinis sui ubi & ipse iudas erat
sic scr lucas euidentissime narrat, Ac deinde ad hoc
uentum est ubi secundum narrationem iohannis ap
tissime dnus per bucellam tinctam atque porrectam
suum exprimit traditorem, Fortassis per panis tinctio
nem illius significans factionem, Itaque dnus cum pa
nis uiuus panem mortuo tradedisset & panem
tradendo tra[illegible]ditorem osten[illegible]disset, Acce
pit ille bucellam & exiuit continuo [illegible] erat autem
nox & ipse qui exiit erat nox. Cum ergo ex
sisset nox ait ihs. Nunc clarificatur est filius hominis.
Dies ergo diei eructuauit uerbum. id est xpus discipu
lis fidelibus ut audirent eum & amarent sequen
do, & nox nocti indicaret scientiam, Id est iudas
iudaeis infidelibus ut uenirent ad eum & ad pre
henderent persequendo,

ANUNC clarificatur est filius hominis ait ihs,

Quare nunc clarificatur. Numquid quia exit qui tradit
quia imminent qui tenerent & occidunt, Ita nunc clarifica
tur est quia prope est ut amplius humilietur. quia iam impen
dit ut alligetur ut iudicetur ut condemnetur ut irridetur
ut crucificatur ut interimetur, Hac ergo glorificatio an
potius humiliatio, Nonne quando faciebat miracula ait
tamen de illo ipse iste Iohannis, Spiritus non erat datus quia ihesus non
dum erat glorificatus, Tunc ergo nondum erat glorificatus. cum ostuis
propinquaret passuris humanae. quomodo istam clarificationem accipere debemus
Mirum hoc dicit ille magister significabat & docebat his verbis
altius est perscrutandum altissimi dictum, Quis ea aliquantum
manifestat ut inveniamus & iterum occultat ut inquiramus
& de inventis ad inveniendum tamquam compassibus invitemur,
Video hic aliquid quod prefigurat magnum aliquid. Exit iudas
& ihesus clarificatus est. exit filius perditionis & clarificatus est filius ho
minis. Ille quippe exierat propter quem dictum fuerat. Et
vos mundi estis sed non omnes, Exeunte itaque in mundo omnes
mundi remanserunt & cum suo mandatore
manserunt, Quae ea aliquid erit cum victus a Christo
transierit hic mundus & cum nemo in populo Christi
remanebit immundus cum Ieremias in tritico separatis
iustifulgebunt sicut sol in regno patris sui; Significatio
est ergo clarificatio ei quando separatis iniquis mane
bit in aeternitate cum sanctis, Cum autem dixisset, Nunc
clarificatus est filius hominis adiunxit & dicit clarificatus
est in eo, Ipse ergo clarificat filium hominis ut dicit clari
ficetur in eo, Si enim non ipse in se et ipso sed dicit in illo

clarificatur, Tunc enim dr illum in se clarificat, Deniq:
tamquam ista exponens adiungit ad dicit, Dr clarificatur in eo
et dr clarificavit eum in semet ipso, Hoc est si dr clarifica
tus est in eo, qui ad non venit facere voluntatem suam, sed
voluntatem eius qui misit eum, Et dr clarificavit eum in semet
ipso, ut natura humana in qua est filius hominis quae a ver
bo aeterno susceptio est et iam in mortali aeternitate
donetur, et continuo in qua clarificavit eum, Resurrec
tionem scilicet suam non sicut nostram in fine seculi sed
continuo futuram hac ad testatione praecedi cens,
Ipsa est enim clarificatio de qua evangelista iam dixerat,
De qua paulo ante commemoravi, Quia propterea nondum erat spiritus
datus illo utique novo modo in eis quibus fuerat eo modo post re
surrectionem credentibus, dictus quia ihs nondum erat glorifica
tus; Id est nondum fuerat mortalitas in mortalitate vestitia,
et in aeternam virtutem temporalis infirmitas commutata;
Potest et de ista clarificatione dictum videri; Nunc clarifi
catus est filius hominis, ut quod ait nunc, non ad imminentem
passionem sed ad vicinam resurrectionem pertenere credatur
tamquam fuerit factum quod erat tam proxime futurum;
Animadvertendum quid sibi vellit quod ait ihs filioli adhuc modicum
vobiscum et sicut dixi iudeis quo ego vado vos non potestis venire,
Dominicorum itaque verborum ordinata conexio est, Ne ergo
putarent quod sic eum clarificaturus esset et dns ut non eis coniun
geretur ulterius ecc conversatione quae intra est; Adhuc
inquit modicum vobiscum, tamquam diceret, Continuo
quidem resurrectione clarificabor non tamen ascensurus

i caelum. Sed adhuc modicū uobiscū sū sicē nī scriptumē. In acti
b; ccpostolorū. Fecit cū eis post resurrectionē xl dies intrans &
exiens. inconducans & bibens. nō quidem esuriendi habens aut siti
endi egestatem. sed usq; ccdista carnis insinuans ueritatem;
Quę cybandi ac potandi iam nō hccbebcct necessitatem. Hos ergo
quadraginta dies significauit dicendo. ccdhuc modicū uobcum
sum; An aliquid potest enim & sic intellegi; Adhuc modicū
uobiscum; Modicum ccdhuc sicut uos in hac infirmitate carnis
& iam ipse sū donec scilicet & moreretur cctq; resurgeret;
Quia postea quā resurrexit cum illis quidem fidem fuit dieb; ut
dictumē. xl exhibitione corporalis presentie sed nō cum illis fuit
consortio infirmitatis humanae. Nec uiaū uideatur abor
rere iste sensus cc uero quod dicimus dnm mortalis carnis cōmu
nionē in qua cū discipulis suis usq; ad passionē fuit significare
potuisse dicendo; Adhuc modicū uobiscū sū; Apud quoq; eu
cengelistcc cclium post resurrectionē ccdtendcct uerba eius ubi
ccit; Haec locutus sū uobiscū ccdhuc essem uobiscū quasi
tunc nō erat cū eis. simul ad sistentib; uidentib; tangentib;
conloquentib; Quidē ergo cū adhuc essē uobiscū. nisi cū ad
huc essē in carne mortali in qua cc & uos estis; Tunc enim
in eadem carne resuscitatus erat sed cū illis in eadem
mortalitate iā non erat; Quia ppt sic ibi iam in mortali
tate karnis indutus ueraciter ait cū adhuc essē uobiscū;
Ubi nihil aliud intellegere possumus nisi cum adhuc essē in
carnis mortalitate uobiscū; Ita & hic nō absurde dixisse in
tellegit. Adhuc modicū uobiscum tāquā diceret. Adhuc
modicum sic uos estis mortalis sū; Ergo sequenti audeamus

Queritisme et sic dixi iudeis quod ego uado uos non potestis uenire et uobis
dico modo non potestis; Judaei autem cum dixisset non addidit modo. isti
itaque non poterant uenire tunc quod ille ibat sed poterant postea,
Nam hoc apostolo petro apertissime paulo postea; Cum enim dis
ille. Domine quo uadis; Responditei. Quo ego uado non potes modo sequi.
sequeris autem postea. Sed hoc quid sit non negligenter est praeterundum;
Quo enim tunc sequi non poterant discipuli dominum. sed postea poterant.
Si dixerimus ad mortem. Homini nato. eo quod inuenitur tempus
quo ad moriendum non sit idoneus quando quidem talis est in corpore corrup
tibili hominum sors ut non sit in ea facilior uita quam mors, Nisi igitur ad huominus
idonei erant sequi dominum ad uitam quae non habebat mortem; Illo quippe ibat
dominus ut surgens a mortuis. sam non moreretur. et mors ei ultra non dominaretur,
Ideoque docens quomodo idonei esse possint pergere quo ille antecede
bat. mandatum inquit nouum do uobis ut diligatis inuicem; Hi sunt
gressus quibus sequendus est christus; inuicem.
Ad dominus ihesus mandatum nouum sed discipulis suis dare et statuere. ut diligant
Non enim hoc erat mandatum in antiquo ad legem ubi
scriptum est, Diliges proximum tuum sicut te ipsum, Cur ergo
mandatum nouum appellatur ad non quod tamen uetus esse cum ceteris,
Ideoque namque mandatum nouum appellatur quia exuto uetere
induit nos nouum hominem. Innouatur quippe audientem uel potius
obedientem non omnis sed ista dilectio. quam dominus ut a carnali
dilectione distinguere et ait addendo. sicut dilexi uos, Nam
diligunt inuicem mariti et uxores parentes et filii. et quae
cumque alia homines inter se necessitudo humana de
uinxerit, Ideo nouum mandatum. quia nouae dilectio qua
usque ad mortem in nouissimis seculorum temporibus nos dilexit,

Dilectio ista nos innouat ut simus homines noui heredes
testamenti noui. Cantatores cantici noui. Appetitores
seculi noui. ubi sacietur in bonis desiderium nostrum, Tunc
enim aliquid desiderio non deerit, quando omnia in om
nibus dicerit, De eadem namque dilectione scriptum, Valida est
ut mors dilectio, Hac enim dilectione fit. ut in ista adhuc
corruptibili carne constituti moriatur huic seculo et uita nostra
abscondatur cum xpo in deo, Immo ipsa dilectio est mors nostra
seculo uita cum deo, Si enim mors est quando de corpore
anima exit. quid dicitur mors quando de mundo amor noster
exit, Valida ergo sicut mors dilectio. Quid ea validius qui
uincitur mundus, In hoc inquit scient omnes quia mei estis discipuli
si dilectionem habueritis in inuicem, Tamquam diceret, Ali
quae munera mea habent uobiscum et iam non mei non solum naturam
uitam sensum rationem et eam salutem quae hominibus per corporis
communis est. Verum et iam linguas sacramentis praeph et iam
scientiam fidem distributionem rerum suarum pauperibus
et traditionem corporis sui uti ardeat, Sed quoniam caritatem
non habent, ut cymbalum concrepant nihil sunt nihil eis pro
dest, Non ergo in illis quamuis bonis muneribus meis quae ha
bere possunt et iam non discipuli mei, Sed in hoc cognos
cent omnes quia mei estis discipuli si dilectionem habueritis in in
uicem, Osponsa xpi pulcra inter mulieres. Odea lbatio
ascendens et incumbens super fratrem uelem tuum. quoniam cuius lumine
illustraris ut ardeas eius adiutorio fulceris ne cadas.
O quam tibi bene cantatur in canticorum Cantico uel ad
ephytalamio tuo quia caritas in diliciis tuis ipsa discer

nit causam tuam & sicut mors uaclida est & indilitiis tuis
est quam mirandi digneris mors est cui parx fuit non esse
poenis nisi esset & insuper indiliciis,

Quomodo inter se istae non sint contrariae quod cum dixisset
dominus in domo patris mei mansiones multae sunt si quo mi
nus dixissem uobis quia uado parare uobis locum ubi satis osten
dit ideo se hoc illis dixisse quia iam ibi sunt mansiones multae
& non est opus aliquam praeparare, Rursus dicit & si abiero & p
parauero uobis locum. iterum uenio & accipio uos ad meipsum
ut ubi ego sum & uos sitis quod uadit parare locum si in domo
patris sui mansiones multae sunt ubi secum habitabunt sui aut
quod uadit & uenit qui non recedit

Scane nympe sciendum est quia pariter modo mansiones
mansionibus parando mansores quippe cum dixerit in do
mo patris mei mansiones multae sunt, Quid putabimus esse
domum dei nisi templum dei. quod dicit apostolus, Templum autem
dei sanctum quod estis uos hoc est & iam regnum dei quod filius tradi
turus est patri unde dicit idem apostolus ubi initium xpi, Dein
de qui sunt xpi in aduentu eius, Deinde finis cum tradiderit
regnum deo & patri id est quos redemit sanguine suo, Sed
quid est quod ut praepararet abiit cum profecto nos ipsos praeparare
quod non faciat si reliquerit, Agnosco dominum ut possum mirum
illud significas quia ut parentur istae mansiones uiuere debet
iustus ex fide, Qui enim adeo peregrinatur opus habet ex fi
de uiuere qui per hanc ad spem contemplandam praeparatur.
Beati enim mundo corde quoniam ipsi deum uidebunt. & fide
mundat corda eorum illud in euangelio, Hoc in apostolorum

actibus legitur, Fides autem quae eorum quidem visuri sunt quan
diu peregrinantur corda mundantur quia quod non vidit
credit, Nam si videris non est fides credenti colligitur meritum
videnti redditur premium, Ea tergo dominus & pater & locum
erat ne videretur latere ut credatur, Tunc enim locus pa
ratur si ex fide vivatur, Credatur desideretur ut deside
ratur habeatur desiderium dilectionis preparatione mansio
nis, Ita domine quod parias nos enim tibi parias & tibi in nobis
& in te nobis, Tu enim dixisti manete in me & ego in vobis
quantum quisque fuerit particeps tui alius minus alius
amplius habuerit diversitas premiorum pro diversitate
meritorum, Habuerit multitudo mansionum pro di
sparilitate manentium, Sed tamen omnium in aeternita
te vivorum & sine fine beatorum, Quid est quod vadis. quid
est quod venis si bene intellego ne cum de vadis ne cum de venis
recedis, Vadis latendo, venis apparendo, Sed nisi ma
neas regendo ut proficiamus bene vivendo quomodo parabitur
locus ut possimus manere perfruendo, De latrone sancti Augustini

A Quid est quod in luca latroni salvator dicit hodie me
cum eris in paradiso. Cum utique die illo secundum homi
nem corpore interioris animo vero apud inferos fuerit,

M Potest forte hic pro paradiso accipi illa ad tributa
quibus locus sicut a maioribus audivimus ubi abrahamus esse
cum lazaro. in evangelio salvator ait ostendens autem
intelligendum est quod hanc promissionem dominus secundum
effectum divinae potestatis impleverit qui ubique dominus
esse noscendus, Sed ex hac questione multa movent rationes

enim quod fieri possit ut ullus cantica paradisum intrare po
tuisset quam dominus illam rumpheam igneam atque versati
lem que contra humanum genus statuta est abstulisset.
Sunt et alii qui negant eadem latronem non introisse
paradisum. Et ad sermonem dixisse xpm, Amen dico tibi hodie
mecum eris in paradiso hanc discretionem ponentes quam
vidis. Sed ego quod ab auctore inveni libentissime demonstravi,

AQUID est quod in cruce positus salvator ait, Pater ignosce
illis non enim sciunt quid faciunt, Si enim nesciunt
quid est quod ignoscitur. maxime cum dicat rex abime
lech ad dominum, Numquid gentem ignorantem perdes,

MNON omnis ignorans immunis a poena est, Ille enim
ignorans potest excusari a poena qui a quo discere et non
invenit, Istis autem hoc ignosci potest. qui a habentes a quo
discerent operam non dederunt, Huiusmodi non licet
ignorare. accipient enim veniam sicut vestimentum, AGUSTIN

AQUID causa est ut illo tempore se crucifigi permitterit
dominus quo VIII kl. aprilis paschae gerunt iudaei.

MOmnia propriis locis et temporibus gessit salvator ut enim omnia
senatu patris recte condidisse docere et tunc voluit passione suae
mundum redemere et reformare quando eum et creaverat. Id est
In aequinoctio undemundus initium coepit et dies super noctem increscere
coepit; In regno itaque agens romano non nisi VIII kl. aprilis
pati debuit quando aequinoctium habent romani.
Tunc enim utique primum haec pars mundi inluminata est.
Et ex eo dies coepit incrementum accepere, Ideoque et pas
sione salvatoris est tunc a tenebris ad lucem perducta.

Nullo itaq: uitu peratio auctoris poterit uideri quan
do lapsam creaturam tunc reformauit quando &
fecerat, Nec enim reprehendi poterit rei lapse initium
creationis cum ad id redeat instauratio, Eadem die enim
uoluit esse renouationis gaudium quo fuerat & dedicationis,

Quomodo ac sem & ipso iohannis. Ag. in c. cordia;
non discrepat contestans cum ceteris quod ioseph p&i
erit corpus ihu. & solus dixit quod ioseph fuisset discipulus
dni occultus autem propter metum iudeorum. Merito
enim mouet cur ille qui propter timorem occultus discipu
lus fuit ausus sit petere corpus ei quod nullus eorum qui eum
palam sequebantur audirent,

Intelligendum est enim istum fiducia dignitatis. hoc
fecisse quae predicatus erat poterat familiariter in
gredi ad pilatum in extremo autem illo officio funeri
exhibendo minus curasse de iudaeis quam uis solue
re & in dno audiendo eorum inimicitias deuitare.

Ad hora quoq: ipsa qua uenerunt mulieres ad monu
mentum non contemnenda exoritur questio, Cum enim
matheus dicat, Uespere autem sabbati que lucescit in
prima sabbati uenit maria magdalene & altera
maria uidere sepulcrum. quidem quod dicit marcus.
Et ualde mane una sabbatorum ueniunt ad monu
mentum ortea iam sole, In quo quidem ceteris duobus
idest luce & iohanne non discrepat. Quidem dicit
lucas ualde diluculo. & iohannis mane cum adhuc te
nebre essent uidentur repugnare matheo uide quaeso

Ledissere,

IN CON COR DIA

Hoc arbitrandum est in corpus dicere valde mane orien
te iam sole id est cum celum ab orientis parte iam albescere
quod non fit utique nisi solis orientis vicinitate eius enim est ille ful
gor qui nomine aurore appellari solet. Ideo non repugnat
illi qui dixit. Cum adhuc tenebre essent. Die quippe surgente
aliquae reliquiae tenebrarum tanto magis extenuantur
quanto magis oritur lux, Nec sic accipiendum est quod ait
valde mane quasi sol ipse iam videretur super terram sed potius
sic dicere solemus eis quibus volumus significare aliquid temperius
faciendum, Cum enim dixerimus ne putent iam solem super terram
conspicuo nos dicere. Adhuc plerique addimus valde mane.
ut illud quod et iam albescente vocatur intelligant quamquam
et hoc usitatum sit ut pulli cantum se perepetitum cum con
iacturae homines coeperint die iam propinquante dicant
iam mane est. Et cum post hoc verbum adtenderint. ac iam
oriente id est iam de proximo veniente in hoc pastor sole
caelum rubescere vel albescere viderint addunt qui di
cebant mane est et dicunt valde mane est, Quid autem
interest dum sive illo sive isto modo nihil aliud intelligamus
cum aurora appellatum mane nisi quod lucas appellavit di
culum. Et hoc est valde mane quod ille valde diluculo. Et
quod iohannes mane cum adhuc tenebre essent sole autem oriente
id est celum ortu suo iam inluminare incipiente, Quod autem
his tribus congruat matthaeus qui nec diluculo nec mane
sed vespere ait sabbati que lucescit in prima sabbati
adtentius indicandum est,

Apparte namq: prime noctis quod est uesp. ipsa nocte uoluit
significare matheus. cuius noctis fine uenerunt
mulieres ad monumentum, Et a uero causa intelleg-
atur eandem noctem sic appellasse quia iam uespere li-
cebat ad ferre aromata transacto utiq: sabbato,
Ergo quoniam sabbato impediebantur ut non hoc ante ea facerent
ab eo tempore nominauit noctem ex quo eis licere
coepit ut facerent quocumq: uellent tempore eiusdem noctis,
Sic itaq: dictum est uespere sabbati ac si diceret ut nocte
sabbati. id est nocte que sequitur diem sabbati quod etiam
uerba eius satis indicant, Sic enim ait, Uespere sabbati
que lucescit in prima sabbati. quod fieri non potest si
tum modo primam noctis particulam. idem solum
tium noctis intellexerimus dicto uespere significatum
Neq: enim ipsum initium lucescit in prima sabbati. sed
ipsa nox que luce incipit terminari, Nam ter-
minus prime partis noctis secunde parti initium est
Lux autem terminus totius noctis est. unde non potest
dici. uespere lucescens in prima sabbati. nisi omnino
uesperi nox ipsa intellegatur quam lux terminat, Et usitatur
loquendi modus est diuine scripture a parte totum,
A uespere ergo noctem significauit. Cuius extremum
est diluculum; Diluculo enim uenerunt ille mulieres
ad monumentum ac per hoc ea nocte uenerunt que signi-
ficata est nomine uesperi; Tota enim significata
est eo nomine ut dixi. Et ideo quacumq: parte eiusdem
noctis uenissent. ea utiq: nocte uenerunt

Cum ergo uenerunt parte eius noctis extrema. et a procul
dubio nocte uenerunt, Uespere autem que lucescit in prima
sabbati non potest nisi tota ipsa nox intellegi. Eo igitur
uespere uenerunt que ipsa nocte uenerunt. Ipsa autem nocte
uenerunt quia noctis ipsius quam uis extrema parte uenerunt.
Nam et ipsud triduum quod dominus mortuus est et resurrexit
nisi isto loquendi modo quo a parte totum dici solet
recte intellegi non potest, AGUSTINUS
Cum iudei signum petierunt a domino et saluatore nostro,
Respondit illis, Generatio haec praua et adulteria
signum quaerit. et signum non dabitur eis nisi signum ionae prophetae
Sicut enim fuit ionas in uentre ceti. trib; dieb; et tribus
noctib;; Ita erit filius hominis in corde terrae tribus
dieb; et trib; noctib; Ad probandum ergo quomodo fuerit in
corde terrae trib; dieb; et trib; noctib;; Cum die sex
tio sabbati quod est parasceue hora nona emiserit spiritum.
et prima sabbati ante lucem quae est dominica surrexit
ecce nostris tres dies pleni nec tres noctes, AGUSTINUS
Manifesti qui patres non hoc senserunt quia prima die
quod est parasceue a parte ultima totus cum noc
tibus suis debeat computari, AGUSTINUS IN CONCORDIA;
Computantur et enim tempora siue ex quo tradidit spiritum
siue ex quo sepultus est et non currit ad liquidum nisi me
dium diem hoc est sabbatum totum diem accipiamus id est
cum sua nocte, Illos autem qui eum in medio posuerunt id est
parasceuen primum sabbati quem diem dominicam
dicimus a parte totum intellegimus, Quidem iuuat

quodquidam his angustiis coartati istum locutionis modum
idest a parte totum in sacrarum scripturarum soluendis questionibus
plurimum uelere nescientes. noctem uoluerunt adnumerare tres
illas horas. a sexta. usque ad nonam. quibus sol obscuratus est. et diem tres
horas alias quibus iterum terris est redditus idest a nona usque ad occasum,
Sequitur enim nox futuri sabbati qua cum die suo computatio erit. fiunt
iam duae noctes et duo dies, Porro cum post sabbatum sequitur nox
primi sabbati idest in luci sanctis diei dominici in quo tunc dominus re
surrexit. Erunt ergo duae noctes et duo dies. et una nox et iam
sit totae possit intellegi nec inter eas ostenderemus quod illud diluculum
pars eius extrema sit, Quapropter nec ad numeratis illis sex horis
quarum tribus sol contenebratus est et tribus elucet. constabit ratio trium
dierum et trium noctium, Restat ergo ut illo scripturarum uitatissi
mo loquendi modo quo a parte totum intellegitur inueniamus extre
mum diem tempus parasceues quo crucifixus est dominus et sepultus. et
ex ipsa extrema parte totum diem cum sua nocte qui iam peractus fu
erat accipiamus. Medium uero idest sabbati diem non a parte sed inte
gre totum. tertium rursus a parte sua prima idest a nocte sua
totum cum suo diurno tempore et sic erit triduum, Sciendum procul dubio
est quia nox non praecedentis diei est sed sequentis. idest
principium futuri non finis praeteri. INCONCORDIAM

A Potest mouere lectorem quod sed matheus angelus super
lapidem sedebat reuolutum a monumentum. cum marcus
dicat. intro euntes mulieres in monumentum uidisse iuuenem
sedentem in dextris

M Sane intellegi potest matheum tacuisse de illo quem intrantes
uiderunt, Marcum uero de illo tacuisse angelo quem foris uiderunt

sedentem sup lapidem. Hac ut duos uiderint & ad uob; singillatim
audierint quae dixerunt angeli de ihu: prius ab illo quem foris uiderunt
sedentem sup lapidem, Deinde ab illo quem uiderunt intrantes in mo
numentum sedentem ad dextris, Quod ut intrarent illius qui foris
sedebat uerba ex parte sunt dicentis, Uenite et uidete locum
ubi positus erat dnus; Quo uenientes ut dictum est & intrantes uiderunt
eum de quo matthaeus tacet. Marcus autem loquitur sedentem ad dextris
a quo talia similiter audierunt, Potest & aliter intellegi. Aut certe
intrantes in monumentum in aliqua septa macerie
debemus intellegere & accepere quae communitum locum tunc
fuisse credibile est in aliquo spatio contra petram quae excisa locus
factus fuerat sepulturae ut ipsum uiderint in eodem spatio
sedentem ad dextris quem dicit matthaeus sedente sup la
pidem quem terremotus ab ostio monumenti reuoluerat.
Puto sed utrumque sensum problema solutum, INCONCORDIA
Item quero quemadmodum marcus dicat: Illae ex
euntes fugierunt de monumento in uaseriatem eos tre
mor & pauor & nemini quicquam dixerunt, Cum matthaeus
dicat, Et exierunt cito de monumento cum gaudio
magno currentes nuntiare discipulis eius edissere,
Id intellegendum est quod illae mulieres ipsorum angelorum ne
mini causas fuisse aliquid dicere id est respondere
ad eo quae ab illis audierant: aut certe custodibus quos ia
centes uiderunt. Nam illud gaudium quod matthaeus com
memorat non repugnat timori de quo marcus dicit,
Debemus enim utrumque in illarum animo factum intellegere & iam
si marcus de timore non diceret. Cum & matthaeus dicat

exierunt cum timore et gaudio magno. Nihil ex hac re
questionis remansit

A Cum repromittat dnr nr ihr xpr scis suis qd in resurrectio
ne fulgeat sic sol. quare ipse dnr in resurrectione n fulsit,

M Clarificatio carne utiq: resurrexit. sed noluit in eo
clarificatione discipulis suis apparere qd n possint oculis
talem claritatem prospicere, Si enim antequam moreretur
pro nobis et resurgeret quando trans figuratus est in mon
te discipulis suis ut videre non poterant. sed pt timore
interiori ceciderunt quanto magis clarificatio carne dni
eam videre non poterant, hieronimus

A Quare ergo maria prohibitur n et angiat saluatorem
et erat autem accesserunt et tenuerunt pedes ei,

M Quia querebat viuentem cum mortuis et nesciebat ad
huc filium resurrexisse merito audit ne tangas me
nondum enim ascendi ad patrem meum, eucherius

A Quomodo saluator adsumptum hominem dux in celum
aut quomo celum promittitur scir. Cum dicat. Nemo
ascendit in celum nisi qui de celo descendit filius
hominis qui est in celo, Aut quomodo in celo erat
cum adhuc esset in terra

M Sciendum omnimodo est quia sed carnem interiorem
sed deitatem celo non deerat, Ideo ipse ascendit
qui descendit quia licet adsumpserit hominem. tamen
homo et dr hoc est xpr unio personae est, Et utiq: cum ille
sit caput. sci autem membra sint. necesse est ut sequantur
membra quo caput precessit ut sit in celo xpi corporis
plenitudo;

Sed modo hominem fili de illa passione domini sic tenere debes quod ita
homo ille qui adsumptus sit per eius diem voluntatem pertule
rit ut verbum illud quod in principio apud patrem erat
inviolatum intemeratumque permanserit, Ergo illud in
iuriae obnoxium fuit quod per humanam infirmitatem sus
ceperat. illud incorruptum manserit quod divina et inter possede.

Quid respondendum est iudaeis obicientibus testimonium
illud maledictus omnis qui pependit in ligno edissere?

Maledictum esse hominem qui in ligno pendet sed noxium
non innocentem. Neque enim innocentiae potest esse ma
ledictum poena peccati, Et enim si mardocheus per paratum
ligno adpensus sententia regiae crudelitatis expler
set. numquid eum hii nunc dignum hac maledictione iu
dicarent, Aut mach abei atque multi alii quos scriptura
mortes similis indignissime testatur ad flictos numquid apud
eos pro maledictis habentur, Quapropter salvator
noster a morte redempturus hominem ita crucem non refu
git ut mortem igitur in minoribus non calumnientur, Cum pro pa
tientia domini nos etiam in maioribus gloriemur, Nec
mirum si dicatur patibulum subisse quem nos etiam ad infer
na descendisse fateamur. Qui cum proprium ipse
peccatum non habuerit. suscepit. tamen mortem de pec
cati maledictione venientem, atque idcirco pependit in
ligno ut nos a delicto quod in ligno fuerat perditionis
commissum. ligno appensus absolveret,

Spiritus sanctus quod ante ascensionem a salvatore secundum
evangelistam iohannem apostolis insufflatur cum secundum

cectr̄ apostolorum post decimū ascensionis diem in apostolos missus sit.

Multae sc̄i sp̄s gratiarum donationes sunt sed illud quod apostolus dic̄, Alii quidem dat̄r p sp̄m sermo sapientiae. Alii sermo scientiae secundum eundem sp̄m, Alii gratiae sanitatum in uno sp̄u et ceteris,

Igitur ante ascensionem gratiam sc̄i sp̄s acceperunt quae possint peccata dimittere et baptizare et credentibus sp̄m adoptionis infundere. sed quod et tc̄ cum eis consoluatore sp̄s insufflaretur dictum fuerat, Quorum remiseritis peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta sunt, At uero post ascensionem multo maiorem sc̄i sp̄s gratiam perceperunt. In operatione uirtutum et gratiae sanitatum et diuersarum perceptione linguarum iuxta illud quod eis de eodem die promissum fuerat. ut baptizarentur sp̄u sc̄o et induerentur uirtute qua euangelium xp̄i uniuersis possint gentibus predicare. In hac ergo perceptione sc̄i sp̄s sed dominicae gratiae distributionem apostolorum demonstratur perfectus. non cum pugnantium diuersitas scripturarum, et aliter quarebis dat̄r sit sp̄s sc̄r egregius quidem doctor exposuit dicens.

De eo quem primum hic soluator per se et ipsum dedit. et de celis postea misit. ut significaretur dilectio proximi. et dilectio dei. qui in cordibus sc̄orum per sp̄m sc̄m diffunditur quod dat̄r est.

Ad euangelizandum dei uerbum quia apostoli quibus se se orbi prestitit, preterea

Quantum narrat historia. Bartholomeus in indos thomas tetendit in parthos matheus et hiper andreas scythos predicatione molliuit. Iohannis ciuitas diuino sermone correxit. Petrus cappadociam atque galliticam bithiniam pariter et pontum prauinciam confines dum iudeos predicans circuit postea romam inlustraturus accessit. Paulus ab hierusalem usque illiricum cum euangelium reple

uisset. Et tam innumeros ac dispares nationes perceptis tamquam
carnis uictor edomuit. Non immerito mouet eos qui simpli
cia tantum monumenta conorunt quid factum fuerit monu
mentum illud dominicum ut tot homines una cum angelis
caperet. Oportunum puto simpliciter caritatiue que de illo
comperimus explicare iuxta relatione meorum qui nostra etate
in hierusalem fuerunt quique ibi uiderunt redeuntes nobis scriptis
reliquerunt. Domus itaque rotunda excisa erat in petra tantae
altitudinis ut qui in medio staret manu culmen tangere
possit. Habebat autem introitum ab oriente cui lapis ille magnus
de quo euangelia narrant ad positus est. Hanc ingredien
tibus erat ad dextris ille locus qui specialiter dominici
corporis receptui paratus est. Septem quidem pedes longus
trium uero mensura palmorum reliquo pauimento
eminentior quam uulgarium more sepulchrorum desuper
sed a latere meridiano per totum factus est patulus unde
corpus posset imponi. Et hoc est quod euangelistae marcus dicit.
Quia introeuntes monumentum mulieres uiderunt iuuenem
sedentem in dextris. Qui animirum angelus qui ad locum
dominici corporis sedebat. Introeuntibus erat ad dextris,
Sed et ipse eidem loco sepulchri dexter sedebat, Cuncta
autem haec continuatio et non ab inuicem erant separata
utpote in una eademque petra excisa. Talem quidem do
minici monumenti primo positionem fuisse percepimus,
At nunc tradunt ecclesiam ibi esse rotundam eximii operis
triplici pariete distinctam in cuius medio sit monumentum
et hoc de foris marmoris crustis usque ad summa culmina tectum,

Ipsum uero culmen cauro uestitum auream crucem gestare
non modicam. cuius adorientem ecclesiae golgothiana
est ecclesia. quae inter alia ornamenta tali loco cum gracia cru
cem argenteam habet per gradum in loco quo dominus crucifi
gi pro nostro est salute dignatus pendente magnificus
desuper. idem aereis rotis cum lampadibus quae ipsam crucem de
bita lucis ueneratione coronent. Sed et huius adorien
tialem plagam ecclesiae proximae ecclesia constant in ma
nu quae alio nomine in castrum uocatur ibi crux domini ab
elenia constant in ea in aere repperta est. et ob id ipse
ibidem ecclesiam magnifico cum regio cultu construxit. Hi de
sanctorum situ locorum prout discere potuimus explanatis lib
in tuberi ad implendam esse prophetiam isaiae quae de sepultu
rio cum resurrectione dominica predixit. In illa die erit
radix iesse qui stat in signum populorum ipsum gentes
deprecabuntur et erit sepulchrum eius gloriosum.

A Quomodo intellegere debemus quod in euangelio
legitur in domo patris mei mansiones multae sunt.

M Certi namque esse possunt ac fidei sancti et iusti et iam
pericula temptationum sea pudicum cum xpo esse mansuros; quia
et si alius alio fortior; alius alio sapientior alius alio iustior
alius alio sanctior; In domo namque patris mei mansiones multae
sunt. nullus eorum alienabitur ab illa domo. ubi mansionem pro suo
quisque accepturus est merito; Denarius quidem illa aequalis om
nibus est; quem pater familias eis qui operantur iubet in uinea dari.
Nec ideo discernens qui minus et qui amplius laborauerunt.
Quo utique denario uita significatur ac nec ubi amplius alio nemo

uiuit quo uiuendi non est distantia nec in aeternitate mensura. Sed multae
mansiones diuersas meritorum in unitate aeternae significant dignitates.
Alia enim gloria solis et alia claritas lunae et alia claritas stellarum stella enim
et stellae differt in gloria sic et resurrectio mortuorum tamquam stellae
sunt diuersas mansiones diuersae claritates tamquam in caelo sortiuntur
in regno. Sed propter unum dencerium nullus eorum separatur a regno
cotquid tamen erit omnia in omnibus. Sicut quoniam deus caritas est per caritatem
facit. ut quod habet singuli commune sit omnibus. Sic enim quisque etiam
habet ipse cum amat in altero quod ipse non habet. Non erit itaque et cum eo in
uidia in paris claritatis. quoniam regnabit in omnibus uitas karitatis.
Proinde respuendi sunt a corde xpiano qui putant ideo dictum
multas esse mansiones quia extra regnum caelorum erit aliquid ubi
beatae maneant innocentes. Qui sine babtismo ex hac uita emi
grant qui cosine illo in regnum caelorum intrare non poterunt. Sed in
domo in quo patris mei mansiones multe sunt. Non ei sta est domus
ubi edificationem habebimus ex deo domum non manu factam et aeternam in caelis.
Non ei sta domus de qua cantamus domino. Beati qui habitant in domo
tua domine. In secula seculorum laudabunt te. Absit ut qui in regno uolunt
habitare caelorum in hac stultitia uellint habitare uobiscum.
Absit inquam ut communis domus regnantium filiorum non sit
alibi nisi in regno ipsius regie domus pars aliqua non sit in regno.
Nunc ista sufficiant. Quia cum de mansionibus loqueretur quasi esse
dixit in domo patris sui et ire se ut praeparet eas ubi intelleximus
et esse iam mansiones ipsas in predestinatione et praeparari eos
cum eorum qui ibi mansuri sunt per fidem corda mundantur.
Quoniam ipsa domus ipsi sunt et quidem aliud manere in domo dei quam
esse in populo dei. Cum idem populus est in deo et deus in eo; hoc ut praeparet

dnſ cebit uteredendo lneum quūuidēt eccq lnſpeſemp futuraē nunc
pfidem manſiopparēt; Propt hocergo dixerat ēt ſicebiero ēt pparawe
ro uobis locū iterum uenīā ēt accipiamuos admeipsū utubiegosū ēt uos
ſitis ēt quouado ſcitis ēt uiamſcitis; Jbinādq liquido apparēt ubīat ēt ubi
egosim ēt uos ſitis quia ñextra regnū caelorū beatae animae lnno
centorū uel ēt iam iuſtorum ēſiſtunt

Ipsanādq dnſ hīs xpſ dix diſcipulis. quouadoſcitis ēt uiāſcitis ēt ſenes
ſcire dicentes eos hocſcire conuuncerat addendo atq; dicendo;
Egosūm ādūertas ēt uita. Quomodonuncdicit tanto lnqt tempore
uobiſcūſum ēt ñcognouiſtis me phlipe. Cūprofecto ēt quoirēt ēt
uiā ſcirent eſſerunt.

Macleſta ſolutur questio ſidicamus qdaliquieorum eūſciebant
aliqui neſciebant exquib; philipus erat utqd ecit ēt quouado
ſcitis ēt uiāſcitis illis dixiſſe lntellegāt quiſciebant. Nphilipo
cuidictūest. tantotēpore uobiſcūſum ēt non cognouiſtis me
philippe; Hiſergo quifiliū iam uouerant ēt iāillud depatre
dictūest. ēt ecmodocognoſcēt eū ēt uidiſtis eum; Dictūeēni
ppt omnimodam ſimilitudinē quaeilli cumpatre est ēt
ideo ecmodo dicerēt noſſepatrē quianouerant ſimilē filiū
Ergoiāſciebant filiū ēt ſinon omnes. certequidā eorum
quib; dicitur; Quouadoſcitis ēt uiāſcitis. Ipseest enim
uiaſedpatrē neſciebant; Jdeoaudiunt ſicognouiſſēt ēt pa
trem meū itaq; cognouiſſēt pmeutiq; ēt illum. Aliuſenim
ego aliuſ ille, ſedneputarent diſſimilē. ēt ecmodo lnqt cognoſ
cēt eū ēt uidiſtiſeū. Uidēt enimeius ſimillimū filiū. ſedammonen
dō fuerant talē eſſe ēt iam ēt pcetrem quēnonuidebant ēt ad
hocualēt qdpoſtea philipo dicitur quuuidit me uidit patrem

Non quod ipse sit pater filius quod in sabellianis qui uocantur
et iam patri passiani catholica fides damnat, Sed quod tam
similes sint pater et filius ut qui unum norit ambos nouerit.
Solemus enim de simillimis duobus; ita loquimur qui unum eorum uidentur
et qualis sit alius uolunt nosse ut dicamus: uidistis istum illum
uidistis, Si ergo dictum est. qui uidit me uidit et patrem. Non utique
ipse sit pater qui filius: sed quod a patris similitudine in nullo prorsus dis
crepet filius, Nam nisi duo essent pater et filius non dictum esset,
Si cognouissetis me et patrem meum utique cognouissetis.
quia ego per quem uenitur ad patrem perducam uos ad eum ut ipsum
et ideo cognoscatis, Sed quomodo illi sum omnino simillimus, Amo
do cognosceretis eum cum cognosceretis me et uidistis eum in me oculis cordis,
De hac lectione quid sibi uellit et quomodo accipiendum sit quod dicitur
ait, Qui credit in me opera quae ego facio et ipse faciet. non
facile comprehendere et cum ad hoc intellegendum difficillimum
sit ad id est aliud difficilius et maiora horum faciet. quidem hoc
qui faceret opera quae ex prius fecit non inueniebamus qui et iam maiora
facit inuenturi sumus. In omiliis agustin
Animaduertendum quae sint tandem istam maiorem an forte
quod egros ipsis transeuntibus et iam eorum umbra sanabat,
Maius est enim ut sanet umbra quam fimbria. Illud per se. hoc per ipsos.
sed utrumque ipse, et quia plures apostolis quam ipso per proprium
predicante domino crediderunt ut haec uiderentur opera intelle
genda esse maiora, Non quo maior esset magistro discipulus.
uel domino seruus uel adoptatus unigenito thomodo. sed quod per illos ipse
dignaretur eadem maiora facere. Nonne ab ore ipsius diues
ille tristis abscessit. quando uitae aeternae consilium quaesiuit. audiuit

et abi &c. Et tamen post ea quod ab illo non fecit unus, fecerunt multi, Cum loquerentur per discipulos magister bonus contemptibilis ei quem diuitem per seipsum mouit, amabilis eis quos ex diuitibus pauperes fecit, Ecce maiora fecit predicatur credentibus, quam locutus audientibus.

Verum et iam adhuc me mouet quod haec maiora per apostolos fecit, non autem ipsos tantum significans ait, Opera quae ego facio et vos facietis, sed omnem ad suam familiam pertinentes intelligi volens, Qui credit in me inquit opera quae ego facio et ipse faciet et maiora horum faciet. Quid est hoc nunquid inter credentes in xpm non est computandus qui non fecerit opera maiora quam xpr. Durum est absurdum est ferri non potest. Non toleratur nisi intellegatur. Apostolum igitur audiamus. Credenti inquit in eum qui iustificat impium deputatur fides eius ad iustitiam. In hoc opere facimus opera xpi quia et ipsum credere in xpm opus est xpi. Hoc operatur in nobis non utique sine nobis. Audi ergo iam et intellege qui credit in me opera quae ego facio et ipse faciet quae ego et faciat. Quae opera nisi ut ex impio iustus fiat et maiora horum faciet quorum obsecro nunquid non omnium operum xpi maiora facta qui cum timore et tremore suam ipsius salutem operatur. quod utique in illo sed non sine illo xpro operatur. Prorsus maius hoc esse dixerim quam est caelum et terra et quaecumque cernuntur in caelo et in terra. Caelum enim et terra transibit. Predestinatorum autem id est eorum quos prescivit salus et iustificatio permanebit in illis tantum operandi. In his autem est imago et iam dei. sed et in caelis sedes. in dominationes. principatus potestates archangeli angeli operatur xpi. Numquid et iam his operibus maiora facit

qui operantur in xpo quo operiatur aeternam salutem et iustificatio
nem suam. Non hic audeo precipitare sententiam. intellegit
qui potest iudicet qui potest. utrum maius sit iustos creare quam im
pios iustificare. Certe enim si equalis est utrumque potentiae
hoc maioris misericordie. Hoc enim maxime pietatis sa
cramentum quod manifestatum est in carne. iustificatum est in spiritu,
Apparuit angelis predicatum est gentibus creditum est in hoc mundo, Ad
sumptum est in gloria, Sed omnia opera xpi intellegere ubi ait.
Maior a horum faciet, Nulla nos necessitas cogit horum enim
forsitan dixit. quae illa horum faciebat. Tunc enim verbis fidei
faciebat. et de his operibus fuerat prelocutus dicens, Verbis
quae ego loquor vobis a me ipso non loquor. Pater enim in me
manens ipse facit opera. Tunc igitur verba eius erant opera eius
et utique minus est verba iustitiae predicare quod fecit per nos quam
impios iusti ficare quod ita fecit in nobis ut faciamus et nos. Ags

Restat inquirere. tenendum quem ad modum sit. quodcumque petieri
tis in nomine meo. hoc faciam propter multa enim que petunt fide
les eius nec accipiunt non parva mihi exoritur questio. cum plerique qui
videntur fideles eius petere et non accipere. an forte solis apostolis
hoc dictum debemus accipere quid tibi videtur.

Restat proculdubio ut sciamus hoc dixisse propter eos. qui assunt
aliqui qui recte petunt et accipiunt. et non nulli in suis petitionibus
non exaudiuntur qui a male petunt. Nam hoc exprobravit apostolus
iacobus dicens, Petitis et non accipitis eo quod male petatis,
Ut in concupiscentiis vestris insumatis. Male ergo usurus eo quod
vult accipere. deo potius miserante non accepit. Proinde
si hoc a bello petitur unde homo ledatur exauditur. magis metuendum est

neq̄d n̄ potest dare ꝓpitius deiratus. An n̄ uidimus israhelitas
malo suo in peruersa q̄d culpabili concupiscentia perierint, Con
cupierant enim carnib; uesci. quib: pluebatur manna de celo, fasti
diebant quoq: q̄d habebant inprudenter petebant q̄si n̄ melius
peterent. n̄ ut cyb; qui deerant indecenti desiderio prestarentur.
Sed ut ille qui aderat sanato fastidio sumerentur, Quando enim
nos delectant mala et non delectant bona rogare potius debe
mus dm̄ ut delectent bona quam ut concedantur mala. Non quia ma
lum est carnem uesci. cum de hac re loquens apostolus dic̄. Omnis
creatura dei bona est. et nihil abiciendum q̄d cum gratiarum actione
percipitur. Sed quia sic ite ait. malum est homini qui per offendiculum
manducat. et si hominis offensionem quantomagis dei cuius in
israhelitis n̄ parua fuit offensio repudiare q̄d dabat sapientia
et petere in q̄d inhiabat concupiscentia quamuis illi non peterent
sed quia deerat mor muriarent, Sed ut [illegible] sciremus dei esse
creaturam non culpabilem. sed in oboedientiam contumacem.
et inordinatam cupiditatem n̄ ꝓpter porcum sed ꝓpter pomum mortem
homo primus inuenit, et isau primatus suos n̄ ꝓpter gallinam
sed ꝓpter lenticulam perdidit. Quodcumq: perieritis in nomine meo
inquit hoc faciam. Numquid soli in eum apostoli crediderunt
Ad eos itaq: loquebatur dicendo. qui credit in me. In quib: eo do
nante et iam nos sumus qui utiq: n̄ q̄d cumq: perierimus accipimus.
Ipso quoq: beatissimos si cogitemus apostolos inuenimus et qui plus
omnib; laborauit. non tamen ipse sed gratia dei cum ipso ter
dn̄m rogasse ut ab eo discederet angelus satane nec tamen
q̄d rogauerat accepisse, Quid enim dicimus putabimus
ne hoc promissum ubi ait q̄d cumq: perieritis in nomine meo hoc faciam

Nec apostolis ab illo fuisse complectum. Et cuiuscumque promit-
tit implebit. si apostolos suos in sua promissione fraudauit.
Euigila igitur homo fideli et uigilanter audi. quod illic positum
est in nomine meo. Ipsum enim quodcumque non ait petieris utcumque
sed in nomine meo. Quia promisit ergo tam magnum beneficium
quid uocatur utique xpr ihr xpr significat regem. ihr signi-
ficat saluatorem. Non utique nos saluos faciet quicumque rex
sed saluator. Ac per hoc quodcumque petierimus aduersus utilitatem
salutis non petimus. in nomine saluatoris. Et tamen ipse saluator
est non solum quando facit quod petimus uerum etiam quando non facit.
Quoniam quod uidet petiuit contra salutem non faciendo se exhibet potius
saluatorem, Nouit enim melius quid pro sua quid contra suam salutem
poscat egrotus. Et ideo contraria poscentis non facit uoluntatem
ut faciat sanitatem. Si autem qui in eum credit aliquid per ignorantiam
contra salutem suam petit non in nomine saluatoris petit.
quia saluator ei non erit si quod eius salutem impedit fecerit.
Unde tunc expedit potius ut non faciendo propter quod
inuocatur facit quod uocatur. AGUSTINUS

Acum in euangelium legeretur audiuimus dominum dicentem.
Si diligitis me mandata mea seruate, et ego rogabo patrem
meum et alium paraclytum dabit uobis. ut maneat uobiscum
in eternum, Spiritum ueritatis quem hic mundus non potest accipere.
quia non uidit eum nec scit eum. Uos autem cognoscetis eum quia
apud uos manet et in uobis erit. Hic ipse est de quo dicit apostolus.
Caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est
nobis. Quid ergo dominus dicit. si diligitis me mandata mea ser-
uate et ego rogabo patrem et alium paraclytum dabit uobis;

Cum hoc de spu sco dicat quem nisi habeam nec diligere dnm
possum nec ei mandata seruare. quid diligim utrum accipia
m quem nisi habeam diligere non uolemus. quid mandata
seruabim utrum accipiamus quem nisi habeam mandata ser
uare non possum. An forte precedit in nob caritas qua diliga
mur xpm ut diligendo xpm eiq: faciendo mandata merea
mur accepere spm scm ut caritas n xpi que iam precesserat
sed dei patris diffundatur in cordib; nis p spm scm quid datur
nobis, Peruersa est ista sententia. sed eam uberius pacte factam
p tuum CYNOACMA audire gratulor.

M Quia enim se filium diligere credit & patrem non diligit.
p Affectum & filium diligit sed qd sibi ipse confitetur. Deinde
apostolica uoxem. Nemo dicit dnr ihr nisi in spu sco. & quis
dnm ihm nisi quem diligit dicit. sic omodo dicit quo intellegi apostolus
uoluit, Multi autem & uoce dicunt corde autem & factis negant.
sic & de aliis; ait confitentur se nosse dm factis autem negant.
Si negatur factis p culdubio & iam dicitur factis, Nemo itaq:
dicit dnm ihm. animo uerbo facto corde opere nisi in spu sco.
& nemo sic dicit nisi qui diligit. Apostolina q: dicebant dnr
ihr & sic omodo dicebant ut non ficte dicerent ore confitentes
corde & factis non negantes. prorsus si uera ait hoc dicebant.
p culdubio diligebant, Quid igitur diligebant nisi in spu sco
& tamen ei prius imperatur ut diligant eum & eius mandata
seruent. ut accipiant spm scm quem nisi haberent. profecto
diligere & mandata seruare non possent, Restat ergo ut in
tellegamus spm scm habere qui diligit & habendo merentur
plus habeat & plus habendo plus diligat, Iam itaq: habe

bant discipuli quem dn̄s p̄mittebat sine quo ei dn̄m n̄ dice
bant. Nec tamen ei adhuc habebant. sic ei dn̄s p̄mittebat.
& habebant ergo & n̄ habebant. qui quantum habendus fuerat
non habebant, habebant itaq: dandus erat eis amplius,
habebant occulte. acceptum fuerant manifeste, Quia &
hoc ad maius donum sci spr̄ p̄tenebat ut eis innotescere & qd
habebant, De quo munere apostolus loquens ait, Nos autem non
spm̄ huius mundi accepimus sed spm̄ qui ex dō est ut sciamus que a dō
donata sunt nobis, Nam & ipsam manifestam inpersionem
spr̄ sci non semel sed bis numero dn̄s egit, Mox ut enim resur
rexit a mortuis insufflans ait. Accipite spm̄ scm̄. Nunquid igitur
qui a tunc dedit. ideo n̄ misit & iam p̄ea quem p̄misit. aut n̄ & iam
idem ipse est, Ipse enim spr̄ scr̄ qui & tunc est insufflatus ex ipso. & p̄ea
ab ipso missus e celo. Quapp̄t cur ipsa quae facta est & ad enter
donatio est. bis facta fuerit alio questio est, Fortassis enim p̄p̄t duo
p̄cepta dilectionis. hoc est proximi & dei. ut cōmendaretur ad spm̄ scm̄
p̄tenere dilectio haec ei geminae est manifestatione facta
donatio, & si alia causa quaerendae est n̄ nec in questione
in longiorem quam oportet modum sermo iste mittendus est
Dum tamen constet sine spu sco xp̄m nos diligere & eius mandata
servare n̄ posse. & id nos posse atq: agere tantum omnium. quan
to illum p̄cipimus minus. tantum o autem amplius quanto illum p̄cipimus
amplius, Proinde n̄ solum n̄ habenti. verum & iam habenti.
non in cassum p̄mittitur. Non habenti quidem ut habeatur.
habenti autem. ut amplius habeatur. Nam ab alio minus. ab
alio amplius haberetur, Scr̄ heliseus. sco helie n̄ diceret.
spr̄ qui est in te duplo sit in me, Quando autem a tio hannis baptista.

Non enim ad mensuram dat dr spm de ipso di filio loquebatur, cui nē
datur spr ad mensuram quia in illo habitat omnis plenitudo diuini
tatis; Neq: enim sine gratia spr sci est mediator di et hominum homo
xpr ihr. Nam et ipse dic de se fuisse prophetica cum illud impletum,
Spr dni sup me propt qd unxit me euangelizare mitte pauperibus.
Quod enim ē unigenitus aequalis patri non ē gratie sed naturae.
Quod cū in unitate psone unigeniti adsumptus est homo gratie
est non nature. Confitentes euangelio accedentes, Puer cū cresce
bat et confortabatur plenus sapientia et gratia di erat in illo.
Ceteris aū ad mensuram datur et dicitur additur donec unicuiq: pmodo sue
perfectionis pprie mensurae conpleatur. Unde mouet apostlr
Non plus sapere quam oportet sapere sed sapere ad temperantiam
unicuiq: sic dnr partitus ē mensuram fidei. Neq: ipse diuiditur
spr, sed donat pspm, Nam diuisiones donationum sunt idem aū spr,
Quod uero ait, Rogabo patrem et alium paraclytum dabit uobis.
Ostendit et se ipsum ēē paraclitum. Paraclitus aū latine aduo
catus dicitur, Et dictum est de xpo, Aduocatum habemus ad patrem
ihm xpm istum. Sic enim mundum dixit non posse accepere spm scm.
sic et hic dictum est, Prudentia carnis inimica est in dm, Legi enim
di nē subiecta, Nec enim potest uelut si dicamus iniustitia iusta
ēē non potest, Mundum quippe ait hoc loco mundi significans di
lectores que dilectio non ē capax, et ideo dilectioni huius
mundi de qua sacris agimus ut minuatur et consumat in nobis.
Contraria dilectio di que diffunditur in cordib, nris pspm
scm quidatur ē nob, Mundus ergo ait accipere non potest quia
non uidit eum neq scit eum, Non enim habet inuisibiles oculos
mundana dilectio p quos uideri spr scr non nisi inuisibiliter non potest,

Vos autem cognoscetis eum quia apud vos manebit et in vobis erit, In eis
erit ut maneat non manebit ut sit, Prius enim est esse ad ubi quam manere.
sed ne putarent quod dictum est apud vos manebit ita dictum quemad
modum apud hominem ospis visibiliter manere consuevit. et
exposuit quid dixerit apud vos manebit cum ad iunxit et dixit
in vobis erit. Ergo invisibiliter videtur nec sine sit in nobis potest esse
in nobis eius scientia, Sic enim a nobis videtur in nobis ex nostra scientia
nam facie iem videmus alterius. non videmus nostram scientiam. sed cum
scientia nunquam est nostra nisi in nobis. spiritus autem sanctus potest esse etiam
sine nobis sed videri et sciri quemadmodum videndus et sciendus est,
non potest a nobis sine non sit ex nobis, AGUSTINUS

Adhuc modicum et mundus me iam non videt quidem tamen videbit
eum mundus quando quidem nomine mundi vult intellegi eos.
de quibus et superius est locutus dicens de spiritu sancto quem mundus accipere
non potest quia non videt eum nec cognoscet eum et quid si quod addidit
quia ego vivo et vos vivetis cur sed de presenti dixit vivere illos
autem de futuro dixit esse victuros quid hic sentire debemus,

Mundus plane videbat carnalibus oculis in carne dominum con
spicuum, Non autem videbat quod in carne verbum latebat,
videbat hominem. non videbat deum, videbat indumentum.
non videbat indutum. sed quoniam post resurrectionem etiam ipsam carnem
suam quam non solum videndam verbis et iam contrectandam demon
stravit suis. noluit demonstrare non suis, Hinc fortasse
intellegendum est esse dictum. Adhuc modicum et mundus me iam
non videt. vos autem videbitis me quia ego vivo et vos vivetis
Quidem hoc nisi quia vitam et iam carnis utique resurgentis qualis
in ipso precedebat et in illis pollicitus est futurum et quia ipsius mox

futura erat resurrectio presentis posuit temporis verbum propter
significandam celeritatem, Illorum autem quomodo differtur in finem non ait uiui
tis sed uiuetis, Duas ergo resurrectiones suam scilicet mox futuram
et nostram in fine seculi uenturam duobus uerbis presentis temporis et futuri
eligenter breuitatque promisit quia ego uiuo et uos uiuetis,

A Pacem relinquo uobis. pacem meam do uobis. Cur in prioribus pacem relin
quere se dixit uobis et non addidit meam in sequentibus uero dixit meam.

M Hoc est quod legimus apud prophetam pacem super pacem, Pacem nobis relin
quit modo. pacem suam nobis dabit in futuro seculo, Pacem nobis
relinquit in hoc seculo. in quam manentes hostem uincimus,
Pacem nobis suam dabit. quando sine hoste regnabimus, Pacem relinquit
nobis ut etiam hic inuicem diligamus. pacem suam dabit nobis ubi nunquam dis
sentire possimus, Quid autem relinquit nobis ascendens a nobis nisi se ipsum
dum non recedit a nobis. ipse est pax nostra qui fecit utrumque unum, forte hic
aliquid latet, Quid si enim pacem suam eam uoluit intellegi quale habet
ipse, Pax uero dicta quam nobis relinquit in hoc seculo a nostra potius
dicenda est quam ipsius, Inde est quod addidit, Non quomodo hic mundus
dat ego do uobis, Quid est hoc aliud nisi non quomodo homines dant qui
diligunt mundum ita do uobis, Qui propterea sibi pacem dant ut
sine molestia litium atque bellorum non dono sed amico suo mundo
perfruantur, Et quomodo iustis dant pacem ut non eos persequantur,
Pax esse non potest uerum ubi non est uerum, Concordia quia dis
iuncta sunt corda. Quomodo consors dicitur qui sortem iungit, ita
et ille dicendus est consors qui corda iungit, Non ergo hominem quibus
Christus pacem reliquit. Et pacem suam dat nobis non sic mundus
sed sic ille per quem factus est mundus ut concordissimus iungamur inuicem
corda et eorum unum sursum habeamus ne eorum patitur interea,

Amen amen dico vobis & iuste quia quicquid accipietis ab patre meo dabit vobis, Usque nunc non petistis quicquam in nomine meo. Petite et accipietis ut gaudium vestrum sit plenum. Hec in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora cum iam non in proverbiis loquar vobis sed palam de patre annuntiabo vobis. In illo die in nomine meo petetis. Et non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater amat vos quia vos me amastis et credidistis quia ego a patre exivi. Exivi a patre et venio in mundum. Iterum relinquo mundum et vado ad patrem. Dicunt eum discipuli eius. Ecce nunc palam loquitur et proverbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia et non habes necesse ut quis te interroget. In hoc credimus quia a deo existis. Respondit eis Iesus. Modo credetis. Ecce venit hora et iam venit ut dispergamini unusquisque in sua et me solum relinquatis. Et non sum solus quia pater mecum est. Hec locutus sum vobis ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis. Sed confidite ego vici mundum.

Amen amen dico vobis & iuste quicquid accipietis ab patre dabit vobis, Usque nunc non petistis quicquam in nomine meo. Petite et accipietis ut gaudium vestrum sit plenum. Hec in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora cum iam non in proverbiis loquar vobis sed palam de patre annuntiabo vobis. In illo die in nomine meo petetis. Et non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater amat vos quia vos me amastis et credidistis quia ego a patre exivi. Exivi a patre et venio in mundum. Iterum relinquo mundum et vado ad patrem. Dicunt eum discipuli eius. Ecce nunc palam loquitur et proverbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia et non habes necesse ut quis te interroget. In hoc credimus quia a deo existis. Respondit eis Iesus. Modo credetis. Ecce venit hora et iam venit ut dispergamini unusquisque in sua et me solum relinquatis. Et non sum solus quia pater mecum est. Hec locutus sum vobis ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis. Sed confidite ego vici mundum.

Sicut ait propheta. Fodierunt manus meas et pedes meos. Et ait. Fossuri sunt uestimenta mea. Hec dicebat et eorum futura predicebat. Ecce hoc loco ait omnia se notas fecisse discipulis, quia cognovit se notum esse futurum in multitudine scilicet de quo dicit ecce apostolus. Cum autem venerit quod perfectum est. Quod ex parte est euacuabitur. Si quippe dicit. Nunc scio ex parte tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Et nec ipse adhuc ut ne magnates. Tunc autem facie ad faciem. Nec ipse apostolus. Sed eorum fidelis dicit. Plenitudo temporum regenerationis quam alio loco. Spe inquit salui facti sumus. Spem autem quod videt non est spes. Quomodo enim videt quisquis speret. Si autem quod non videmus speramus per patientiam exspectamus. Ita nos sic in nostra adhuc carnis et secundum animam futuram exspectatem. Quam uirtutem pignore accepto sicut fidelibus dicamus. Ita omnium notitiam quisque unigenitus ad patrem futuram exspectare et speranda debemus quam uirtutem hoc se fecisse dixerit. Sic et multitudo participationem dilectionis nos petimus.

A Quid sibi uult quod dicitur. Non uos me elegistis sed ego elegi uos, Ags

M Hoc enim quia est illa ineffabilis gratia quid enim eramus. quando xpm non
intellegeramus neque elegeramus et ideo non diligebamus, Nam qui enim non elegit
quomodo diligit, Nunquid iam innoberat quod in psalmo canitur, Elegi abiec
tus esse in domo dei mei. magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.
Non utique. Quid ergo eramus nisi iniqui et perditi, Neque enim iam cre
dideramus. in eum ut eligeret nos. Nam si iam credentes elegit elec
tos elegit, Cum ergo diceret non uos me elegistis. quid aliud dixit, Ni
si quia misericordia eius preuenit nos, Generaliter utique non personaliter
ut sibi circa omnes constet diuina iustitia, Hic ceste uocat uana
illorum ratiocinatio qui prescientiam dei defendunt contra gratiam dei.
Et ideo nos dicunt electos ante mundi constitutionem quia prescierit
nos dicit futuros bonos. non sei ipsum nos facturum bonos. non hoc dicit qui
dicit. Non uos me elegistis, Quomodo si propterea nos elegisset. quia
bonos futuros esse prescierit. simul et iam prescisset quod et nos
prius fuissemus electuri. Elegit ergo per gratiam sicut elegit iudam.
sed opus est ut diuine electioni humane obedientie et diligentie
cura respondeat. Non ergo illos elegisse dicendus est ante mun
di constitutionem quos preuiderit proprio labore atque uirtute bonos
futuros. sed quos prescierit uocationem et misericordiam suam bo
ne uoluntatis a sensu ac studio seruaturos, Agustinus.

A Non est seruus maior domino suo euidenter ostende quem ad mo
dum intellegere debeam istum sermonem, Iam superius audiui
iam non dico uos seruos. sed amicos. et iterum eos seruos uocat,

M Nam quid aliud esse putas. non est seruus maior domino suo. Nisi
sime persecuti sunt et uos persequentur. manifestum enim igitur illum
seruum qui non manet in domo in eternum illum pertinentem ad timorem

quem perfecte caritas foris mittit. Et intellegendum ubi est.
Iam non dico vos seruos. sed hic ubi dicitur, non est seruus maior domino
suo. sine per secutis et uos persequentur. illum significari seruum pertinen
tem cum timore castum qui permanet in seculum seculi, hic enim seruus
auditurus est, Euge serue bone intra in gaudium domini tui, AGS
Si non uenissem et locutus eis fuissem peccatum non haberent. ait saluator
Numquid sine peccato iudei erant antequam xpus ad eos in carne uenisset.
Ibi namque perpendendum magnum quoddam peccatum non omne peccatum quasi sub ge
nerali nomine posse intellegi. Hoc est enim peccatum quo tenentur cuncta peccata.
Quod unusquisque si non habeat dimittuntur ei cuncta peccata, Hoc est autem qui
non crediderit in xpm qui propterea uenit ut credatur in eum. Hoc peccatum
si non uenisset utique non haberent. Aduentus quippe eius quantum credentibus
salutaris tantum credentibus exitialis factus est. tamquam et ipse caput
et princeps apostolorum quod de ipsi dixerit. Exteterit quibusdam odor uitae
in uitam quibusdam odor mortis in mortem. AGUSTINUS
Post hec namque ait. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo,
potest mouere querentes utrum hii ad quos non uenit xpus nec
locutus est eis. habent excusationem de peccato suo. Si non habent
cur hoc dictum est. propterea istos non habere qui auenit et locutus est eis
Si autem habent utrum ad hoc habent ut a penis alienentur an ut miti
us puniantur.
Ad haec inquesita pro meo captu domino donante respondeo habe
re illos excusationem non de omni peccato suo. sed hoc peccato quo
in xpm non crediderit. ad quos non uenit et quibus non locutus est sed
in eos numero hii ad quos in discipulis uenit et quibus per discipu
los est locutus. Quod et nunc facit nam per ecclesiam suam uenit ad gentes
et per ecclesiam suam loquitur gentibus ad hoc enim pertinet. quod ait.

quiuos recepit me recepit, & quiuos spernit me spernit, Anuul
tis apostolus paulus inquit. experimentum eius accepere qui in me loquitur christus

Restat inquirere utrum hii qui priusquam christus in ecclesia uenire & coadgenter &
priusquam euangelium audirent. uite huius fine preuenti sunt seu preuenii
untur possunt habere excusationem hanc annon,

Dicam plane quia possunt sed ideo non possunt effugire damnatio
nem, Quicumque enim sine lege peccauerit sine lege & peribit, & quicumque in
legem peccauerit per legem iudicabuntur, Quae quidem apostoli uerba quam
id quod ait peribit terribilius sonat quam quod ait iudicabuntur, Non solum
nihil coadiuuare hanc excusationem uidentur ostendere, uerum etiam plus
grauare, Quibus enim se quia non audierunt excusabant, sine lege peribunt.
Sed utrum hii qui cum audierent contempserunt et ideo restiterunt nec tan
tum contrarii cadicendo sed eos ac quibus audierunt odio persequendo
mens deputandis. de quibus coliquid lenius uidetur sonuisse quod
dictum est per legem iudicabuntur AGUSTINUS

Merito quidem et si coliuidem sine lege perire coliuidem iudicari per legem
& illud grauius istud lenius. procul dubio non sunt isti in hac causa
idonei qui audierunt & contempserunt,

Hoc omnino sciendum quia non sunt isti in hac poena leuiore
puniendi, quia neque in legem peccauerunt sed omnino legem christi acci
pere noluerunt. & eam quantum ad ipsos ad tempus & omnino nullam esse uoluerunt
Illi autem peccant in lege qui sunt in lege. id est qui eam suscipiunt eamque
sanctam & mandatum sanctum & iustum & bonum fatentur. Sed infirmi
tate non implent quod ab eo rectissime precipi dubitare non possunt,
Hii sunt qui coliquomodo forsitan possint ab eorum quis in lege sit
perditione discerni. Si tamen quod apostolus ait per legem iudicabuntur
sic accipiendum est tamquam dixerit non peribunt, Quod mirum

N iiii

sit ecce: neq; enim dein fidelib; & fidelib; erat sermo ut hoc diceret,
sed degentib; & iudeis qui certe utriq; nisi in eo saluatore saluentur.
quid enim querere quod perierat ad perditionem sine dubio pertinebunt.
Quamuis dici possit alios grauius alios leuius periturus, id est
alios grauiores alios leuiores poenas in sua perditione passurus,
Ille perire dicitur: quisquis ab illa beatitudine quam dat scire
suis per supplicium separatur; Tantum ecce supplicio rerum uarietas
quantum ecce diuersitas peccatorum. Quae quidem se habebat altius
iudicat sapientia diuina quam coniecturis scrutatur
aut effatur humana, AGUSTINUS

Audiuimus dominum dicentem qui me odit & patrem meum odit qui su
perius dixerat. haec fient uobis quia nesciunt eum qui me misit,
Non itaq; dissimulanda nascitur questio quid possunt odisse
quem nesciunt, Si enim dominum non quod est ipse sed nescio quid aliud eum
suspicantur aut credunt. & hoc oderunt utique non ipsum oderunt sed quod sua
mendaci suspitione uel uana crudulitate concipiunt, Si autem quod
est hoc de illo sentiunt: quid eum nescire dicuntur insinua, AG

De hominib; quidem fieri non potest. ut eos sepe quos nunquam
uidimus diligamus, Ac per hoc nec illud econtrario impossibile est
ut eos quos nunquam uidimus oderimus, Fama quippe de aliquo
sermocinante seu bene seu male fit. non immerito ut amemur
aut oderimus ignotum, sed si fama fit. uerax quidem est: de quo uerum
dicimus: dicendus ignotus an quia eius faciem non uidimus. quam cum & ipse
non uideat, Nullitatem potest notior esse quam sibi. non igitur in eius
facie corporali nobis intimatur. cuiuscumque notitia. sed tunc
ad cognitionem nobis patet quando eius mores & uita non latet, Alio
quin nec seipsum quisquam nosse potest qui faciem suam uidere non potest,

Sed utique tantum certius quam notior est alius ipse se nouit, Quanto certius
interiore conspectu potest uidere quod sapit. uidere quod cupit ui
dere quod uiuit, Quae cum aperiuntur et nobis tunc uere fit cognitus
nobis, Haec itaque quam plerique ad nos de absentibus et etiam mortuis siue
fama siue litteris perfruuntur, Hinc fit ut sepe quos facie corpo
ris nunquam uidimus. non tamen quos omnino nescimus et oderimus homi
nes. tamen. Sed plerique in eis nostris crudelitas fallitur. quia non
nunquam et hystoria et multo magis fama mentitur, Pestinet autem
ad nos ne per nitiosa opinatione fallamur. ut quia non possumus
indagare conscientiam. sed de ipsis rebus habeamus certam uerumque
sententiam. Hoc est ut si ille uel ille homo utrum sit impudicus uenes
cimus. oderimus tamen impudicitiam et pudicitiam diligamus. Non
quod nobis ipsi errando confringimur sed quod fideliter hanc appellan
dam illamque uitandam in dei ueritate conspicimus, Pro incertis
fieri potest ut homo bonus hominem bonum nesciens. oderit
uel potius diligat malum. sic in hoc loco sentiendum, Denique
si interrogarentur iudaei utrum diligerent deum. quid sed iudaeum quam
diligere responderent. nec ex animo mentientes. sed errando
potius opinantes, Quomodo enim diligerent patrem ueritatis
qui haberent odio ueritatem, Nolunt enim sua facta dam
nari. et hoc habet ueritas ut suo talia facta damnarentur,
Tantum igitur oderunt ueritatem. quantum oderunt suas poenas quas
talibus inrogat ueritas, Nesciunt illam esse ueritatem. quae
tales quales ipsi sunt damnat, Oderunt ergo quam nesci
unt et cum illam oderunt profecto et eam de qua natus est
oderunt et non nisi odisse non possunt,

Quid putas hinc. tenendum quod saluator ait. Si operi non

fecissent et eis que nemo alius fecit peccatum non haberent, Nulla
quippe in operibus xpi uidentur esse maiora quam suscitatio mortuorum
quod scimus et iam antiquos fecisse prophetas. Fecit enim helias. fecit helisaeus.
et cum in hac carne uiueret. et cum in suo monumento sepultus iaceret.
Nam quidam postantes mortuum cum inruentibus hostibus eo refugissent.
eumque ibi posuissent continuo resurrexit quesumus namque illa que nemo alius fecit,
Xpus sepe fecit signa et opera que nemo alius fecit. Quod quinque milia
hominum de quinque et quattuor milia de uii panibus pauit. quod aquam
mutauit in uinum. quod apparuit oculos cecinati. Dicit Marcus,
et quocumque introibat in uias uel uillas aut in ciuitates in plateis ponebant
infirmos et deprecabantur eum ut tam fimbriam uestimenti eius tangerent.
et quotquot tangebant eum saluifiebant, Hoc nemo alius
fecit in eis, Potest et hoc intellegi. Si opera inquit non fecissem in eis
que nemo alius fecit. sed hoc et si pater aut spiritus sanctus fecit nemo
alius fecit. quia totius trinitatis una substantia est in uenit et ipsum
fecisse si quando quispiam dei homo tale aliquid fecit, Potest
quippe cuncta per se ipsum. Nemo autem potest aliquid sine xpo. Xpus
namque cum patre et spiritu sancto non sunt tres dii sed unus est dicitur, de quo scriptum est.
Benedictus dominus dicitur israel qui fecit mirabilia solus, Nemo ergo alius
fecit quaecumque in eis opera fecit, Quisquis alius homo aliquid eorum
fecit. ipso faciente fecit sicut ipse ait. sine me nihil potestis facere
Hoc autem ipse non illis facientibus fecit,
Cum uenerit paraclitus quem ego mitto uobis a patre spiritum
ueritatis qui a patre procedit. ille testimonium perhibebit de me.
et uos testimonium perhibetis quia ab initio mecum estis quid hoc per
tenet ad illud quod dixerat. nunc autem et uiderunt et oderunt me
et patrem meum sed ut impleatur sermo qui in lege eorum scriptum est

quia odio habuerunt me gratis,

M Potest accipi ut quia paraclitus quando venit spiritus veritatis
eos qui viderunt et oderunt testimonio manifestiore convicit,
Immo vero et iam aliquos ex illis qui viderant et adhuc oderant
ad fidem quae per dilectionem operatur sui manifestatione convertit.
Et tanti sanguinis tam impie atque inmanis fusi indulgentiam perceperunt
Ipso redempti sanguine quem fuderunt, Christi enim sanguis sic in remis
sionem peccatorum fusus est ut ipsum et iam peccatum possit delere
quo fusus est, Hoc ergo in tuis dominus dicebat odio me habuerunt
gratis, Cum autem venerit paraclitus ille testimonium perhibebit
de me tamquam diceret, Odio me habuerunt et occiderunt vi
denter, Sed tale de me testimonium paraclitus perhibebit: ut eos
faciat in me credere non videntes, Et vos inquit testimonium perhibetis
quia ab initio me cum estis, Perhibebit spiritus sanctus perhibetis et vos
quia enim ab initio me cum estis. Potestis praedicare quod nostis,
Quod ut modo non faciatis illius spiritus plenitudo nondum ad estuos,
Ille quippe testimonium perhibens et testes fortissimos faciens
abstulit Christi amicis timorem et inimicorum odia convertit in amorem,

A Quid sibi vult quod ait hic: haec autem ab initio non dixi quia vobiscum eram,

M Quia enim ea quae hic dicit de spiritu sancto quod sit venturus ad eos et testimo
nium perhibiturus quando mala passuri sunt haec eis ab initio
non dixit quia cum ipsis erat, Consolator ergo ille et advocatus
utrumque interpretatur quod est graece paraclitus Christo obscedente
fuerat necessarius, Et ideo de illo non dixerat ab initio
quando cum illis erat quia eius praesentia solabantur. Abscensu
rus autem ut diceret apostebat illum esse venturum per quem
futurum erat ut caritate diffusa in cordibus suis

uerbum dei cum fiducia predicarent & illo in ipsis eius apud eos testimo
nium perhibente de xpo ipsi quoque testimonium perhiberent neque scandali
zarentur cum inimici iudei absque synagogis facerent eos, Xcs
A Dixit ihs Multa habeo uobis dicere sed non potestis portare
modo quae sint istae quae apostoli tunc portare non poterant cupio nosse,
M Quis itaque nostrum audeat eorum iam se dicerent capacem quae
illa capere non uolebant, Ac per hoc a me expectanda sunt
ut dicantur quae forte non caperem si mihi ab alio dicerentur,
Nec tu ea portare potes. & iam si ego tantum essem ut a me
istae quae tibi altiora sunt audires. & si fieri quidem potest
ut sit aliquis de ea accipienda, Idoneorque alii capere non du
uolent. & si non omnia de quibus magister dicit ille dicebat,
Adhuc multa habeo uobis dicere tamen eorum fortasse non nulla
sed quae nam sint istae quae ipse non dixit temerarium est uelle
presumere ac dicere, Nam & mori pro xpo non dum erant idonei,
Tunc apostoli quibus dicebant non potestis mere qui modo,
Unde primus eorum petrus qui hoc iam se posse presumpserat aliud
expertus est quam putabat, & tamen per ea uiri & mulieres pueri &
puellae iuuenes & uirgines senes cum iunioribus innumerabiles
martirio coronati sunt. & posse inuenta ceteris ouesque dictum quando ista
dominus loquebatur non dum poterant portare pastores, Si ergo in ca
ritate proficiatis quam diffundit in cordibus spiritus sanctus docebit uos
omnem ueritatem uel deducet uos in omni ueritate, Non
arbitror in hac uita in cuius quam mente posse compleri,
Quis enim uiuens in hoc corpore quod corrumpitur & aggrauat
animam posset omnem cognoscere ueritatem. cum dicat
apostolus ex parte scimus, Renouamini igitur spiritu mentis uestrae

& intellegite que sit uoluntas dei. quod bonum & bene placitum & per
fectum est. ut in caritate radicati & fundati possetis comprehendere
cum omnibus scire quae sit longitudo. latitudo. altitudo. sublimitas
& profundum, Cognoscere & hoc super eminentem scientiae carita
tem xpi. ut impleamini in omnem plenitudinem dei, Isto enim modo
uos docebit omnem ueritatem spiritus sanctus cum magis magisque diffundit in
uestris cordibus, Karitatem, Mere colo usque nunc distulisse istam diffi
cilem questionem ut disputatio tractaretur quia illum
modus competens exigebat, Nunc ergo quoniam tempus est promissa
reddendi. pertractetur ut dicitur ipse donauerit qui corde nostro
ut proponeretur ingessit, Haec est questio utrum spirituales habeant
aliquid in doctrina quod carnalibus taceant & spiritualibus dicant quia si
dixerimus non habent. respondebitur nobis, Quid est ergo quod dicit apostolus scribens
ad corinthios, Non potui loqui uobis quasi spiritualibus. sed quasi carnalibus tam
quam paruulis in xpo. lac uobis potum dedi non escam, Non dum enim pote
ris. sed adhuc quidem non potestis. adhuc enim estis carnales, Si autem
dixerimus habent. timendum & cauendum est. ne sub hac occasione in occul
tis ne fortasse doceantur. & spiritalium nomine uelut ea quae carnales sa
pere non possunt, non solum excusatione dei abundat. uerum & iam predicatione
laudanda uideantur, Primum ergo scire debes. quod ipse xpus crucifixus
quod uelut lacte paruulos aluisse sed dicit apostolus, Ipsa uero caro eius
in qua fratrem uerum morsum & uulnera uera confixi sanguisque percussi.
non eo modo ac carnalibus quo a spiritualibus cogitatur, & illis est lac
& istis est cibus. quia & si non audiunt amplius. intellegunt amplius.
Non enim aequaliter mente percipitur & iam quod in fine pariter ab utrisque recipitur,
Ita sic predicatur ab apostolis xpus. crucifixus & iudaeis est scanda
lum & gentibus stultitia. & ipsis uocatur iudaeis & graecis dei uirtus

& discipulis sed carnalibus; parvulis id tantum credendo tenentibus;
spiritualibus, ac capacioribus; id & iam intellegendo cernentibus. Hoc igitur
primum cognito quod & ipsa que simul audiunt spirituales atque carna-
les pro suo quisque modo capiunt. Illi ut parvuli. isti ut maiores. Illi ut
lactis alimentum. isti ut cibi solidamentum nulla uidetur esse necessitas.
ut aliquos & rerum doctrine taceantur & abscondantur fidelibus, par-
vulis seorsum dicenda maioribus; hoc est intellegentioribus; & hoc ideo
faciendum putatur quia dixit apostolus. Non potui vobis loqui quasi spiri-
tualibus; sed quasi carnalibus; Hoc ipsum enim quod non iudicavit se scire
in eis nisi ihesum xpm & hunc crucifixum. ipsis non potuit loqui quasi spiritalibus;
sed quasi carnalibus, quia id sic spirituales capere non uolebant,
Quicumque enim spirituales inter eos erant idem quod illi qui inter eos tamquam
carnales erant audiebant spirituali intellectu ipsi capiebant
ut sic intellegatur quod ait, Non potui vobis loqui quasi spiritualibus; sed
quasi carnalibus, ac si diceret, Non potuistis quasi spirituales.
sed quasi carnales capere quod loquebar,

PRO mittentur namque dominus missus xpe spm scm. Cum venerit inquit
ille arguet mundum de peccato & de iustitia & de iudicio,
Quid est hoc. Nam quid nam dominus xpus non arguit mundum de peccato cum
ait. Si non venissem & locutus eis fuissem. peccatum non haberent. Nunc
vero excusationem non habent de peccato suo, Sed ne forte quis di-
cat hoc ad iudaeos proprie pertinere non ad mundum, Non ait alio
loco, Si de mundo esset is. mundus quod suum esset diligeret, Numquid
non arguit de iustitia ubi ait, Pater iuste mundus te non cognovit
Numquid non arguit de iudicio. ubi se ait sinistris esse dicturum,
Ite in ignem aeternum qui paratus est diabolo & angelis eius. si xpus hos ar-
guit. quos tunc arguit spr scr,

M Quantum mihi uidetur quicquid per spiritum sanctum diffundenda erit caritas in cor-
dibus eorum que foris mittit timorem quo impediri possint ne arguere mun-
dum qui persecutionibus fremebunt auderent, propterea dixit ille arguet
mundum. tamquam diceret, Ille infundet in uestris cordibus caritatem,
Se peccatum diximus in se periculo licet esse operatio trinitatis. sed singillatim
commendandas esse personas intellegatur. ut non solum sine se periculo.
uerum etiam sine confusione. et unitas intellegatur et trinitas, Expo-
nit deinde quid dixerit. de peccato et de iustitia et de iudicio,
De peccato enim inquit quia non crediderunt in me; Hoc enim peccatum quasi solum sit pre-
teritis posuit. quia et hoc manente et cetera detenentur. et hoc discedente
cetera remittuntur; De iustitia uero inquit quia ad patrem uado et iam non uidebitis me
Hic primo uidendum est si recte arguitur quisque de peccato quomodo recte arguitur de iustitia; Nunquid enim
arguitur aut si arguendus est peccator propterea quia peccator est arguendum
quisquam putauit et iustum propterea quia iustus est absit; Nam et si aliquando
iustus arguitur. ideo recte arguitur. quia sic scriptum est. Non est iustus
in terra qui faciat bonum et non peccet. Quocirca etiam cum iustus arguatur. de
peccato arguitur non de iustitia. Quoniam in illo quod legimus diuinitus dictum.
noli effici iustus multum. non est notata iustitia sapientis sed superbia pre-
sumentis; Qui ergo fit multum iustus ipso nomine fit iniustus, Multum se enim
facit iustum qui dicit se non habere peccatum. Aut qui se putat non gratia dei.
sed sua uoluntate sufficiente effici iustum. nec recte uiuendo iustus
est sed potius inflatus putando se esse quod non est. Quo pacto igitur mun-
dus arguendus est de iustitia nisi de iustitia credentium; Arguitur ita
quod de peccato. quia non credit in xpm. ut arguatur de iustitia eorum
qui credunt; Ipsa quippe fidelium comparatio. infidelium est uituperatio;
Hoc et ipsa expositio satis indicat. uolens enim aperire quid
dixerit; De iustitia uero inquit quia ad patrem uado et iam non uidebi-
tis me

Nait etiam non uidebitis me. De quib; dixerat qui an credideritis in me.
sed peccatum quid uocaret exponens; De illis loc u tus est dicens.
qui an credideritis in me. Exponens autem quam diceret iustitiam de qua
dixit mundis arguit ad ipsos quod loquebatur. se conuertit. atque ccit.
quia ad patrem uado et iam non uidebitis me. qua propter mundus de peccato
suo quidem de iustitia uero arguitur aliena sicut arguuntur de lumine tene
bre. Omnia enim quod arguuntur. ait apostolus a lumine manifestantur,
quantum malum fit. eorum non solum per seipsum. uerum etiam potest ex bo
no apparere qui credunt. Et quoniam ista uox infidelium errecon sue
uit. quomodo credimus quod non uidimus. Ideo credentium iustitiam sic oportuit
definiri. quomodo nunc sum uobiscum; tunc enim erat adhuc mortalis
in similitudine carnis peccati qui esurire poterat et sitire fatigari
poterat atque dormire; huncergo xpm. id est talem cum transsisset
de hunc mundo ad patrem non erant iam uisuri et ipsa est iustitia fidei.
De qua dicit apostolus et si nouerimus xpm secundum carnem rediam
non nouimus. Ideo in carne mortali. sed in mortalem sempiternum. In
hoc namque non fatigemur cur xps arguat mundum et tamen spm scm
Dicit mundum arguere. Quia sibi pater faciat sibi filios faciat
siue spus scr uniuscuiusque dei est operatio
Ait euangelista. dicunt ei discipuli eius. Ecce nunc palam loqueris
et prouerbium nullum dicis. Cum alibi dns dixerat uenit hora quan
do iam non in prouerbiis loquar uobis sed palam de patre adnuntiabo uobis,
Cum paulo ante dixerit hec in prouerbiis locutus sum uobis,
Hic namque subaudiendum qui a illa quae scit ipse non intellegen
tibus est prouerbia illius quae enim ideo intellegunt. ut nec saltem nec
fre intellegere intellegant. paruuli enim erant non dum spirita
liter diiudicabant. quae de rebus non ad corpus sed ad xpm pertinentibus;

audiebant. sciebant ergo eum nosse omnia nec opus eiēē ut quis
eū interroget. Ideo hoc dicebant,

A Cur dixerint nosse cupio. Nō pōtabiē ut quis te interroget uidetur
enī potius dicendum fuisse. Non opus ē tibi ut quemquam interroges
non ut quis te interroget,

M Nimirum ergo propter hoc non opus erat ut eum quis interrogaret
quō nos quando interrogamur cōbeis qui uolunt a nob aliquid scire
ex ipsis interrogationib; eorum cognoscimus quid uellint discere,
Opus ē ergo nob cōbeis interrogari quos docere aliquid uolumus ut in quesi
tionib; eorum quib: respondendum ē nouerimus. Illi aū ne id quidē operat
quod omnia nouerat nec opus habebat qd habeo quisq: scire uellit
per eius interrogationē cognoscere, Quia prius quā interrogaretur in
terrogaturi nouerat uoluntatē sic illud. sit nāq: quid opus sit uob antequā
A Quid sibi uult qd ait. hec inqt locutus sum uobis [per ea tis eum,
ut in me pacē habeatis in mundo pressuram habebitis. sed confidite
Ego uici mundum,

M Ad hoc nāq: pertinet qd ait modo creditis. Ecce uenit hora ut dispergamini unusquisq: in propria et me solum reliquatis tūc quā dicere; Tunc
itaque pertrahebimini ut etiā qd modo creditis relinquatis uenerē enī
ad tantam disperationē et sue pristine fidei ut ita dixerim
mortem quantam apparuit in illo dephic qui post eius resurrectionē cū illo se
loqui nesciens et qd contigerit narrans, Nisi inqt speraba mus quia
ipse erat redempturus israel, Ecce quid eū relinquerat deserendo et iā ipsam fidem quam eum antecrediderant, In ea uero
pressuram quam post eius glorificationē acceptos spūs cōpertulerūt, nō eū reliquerūt
Et quā uis fugirent de ciuitate in ciuitate ab ipso nō refugierūt sed
ut habentes pressuram in mundo in illo pacem tenerent;

Non ab ipso refugere fuerit, sed ipsum potius refugium habuerit, Dato
quippe illis sancto spiritu factum est in eis quod nunc dictum est eis, Confidite ego
vici mundum. confiderit et vicerit. In quo, nisi illo, Non enim ille vicisset
mundum, si membra eius vincere mundus unde ait apostolus,
gratias deo qui dat nobis victoriam, Continuoque subiecit per dominum nostrum
Iesum Christum. Quia dixerat suis, Confidite inquit quia ego vici mundum,
Pater venit hora clarifica filium tuum tamquam dixerit. venit hora
seminande humilitatis fructum non differas claritatis, Quid
sibi vult quod sequitur ut filius tuus clarificet te, Nunquid etiam
pater pertulit humilitatem carnis sue passionis ex quo illum clarificare
oporteret, Quomodo igitur eum clarificaturus erat filius. cuius da
ritas sempiterna, Nec ex forma servi potuit videri minor nec
in divina persona possit esse amplior,
Quando in iudaea tantummodo notus erat dominus solis ortu. usque
ad occasum laudabatur puer nomen domini, Hoc autem quia per evangelium
Christi factum est ut per filium pater gentibus innotesceret profecto patrem clari
ficavit et filius, Si autem tantummodo mortuus esset filius nec re
surrexit procul dubio nec a patre clarificatus esset nec patrem clari
ficasset, Nunc autem resurrectione clarificatur a patre, Resur
rectionis sue predicatione clarificavit patrem, Hoc quippe aperit
ordo ipse verborum, Clarifica inquit filium tuum ut filius tuus clari
ficet te, tamquam diceret, Resuscita me ut innotescas toto orbi
per me, Deinde pandit magisque quomodo clarificet patrem filius. sicut
dedisti ei inquit potestatem omnis carnis ut omne quod dedisti ei
det eis vitam aeternam, Sic te igitur filius glorificat ut omnibus
quod dedisti ei te cognitum faciat, Porro si cognitio dei est
vita aeterna tanto magis vivere tendimus quanto magis in hac

cognitione proficimus. AGUSTINUS

Ego te clarificavi super terram. opus consummavi ut faciam. In quo ergo clarificavit nomen patris. aut quia leo pus consumavit. qui cecidit huc quando iste loquebatur neque passus est neque resurrexit. EXCLOSS

Hoc enim consummasse sed dicit quod se consummaturum certissime novit. sicut longe ante in prophetia iam usus est praeteriti temporis verbo quando psalmos plurimos futurum fuerit quod dicebat. foderunt manus meas et pedes meos dinumerabuntur omnia ossa mea. et hoc in ipso evangelio omnia inquit quaecumque audivi a patre meo notas feci vobis. Qui enim certis et immutabilibus causis omnia futura praedestinavit quicquid facturus fecit. Nec et per prophetam dictum de illo est. qui fecit quae futura sunt. Ergo intelligendum est verbo superius usum. secundum id quod futurum erat eo quoque ordine quo futurum erat. Clarificabo filium ut te clarificet filius. Modo vero usum fuisse verbo praeteriti temporis dere futuro ubi ait. Clarificavi te super terram opus consummavi quod dedisti mihi ut faciam. Denique si dere quae futura erant ponamus et ita futuri temporis verbum ubi pro tempore futuro posuit ipse praeteritum nullo sensu ibi remanebit obscuritas velut si dixisset. Ego te clarificabo super terram opus consummabo quod dedisti mihi quod faciam. sed ideo post eo declarificando patre. ubi ait. Ego clarificavi te. verbum praeteriti temporis audire maluit ut monstraret praedestinatione iam factum. Ad hoc enim vocat et quod ait. et nunc clarifica me hoc est sicut tunc ita et nunc. sicut tunc praedestinatione. ita nunc perfectione. Quisquis igitur dei filium praedestinatum negat. hunc eundem filium hominis negat. qui secundum principium epistulae ad romanos praedestinatus est filius dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum ihesu

xpi dni nri

Secd hanc namq; p̄distinatione orauit dicens. Et nunc clarifica me
pat̄ apud te met ipsū. claritatē quā habui priusquā mundus eet.
Apud te quā dicere claritatē quā habui apud te. Idē illā clarita
tē quā habui apud te in p̄distinatione tua tempus ē. Ut apud te
habeā et iā uiuens. Indexteratua. sed quō diu nos tenuit huius
discussio questionis sequentia uideamus. Manifestaui nomen tuū
hominib; istis inquit quos dedisti mihi de mundo. qui me audiuit
haec dicentē. Non illud nomen tuū quo uocaris dr̄. sed illud quo uo
caris pat̄ mr̄. p quē tuli. peccata mundi. hoc nomen tuū prius oc
cultū omnib; nunc me manifestauieis. unde iam alibi dix̄. palā
de patre adnuncia bouob̄.
Queriaū potest cur dicat̄ pat̄ sc̄e sc̄ificaeos In ueritate. quia
inqt̄ n̄ sū de mundo hoc. quomodo itaq; de mundo iā n̄ erant. si
sc̄ificati In ueritate n̄ dū erant. cur pascat ut sint sc̄i quia et sc̄i
ficati In eadē p̄ficiant sc̄itate fiant q; sc̄iores.
Sc̄ificant̄ itaq; In ueritate heredes testamēti noui. Cuius ueri
tatis umbre fuer̄ sc̄ificationes ueteris testamēti. et cū sc̄ificant̄
In ueritate utiq; sc̄ificant̄ in xp̄o. Qui cū uera cit̄ dix̄. Ego sū
uia et ueritas et uita. Itē quando ait. Ueritas liberabit uos.
Paulo p̄ exponens qui dixerit si uos Inquit filius liberauerit
uere liberi eritis. Ut ostenderit hoc superius dixisse ueritatē.
qd̄ p̄ modū. quid ergo aliud et hoc loco dix̄ sc̄ificaeos In ueritate
nisi sc̄ificaeos in me.
Dixit ihs̄ petro. seq; reme; ex euangelio beati ioh̄ nob̄ ppo
nit̄ questio. Cur̄ apostolo petro quando se et ceteris manifesta
uit dn̄s discipulis suis. Dixerit seq; reme. De apostolo aū ioh̄
sic eū uolo manere donec ueniam quid ad te. Cur̄ aū dicit̄ petro

seq̄ reme. nec dicit̄ cæteris qui simul aderant & p̄fecto eū sic magis
trū discipuli seq̄bant̄. Sed si ad passionē intellegendū ē. Nūquid
solus p̄ xp̄iana ueritate passus ē. Non ne ibi erat in illis septem
alius filius Zebedei frat̄ ioh̄ qui p̄ eius ascensionē ab herode mani
festat̄ occisus. Uerū aliquis dixerit quō n̄ est iacob; crucifixus
merito dixit p̄ero seq̄ reme quia n̄ solū mortē sed & iā mortē crucis
sic xp̄s exp̄tus ē. Cū ergo de illo alio dixerit. sic eū uolo manere.
Forte aliquis iohannē apostolū uiuere atq̄ in eodē sepulcro eius
q̄d est apud ephesū dormire potius eū quā mortuū iacere con
tendat. Adsumat in argumētū q̄d illic t̄ra sensim scatere &
quasi ebullire p̄hibet̄. Atq̄ de illius anhelitu fieri siue constanter
siue p̄tinaciter cōdseuerē. Non enī possunt de eē qui credant
sin̄ dēs. Qui & iā moysen cōdsercent uiuere qui cōscriptū est
eius sepulcrū n̄ inuenire & apparuit cū dn̄o in monte ubi & alias
fuit quē legim; mortuū non esse sed raptū quasi moysi corpus
n̄ potuerit cōlicubi sic abscondi ut prorsus homines latere & ubi
eē. Atq̄ inde cōdhorādiuinitus excitari quando cū xp̄o helias
& ipsēs uisi. Sic ad horā multa sc̄or corpora surrexerunt
quando passus ē xp̄s. Fit hic amplior & difficilior questio. Cur
discipulo ihs̄. quē p̄ cæteris diligebat. In tantū ut sup̄pectus eius
discūbere mererēt̄ p̄ incognomunere longū in corpore
n̄ sine labore uiuendi. In posuerit somnū. Cū beatū p̄erū
p̄ ingentem martirii gloriā ab hoc onere ipsius cor
poris soluerit eiq̄ concesserit q̄d cōpostolus paulus concupis
se. sed dixit & scribsit. Cupio dissolui & eē cū xp̄o. Sic cū q̄d ma
gis credit̄ si deo scr̄ iohāt n̄ dixisse dn̄m n̄ moritur ne illis uerbis
quę dixit hoc uoluisse intellegi putarēt̄. Corpusq̄ eius in sepul
cro

exanime sicaliorum mortuorum iacet. Restat ut si uere ibi sit quod sparsit
fama dextra quod subinde ablata succrescit. Aut ideo fiat ut eo modo
commendaret preciosa mors eius. Quam non eam commendat martyrium. Nec enim
eum pro fide xpi persecutor occidit aut propter aliquid ccliud quod nos latet.
Manet tamen questio cur dixerit dominus de iohanne morituro. Sic
eum uolo manere donec ueniam. Illud etiam in his duobus ccpostolis
petro et iohanne quem non moueat ccdquerendum. Cur iohannem plus dilexerit
dominus cum ipsum dominum plus dilexerit petrus. Ubicumque enim se commemo
rat iohannes ut nomine suo tacito ipse possit intellegi. hoc ccddit
quod eum diligebat ihesus. Porro quod ccpostolus petrus plus ccliis di
lexerit xpm possunt quidem documenta multa proferri.
Sed ut longe in ccliccnem eamus ipsius tertie manifesta
tionis domini paulo superiore lectione quae istam
precedit satis euidenter ccpparet. Ubi interro
gans eum dixit. Diligis me plus his quod utique sciebat
et tamen interrogabat ut etiam nos qui legimus euan
gelium ccmorem petri ergo ccdnm et in illo interro
gante et in isto respondente nos sumus. Quod ccutem
in eo quod respondit petrus ccmote non addedit plus his.
Hoc respondit quod de se ipso sciebat. Non enim quantum ab
alio quolibet diligeret scire poterat. qui cor alterius
uidere non poterat. Sed tamen superioribus uerbis dicendo.
etiam domine tu scis satis et ipse declarauit scientem dnm in
terrogasse quod interrogauit. Sciebat igitur dominus non solum quod dili
geret. uerum etiam quod plus illis eum diligeret petrus. Et tamen
supponamus querentes quis duorum sit melior utrumque enim
ccnque plus diligit xps. Eum qui plus diligitur ccxpo melior est.

procul dubio respondebimus. Adgredia rigitur in eius manifes
ta misericordia. cuius est occulta iustitia de soluenda questione.
Tam ingenti pro uiribus quas ipse donauerit disputare. Huc usque enim
proposita est non exposita. Exponenda uero hoc sit ex ordine. ut ita
intellegamus. Sic eum uolo manere id est sic eum uolo expectare
finem conditionis. non finem proprie mundi. Quod ccum subdedit donec
ueniam. Hoc non solum de generali illo quo resoluendus est mundus.
sed etiam de hoc quo cottidie sanctos suos uisitare dignatur aduen
tu suscipi potest ad quos dicit. Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus
usque ad consumationem seculi. Aduenire autem dicitur ad esse est in cele
ritate precepti. Quod uero ait. Diligis me plus his. Potest ita intel
legi. ut iohannem hoc loco qui specialius dilectus est. et pro hoc plus
ceteris dominum diligebat excipere. Neque eum in numero
eorum quorum caritas sub interrogatione inferior signifi
cabatur insererer. At uero iuxta mysticum sen
sum in petro actualis uita in iohanne contemplatiua
uita significabatur. Introque presens pater et futura. Ecclesia
autem cuius petrus propter primatum apostolatus gerebat figuram.
Claues a xpo regni caelorum accepit in petro idem potestatem
ligandi atque soluendi peccata. Quod est enim per proprietatem
in xpo ecclesia. hoc est per significationem petrus in petra. qua
significatione intellegitur xpus petra petrus ecclesia.
Haec igitur quam significabat petrus quamdiu degeret in malis se
quitur xpm in eis. Qui certant pro ueritate usque ad mortem.
Si quidem uniuersitate dicitur sequere me, pro qua uniuersita
te passus est xpus de quo dicit idem petrus. Xpus pro nobis passus est
relinquens nobis exemplum ut sequamur uestigia eius;

Ecce propter quod dictum est sequere me. Est autem celi a uita in
mortalis quae non est in mortalis ubi facie ad faciem uidebimus
quod hic per speculum et in enigmate uidetur quando multum in conspi
ciendo ueritate proficitur. Duas itaque uitas sibi diuinitus
predicatur et commendatas nouit ecclesia, Quarum est una in
fide alterius in specie, Una in tempore peregrinationis, altera in
aeternitate mansionis, Unde in labore alterius in requie, Una in uia
alterius in patria, Una in opere actionis, alterius in merce de contem
plationis, Unde declinatur malo et fit bonum. Alterius nullum habet
a quo declinet malum, et in agnum habet quod fruatur bonum,
Unde cum hoste pugnat, alterius sine hoste regnat, Unde fortis sit
in aduersis, alterius nihil sentit aduersi, Unde carnales libidi
nes frenat, alterius spiritualibus delectationibus uacat, Una est
uincendi curiosa sollicitudo, alterius uicturae pace securae. Unde in
temptationibus adiuuantur, alterius sine ullae temptatione in
ipso adiutore laetantur, Una subuenit indigenti, alterius ibi est
ubi nullum inuenit indigentem, Unde aliena peccata ut sibi sua
ignoscantur ignoscit, alterius nec patitur quod ignoscat nec facit
quod sibi poscat ignosci. Unde flagellatur in malis, ne extollatur in
bonis, alterius tantae plenitudine gratiae caret omni malo ut
sine ulla temptatione superbiae cohereat summo bono. Una bona
et mala discernit, alterius solae quae bona sunt cernit. Ergo unde
bona est sed adhuc misericordiam petit illa pro hanne totae,
Hic igitur istius usque in huius seculi finem et illic inuenit finem,
Differtur illa compendia post huius seculi finem sed in futuro seculo
non habet finem, Ideo dicitur huic sequere me, De illo autem
sic eum uolo manere donec ueniam quid ad te tu me sequere,

Quid enim est hoc: quantum scopio quantum capio quid est hoc?
Nisi tu me sequere per imitationem perferendi temporalia
mala, Ille maneat donec sempiterna uenio redditurus bona.
Quod cum pastius ita dici potest, perfecta me sequatur actio. in
forma tamen ac passionis exemplo, In hoc ita uero contempla
cio maneat donec uenio perficienda cum uenero. Sequitur enim
xpm perueniens usque ad mortem, Pia plenitudo patientiae ma
net autem donec ueniat xpus tunc manifestanda plenitudo
scientiae, Hic quippe tolleranter mala huius mundi in terra
morientium. Ibi uidebuntur bona domini in terra uiuentium.
Quod enim ait: uolo eum manere donec ueniam. sic intellegendum est
quasi dixerit, Rem canere uel permanere? sed expectare, Quoniam
quod per eum significatur non utique nunc? sed cum uenerit xpus
implebitur, Quod autem per hunc significatur cui dictum est
tu me sequere? nisi nunc agatur non perueniatur ad illud quod
expectatur, In hac autem actu aliuita quanto magis xpm
diligimus tanto facilius liberamur a malo. At ipse nos minus
diligit quale nunc sumus et hinc ideo liberat talessimus,
Ibi uero amplius nos diligit quoniam quod ei displiceat et quod a nobis auferat
non habebimus, Nec ob aliud nos minus diligit hic nisi aut
sanet et transferat ab his quae non diligit, Hic ergo minus ut
non uult ut remaneamus ibi amplius quo uult ut transeamus et
unde non uult ut pereamus, Amatur ergo eum petrus. ut ab ista
mortalitate liberemur, Amatur ab eo iohannis ut in illa im
mortalitate seruemur, Sed istam rationem illud ostenditur,
cur amplius iohannem quam petrum amauerit xpus, Non cur
petrus amplius quam iohannis amauerit xpm, Neque enim si

plus nos diligit xpr in futuro seculo ubi cum illo sine fine uiuemus quā
misto modo unde eruimur. ut illic semper simus. propterea nos eum
minus dilectum sumus quando meliores erimus, Cum meliores utique
nisi amplius eum diligendo nullo modo esse possimus, Cur ergo iohr
minus eum diligebat quam petrus sic eam uitam significabat in
quo est multo amplius diligendus. nisi quia propterea dictum est
Uolo eum manere. idest expectare donec uenio, Quo et ipsum
amorem qui tunc multo amplius erit. nondum habemus. sed futurū
expectamus, Ut cum ipse uenerit habeamus, Nam sic in epistula
sua dicit idem apostolus Nondum apparuit quid erimus. scimus quo cū
apparuerit similes erimus quoniam uidebimus eum sicuti est, Tunc
ergo amplius quod uidebimus diligimus. Ipse enim dns illā quae futura est
uitam nrām qualis in nobis futuris sit sciens, Predestinatione plus amat
et ad eam nos amando perducat, Quo circa quo omnium uicem dni misericordiae
cordiae et ueritas. misericordiam nrām presentem nouimus quia sentimus.
Et ideo misericordiam dni quā nobis de miseria liberandis exhiberi uolumus
plus amamus eam quae cotidiae maxime propter peccatorum
remissionem poscimus et habemus, Hoc per petrum significatum est plus
amantem. et minus amatum quia minus nos amat miseros quam beatos.
Ueritatis autem contemplationem qualis tunc futura est minus
concomitamur quia nondum nouimus nec habemus. Haec per iohannem
significata est minus amantem, Nemo tamen istos insignes apostolos
separet. et in eo quod significabat petrus ambo erant, et in eo quod
significabit iohannis ambo futuri erant, Uerum et in hac uita tem
porali ambulauerunt. ambo per fidem et illa per fruentur in aeternum
ambo per speciem, Sunt qui sentiunt non contemptibiles sacri eloquii
tractatores. a xpo iohannem apostolum plus amatum quod

neq; uxorem duxerit & cabeante puericie castissimus uixerit. Hoc
quidem in scripturis canonicis non euidenter appareat. uerum tamen
id quoq; multum adiuuat congruentiam huiuscemodi sententie.
quod illa per eam significata est. ubi non erunt nuptiae, Hic est disci
pulus qui testimonium perhibet de his & scripsit haec, & scimus
quia uerum est testimonium eius, Sunt autem inquit & alia
multa quae fecit ihs quae si scribantur per singula nec ipsum arbitror
mundum capere eos qui scribendi sunt libros, plerumque uer
ba excedere fidem uidentur quod non sit quando aliquid
quod erat obscurum uel dubium causae redditae ratione ex
ponitur sed quando id quod apertum est uel augetur uel
extenuatur nec tamen a tramite significandae ueritatis er
ratur, Quo si uerba rem quae indicatur excedunt ut ua
lantes loquentis appareat, Hunc loquendi modum gre
co nomine non solum graecarum uerum & ita latinarum
magistri. Yperbolen uocant. qui modus sicut hoc loco ita
in non nullis aliis diuinis litteris inuenitur. ut est. Posuerunt
in caelum os suum & uesticem capilli per ambulantium in de
lictis suis, Et multa huiusmodi alia quae scripturis sanctis
non desunt. sicut & alii tropi hoc est locutionum mu di
de quib; operosius disputarem nisi euangelista terminante
euangelium suum. & iam ipse compellerer meum
terminare sermone.

In principio erat uerbum sic enim dicit euangelista & tu dicis
in principio factum est uerbum. ille omnia per ipsum
facta sunt & tu dicis quia ipsum uerbum factum est.
poterat dicere euangelista, In principio factum est uerbum

sed quid ait, In principio erat uerbum. si erat non ē factum ut istic
omnia ꝑ ipsum fierent & sine ipso nihil, Si ergo erat in principio
uerbum & uerbum erat apud dm̄ & dr̄ erat uerbum. si non potes
cogitare quid sit differ ut crescas. ille cybus ē ut nutrias,
Ut sis uolidus ad accipiendum uerbum scene quod sequitur, Om
nia ꝑ ipsum. uid & ene sic cogitatis quia nihil aliquid ē solent enī
multi male intellegentes. sine ipso factum ē nihil, Putare aliquid
ē nihil peccatum enim quidem non ꝑ ipsum factum est & ma
nifestum est quia peccatum nihil est. & nihil fiunt homines
cum peccant. & idolum. n̄ ꝑ uerbum factum ē habet quidem
formam quandam humanam. sed ipse homo ꝑ uerbum factus ē,
Nam forma hominis in idolo non ꝑ uerbum factum ē & scriptū
ē, Scim̄ quia nihil ē idolum. ergo istic non sunt facta ꝑ uerbū.
sed quaecumq: facta sunt naturaliter quaecumq: sunt in
creaturis, Omnia omnino quae fixa in caelo sunt quae ful
gent desup. quae uolitant sub celo & quae mouentur uniuersa
naturae rerum omnis omnino creaturae, Dicam plenius
ut intellegas ab angelo usq: ad uermiculum, Quid praedarius
angelo in creaturis, Quid extremius uermiculo in creaturis
ꝑquē factus ē angl. & ꝑ ipsum factus ē uermiculus. ipse enī dn̄s
dic̄, Ego aūsum uermis. iob quoq: ait. quanto magis homo putre
do & filius hominis uermis, Ecce quid fieri uoluit propter te
illud quod in prin̄c erat uerbum usq: uerbum. quare hoc factum ē
propter te. ut suggeres qui manducare non poterat. Omnia
sic accipe omnia ꝑ usq: nihil uniuersa enim creaturae ꝑ ipsū
facta est maior minor pro ipsum facta sunt superior inferior
spiritalis corpo[illegible]ralis per ipsum facta sunt, Nulla enī

formae nullae compages nullae concordiae pactum. nullae qualis
cumq; substantiae quae potest habere pondus numerum & mensuram nisi per illud verbum & ab illo creatore cui dictum est,
Omnia in numero & mensura & pondere disposuisti. Dr
enim in psalmo omnia in sapientia fecisti. Quod fac
tum est in ipso vita est, Si enim omnia per ipso facta sunt omnia vita sunt, Non enim ducant pronuntiatio sic sed factum
hic subdistingue & deinde infer in illo, Nam nescio qui stedium patiebatur ad muscas invenit illam manicheus tedio affectum & cum diceret se non posse pati muscas & odisse illas vehementer statim ille qui fecit has & qui tedio affectus erat & oderat illas non ausus est dicere dr fecit illas. Erat autem catholicus. Ille statim subiecit & dr illas non fecit quis illas fecit plane ait ille. Ego credo quia diabolus muscas fecit & ille statim. si diabolus muscam sic te video confiteri quia prudenter intellegis. a pe quis fecit quae paulo amplior est musca, Non ausus est ille dicere quia dr apem fecit & muscam non fecit, Quia res erat proxima,
Ab ape perduxit ad locustam. a locusta perduxit ad lacertum. a lacerto ad avem, ab ave duxit ad pecus. inde ad bovem. inde ad elefantum. postremo ad hominem & persuasit homini quia non a deo factus est homo. Ita ille miser cum tedio passus est ad muscas. Musca factus est quem diabolus possederet. beelzebub quippe interpretatur dr princeps muscarum, De quibus scribitur muscae mortuae exterminant oleum suavitatis,
Quid igitur fratres quare ista dixi. claudite aures cordis vestri adversus dolos inimici. intellegite quia omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil, In princ erat verbum

in quo primo & verbum erat apud deum. & quale verbum. & dr
erat verbum. Numquid forte ad eo factum est hoc verbum,
Non hoc enim erat in principio apud deum, quid ergo aliquid quae fecit
dr non similiter sunt verbo. N. quia omnia per ipsum facta sunt.
usque nihil, Quid per illum facta sunt omnia. quia quod factum est in illo
in ipso vitio erat. & consequenter fieret vitio erat. quod factum est non est
vitio sed in artifice. hoc est in sapientia ideo. antequam fieret vita erat,
Deum nemo vidit umquam nisi unigenitus filius qui est in sinu patris.
Qui est in sinu patris. ipse narravit. id est in secreto patris
non enim dr habet sinum quemadmodum habemus nos in vestibus
aut cogitandus est sic sedere quemadmodum nos aut forte cinctus est
ut sinum haberet. sed quia sinus noster intus est secretum patris
sinus patris vocatur secretum patris,

Grandeque posco quidem. sed et tu dare grandeque nosti. quem
magis offendit quisquis sperando te pescit. ponite terrorem
mentis meae. sumite dictae quibus hic et gnarus ingenii gaudia
posco, Cur tu citius vobis voluit cunctis omnibus proque parum
nomen sensu torpente patescit,

In mors celeni. hilmun. dicon. pagelen et ar

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Isidori iunioris expositionum sententias intexuimus

Verentes multiplicia congerere: Ne stomacus legentium sa-
turitur. non solum oblata renuit. sed & ingesta reiciat. Sup-
ra itaque ab auctoribus origine. victorino. ambrosio. geronimo. agusti-
no. fulgentio. hic cum nostris temporibus insignitur eloquenti gregorio. Priusquam
de principio mundi sit eloquendum. dicendum est contra eos qui ore sacri lego de deum
disputare nituntur dicentes; Quare fecit deus celum & terram. quid faciebat deus ante
quam celum faceret. quur noua uoluntas in deum ut conderet mundum exorta est.
Si ergo respondendum est illis. Noua uoluntas in deum exorta non est. quia & si in
remundus non erat in aeterna tamen uoluntate semper erat, Sic & in apocalip-
sin xxiiii senioribus coloratis sedenti super throno dictum est quia tu creasti
omnia & propter uoluntatem tuam erant & creata sunt, Ergo frustra dicitur,
Iuxta prudentiam retro tempore deo uocanti noua mundi faciendi orta fuisset
cogitatio, Quando in suo aeterno semper manet consilio mundi constructio.
Non tempus ante principium. sed aeternitas fuerit, Tempus uero ac sub-
stitutione creaturae. Non creaturae cepit a tempore,

In principio fecit deus. hic sensus. duobus modis sine offensione
accipitur. In principio fecit deus, Id est aut primo hominem fecit. aut in principio quodam
sapientiae. id est in uerbo suo fecit. ipse enim filius per quem facta sunt omnia ipse
principium in quo facta sunt omnia, In principio fecit deus celum et terram,
Celi nomine quidam caelestem id est angelicam indicare creaturam
estimant, Ipsa enim. caelum caeli. ad cuius comparationem caelum hoc cor-
poreum terra nuncupatur, Terrae autem nomine materiam illam informem
insinuat ex quo hoc uisibile caelum & terra & uniuersa moles huius mundi
formatae, De qua caelicus scribitur, Qui fecisti mundum. de materia informi.
Ad materiam factam ex nihilo. mundi autem speciem de informi materia, Proinde
gratias res ante omnem diem. & ante omnem tempus condidit deus. id est angelicam

creaturam. & informem materiam. idē quasi cælum & terram,

TERRA AUTEM ERAT INANIS ET VACUA idest

adhuc informis erat ipsa materies. quaerē. quare ēdam exorta cælū

& terra iā diu omnia formata erant quæ formam iam perfectam habebant, hæc

enim materia ex nihilo quidē facta. præcessit tamen ex se facta. non

quidē ætate tempore. sed solo ordine. sicut sonus cantum. Nā quia iuxta ma-

num crescunt omnia simul; ET TENEBRE ERANT SUPER FACIEM ABYSSI.

Hanc tenebrosam abyssum ipsam adhuc materiam obscuritatē designat quia nū

dum ullam speciem uidere aut tractare potest. Abissus nāq: immensa æquaq: profundū

appellatur; ET SPS DI FEREBATUR SUPER AQUAS. Etiā æquaq: nomine

ipsam illam informem materiam demonstrat. quam sub ipsa habet cælo lumināte creatorem.

ad confirmandam insurgentū omnia. Nam siue terram manē dicat: siue

abyssum tenebrosam. siue aquam diuersa quidē nomina sed unam eademq: materiam.

Terram inanem & uacuam. quia ēntū erat universitatis creaturarum complexa.

Ideo abyssum tenebrosam. quia speciē luminis nondum habebat, Proeo aqua

uocatur. quia sicut caro. siue omnia qui gignunt humidam & ex humo recon creata sunt.

Nam & hoc cælū corporeum quod firmamētū uocat. secundo die post conditionē

lucis factum est. & hæc terra tunc accepit formam quando ab aqua distincta est ipsa

quoq: aquam tunc speciē sicut sumpsit. quando in unū sub firmamēto collecta sunt.

Hæc ergo hoc nō illū cælū hoc corporeum cælū. sed spiritalis creatura angelorum

nec illam terram uel abyssum. hæc sensibilia elementa. sed illa intellegendam informem

& obscuram materiam. ET TENEBRE ERANT SUPER ABYSSUM.

Quidam dicere solent. unde erant tenebre super abyssum cum nondum fiat lux.

Quis eas fecerat. aut si nemo fecerat ab eis nescimus quibus respondetur,

Non quia aliquid sunt tenebre sed ipsa lucis absentia hoc nomen accepit. sicut

silentium nihil est. sed ubi uox non est silentium dicitur, Sic tenebre nihil sunt. sed ubi lux non

est tenebre dicuntur, ET SPS DI FEREBATUR SUPER AQUAS.

Ferebatur autē non per spatia locorum sicut terra sol super fertur. sed potentia sublimita

tissuce. Proeo eq̃ quib; cepit nor scrybtum ē. ferebat. mebreo hebr & me
reph & quod nos dicere possumus incubebat. siue confouebat insimilitudinē
uolucris cuius calore animantur & quomodo intelleg̃ mundi despumundi dici. sed de
spiritu quo uiuificator ē omniū & conditor. Et mittit enim ait scrybture spm̃
suum & creabuntur. **Et spiritus dei ferebatur super aquas.**
Notandum quod in pro exordio celi & terre. totum mundum insinuatur
spectatoris. Nec patet mihi intelleg̃ nomine. filius in principio. Spiritus uero
sancti super ferebat aequis. **Dixit deus fiat lux.**
Non sic quiescendo modo nor transitorie dicim fiat. aliquid sicere dendue dixisse
dim fiat. Nec mis transitorie ecce dictum ē fiat. erat creatura aliqua un
de uiuendi fibrabat uox. Sed quia ante quā dicebat fiat nulla exiterat.
creaturae. ipsum fiat. quod dictum ē in ceb̃ nitate uerbi nuncii sono
tunc tum ē. tuli enim dilocutionem tempore dicitur preteriens sonus
sed solo dictio est rectionis. **Dixit deus fiat lux.** In hac lucis stone dicit
recapitulat creatio angelorum quin participatio ceb̃ nocte lucis dies. lux & dies
nuncupati sunt. quorum unitas uto stendere & nē dictū dies primus. sed dies unus
Exorit autem questio de angelis. qm̃ dim creatione ex dierum prae mittuent
tum quem non sint in operib; dies opus auctis ē angelos. hymnū trium puero
rum testat. Nā cum praecedictū ē benedicite omnia opera dni dnm.
Ita sequutione eorum de operum & ice angelos nominauit. Et sed mis.
cum dicens & intellexit. Laudate eum omnes angeli eius. Subiec: quia ipse dixit
& facti sunt. Nisi ergo exemplis cedo facti angeli demonstrent. Sed
quo die creatur nusquam in fest. quia scrybture sta legit dixisse dm.
quando facti sidera laudate eum omnes angeli mei. Iam ergo erant
angeli. quae tu die quando sidera condita sunt. Ergo die tuae fac
tum sunt. in primum ē enim qd die illa tuae ceb̃ aequis discerpuae. pecubuli
herbam dux. Ergo secundo die facti sunt. nequequa. Tunc enim
facto firmamento diuisio fuit superiorum atqui inferiorum aquarum.

Nimirum ergo sine operib; sex dierum angeli uel lucis significatione
creati intelleguntur, Ante omnem enim creaturam factis. quia prior
omnium creatae est sapientia qui propter eam dicuntur sapientia ge
niti inerendo sapientiae, Verum tamen numquid et ante tempora facti sunt
utique quia prior omnium creatae est sapientia prior scilicet omnium et iam
et tempora. Oportebat enim ut creaturae inconcusse deo aderens et sine
suo creatori aequalis omni saltem creaturae prior esset et melior. qui
quidem dum sint mutabiles naturae facta tamen eos immutabiles atque
incorruptos gratia sempiterna. Nam si natura incommutabiles
essent dicebolus non utique cecidisset. commutabilitatem namque naturae
meis suffragat contemplatio creatoris. Inde priuatus est angelus dum
fortitudinem suam non accedo. sed a se uoluit custodiri, Tantae enim gratiae
sunt angeli. ut nec ipsorum angelorum accessio. decessio ue fuerit tempora
Duas enim esse res in creaturis. quarum uicissitudo tempora non uocabat.
Primum enim angelis propter quod incommutabili inerent creatori. Secundum
materiae illius informi quia et ipsius uocabat tempus prius quam ex eo omnia ista
formarentur quae temporaliter inuoluuntur. Et uidit deus lucem quia bona est.
Non enim cum facta est tunc dicit quia bona est quam nisi sciret antequam fie
ret non utique faceret. ergo non discet sed docet factum quod placuerit
in arte faciendum. Et diuisit deus lucem a tenebris.
Diuisio lucis a tenebris. boni angeli separati a malis. post separationem
eorum tenebrarum a luce. Ideo non refertur sicut in omnibus operibus dicit uidit
dicitur quia bonum est. ne malum praeeuocatorum uideretur ad probare angelorum.
Factumque est uespere et mane. Uespere terminum
condite creaturae minuendae creaturae alterius. Quaerit aliquis cum primum uesperum per eo
in cene scriptura memorauerit. Ne forte noctem prius quam diem signi
ficare uideatur. Nec aduertunt primum quod praemiserit diem dicendo;
Et uocauit deus diem lucem. et tenebras uocauit noctem; Deinde quod uesperum

finis diei sit: & mane finis noctis. Ergo ut beneficium ante oblatum prae
rogativa & primatus nativitatis diei daret. prius finem diei significavit:
postquam secuturae nox nox esset. deinde postea finem noctis adiunxit
factumque est vespere et mane dies unus. Dies iste
unus prior factus est propter concordiam residuorum angelorum sic appellatus est:
quorum propter unitatem insinuandam non dies primus sed dies dictus
est unus: & idcirco ipse repetitur semper in executione creaturarum.
quia ipse dies hoc est naturae angelorum quando crea
turae ipsae quam dicitur faciebat contemplabatur quodam
modo vesperiscebat, EXCERPTA EX LIBRO QUESTIONUM AGUSTINI EPI
DE EO QUOD DICTUM EST. Factum est vespere & mane dies
unus, & hinc calumniantur manichei dum putant ita dictum esse quasi
a vespere dies coeperit. Non intellegunt operationem illam qua
lux facta est & divisum est inter lucem & tenebras: vocatae lux dies & tene
bras nox quia vespera finis non principium est diei nocte complectens
Ideo ergo totam operationem non intellegunt ad diem pertinere, Post hanc
autem operationem quam finito die factae vespera quia nox ad diem suum
pertinuerit. Non dicitur transisse dies unus nisi & ista nocte transacta
cum factum est mane. Sic deinque reliqui dies computantur a mane usque ad
mane, Nunc enim quod factum est mane: transactus est dies unus,
Incipit operatio quae sequitur ab ipso mane quod ita factum est & per ipsam ope
rationem fit vespera, Deinde mane: transit alter dies atque ita
deinceps et eri dies transeunt. verum tamen quia non permanebat in ei
creaturae contuitu sed laudem eius ad deum referens eam melius in divina
ratione conspiciebat, Tunc continuo quasi mane fiebat. Nam si permane
ret ne dicto creatore in aspectu creaturae iam non vespera sed nox
utique fieret, DIXIT QUOQUE DEUS FIAT FIRMAMENTUM. Compositum est
firmamentum nomine caelum significavit. pro eo quod fortiter & firme

Maxime quia ppter eius uocationem firmamentum ppter firmitatem siue ppter
sustentationem. et intrans gressibilem terminum superiorum aquarum,
Et fecit ds firmamentum. diuisitque aquas ab aquis sub firma
mento ab his quae erant sup firmamentum. Iam quia addidit. et diuisit aquas
ab aquis. quaerendum est. utrum hunc aerem nebulosum nomen et fir
mamentum quidiuidit aquas superiores. nubium ab inferiori
bus quae in terris fluunt, Nam et ipse celum uocatur. Sic legimus
uolucres caeli. dum nondum illo superiori dicatur. sed de isto in quo
aues uolitant, An forte supra illud firmamentum a et hereum
aquae sint inuisibiles. quae non locorum sed ibi sed dignitate naturae uidentur
supra caelum, de quibus nihil temere ad firmandum est, obscuriores enim
haec et remotiores a sensibus hominum, Quid autem enim pro eo quod dictum est. fiat fir
mamentum inter aquas et aquam, Istorum aliter hic discretos bonos a malis
angelis putauerunt, ut supra firmamentum bonos angelos. in fine uero
uel aquas istas. uel malorum multitudinem angelorum intellegunt,
Sed hoc uere fidei ratio respuit, aquas uero istas uisibiles. quidam impie
uanitatis negant factas ad eo. pro eo quod in genesi non commemorantur
ubi sint factae neque scriptum sit, Dixit ds fiant aquae. His respondendum est. quia ad dictum est. in principio fecit dr caelum et terram. illic et aquae
intellegendae sunt, Uno enim nomine. utrumque comprehensum est. tropho
mi et onomaci. quasi per eiusque continet. et id quod continetur. Nam ipsius est mare
et ipse fecit illud, uocauit que ds firmamentum caelum,
Quidam autem de hoc firmamento quod et hic caelum uocatur. taliter senserunt
dicentes. quidem quod prius caelum factum dicitur. et hoc idem primo modum firma
mentum uocatur nisi quia uidelicet naturae angelica et prius subtilis est in su
perioribus conditae. et primum quam possit cadere quae est mirabilius est firmata
Dixit ds congregentur aquae quae sub caelo sunt in locum unum
Si totum aquis plenum erat quomodo poterant aquae congregari in unum,

Sed iam superius dictum est super quam ferebatur spiritus dei. unde erat dicitur omnia formaturus,
Nunc vero cum dicitur congregentur aquae quae sunt sub caelo in locum unum. hoc dicitur
utilia materiae corporalis formarentur in aeque specie quae habent istae aquae
visibiles, ipse enim congregatae in unum. ipsae aquarum formatio istarum quasi videmus
et tangimus omnis enim forma ad nuncupantis regulam cogitur. Et quod dicitur
appareat arida. Quid aliud dicam intellegendum est nisi utilla
materiae accipiat visibilem formam quam nunc istae quam videmus et vi
demus et tangimus, Superius ergo quando cognominabatur
terrae inanis et vacua ipsa rerum materiae nominabatur, Nondum
generibus corporalium creaturarum complexae. et quod nominabatur aquae
supra quae ferebatur spiritus dei eadem sursum materiam nominabatur, Nunc vero
quae istae et terrae formatur ex illa materiae quae ipsis nominibus appellabatur
antequam formam aquae ista quae nunc videmus acciperent, Et vo
cavit aridam terram. Terrae ad vocatur aridae. quia sine
ignis calorem et aquae humorem. ita terrae nuncupatur hab et siccita
tem, Congregationes quoque aquarum appellavit maria.
Notandum quod omnis congregatio aquarum. sicut sicut vel dulcium. in ebrea
loquutione maria nuncupatur. Et vidit deus quia bona est. Doc et
bonum esse quod fecit non discit, Et ait germinet terra herbam
virentem et facientem semen lignum pomiferum faciens fructum,
Benedixit scriptura herbam virentem. et lignum pomiferum faciens
fructum. nam et terrae aridae et infructuosae propter peccatum hominis terrae
maledictae produxit, Sed hic quaestio movetur quorundam dicentium. et
quia dicitur septimo die ab omni opere suo cessavit. quomodo hac et novae postmo
dum condidit, quia mihi enim propter peccatum hominis hac et natae dicantur.
Nihil tamen primo dum creatum est novum. Ergo ita intellegendum est non ut propter peccatum
hominis quam ad poenam eius creatum fuisset aliquid novum, Maxime dum
[illegible] eundem locum non dicatur spinas et tribulos parat terrae

sed pari et tibi terra, quasi diceret incipiat tibi nasci ad laboris exitium
quod olim creatum est ad pabulum animantium, herbae autem venenosae
quamquam ad poenam vel exercitationem mortalium sint creatae, habent
tamen ipse quaedam remedia salubritatum. Et quae non praestant escam
medicinam ministrant. Et quae noxia sunt usui hominum innoxium
praebent feris et avibus pabulum, SEQ. ET LIGNUM POMIFERUM
FACIENS FRUCTUM IUXTA GENUS SUUM. Ut essent nascentibus
singulis vistus seminarium et secundum genus eorum similia ab eis nas-
cerentur, sic ac et eris distinctae similitudine sicut origine. DIXIT
AUTEM DEUS FIANT LUMINARIA IN FIRMAMENTO CAELI. Si quarta die
facta sunt luminaria, tres dies superiores autquam definiri in vesperum
vel qualiter in aeri mane tradunt vel quomodo esse sine sole potuerunt.
Cum videamus nunc solis ortu et occasu diem transire, noctem fieri solis
absentiam, nisi ut intelligamus in ipsa morte temporis. ipsa sol operum distinc-
tiones ita appellatas vesperum. propter transactionem consummationis operis.
Mane propter incoactionem futuri diei. in similitudinem scilicet humanarum operum
quia plerique a mane incipiunt et in vesperum desinunt, ET DIVIDANT DIEM AC NOCTEM
quasi diceret. sic dividant inter diem et noctem. ut soli dies detur. nox vero lunae
et ceteris ceteris. ET SINT IN SIGNA ET TEMPORA IN DIES ET ANNOS
In signa scilicet quia ex sole et luna signa aliquae colliguntur. Iuxta quod et dominus
ait, haec sunt signa in sole et luna et stellis. Per quod significatur
tempus futurae consummationis, signa autem dicuntur vel pro eo quod aliquid
significant futura vel pro eo quod articuli temporum per siderum cursus
notantur. Non autem ea signa quae nullis temporibus nativitates ex-
primere hominum et qualitates. qualis futurus sit unusquisque
qui natus est addidit. ut sint in signa et tempora, scilicet ut per haec
sideris tempora distinguantur in vicibus mutationum. hiemis
vernis. statis et autumni, Iniustis igitur tempo[illegible]

cum uelocior ē. tricentum solis. cum tardior. cum ceequalis; Alia enim
praestringit radiis suis; Alia inflammat celoribus suis; Alia tēperiores fouet.
ERUNT IN SIGNA ET IN TEMPORA ET IN DIES ET ANNOS. Indies. in sol.
ma habent principatum; In annos quia luna. per tricenos dies. duodecies
currens cursum conficit; Sola autem explet omnia signa circuitu. ceteri eundem
principium cursus sui recurrit; Signa ergo & tempora tenent ceteri omnia
sidera, Dies uero ceteris solem tuentur modo. Anni autem ceteri cursum solis & lunae.
LUMINARE MAIUS UT PREESSET DIEI. Quia quia ipse dies sol principatum
tenet. LUMINARE MINUS UT PEET NOCTI. ET STELLAS. Reuera quia
luna ipsa tempus principatum tenet. & quae cum ea sidera cum ea pariter
fulgent. Illam enim splendore suo omnia superat. DIXIT ETIAM DS PDUCANT
AQUAE REPTILE ANIMAE UIUENTIS ET UOLATILE SUPER TERRAM,
Quia terrigenae uolatilia quae in aere uersentur ceteraque uersentur ceteraque ipsi ducere sentiebantur.
Sed sciant omnia quos tedia mouent, istum aerem in quo ceteri uolitent celestia
gemitus; cum aequis deputari. Peo quod aequalis humidae excellentione pinguescit
uolatilis seruam sustinere possit. ob hoc non immerito pisces & uolucres
de quibus nunc ante commemorantur. quia cum ante aeris aequalis uenatura
sed quid quidam aquae undosum & fluuii dum ante reptilibus deputatur? quid
quid uero uaporabiliter suspensum est. ceteris distributum; Deinde
addidit legislator in species suas secundum genus suum; In species
suas secundum genus suum. Bene in species suas secundum
genus suum. quia ante creatae sunt. ut exeat celi ceteri generem. quae
formam seruarent posteriores. & specie distinguerent ceteris.
Deinde quoque ds pducat terra animam uiuentem in genere suo.
iumentum & reptile & bestias terrae. Haec graecae genera tudin distinguunt.
Iumenta enim animalia quae in usu hominum sunt intelligi uolunt
quae ob hoc uocant iumenta eo quod iubent. in reptilibus; aut serpentes nomi
nant. In bestiis leones. pardos & tigrides. & quidquid reuel unguibus seuit.

Quidam autem dicunt dum omnia bona legitur cedo creatio. quare
quaedam noxia & perniciosa inveniuntur, An forte pro peccatum ad vindictam
creata sunt, An forte in primordiis rerum innocuis facta sunt. & postea peccato
ribus nocere ceperunt. quibus respondendum est. Ista omnia in principio bona conditas
sed post peccatum vel ad vindictam vel ad probationem perniciosa facta sunt hominum,
Bona enim condita sunt. sed male agentibus data sunt in flagellum. Hinc est quod per prophe
tam dicitur. ego dominus & non est alter. formans. lucem. & creans tenebras. faciens
pacem. & creans malum, Numquid mala ad non creantur absit, Sed creare
mala dicuntur insinuat. dum re bene conditio peccatoribus in flagellum ponat,
Ut ea ipsa & per dolorem quo feriunt delinquentibus mala sint & per naturam qua
existunt bona, Adhaec contra quidem dicunt, Si nobis pro peccatum nostrum
nocent. quare se invicem nocent. quorum respondendum est. quia ad hoc in cibum
sunt aliarum data. Inde notum est autem quare creata sint ratione musca & vermiculi.
omnia autem in suo genere pulchra sunt, Quamvis per peccatum nostrum multa nobis videan
tur adversa, Quaeritur autem de huiusmodi minutissimis animalibus utrum tunc
creata sint quando omnia facta sunt an primo modo, De quibus credendum est. quidquid
quid ex aquis vel terris nunc nascuntur, In prima rerum conditione fuisse creata
caeteris vero quae de vitiis corporum vel ignorum putredine vel ad aliarum tabe
nascuntur non tunc creata sunt in specie. quando & ipsa animalia ex quibus
nascuntur, Inerunt tamen eis in corporibus illis rerum praesens semina origo ut
consequenter de eorum corruptionibus pro suo quaeque genere exorientur. Et
ait faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram
Numquid angelis dictum est. faciamus quia non dixit faciam, Sed quia se
quitur ad imaginem nostram, Ne fas est credere ad imaginem angelorum
hominem fuisse creatum, Nunc autem quaeque credendum est eandem
esse imaginem angelorum sed dei. recte ergo illic intellegitur pluralitas trini
tatis. quae tamen est trinitas quae unus est dicitur. & ideo cum dixisset faciamus
addidit. Et fecit inquit dicitur hominem ad imaginem suam. ad imaginem dei crea
vit illum,

Non dixit fecerunt dii ad imaginem deorum. Ergo quia fiebat ad imaginem trinitatis
propter hoc dictum est ad imaginem nostram, Rursus autem ne in trinitate cre
dendos arbitrarentur tres deos: cum sit ea deus, trinitas unus dicitur. & fecit inquit
deus hominem ad imaginem suam & ad imaginem dei. Hac si dicerem & ad imaginem
suam, Et fecit inquit deus hominem ad imaginem & similitudinem
suam, Queritur autem in imaginem & similitudinem dei quid intersit. Hoc namque ima
go dei ab excellentia divinae similitudinis distat. quod imago dei anima
peccatrix esse non desinit. Ad dei autem similitudinem nisi anima sancta fuerit non perve
nit. Et imago dei est omnium similitudo vero pacis corporis. quia illa animae creata est
per naturam. haec dabitur consummatae per gratiam. Quoniam si nihil est aliud imago dei
quam mens naturaliter animae humanae conlata, quid aliud erit si
militudo nisi feliciter beatitudo conferenda, Et ideo est quidem magnum
quod homini mens facta ad imaginem dei data sit in naturam, Cuius
privilegium carent animalia caeteras rationes experientia. & illud
est multo praestantius quod eis similitudo dandae sui creatoris in
gloria. ut ibi sit suo creatori similis ubi erit angelis sanctis aequa[illegible]lis.
Ad imaginem et similitudinem suam Multi dum haec
legunt vel audiunt. credunt deum forma corporea esse pro eo quod scrib
tum est. fecit hominem ad imaginem & similitudinem suam, Cessat
itaque vana cogitatio quae talia opinatur, Non enim secundum formam
corporis homo factus est ad imaginem dei. sed secundum rationalem mentem
iuxta quod ait apostolus, Renovamini spiritu mentis vestrae. induite
novum hominem qui secundum deum creatus est, & alibi exeuntes
inquit veterem hominem. & induite novum qui renova
tur in agnitionem dei. secundum imagi[illegible]nem eius qui creavit
eum. Hinc apparet & quod homo non secundum corpus. sed secundum intellectum mentis
ad imaginem dei creatus est, Quamvis & ipsum corpus nostrum
ita sit fabricatum. ut ostendat nos melio[illegible]res esse quam bestias.

& ppter dissimiles, Illa enim omnia inclinata sunt ad terram. homini autem
corpus erectum est. quod significat animum nostrum in superna sua id est ad spiritualia
debere semper esse erectum, Ad imaginem dei creavit illum. Hic homo
secundum animam eius scilicet rationem creatus. Nam ad hoc sequitur ut de limo formetur,
masculum et feminam fecit eos. Nec dum enim eius factio discri-
bitur. quomodo hic masculus & femina perhibetur, Sed quia ex eodem
latere erit femina processura. in illo iam computatur per substantiam. a quo
erit producenda per formam. Ergo secundum originem ad hoc & eius simul
creati sunt. secundum speciem vero formae per eam femina ex latere viri
formata est, Benedixitque illis deus et ait crescite et multiplicami-
ni et replete terram. Quidam non secundum carnalem fe-
cunditatem volunt intellegi. quia & secundum animam legitur, Tale aliquid dictum
Multiplicabo in anima mea virtutem. ut id quod in genesis sequitur & implete
terram. & domina omnia ei. Terram intellegunt carnem. quam presentia
sua implet anima ei quae maxime dominatur cum in virtute multi-
pli[illegible]cat, Carnalem autem fetus nec tunc nasci potuisse dicunt.
Nec in paradiso. sed foris gignere potuisse sicut & factum est, Nam
postquam dimissi sunt inde tunc coierunt & genuerunt. Nos autem non dubitamus
secundum benedictionem dei corporaliter potuisse illos in paradiso crescere &
multiplicare, Nam masculum & feminam fecit eos, & non diversi sexus
videmus & novimus qui & si non peccassent. coituros tamen potuisse. sed sine
ulla libidinis perturbatione. ut membra sola voluntas non libido moveret.
Illud tamen credendum est quod in tanta multitudo nasci potuit hominum.
quo ad usque predestina[illegible]torum sanctorum numerus complebitur.
Quantus & nunc per [illegible] dei gratiam colligitur peccatorum quousque filii
seculi huius generant & generantur, Et dominamini piscibus
maris et volatilibus celi et universis animalibus,
Scilicet intellectu quo omnibus animalibus homo dominatur,

Relatur · intelligit & licet spiritualiter · utrum affectiones & motus animi ac
quorlibet, sicut animalib; similes sub dictorlibet oberant & dominarent eorx
perpetuitate & mansuetudinem, Aliquando solent reprehendere quidam dicen
tes quod accepit homo · potestate · principium mercis & uolatilium · & omnium pecorx & ferarx
diuidam amultis bestiis multos occidi · Sed ista primo respondendum est
quia p peccatum primi hominis dampnatus est & perfectionem illam · quae ei magis
nedi fuerit facta · utrum nib; dominabitur · Nam ortum peccatorum factum
naturali ordine perpetuo mutarentur hominum ecclesiae. **Unde quod omnia**
quae fecerat erant valde bona. Adtendendum uniuersitatis creatu
rum ac ldebonam uocat · Singulae rerum uero uentum bonam · quae erat · nisi
quae omnis pulchritudo quae in partibus constat multo amabilior in toto
quam in parte · Sic & in mundi corporis quae cum quae sint singula bona meliur
tamen faciunt bonum · dum singula unum ac ldebonum corpus efficiunt & pul
chritudinem suae uniuersitatis conferunt, Igitur **perfectis coeli et terra**
Bene plurali ccelo sposuit utrum quod ostendere & siue illud ccelum spiritualem
quod uidem p quo angelica creatura significatur est · siue hoc corporeum
quod cernimus · qd firmamentum uocatur me. **et omnis ornatus eorum**
Ornatus spiritualis coeli angelis & principatus sedes & dominationes potestates
accipiuntur · Ornatus huius corporis coeli · fulgor siderum & claritas solis &
lunae, Ornatus autem terrae diffusio maris · & erectio montium subductio uallium
rensis campi · lacus fluminum · fontium irrigatio · pratorum · gemmarum · & cetera
frugum · umbrae arborum · genera seminum · diuersitas animalium
bestiarum pecudum · uolucrum aquatilium · species corporum generum · mutatio
differentiam, Quod cum sex diebus creaturae omnis perfectae · Senarius
numerus conuenit, & senarius numerus munditiae · quae in sex diebus totius generis
corporis operis sunt consummatae, Unde & speciales quaedam ceteris perfecti
huius numeri dignitatem · unum enim & duo · & tria sex faciunt, Nec solum
ceteris partes tradit, Sed etiam · tertia · & dimidiam · Decem enim partes in suma
duplo;

Id unum dm̄ & tria simul eundem consumant, Perficiunq; senarium numerum
quae est ratio in reliquorum partibus numerorum, Aut nunquam aut difficile in
uestigari potest. Nisi tantum in hac perfectione senarii. in quo numerus
creaturae effectio consummatae est. Conpleuitq; dns die septimo
opus suum quod fecerat. Arguantur iudaei qui de otio sabbati
gloriantur quia et tunc in principio sabbatum dissolutum est dum dns operatur
in sabbato conplens opera sua in eo. & benedicens ipsi diei quia uni
uersa in illo conpleuerat, Requieuitq; dns ab uniuerso opere;
Trimodam expositionem de requiedi in die sabbato uel eres posuerunt,
Siue quod translato genere locutionis ipse requies creditur, quia
donos facit requiescere in se, Siue quod ipse per quem facta sunt omnia. die ipso
in sepulchro quieuit, Siue quia omnium creaturarum ita in ipsis
diebus sex expleuit originem ut noua in deinceps creaturam non con
deret qualiter cum dicatur requieuisse dm̄ ab omni opere suo dum dns
in euangelio protestatur dicens, Pater meus usque nunc operatur. & ego operor.
Haec questio ita distinguitur ut accipere debeamus requieuisse dm̄ die
sexto ab operibus suis. quia deinceps nullam creaturam nouam fecit, Ope
rari autem eum usque nunc non dubitamus. quia omnia ex eis facit. quae in illis
sex diebus misticis fecit. Ergo requieuit a condendis generibus creaturae
Non autem cessauit ab opere regendi uel administrandi omnia quae creauit,
Et benedixit die septimo et sanctificauit eum.
Quur dr sanctificauit diem qui et issue qui nullum sanctificauit operis sui. Nisi quia
se creaturae quam fecit diligendo praeposuit. non sanctificans diem quo eam
faciendam incoauit. nec illum in quo eam perfecit. Ne illis aut faciendis uel fac
tis augmentum eius gaudium uideretur, Sed eum sanctificauit quo ab
ipsis in se ipso requieuit, Iste generationes caeli et terrae
quando creatae sunt in die quando fecit dns caelum et terram
Quia enim superius per dies singulos distincte conditae omnia retulit. qualiter

nunc simul omnia uno die creatae sub unx. Nisi ut liquido ostenderet quod creatura omnis simul quoad substantiam exstitit, sed non simul quoad species processit. Res quippe ongo simul creatae. sed simul in specie formationone. et quod simul exstitit substantiae materiae. non simul coepperunt species formae. Cum enim simul factum sit caelum et terra secundum hrt. simul spiritualia et corporalia simul quidquid de caelo oritur. simul factum quidquid de terra producit indicat. Sed ideo quippe quae sexto die in caelo factae prohibentur. sed quod quae sexto die processit in specie. primo die in caeli substantia extitit per conditionem. Et in primo creatae tricedit et tertio arbustae odtae et eundem ut ita dicam uirentia deserbunt. Sed hoc quod die tertio in specie coepperunt. Primo in primo die quae ortum terrae substantiae conditum fuit. Scriptum enim quia uit in aeternum creaturam omnia simul, IN DIE QUO FECIT DOMINUS GENERA AGRI ANTEQUAM ORIRENTUR IN TERRAM OMNEMQUE HERBAM REGIONIS PRIUSQUAM GERMINARET, Quinde herbae regionis et uindi agri. antequam exorirentur et oriretur. et sine erant exortae. quinde eriam factae. Nisi quae accusiliter in illo die. quae eundo dictum est. producat tritae herbae. tunc eis producendi accepisse uirtutem et in eis tacitam in tempore. ut ita dixerim temporum fuitae eriam. quae ex tempore futuae eriam. NON ENIM PLUERAT DOMINUS SUPER TERRAM ET HOMO NON ERAT QUI OPERARETUR TERRAE Quia non erat homo qui operaretur terram. quia ita sexto die factus fuisset. Sed hoc ex accepitulendo commemoratur. quia quando factum uindicia agri non dum pluerat non dum homo factus erat, Sed fons ascendebat de terra irrigans, UNIVERSAM SUPERFICIEM TERRAE. Homo singulari numero pro plurali posuit. sicut miles pro militibus; qui dicit et non dum pluuia erat, Sed fons per uniuersam terram suis quibus; quae loca rumpentes regiones per quas irrigabant, Noluit ita hic fontes appellari scripturae. sed fontem per naturae unitatem, FORMAVIT IGITUR DOMINUS DEUS HOMINEM DE LIMO TERRAE. Secundum accusiliter rationem in sex dierum operibus factum, Secundum

uero originem temporum nunc formatus est. Nec quando dictum est factus
ipsam causam fecerat dicitur de qua erat suo tempore homo futurus; Causa autem
de qua in futurum formaretur. et materies de qua formaretur id est terrae
ac praecesserat, Item nonnullas intellegere accipimus. postea quam dictum est
Formavit dicitur hominem de limo terrae. propter eam enim additum ad imaginem et si
militudinem suam quam de corporis formatione dicitur, Tunc autem homo interior
significabatur. quando dictum est fecit dicitur hominem ad imaginem et similitudi
nem suam, FORMAVIT IGITUR DNS DS HOMINEM DE LIMO TERRAE
Quaeritur autem utrum vinilia et acta formatus est. an sicut in utero maternum factus
per spatia temporum creuisse utrum fecerit dicitur sue voluntatis seruientem, Verum
tamen si hoc hominum futurorum causa. unde erant insita atque praecondita in
die quo factum est caelum et terra. quando creavit dicitur omnia simul. Non
aliter adhuc de limo formatum intelligimus nisi perfectae aetatis. quae erat
in illis causis praeditus ubi dicitur hominem in sex dierum operibus fecit, ET FECIT DS
HOMINEM DE LIMO TERRAE Neuero tale erit corpus mortale iam
factum quale primo homini creatum videtur ante peccatum Sicut nec hoc in quo nunc
sumus tale est. quale aut fit. aut erit. quia primi hominis corpus et si habuit
in natura posse non mori. hac et et ideo habuit ut si peccasset posset morte
dissolui. istud autem cuius corruptio de peccato facta corruptio et ad mortem
mortalitas ducit. postquam cecidit in hanc moriendi necessitatem quam vide
mus et agimus ita est ab illius primi hominis creatio corporis qualitate mutatum
ut ad immortalitatem transire non possit. nisi per mortem sine meritandi
supplicium, Iterum illud quod credimus in resurrectione futurum immortale semel
effectum mori ultra non poterit. quicumque fuerit immortalis animae corpus
effectum. sicut ab illo. ita ab eo qualitas nunquam moriendi reparari poterit
Sed primi hominis corpus vitale fuit quod potuit et iam non mori. hoc mortale est
cuius necessitas facta est moriendi, in futurum quod absolute immortale erit
mori omnino non poterit. hac per hoc ille corpus facultatem non moriendi habuit

et natura;

Mortali uero condicionem moriendi habet ex poena. Immortale felicitatem numquam moriendi habebit in gloria. Et inspirauit in faciem eius spiraculum uitae et factus est homo in animam uiuentem. Si adhuc corpus solum erat anima adiuncta in corpori hoc loco intelligimus. Si autem homo ille quando factus est ex limo corpus et anima erat, nunc ipsius animae sensus est ad istam inspirationem cum factus est in animam uiuentem. Et factus est homo in animam uiuentem. Dum dicitur spirauit in eum spiritum uitae et factus est homo in animam uiuentem, Non est credendum ueluti partem naturae dei in animam hominis fuisse conuersam ut cogamur dicere naturam dei esse mutabilem, sicut anima ista est quae modo augetur et minuitur, modo proficit, modo scapit et dissipit, in quo magis errore manichei labuntur. Ergo ista natura dei erat et miseria et uitiorum labe corrumpitur peccati quod nefas est credere, Ideo non credendum illam esse partem dei sed creaturam maxime propheta testante qui dicit qui finxit spiritum omnis ipse scit omnia. Et alibi qui finxit spiritum hominis in ipso quibus testimoniis factum esse spiritum hominis in anima festius comprobatur, Sed propterea magis scripturarum exemplis firmatum est ne forte sine probatione uel anima facta esse non esset qui dicere spiritum hominis non esse factum sed naturam dei esse et in ipsum partem dei esse conuersam cum illa insufflatio facta est ad ostendendum promissa sunt de superiori spiritum non esse animam. Audiat euangelistam testantem quia animam quam Christus in carne suscepit spiritum nominauit, Nam cum dixisset dominus potestatem habeo ponendi animam meam quam sine dubio tunc posuit quando in cruce inclinato capite spiritum emisit. Unde nullatenus dubitandum est spiritum esse animam quam etiam dicit nec de se nec de qualibet subiacenti elementorum materia sed de nihilo fecit. Nam si de se et ipso eam fecisset. Numquam uitiosa aut mutabilis uel miseria esset. Et si ex elementis esset uisibilis facta fuisset.

Sed ne forte quis dicat:

aut ex terrae soliditate aut ex aquae humore aut flatu ex aere. aut
calorem ex igne. Sed quia his omnibus caret apparet etiam inde non esse quicumque
nihil habere probatur. Et inspirabit dominus spiraculum vitae. Ideo ani
ma spiraculum dicta est quia de nihilo facta corpori quod animaret insuf
flata est. Ideo autem additum est vitae. quia et iste caret plerumque dicitur spiritus sed tamen vita caret,
Et inspirabit dominus in faciem eius spiraculum vitae. Queritur autem
utrum dicitur animam insufflando fecit an ex eo quod fecerat corpori donando. potuit
insufflavit utrumque unum esse. nec habere aliquid questionis existimatur. quoniam sive
insufflando animam fecerit sive donaverit. nec de aliquo flatu suo. nec de se
ipso. sed ex nihilo aut insufflando creavit. aut creando corpori quod de terra
plasmaverat insufflavit. Et factus est homo in animam viventem.
Non quia illud spiramen conversum est in animam viventem. sed operavit animam
viventem, Nondum tamen spiritalem hominem debemus intellegere. quia factus est
in animam viventem. sed adhuc animalem. tunc enim spiritalis effectus est cum
in paradiso constitutus praeceptum perfectionis accepit. Itaque postquam peccavit et
dimissus est de paradiso in eo remansit ut animalis esset, et ideo animalem
hominem prius agimus omnem qui de illo postpeccatum natus sumus donec ad sequa
mur spiritalem ad aliquid Christum. Sic enim apostolus dicit. Non primum quod spiritale est.
sed quod animale, Plantaverat autem dominus paradisum, Tres sunt opiniones
de paradiso. una eorum qui corporaliter tantummodo paradisum accipi
unt. Alia eorum qui spiritaliter tantum. Tertia eorum qui utroque modo intellegi
volunt. quorum trium ultima magis veraciter est sentienda. Plantaverat
autem dominus paradisum voluptatis a principio. Paradisus ortus
sive voluntas dilitiae interpretatur verum tamen quod sequitur a principio significatur
quod prius quam caelum et terram dicitur fecerat et iam paradisum antea condiderat. Produxit
dominus deus de humo omne lignum pulchrum et ad vescendum suave,
Non ut aliquo novi generis ligno condiderit sed ex his generibus ista ligna in
stituta in paradiso quae iam terra tertia die produxerat et orta sunt enim

postmodum sed ideo ex illa virtute generandi quam terra acceperat. Lignum
etiam vitae in medio paradisi. Quidam dicunt non fuisse propriae
lignum cogentes in alligoriam transire ad significandum sapientiam quae est
lignum vitae. Verum tamen respondendum est eis quia sicut petra quae percussit
petra aquas sitienti populo prebuit. Quam quam significabat xpm. erat tamen
specialiter petra. Ita et lignum vitae quamvis eundem significet xpm. Tamen erat
et corporaliter evidentissime lignum. Quod propter et lignum vitae nuncupatum est.
ut dum illi homines indegustarent nec mors bonae senectutis deficerent.
in ceteris enim erat alimento in istos sacramentum. Lignumque scientiae
boni et mali. Hoc lignum vere lignum visibile et corporale fuit cibo
noxium. quia dicitur quia omnia bona fecit aliquid malum in paradisum insti
tuere non potuit. Sed propter ea appellatum est scientiae boni et mali. quia
homo per experimentum cibi prodidit quid esset oboedientiae bonum et inoboedi
entiae malum. Et fluvius egrediebatur de loco voluntatis
ad rigandum paradisum. Qui inde dividitur in quattuor capita. Nomen
uni fison. ipse est et ganges qui nunc dicitur nilus qui et hiopiae pastes mundat.
Tigris vero et eufrater. et iam non eandem nomina tenent. Sed eufrater fluvius
mesopotamiae est. Tigris vero contra assirios vadit. et per multum circuitum
ut vult iosippus in mare rubrum infundit. vocatur autem hoc nomine. ut ait
gerdinimus propter velocitatem instar bestiae nimia pernicitate currentis.
Tulit ergo dominus hominem et posuit in paradiso. Superius
breviter explanatum paradisum et constitutum hominem dixit. Nunc autem recapi
tulabit ut narraret quid sit paradisus constitutus. vel quid ibi posuerit ho
minem quem fecit ut operaretur et custodiret illud. Quid operaretur
quia non dum erat laboris defectio quid custodiret. ubi nullus erat ad
gressor vel predo. Sed potius hic sensus est. non ut ipse homo operaretur
et custodiret paradisum. sed ut ipsum hominem dominus operaretur et custo
diret eum in paradiso, Operari ut iustus esset custodire ut tutus esset.

praecepit q: et dicens Quaeritur quid loquebatur ad adam in paradiso dicitur. Loquebatur enim illi aut quid nunc angelis loquitur per caelestem substantiam aut quid patriarcis per corporalis speciem idem ex aere caelesti sumpta imagine aut forte quid prophetis in mente. Sic scribitur. Dixit mihi qui loquebatur in me. Ex omni ligno paradisi comede de lignorum scientiae boni et mali ne comedas. Quid enim in quid illa arbor si bona est quare non tango. Si mala est quid facit in paradiso. Prorsus ideo est in paradiso quia bona est sed nolo ut tangas quare non tango. quia oboedientem te volo non contradicentem. Ergo malum non erat lignum. Quur ergo prohibetur nisi ut homo observaret praeceptum cuius fuit transgressio malum. Quare prohibitum est nisi ut oboediens esset et subdi dominatione se esse sciret. Sed ille contenens praeceptum dei ex eo experimentum didicit. quid esset inter bonum oboedientiae et malum superbiae. Ex hac ergo re ipsum lignum tale nomen accepit.

In quo die comederis ex eo morte morieris. Utrum morte animae hoc loco praedixerit an corporis querendum est. quid autem corporali congruat morti quia non eodem tempore mortui sunt quando comederunt. Ergo hanc quam nunc homini minatur est mortem non est tantum debemus accipere qua caro separatur ab anima. Sed hanc quae hic alienatur anima a deo. qui est vita sua et illa quantulatus dicit. Homo a deo suo vel a sanctorum vita privatur occiditur immortaliter in gehennam.

Dixit quoque deus non est bonum esse hominem solum faciam ei adiutorium similem sibi. Si quaeritur quare oportuit fieri nihil aliud occurrit nisi prosignentur filii. Nam in primaeris conditione dictum fuerat masculum et feminam fecit eos. et benedixit eos dicens. Crescite et multiplicamini. et quamvis emissi de paradiso convenisse et genuisse commemorentur credimus tamen eos solo pietatis effectu sine ullo ardore libidinis vel dolore parientes digignere

potuisse filios in parte diso. Nec mortuis parentibus successuri. Nec ipsi mori-
turi. Sed ex lignovitae vigorem sumentibus perducerent ad numerum sanctorum quem
expectat quantitas predestinarii. Nec mirandum est ut sine peccatis sed
sempiternae possent dum enoc et helias in adam quidem mortui ac tentam
esse creduntur in corpore vivi. FORMATIS IGITUR DNS DS DE HUMO CUNCTIS
ANIMANTIBUS TERRAE ET UNIVERSIS VOLATILIBUS CAELI ADDUXIT
EA AD ADAM UT VIDERET QUID VOCARET EA. Quur hoc factum est
nisi ut ostenderet quanto privilegio homo pecoribus antecellet. Et scire quanto
melior est omnibus irrationabilibus animantibus homo qui ratione sua
cuncta distinguere et nominatim discernere possit. OMNE ENIM QUOD VO-
CAVIT ADAM ANIMAE VIVENTIS IPSUD EST NOMEN EIUS. Adam autem non inveniebatur
adiutorium simile sibi quia nondum mulier formata erat quae ad
iutorium eius vocata est. INMISIT ERGO DNS SOPOREM IN ADAM. Ista ex-
tasis quam dicitur inmisit in adam ut soporatur obdormiret recte intellegitur
istorialiter ad hoc inmissa ut ipsius mens per extasis partice perfieret angelorum
et intrans in sanctorum dei intellegeret innovissima. Et evigilans tamquam pro-
phetia plenius sacramentum quod commendat apostolus eructuaret. Cumque
OBDORMISSET TULIT UNAM DE COSTIS EIUS ET REPLEVIT CARNEM PRO EA.
Dicunt quidam quur femina de costa viri facta est. Nunquid autem
deerat unde femina formaretur, aut si vellet dicitur homini vigilanti
costam protrahere sine dolore non potuerat, quur ergo soporem inmitteret.
Respondendum est illis quod ista omnia futura pro xpo et ecclesia facta sunt. Et sunt ple-
na mysterii sacramenta quae subtenus suo loco manifestanda sunt.
ET EDIFICAVIT DNS DS COSTAM QUAM TULERAT DNS DE ADAM IN MULIEREM.
Quod hic feminam dicitur creatam qui superius ab omni opere suo requievit sed non eam
hic creavit in materiam sed ex praeesse informa. Prius enim originaliter
in viri latere facta est. Nec in specie ex latere viri formata est.
Ecce legimus carnem mulieris de viro creatam, quae enim utrumque de anima eius
acciperent animam cum singulis singulae de nihilo factae sint.

Utrix sic cecro ncor cbilrum sicom conimcco & cecdēubure cpedantur an
nouccs fiant & hc pcrentib; minime psopcegbntur, Quccqucstio mdesici
sido difficilis est quicccontrcerir obiectiombur destruitur. Nē illi quino
uccr conimcor dicunt singulis corpoyb; Dcoyeamillis oppomcepbyt: quur
conimcc pcruuli. quccēn propcagcēt ut cccsd. cū cccrne oyginedi pbccctj
tenecctur consofio. Numquid iniustur ē dr ut cum cccrnē mittcr animā
inignē cclēnū quccbū cccrnēn hccbēt communc pbccatum, Hoc cū illis op
ponitur omnino deficiunt arcontrcdlli qui cdrē conimcs cū ipsis corpo
yb; propcagccy. Prorsum quidem inpcoriculis iustum diiudicū firmare
ut communc hccbccn pbccatum oyginedem sic communc uindicant.
Utriusq: eō ppcagcctione rdcliconsidcrcionē seminū quccēn conceptc
pbyant & ipsi pbnt obmutescunt, Anima quippe humcnā cbstum ē
cbēnitatēn inpro conditio mirāg munāy opcepirre quccnecessre est
ut corpur inquo hic quccontulū cūq: tempsuxcrit in resurrcctione re
cipicat. Quis ergo dicat conimcc tcc semina profluxisse. siue ullco quicc
noctur nec inlusione funduntur, Quodom mis cepibus dēl quicc
sit cbsurdum & cccrcctione omnino dissclienum. Diuerge proposi
tiomb; dcconimcc oyginecc. pcrtesse nuicē uincunt quicccun co quas
q; eccry cum cclienē ppositionē destruit. Ipsccm nonuicet & cccl stribs
quod proponit. ob hoc dch cco quccstione cccurrur quccrendum ē. mccxi
me quicc cccdir uny nihil cbstur definitum ē. Nbc sccry scribturcrum
conl tonytcctemcem fcstur pronuntiatum, Illud tcomcn bridum est
pcruulorx conimcc sub pbccccto oyginecle ēē cccl stylcor. quccnisi
cccipicent bcptismcotis sccrcmtū regni cccclestis pcsticcpcrē
ē possē. rcdcum cccrne cōmune hccbent pbccatū. & pcoyudicio dem
ncbuntur inignē cclēnū. Sed ic cqd cop tūē prequcmur. ET ADDUX
ERAD ADĀ UIUIDERET QUID UOCARET. Sciliccl uiuo cārcl mulie
rem sucem uitā quā post hoc in fhoyem. DIXQ: ADĀ HOC NŌ OBDEOSSIT;

meis et caro de carne mea. Hoc multi confirmaverunt
solam carnem eam de viro traxisse non animam. pro eo quia cum dixisset:
Hoc nunc os de ossibus meis et caro de carne mea non adiunxit et anima
de anima mea. Haec vocabitur virago quoniam de viro sumpta est.
Beneficia origo nominis in latina lingua expressa est. sicut in hebraica
lingua habetur ubi quippe vir vocatur is. et mulier issa. Recte ergo
ab is appellata est issa. quod et iam et interpres bene transtulit dicens. Haec
vocabitur virago quoniam de viro sumpta est; Nam virago velut habet
aliquam similitudinem cum viri nomine, Mulier autem iuxta quod septuaginta
interpretes transtulerunt non habet, quam ob rem reliquit homo patrem
suum, et matrem et adherebit uxori suae et erunt duo in car
ne una, Sacramentum hoc ad historiam non defertur quia totum per prophetia
est. et iuxta apostolum in Christo tantum atque ecclesia adimpletur. Erant
autem utrique nudus Adam scilicet et uxor eius et non erubescebant.
Non quod eis nuditas esset incognita. sed turpitudinis nondum fuerat
cognitio quare quia nondum libido membra illa extra carbitrium
commovebat, Nullus enim erat motus in eorum corpore libidinis cui vere cun
dia deberetur. Sed et serpens erat callidior. Proinde dictus
est callidior serpens iste propter astutiam diaboli quae in illo est et de illo age
bat dolum cunctis animantibus terrae. Quia quamvis per vaticina
tionis angeli per superbiam fuissent dei et in natura tamen excellentiores sunt
omnibus bestiis propter rationes eminentiam. Propterea hic dixit astutior omnium
bestiarum, Hic tamen angelus per aquam cecidit invidens. Elegit sibi ani
mal naturae suae aptum tortuosum lubricum per quem loqueretur et deice
ret hominem de paradiso corporali et spirituali. Nam ille angelus de spi
rituali tantum paradiso cecidit. homo vero iste et de spirituali et corporali.
Erat enim ille corporale paradisum ubi exterioris sensum corporis bona fruebatur
erat et spirituale in quo divitiae beatitudine interius laetabatur ,, ,

Qui dixit ad mulierem. Inferior sexu cepit ut prius mulierem seduceret. et per mulierem virum fallens facile circumveniret. Quum preceptum vobis
dominus ut non comederitis ex omni ligno paradisi. Quidem hic in
primis persuaderet. nisi ut voluntas divina despiceret. et propria possit suaderi.
Cui mulier respondit. De fructu lignorum quae sunt in paradiso vescemur.
De fructu vero ligni quod est in medio paradisi. precepit nobis dicens ne comedamus illud
ne forte moriamur. Dixitque serpens ad mulierem. Nequaquam
morte moriemini scit enim dicit quod in quocumque die comederitis ex eo. statim
aperientur oculi vestri. et eritis sicut dii scientes bonum et malum. Neque enim persuaderet
quem voluit poterat ut magis deciperet. Nisi aliquid melius providere
simularet. Innocentibus enim mentibus humanitatis ignorantiam reprehendit.
et scientiam divinitatis promisit. ut velocius persuaderet. dum talia pollicet
quod a commodo serpens ille peccatum persuaserit. diligenter considerandum est.
pertinet magis ad salutem nostram ut talia caveamus. Videamus enim ad
hoc enim ad et quod dictum est. Scit enim quoniam quacumque die manducaveritis
ex eo aperientur oculi vestri. quid intellegitur. nisi persuasum esse ut sub deo
esse nollent. sed pares deo esse et in sua potestate potius sine deo et le
gem eius non observarent. quasi invidentis sibi. nec se ipsi egerent tamen indigen
tes illius intra nolumine sed videntes propria providentia quasi oculis suis ad
dinoscendum bonum et malum quod illi prohibuisse hoc est ergo quod persuasum est. Vidit
igitur mulier quod bonum esset lignum. Hic cognoscendum quomodo videbant
si clausos oculos habebant. Sed hoc dictum est ut intellegeremus eis oculos
fuisse aperto. Postquam de fructu illo acceperunt quibus se nudos videbant
et displicebant sibi id est oculos astutiae. Et tulit de fructu illius
et comedit dedit quoque viro suo. Eu pro dolor versavi cenaturae quide
bant accipere dedit. Et apertis oculis amborum. Culpa quippe oculos
concupiscentiae aperuit quos innocentiae clausos tenebat. Et apertis
oculis amborum neque enim ceci creati fuerant. Ut vulgus opinatur

quando quidem et illa vidit animalia quibus nomina imposuit. et
illa vidit quia bonum erat lignum in esca et placitum oculis ad videndum
Nam et antea videbant. sed ad discernendum inter bonum quod amiserunt.
et malum quod acciderunt. unde et ipsum lignum quod istam facere et dinos
centiam ex ea re nomen accepit. Cumque cognovissent se esse nudos:
Nudatur scilicet a gratia quae illis fiebat. ut nuditas corporis
nulla eos lege peccati mentis eorum repugnanti confunderet. Con
suerunt folia ficus. Utique iam in oboedientia sua carnis confusi
sed ideo folia fici propter pruditum carnis et voluptate quae iam urebantur
Ante peccatum enim nullum habebant. appetitum carnale voluntatis
Postquam autem praeceptum transgressi sunt. sic in eorum membris concepta est
egritudo libidinis. Ideo ad libentes genitalibus tegmina quasi erubescen
do. eadem membra velarent quae et iam usum non nulle gentes usque ad eo
tenent ut dum sint nudi pudere cum dicta tamen naturali pudenda sua
valent. ita ut quidam barbari illos corporis sui partes nec in balneis
nudas habeant. Cum audissent vocem domini dei ambulantis
in paradiso ad auram post meridie. Quidem enim quod per peccatum
hominis in paradisum dominus iam non stat sed deambulat. Nisi quod
in ruente culpa se a corde illorum remotum demonstrabat. Quos
iam in suo praecepto stabiles non videbat. Quidem aura quam post meridiem
dicitur nisi quod lux ferventior veritatis ab eis abscesserat et peccatricem
animam culpae suae frigore constringebat. Increpabit ergo ad an
deambulans ut ac sermonibus ne quitiam suam non solum sermonibus sed etiam
rebus aperiret. Quatenus peccator homo et per verba quod fecerat audiret
et per ambulationem amisso et nitatis statu mutabilitatis suae
in constantia cernere et per auram fervore caritatis expulso torpore
suum animum calefacere et per declinationem solis cognoscere
quod a tenebris propinquaret.

ABSCONDERE SE A FACIE DNI IN MEDIO LIGNI PARADISI. Abscon-
derunt se pro nimium pudorem siue timorem. VOCAVIT DNS DS ADAM
ET DIXIT EI. Et si prius fortassis sicut illis loquebatur sic et iam cum angelis
loquitur. Nunc per peccatum per subiectionem creatura illis apparuisse cre-
dendus est. VOCAVIT DS ADAM ET DIXIT EI ADAM UBI ES. Increpantis uox
est non ignorantis. Neque enim diuina potentia nesciebat ut per culpam
seruus atque latibulo fugeretur. Sed quia uidit in culpa lapsum
iam sub peccato ueluti ab oculis ueritatis absconditum quia
tenebras erroris eius non approbat. quasi ubi sit peccator ignorat et iam qui et
uocat. et requirit et iam dicens adam ubi es. per hoc quod uocat signum dat
quia ad penitentiam reuocat. Per hoc quod requirit aperte insinuat quia
peccatores iure damnamus. Ignorat ergo non dono nesciente interrogatur
ubi es. Sed cogente ad confessionem peccati. Alia enim monentis et ar-
guentis uox est in quibus malis deciderit homo dicendo ubi es. quasi dicere et
uides ubi es. QUIA AUDIUI ET TIMUI. Iam miserrimo
errore respondit quasi dono possit displicere nudus sicut ipse et iam fecerat.
Est autem hoc erroris proprium ut quod cuique displicet iam dono displicere arbitretur.
VOCEM TUAM AUDIUI ET TIMUI. Impletum est quod dictum est. auertisti
faciem tuam a me. et factus sum conturbatus. Eo quod nudus esse
Ante peccatum enim nuditatem suam non aduertebat quia eius intentio
in superna erat. Unde uersus et ad se ipsum conuersus nuditatem suam ui-
dit. et displicuit sibi eo quod habebat aliquid proprium. ET ABSCONDI ME.
Quare uero quia illa nuditate non audebat ostendere. De qua iam ipse
coeperat erubescere. QUI DIXIT QUIS INDICABIT TIBI QUOD NUDUS ES
ES nisi quod lignum de quo preceperam tibi ne comederes. COMEDISTI.
Requirenti enim dno quur ad eam lignum uetitum contigisset. non ad se
culpam retulit. sed ad mulierem quam dns dederat se accepisse.

respondit. utqsi reatum suum obliq; in auctorem redigeret et quia eum mulierem
dederat quae et alio p suaderet. QUID IX MULIER QUAM DEDISTI MIHI IPSA
DEDIT MIHI ET COMEDI. Neq; ipsa ad se culpam retulit. sed ad serpentis
illud p suasionib; replicavit dicens. Serpens decepit me et comedi. ut ipsa
quoq; reatum suum obliq; in creatorem reduceret. qui ille serpentem per
suasurum talio p misisset. Serpens vero iam non requiritur. qui an ei
penitentia quaerebatur. Hic autem quorum penitentia quae sita est vocem
nequissime defensionis contra iustitiae correptionis verba protulerunt.
Unde nemo usq; in usu peccantium trahitur. ut culpa cum agitur defendatur.
et unde finis reatus debuit inde commulatur. DIT DNS AD MULIERE
QUARE HOC FECISTI Q; respondit. SERPENS DECEPIT ME. Nam
serpens non interrogatur qui an ei confiteri peccatum potest. nec
habet omnino unde se excuset. Pro ortam ex coepit poenam et non eum
quod ultimo iudicio reservatur quae preparata est ipsi et angelis eius.
sed poenam eius hoc in loco dicitur. Quia ac nobis cavendus est poenam
eius est ut in potestate habeat eos qui dei precepta contempnunt.
et inde maior poena est illi qui ad et ali infelicitate laetatur. ET
AIT DNS AD SERPENTEM. Nunc quod ad serpentem dicitur et ad eum
qui per serpentem operatur est quia fecisti hoc malum maledictus es
inter omnia animantia et bestiis terrae super pectus tuum gradiens.
Ventrem autem septuaginta interpretes addiderunt. Ceterum membra operatur
tantum habet. ut calliditatem et versutias cogitationum eius aperiret.
quod omnis gressus ipsius nequitiae est et fraus. Reliquum autem idem terrum
comedes cunctis diebus vitae tuae. Inimicitias ponam inter te et
mulierem et semen illius. Ipsa conteret caput tuum. et tu insidiaberis
calcaneum eius. Tota ista sententia figurate est accipienda
quia in his verbis temptator ille exprimitur qualis humano genere
esset futurus.

dixq: dns mulieri multiplicabo erumnas tuas et con
ceptos tuos in dolore paries filios. Iam debet poenae
mulier ir nulla questio est manifeste quia multiplicatorem
tr habet et dolores ingignendi filius. Sed hoc et ita et pecoribus com
mune est; Ergo aliud sacramentum est huius sententiae quod sequenti loco
ponendum est. Sub viri potestate eris et ipse dominabitur tui.
Hoc utilli domine et ut vir nunquid de maledictionis poenae est et non de
naturae. Appetitum ergo eius vir habet subiugatum iuxta hanc legem modum
imponat adiutorio suo sicut debet ut feminam regere. Nec eam permit
tere dominari in virum quod ubi contingit perversa et miserta domus est. Ade
vero dixit quia audisti vocem uxoris tuae. Culpa tamen quia virum quia
praeveniens dimandato uxoris proposuit voluntate. Sic enim accepit uxo
rem utilla huius obtemperaret non potius ipse illi. Comedisti ex ligno
de quo praeceperam tibi ne comederes. Denuo arguitur
de gulae concupiscentia quae in lapsu praevaricationis praesumpsit
poenae secunda est. Crapulatio enim et gulae criminum omnium materiam sub
ministrat. Nam comestio luxoriam generat. luxoria vero peccatum
peccatum autem gehennam. Maledicta terra in opere tuo. Opere hic
non ut ruris colendi sit ut plerique putant. sed peccatum significat ut in
ebraeo habet hoc et aquila non discordat dicens maledicta homo
propter. Spinas et tribulos pariet tibi. Hoc est in terra laborem mortalium
qui signorat qui in nobis non essent si felicitatem paradisi primus homo
non perdidisset. Donec revertaris in terra. Idem donec finis sit ad vitam
quia pulvis es et in pulverem reverteris. De pulvere enim
factus fuerat. et si non peccasset. utique in aeternum vixisset quia maior ad eius
propter vitatem divina sententia quam originis suae causa. Postquam peccavit
aeternitatem perdidit. et in pulverem unde ortus fuerat relinquit.

ET VOCAVIT NOMEN VXORIS SVAE EVA EO QVOD MATER ESset cunctorum viventium; Hoc in sequentibus; quid significet sciendum est. Fecque quoque dnus deus ade & uxori eius tunicas pelliceas & induit eos. Tunicis pelliceis significatur est illecmorsus quam inuenerat deus. Cum praeceptum dederat. ne gustarent de lignis; Ipse enim sibi fecerunt pecinda folia de folia ficus. & dnus illis fecit tunicas pelliceas; Id est ipsi ceciderunt mentiendi libidine relictae speciei ueritatis. & dnus corporeas eorum in mistae mortalitatis carnis mutatis quoenim in deteriore indicio potuerunt significare morsus quam sentimina corporeae quae pellibus quae demortuis pecoribus detrahi solent; Tunicae cum contra praeceptum in hoc fuerit superbiae deprehensus homo. usque ad belua eorum mortalitatem deiectus est.

ECCE ADAM FACTUS EST QUASI UNUS EX NOBIS. Quasi ipse dnus quodpiam ad insultantis. & nobis ad exemplum tamen sed non solum fuit factus quidem fuit uoluit. sed non illud quod factus fuerat conseruauit; Peccando enim amisit immortalitatem beatitudinem emp dedit. & habitauit imaginem arbitrium mutabilem in ipsum.

NON DEBET INTELLEGENDUM EST. Non debet intellegendum est nisi propter naturam. sic & illud quod dictum est. fiat cum homine. SED NOLO VOS ESSE IGNARANTES. Ut iste praeceptum mentum discere. de sententiam eius quod de sapientia nouit, QUOMODO ET DE LIGNO. Ne forte mittat manus suam. & sumat & uitae de lignum uitae & comedat & uiuat in aeternum; Haec ambigua loquutio est. Loquimur enim sicut dicimus. Ideo moneo te. ne iterum fiat quod fecisti. Volentes uti quia uti non fiat. & iterum sic ideo te moneo ne sis bonus bonus. uolentes uti quia uti. id est. moneo te ne desperes quod bonus possis esse, Sicut apostolus loquitur cum dicit, Ne forte deuorentur propter eo in labore huius uitae esse dimissus. ut diu quando humo poneretur ad corporem uitae, ET EXIVIT EUM DNUS DE PARADISO UDUPPIRETIS. Ut operetur & ut terra de qua sumptus est. id est in mistio corpore laborare. & ibi sipossit & conlocare sibi meritum redeundi. ET CONSTITUIT ANTE PARADISUM. Hoc equidem significandi gratia factum est, Sed tamen factum est, ante paradisum namque ponitur propter penitentiae. ut aspiciens semper beatitudinis.

locum · fortasse penitentiam & · & puteus in imprationem sed iret ecclesiam beatam uirginem; Qui spiritu elatus peccatum nominauit · sed eum prodolore noluit sed peccator in misericordia sua permansit; cerum et [illegible] · Atque uersa cerulea cel custodienda uia lignum uitae; hoc pro angelo in peccatum diso · uisibili fictum esse putandum esse urpeor mimisterium esse illic igneum quidem custodice · ut qui eis fuerit fuerit de paradiso · neque quia illic ingredere sur indigny. Quid ceaure stamen reprehendunt · sed & iam quiescebat; sur blandiuntur intrare gentes secundum more suu dicant · mobilitione;

Quia fecerat homine qui peccatum sciebat qui ceda peccatum multae bona fecerat po creperet · ordinans seu sed moderem iustitiae suae; qui cenihilo beneficio peccatum & siuen peccat & mors mulleces & · siue quia peccauit · celum mortales de peccatum conjungunt, Nihil enim sic reuocat homine ipsa peccato quem ceda moctum minentur mortis cogitatio sicen ficere enim quid n peccat & immo ipse hoc efficit & · sicen ficetur fuerit ut in oluisset & n peccat & · n ceda mittere & sur · Inquid diabalus ceda eum mulierem immo ipse ceda se diabolum ceda mittere & · Sicen ficetur ut in oluisset & non ceda mittere & · Nfecer & in quid mulierem hoc dicere non fiere & bonum · quia & ipsa atque aliquid bonum & tantum bonum ut apostolus et gloriam in eo dicat. & omnia & do. Quis fecit diabolum seipse · Nemo natura sed peccando diabolus factus est, uel ipsum n fecere & dei; si hunc peccatum sciebat · Immo quare n fecere & cum sua iustitia & prouidentia multos de mala diabolico conjuit, Aut forten au distis apostolum dicentem quotidie mori ante ut discant n placere sibi & de seipso die, & nemo cognitudine seuelationis & collaer · dicuse stimulus carnis meae angelus satanae qui me colaphizet. Ergo inquit · bonum diabolus · quia ambulat, Immo quia bonum in quantum angelus est, Malus uero in quantum diabolus est. sed bonum & comprehendere · quia uenit de malitia eius · multae & iustitia & bona operatur, Nonem diabulo imputat · nisi uolupter succeque conat fuere male · n di pis uidemia quae de illo ber efice, Adam uero cognouit uxorem suam quae concepit et peperit Cain dicens possedi hominem per dei.

Benedictum possedi hominem siue ceteri sibi · quia quilibet duob; ut fuerit n sed homo

ceddit primum.

INNO MINE DI SCOMMI

Deprehendit eucho omnium mirabilium uelut principe et fundamentum
dei institutum, quomodo creatura ex quasi condidit et nihilo fecit. Informem autem et ha
bentem multas species diuisit. et in die unumo requiem ab opere creationis quemquam
a regimine gubernationis. In diebus enim sex creatura ipsa fecit. quibus gubernatur et iam
ad finem. Tunc ergo creator ne gubernator naturae intellegendus est. Ac ipsoc
sinou aliquid exoriri nisi creaturi suis deam ne creare ibi nouam naturam sed gub
nare solum creata disputandus est. Sed quamuis per sex dies alternatione omnia
creare ipse habentur nam per spatium temporis intellegitur sed in his operibus uicissitudo declara
ret. Postea enim narratur historice diuisit in sermone quod non diuisit in operibus
perfectione. Ducas fructuosi bilem naturae instituit uidelicet angelorum et hominum
quibus locum accedit differentiae coelestium angelis et hominibus distinxit.

Quia causa angelorum delictum seu beatitudo testimonium quod illi fuerunt beatitudinis.
Quamuis subpsona regis babilonis angelicae ruinae urbis ipsius dedarat.
Ut ascendit super altitudinem nubium et reliqua. Haec de rege babilonis historiae
narratione possunt intellegi. Nisi forte figuraliter expositione de corpore ecclesia
put. urbem per alligoriam trans feretur. et illi aestimant illius peccatum inse
dulitate hominis per serpentem per quem et sententiam animae ecclesiae accepit.
Ut ne dedituri sum meum nec animam meam alteri et reliqua. sed ab sit hoc ut sententiam
angelis posse succedere homini peccatum in tronis primus per peccatum et in caelo
dimittens beatitudinem principis. in ut humanae dicentem eum, Uidi satanam sicut fulgur
de caelo cadentem. cum accepit millesimum creaturarum creationem principis et illius peccatum
originalem illa superscessit. ut discedite a me maledicti in ignem aeternum qui parat diabulo et
angelis eius. Quem ergo parat ignis ille. nisi in perfectione creaturarum omnium,
Angelicum uulnus ubi sunt medicus quod illi fuerunt in dicto uolunt. cum illud per ea curare
non destinauit. non sic hominis peccatum reprehendit.

Quae res mundi bilem audite sum angelus per cursum non sic homo, Illenaq;
de sublimissimo statu sui ordinis pruit sicut ceteri uocant et minime potuit.

& ccd comulum p & ccatu dicebulicilluddccicidqd dispēr ugonē incurrit, Si &
enim de suo delicto non disperuit & ueniē. nūquid ēt & ibi & hominū, dā nū
succesciliter pstiterit, Hoc ccd & augendu hominis delictum occurrit quod
nō solū ipsem & ipsū mandati trienſgressionē reppēdit. sed seipentine pſuasioni
consensit, Vbi & sicō ccdicē ccpeatur ire rationabile metio offensāni induxit, a cephoo
ficilius ccpit ccpenitentiae uenuam ccdinuenit

III Omnis cpi pnmtu iustitiae hominū ccbel cōmisit tacim quienr. a sen guine ccbel
iusti usq. ccd sen guinē zacchiciyae & retq. Cum ad dicit iusti. qui cohered ire iusti
tiae ccbel tenere zacchariā ostendit, Si non ccddrān generelog ice sicluatoris sic
lomonē dd genuit regē. cū dr. iesse genuit dd regē, Cū sclomon patris regno.
mcuiu tenere & impēsum, Sed & choo intellegit sclomon pcoryr sui regnū hereditā
iure tenere. & ccdd dd honor regni plus ptinere. sic & ccbel & illae gentis tiaons obtinuit
qd pnus iustitiae, Postresse ch quir introgubit cur ccbel qui pnma tūu iustitiae tenē
dr ad testimoniū nouissimū poris reseruccuit iustitiae quae ē tnplex in ccbel pnmo
fuit. id uirginitatis gentrendo sicce rdo romane ricdo offerendo pluentae, Qarty
num sen guinē fundendo cui pnmū figurē sicluctoris gestare concedit. qui uirgo
& martyr & sacerdos ēē uid & ergo conp & ebiet utqui pnus iustitiae mtrice legitimeo
rotus iustitiae forma seruccit & lar

V Enoch uero sine mortē pene sct, remouēr ritē pcc hominū cū sagone custodirī utineo
Quod dit hominer sin peccassent generetuple. cōmoraceneri mutatōs pnstrelem
sine mortē ostendere & lar. sed aliū mostuur hic erit quare qsi contrentur ē & tyrchu
mcm eum m & ccr. huius unte distendirī, a tamen in hoo nō nouanatur cū uno ho
mini gignī. sed pstitue & generetis omniū hominū meo gubnatur, Instruēn
in pnmo cccondrio ne omni humano genen lib genesis or historiae appa & l
uenon solum longo tempore sed & ricom perp & uouiu ubr & l,

VI Quō obrem humi concceuin dicto pluter terrena animtria quā acquiri ca succum
bunt quoi xn & plure gestec subuertiunt pccaminū. In pccatorū pnmi hominis
terrī de quī dē gustacubrcit. stic gmmale dicitī. uomale dicitur terrī no p & lu o & t,

Ideo animalia quæ ante maledictionem fuerunt & septima maledictionis
ea non possunt cum hominibus comsumi conimmelib; nec maledicta esse,
Quæ cum dicit & hæc æquari in malo delictorum maledixit. Quia nam aqua ante diluvium
dum bibit sed de fructu terræ homo comedit, Alia quippe aqua diluvio male
dictione illampsit. quod & in diluvio factum. & nunc ephebrismum in aqua
& spuseo cum lacrymine corporalice & spiritualice purgentur, Aqua tiha
male dicto undique circumsuccumbunt quia in maledictionis participatione non sunt.
Phoo tesur gendo dnr mere ostium sed aqua tiliu hima liu cyne comedebat
Quæ enim mel ib; qqquæ nbc intra tentum nbc in ce quæ tentum uibre possunt quæstio
uestur. qm dilauiu euacuer. quæ lesr ludre & murini. & multa ccum gentera
quæ in ea quisuit dum pequir sed in ar dlæ do sminum & mutyum cæ pequi sunt.
si in ce se includerent sine ea quæ cum uibre non possent & si hæc tria cotcæ remanerent
ea rumuibra ce gentib; interirent quia cubi pegerce rentum habberent, Quo enim lib &
modo fiet & urtx pustum utrtour eo rx n ceuiradon bc diluuiu tsensis & dr tepescunt
Ut aut in humo & centum ccutin ec dlæ tantum illis tc cuntuce ee potuerint, Sed quia noe cum
domo sua pustum emsi pcetam seruare noluisset. qualiter hæc pustum custodire uelle &,
In his cdlicubi, sc opolo tx ecliquæ pefugiee ee potuerunt. & illa qm do omnib; xxy cubitis.
ea qua co opstur cen & hæc in ce sche tecto fonis pequies his ee ecliqua uacebat. quod a
ccc tis cubitis longitudinis. & .l. lectitudinis. cubitis in unu cubitum uncliq: ctructum
latum & stabile spectum fuciebat utinam mcnenter sine ephculo conseruar &
& hæc mp pfundi ephculo ecce uccantibus pefugium for &,
De fontib; urtx ante diluuiu fuerint inquisitio profestur. dec &; in pnicipio cstatus
urtx fuldi. annon cst ecclesiffin tatio ostendit, Nisi qd fonsum cescendebat dtc tric
& diuisus. in iiii. ccapitæ regiones in qibbet. uisi fo tre de illo cbtepor protice ebullite
loca. & hæc te ecliquis dicat. pquo tx ecclsignatione sin gillatim illius on qinalis
magni fontis commemoratio sufficiat, An & hæc usq: diluuiu uenerunt don bc in illa
habundentissima aquar tx & ipsione unu ubi sor tx fontium uenere ubi aante non fu
er. qd sæpe & iam ne fieri cst nim & rumpserent, Atten non de fontib; tre sed ecb yrid r.

& baptismum fomes cebysimaegnae: sed hoc generaliter de fontib; potest simili

Wdee enim terrae fontium uenae nisi de sub iacente cebysso, & ideo ipse fontes

cebysi fomes terrae possunt nominari; Si fomes illi qui ante pertinent fluunt

in diluuio cepti. qm dicitur de causis pronuntiantur inde causisunt fontes cebysi

& phibiae et pluuiae de caelo. Nisi forte non omnes de causis sunt: sed hi quoque &

& iam ministrabant. uel & ecce hoc tempore solum modo dicitur esse confir

mant. Dum eaq: ibant & reuertebantur. post. c.l. dies mundationis: quo

ergo reuertebantur. nisi iam deuenerant; P fontes enim ceptos eaq: erupent

qui postea de causis sunt intercisi: sed reseruantur cum eaque reuocantur

Ecce qd dicit. & cecinerit de caelo cepit & facta est pluuia. quae tio di

no scitur; Qmb; dicendaq: plerique & in stem nubib; ceptae pirentur fuisse

quae sepe caelo nomine pt scripturae diuinae nuncupantur inde dicebant

imbrem. & terrae dedebant fructum suum. & pcnae caeli dederunt

& ut possint cuncta caeli habitare & rt. sed de aqua commemorat scrip

turae qm plus solito ingens effusio pluuiae facta erat quae pruber sep

ministratur. & hu ero ifuit caetera facta in summo firmamento diuidente

inter aquas & aquas factae plures dilegunt quidam dicunt illos aequae sup firma

mentum posuisse caeli mysterium & in hac conuentione superiorum & inferiorum

eaq; scriptis maius mysterium figuralis expositione inspicitur dup caelestis

pluuiae spm sempt cebysium data aqua cum habebatur in intellegunt. Huic ergo firmamento aqua

aqua caeli diluuium uenisse putant. & ita ante diluuium pluuias in mundo

fuisse non existimant; Occasione erit. ideo ita arcus dni qd diluuium in nubib; esse

Quod illa serena ante diluuium pluuia fieri in nubib; penitus apparet quippe

solem semp & umbra aeris serena aq: nube efficitur; Poterat ergo ipsius mundi

nuper creati aeris pti mae sine ullis turbolentis aeris motibus & pluuias

maturinas & uespertinas torrentes aeris. & ex secta aeris ecce sic turbolentur hemi

numerib; sic turbidis tempestatib; uuere & uuigo pe inciperet. Quem

ad modum ter aegypti & iam ne qua aqua nubium imbrib; nunc. sed ipsius sudo

& ceteris commodetur. & nisi fluminis incrementum fouetur

Decessu aquarum diluuii quæstio fit fastidiosior. nam ostenditur si ceteri quæ locum aquarum
relinquebant cum terræ spectaculum aqui diluuii occupaebant. & si nullum miraculum spectaculum
habebatur quando recesserunt quidem plebum. De aquis decaturi ceteris cœli
defluxerunt. hinc aemegystis. ex estimatione. autem ipsis de cataractis
procuerunt quæ cum modo cum de mari aride nubes lymphæ cum imbres consuetum
omnes habere. ubi aut aqui. & deorsum cebunt. Quo igitur ibunt nisi unde uenerunt
id est ad ea spectacula de superiorem complentur. Cum hinc quantum diluuium pluuia esse
significant. De recessu aquarum ceteri sentiunt. Ipsi enim cum illa defusione de firma
mento facta pnuntiant in nubes tantum modo aer rechere confirmantur supfluum
illud quod aqua de supfluent in diluuio pbuerat & hæc non omne cæpitur bolentor
mouet ac hyrnubis; signant. quod recipit motionibus; idem nebulosum ice.
quod & impedore humano aer eo modo quando dimittitur tantum de aere
& signum uersumat. Animo hoc fixum tenemus. Ita aqua de superuenerat subtrahi
lembebat ut aer recepit aqui nudatur. ut minus ruentum superiora. & imminuere
aqua in nubes ut ratur libare colligerent cum illæ supni firmamenti spatium resump
serunt. Illæ aqua decubysi fontibus disruptur defluxerunt per terra ut ceteri remeabant
dominum ruissu. De mari si quæ in unde cubrent spectacula relinquebant. & si hoc non
habuerunt quando reuersum. quidem plebum. idem mare. tunc diuersu
de eo modo consuetudo pretereo cum aer spectacula pillorum fontium aperiunt crescebat.
& inundebat. & insertis quæ demserat resumebat uel in pectum tricedeputa
bat. quia dum fenoter aqua per panebat quæ semp obrumere suppositum lymphas
consuetum. Nisi de fontibus. cum contra consuetudinem uidem paruar
ter minuatur crescere. Mecyaqq & rectum minor crescentia facuum. insolitor di
uidendo pmontyie, Fericere contentutire minsolitum non deuestice. cc con
tentutire. humanæ diligentia. sed illæ diuisione pertuer dicimus; Ut bigriga
mhyberna. quit lupos ressoner & scinolor deuehere. uel quæ lin sicuane
domesticæ erant. manu portantur ut effugerent ut fere eem sed nulli

haec et genere bestiarum terrae gignere dicunt, alia quae ad modum cotidianam
inundationem. unde ubi et quo accedit nescimus. nec ibi processu diluuii ignoramus. utrum sustentationem et solis profluuium in alto. et accurrant et crescentur
et decrescentur lunae. et die mortis nuce. utqui ne recipientia cupit. ad et
nu pagnum ubi nullo ignorentia cae festinare contendat. et ubi utrum sequamur apostrum. in isto diluuii tempe cognoscendi et certum signum miraculo nihil
contrenecessarium factum esse ostenditur.

XII Decursus solis et lunae. nihil in luminibus cum certis diebus consuetis ministratione
ab; diluuium commoriere se. ipsius anni quo diluuium factum est,
cursum confecit. uno mense secundo. XXVIII die mensis. ita se certamine et yetusque
ducit. Euolato anni circulo mense secundo. XXVIII die mensis cere fudit cerae
cespitem, Similiter in aliquo tempore. dies et noctium uicissitudo
et cursus anni circulum in pedes apparere.

XIII Inquam diuisio et dispensatione euenerit. ut diuinarum scripturarum mysterium
usque: et maturum tempus annuae lectionis et multarum populi in quae custodire.
Donec spiritum semen unusquisque habet; et spes reuoluit, Inque sauillar. LXXII. et plurimi au
tores consentiunt, Quae in aedificationem tum silliur mitre sennar quae nunc
et babilon congregatorum et cor esse fuisse dicunt. Ut LXXII discipuli in quorum
prefigurationem et in eum moysis prin LXXII seniores et distributum. et ut in dabur in
castris restabit; beldad. ut delicet et medicet. quorum qui hebedrue ysi accessores et ptolomeum
philadel. LXXII sapientes missi. hae enim omnium linguarum principatus. hebrea.
greca. Lectione commutatur qui in ea crucis xpi tutus scribitur phibetur.
et uero trinhoc nonnatura mouetur. sed dicendi tempum modo et formas indi
uisis gentibus diuisit. quae latinum inter barbarorum uel graecorum gentium uel nuncupatur barbarum
barbarum eloquutus, Ubi sacra: uice barbarum filium et graecum aut redolet latinum sub nostrum sermonem fuit,

XIIII Intrisque subito duces primum cum in sete poenam diluuii in delicet et sodomam tali dif
ferentia deprehendit. Unde eque id ecce eli fore et cobysiundae et cum circulo uinum
permanente tredeluit, alterae igneo imbre et sulphoris suffusione et ecclhue sine cer

sed pro macula reputatur. Innuce necturide scelus in hominib; punitur. Preterea eadem
adulterio concupiscentia cum contrecatione sublidine facta eum dicantur. In instructus
ad dominicam poena. nihil contrectare naturam et fecisse ex se punitur. cum desuper cerebro
illo omnis spectaculum solum desidere et cordor inflammatur.

XV

Quidem uxor loth cum in scelus fletum ab statim. Necturie humani corporis
in hac commotione gubnatur. Dum ecclesiam prius nihil indicere naturae contrectare
naturam gaudet. Sed illi nec turpe in humano esse corpore nullus cembigit qui
lacrymarum scelestudine opprobabit. qui cetur baccho falle ut medici aiunt egredien
tes scelis necturiem. quae min sed conditio necturie sinu concipiunt de oculis
fluenter blice scaporis conpbcatione ostendunt. Blin solum lacrymis sed inflag
mato et rubie exposito sputo pbatur scepitur. quod scelis necturie pmcenu corpus
miscetur. potens ergo rerum gubnator qmdin modi ecce latebat. pcaste
prorum infundi. atq: hecce causae cum uxorem loth. in stratum scelis uestere uo
luit. porro illae tenuissima scelis quae cum mine rot. totum corpus infici.

XVI

Certe non ac genere ac risu ecce genuit in figuram xpi. quibus solae virgine sine
aliquo humanae sed voluntatis cupidine nascebatur. quae enim ecclesiae quae solent
feminae pacere idest. exuuisq: eccl. duum conniu. sed illius cum sublidinis et ta
mler pastuge. et hoc quaeuis contrectatione sublidine ut pcaeyor anus. in tam
in contrectatum et in utero feminae. aliquae cum q: nascentur filius.

XVII

Ger cum filio suo isac chel et rien inde sesto deficiente aequo lacrimatur
sed angelo ecce compellente cop. oculis eius uidit puteum de quo puteo tuo refertur.
ut et tunc erumpens cerebrum comprodatur. aut sibi antro fuit. tunc
aegro oculi tuae de et et quam cerebro non poterat cooperiuntur.

XVIII

Arsuiceis ecce oblectatur. requiritur. unde in solitudine fuit uxor eius quida
erterunt hunc mille cohorte terrae pulit. qmd et in principio pbatur egignit.
an blicne illad opus post diem et rum ecdtulisse et condidisse deb. recte dicatur.
Istum cerebrum debulisse angelum et unde credimus. quando et philippum angelus
ceb eunuchorum transtulit in ceb horum et ecdd cenihelem in babilone angelus

transtulisse cambacuc festus ad locum leonum,

XXIIII Quare iacob ad sepulchrum abrahae in terram repromissionis pertinet postatur
in aegypto moriens, quia ne quaquam extere gentis feminis nisi hirquae
de mesopotamia venerant miscebatur, Joseph vero a seneth filia putifa
re sacerdotis heliopoleos uxorem accipiens externos sanguini fuerat
mixtus. Et ideo et in post mortem externae terrae limo conditur quan
doque depostandus. Quare postmodum de vechi. incolluit, Quia ioseph ut
vir prophetica praevidebat quod egyptiorum gens idolatriae dedita. Et ut de fu
mis periculo liberaret aliquem vellent adorare quod et fecerunt, Nam et bovis
simulacrum iuxta sepulchrum ioseph statuerunt. eo quod bos viro in agricultura
cooperatur, haec causa et filii israel vitulum idest bovem in deserto fecerunt,

XX Quomodo ignis in rubo moysi videbatur ardere. Et tamen in quo arserat non con
bussit. Si ergo de ista materia ignis ille alimonia consumpserat quare illud
unde crevit non consumabatur, Et si non de hac materia flamma illa
quae videbatur surrexerat. ut in rubo ostenderetur quid necesse erat,

Cuius dicto virgulti consuetudo refertur quod quo plus arserit non tantum non consumitur
sed ardendo purgatius redditur, De quo ligno hieronimus in explana
tione altaris lignei quod in civitate domini per visionem ezechiel ostenditur
refert quod quasi lini colorem habebat, attamen de eius nomine reticuit. cum
illius naturam indicavit, Si enim in illius arboris rubo ille ignis moysi osten
sus arserat, Quid mirum sine quo quam illum combus erat servata in utroque
natura dum et ignis naturaliter de arbore ardet. Et arbor ardens igne
naturaliter non consumitur vel certe in illo rubo non ignis ille inimicus lignorum
videbatur. sed ille ibi potius fuit de quo dicitur, Qui facis angelos tuos spiritus et ministros
tuos flammam ignis, Ignis ergo ipse incorporeus in rubo declaratur quia cum
corporali homini ostensus est necesse fuit ut in aliqua corporali materia monstraretur,

XXI Proinde per gentem moysi in egyptum bifariam donatur signum. scilicet ut in tribus testibus
in se et duobus signis consistere et verbum. sed in manu alii signo contra naturam esse

aliquid non capparet. Leprosi et sconiacorem instituem uel cernatum sepe probat.
cernis hunc enecceneccatur ce. Et tu. sed tacti sunt ego in eodem monstro ideo
erat animalibus insignissimi signum miraculum praebere. Virga uero man
gnum mutatur sic et rursum serpens in arborem mutatur quae lacborem naturae
inquisitoribus praeperiet. nisi ita tuti. quia virgae et serpentes et terre facta sunt
Quod ergo ex eadem materia eorum gubnatorum sed potentiae. mutatur uicissim.
et mutatur uicissim mutantur. Sic omnia et terra equa sunt facta
animal in arborem. homo in uolucrem. pecus in lepidae pediculos in ranas
fabulantur. sic enim in aliquam substantiae meae ore suo sed ipsa puer aeterna
consilium praestare uidebimus. accepta in hunc non gubnatorem sed mutatorem
rem naturae rum dicam qd cebsit. Nemo uetus aliquid extraneum facere
expedam. dum nihil subsolenouum. Nec uel et quisque dicere. ecce hoc recentum
et ideo plurimum doctores diligunt virgae sepe uirgulae manibus moysi comprehensae
manebat in aegyptiis in serpentis formae fuisse conuersae signo prestum
Cum ad nullorum usum nisi ad signum serpens esset. et eniquae uerae fuerit virga
uinque in serpentem mutatae semper virgae permanserit. de quae aegyptiae
flagellatae mare diuisum. petra ducae in horeb. et in aedes pecuniae. sed for
tassis aliquis dicet. Si ergo in aegyptiis serpens ille pro signo tantum ostendi
tur magorum serpentes prius deuorantur. qui et ipsi in aegyptiis fuerunt
Idcirco illum signum in aegyptiis deuorare poterit quia per magos et dicebo
lis in aeternitatem in aegyptiorum fiebat. dum nihil morbori nature qd
facere serpentem possit inuenire. Idcirco in sinu horae signum quae erat virga
natura et uirga species inter semper uidebatur.

Aequae in sentiunt et uersa conuenienter pinfacientibus. ibi aut in flumen
utibentibus. et tu. et non bibentibus. sicut poena praestatur et qm tra natura
gubnator natura et aequae in sentiunt mutauit. Nam. Aqua eiqui constituit quo
ymagine et corticie pipsorum et ministrationem indiuersae mutatur du
cuniusque usus. proestum et refectione indesinenter et natura et otrichi.

Tragum

cum puteris cerborem infundatur. mundiscorem & colorem mutatur; poluan:
dei pingudinem ppcedmcex; rubrecedcedular. & cum cepib; in ficuor congeritur,
mellis dulcedinem operatur, & cum manu malin diuersorix pcestu depurantur in
diuersce ersanguinis substantiae pocen decerne distinguitur. ut lacc albico
loris & sanguinis rubicundar. multae praeterea sanguinis genere pecundem
carnem quae usq: ccd xxiii. fisologi denumerant. utrum na. semfolnigix & rufu:
& scliuace & lacoymace. & cae, aqua ergo in sanguinem ubis non contrinatur
fecit. sed qd in alur reb; praeefficerix. ubi tacto in sembli pscepturn operatur;

Iterum

Deb his placuit quib; dr pmoysen. & moyses pacfon pharaonem & seruos eius
& terrae castigaubiot. nihil contrancotuice est qnm & si pluter solito decquis sang.
sunt fer estacis tempore depulubrer locustace & muscace solis fer uore solidtate
undecaq: ubiunt necesunt & iumentorum diuersis causis mortes solitae moriuntur;
Pulues contrbcor dderre sepe cerem serenu obscurat. & uesicas & pcculebrem
hominib; & iumentis infelitur cerge genetur; Grando & ice & fulgores de congilatib;
& uehement turbatis nubib; fiunt. & cebsemice lucis oculorix obtatur quanta caq;
lux recesserit tenebre ppliunt; Mors qq in ecclae pymitur semina omnib; filiser,
dominat, Haec omnia plus solito plaqueli conditione cccedebunt. quarix ordo
plaquorum sic in diffesentia rerix tacebimistrorix ostenit, Quotiens noq: dd ra
um dictae colligitur. pacofon uultum infaliorsordinis ministratur. ut pcussit aqua
& in sanguinem ubis cae, & ut extendent. supe ice rene mundanix. & ut suppulus hem
tres symphis ebulliunt: haec omnia pymepecafon fiunt. dctuo alie pubrbum moysi
ministrant. ut locustace & muscae & mossiumtorix. & clie. m. n pseymone tantum mo
do imperantur. sed pmoysi op ut sumptu de camino pulubre in aere lusplit. & inde
uersice & pcculcotie in hominib; & iumtur; & pcie ecclsumentur uirgae in aelu ex
tendit in degrendo & fulgor. & ut ex uirgae in aelu diex. & in. die b; & conte nolab;
pmaenenter. tenebrae crassitudine pcelpabile ersuptrio ecdduxe, Grando supir
nubib; castigeo conuocat pex tensione in aelum moysice in con conduoitur. Aduerogq
hum concemotur & ter ecclo dispensat n homim sed angelo ministrix illad committ;

Ut quilibet quisq: prex quae possedebat flagellae minus terrebitur sed tam pinsigmis
simo pastori deo gratias omnino interrogaverit; Istae quomodo plagae
et indigo hoc est terra et aquis animantibus; aere. igne. nubibus; caelo et angelis caeneretur
ostendere et quod contra deo rebelles et contumaces et universos orbis certant. utilibus
auxilium praebunt omnis naturae suffragatur et ubi hinc ambobus; in mari ipsorum,

Quid mi caro tua et deliro habitu; maris naturae et ego servitor do auxilium tuo
nos imbuere et credimus quia non gelaverit; unde stagna et dorsa glaciei superstrata saepissime
considerant; quae per gutta et pluviae et desinentes arbitrium caeli inferiores pastores gelu
obanentes inequis. Sepe enim aura et efficiunt. illud occidit iterum super glaciale ubi sub ipso
gemit pelago fieldum fuisse comprobatur; Sed sic repente mare siccando impe
rante peddit. et ecce de nube enim liquefactum infludar undae et omnia ornantur
et naturaliter ortus litoris maris deserit,

Quomodo omnes ecclesiae unoquisque moysi pomenae centicudino filius est de centicubit
Sed naturae inquisitor hic secundum eff. cit ubi in consubstantiae humanum genus.
sed divino spiritu caminatorum praedoro et oris inspirantur, Sed in his nihil experientiarum
idem spiritus efficiuntur et dinoscuntur. in quibus porro et linguae celitus et vox caverbae movebuntur.
et quae propter et studium spiritus facere potuerunt omnes carmen decantare munomo omnes et nullis

Quae quis cernit indulcedinem mersis in mare et ch. quae propter aura faldar exponamur; Leonabat
Quae si quis comaverit vel et ice ipsae per funchis celsissimae indulcescere et abstaporse
frequenter naturae comprobant, Quippe illae spiramum optimen fusae et choeliae
et sic indulcescere separatim temperiem, Nubes quae demerissimis; ac pater
salsiliquors levant. et eleo eodem dulcescam pluunt terrenis; ministrant
quo sal sugimus aurum pinfusione mergere et nubium deponunt. Similiter
cum homines aequae dulcor primo et nos olas et omnes et aurum sal sum. et plus q
oceani sapore mixedunt operatore qui naturae occulta: pedicorem
humanae diligentiae manifestae et fides et interpretes delectae signum celatur et monstrat,

Dum nunc primum: est unus de caelo et pomis iste. et quod penis angelorum vocatur
et panem caeli manducavit homo. et sic ibi; illen nihil naturae terrenae habuisse,

describitur quod adhuc in terra positi & cum angelis; uitam subiecti. & eo homi
nes uescebantur. Cœlestis cibi hic panis uitam psalmo dicitur quia de nubib;
cum pluuia ceti tribuebatur quæ cœlo nomine uitæ dixam dicunt. Panis autem
angelorum dicitur. nam angeli panem esse uitæ tenuit. sed hic mysterio. uitæ eorum & cibi
populo dicit. Quæ cum ergo homines sustentari cibis terrenis aliquid manna
habebat. secundum terrenam substantiam de nubib; nisi fortasse ut aeris pars
in semetipsum terrena aliquam naturam habens & uitæ sporte cum suffert, quapp
& nubes fulmine extinguitur & iam in natura innubes & grandines congelat
cunt. quibus ne duritia lapidum contrahunt, Ideo sic & manna grana generat
potest, presertim cum cognito sit eqs grando si illud solutus fit in nubis & liquefie
bat, Conuersa ac collectum atq: molæ confractum in coquendis panibus; ignis
cordorem sustentabat. & si quid usq: in hodiernum diem residui aliquid & eo so
lum quod & ubi nib; sec. tabat cum cum gomor mensura plena manna plon gratia popula
seruauit. Ex hoc de terra hominib; dicitur dum pp cortot. id est super pastor
terra est. hoc est de nubib; quæ in psalmo o xlum. terra tremuit ut laudare dum de
terra dracon & cum abysi. Ignis grando nix glacies spiritus procellarum quis faciunt
uerbum eius, Ideo cum non panem commoni eorum pascit. ut scirent quod non solo
panem uiuit homo sed in omni uerbo dei,

XXXIII Quomodo aqua in cristallum indurata lapidem occultatur. Aqua cum pro
lapide in principio fiat quia christi ignorat quid christi cellis natura nuper
mutatur tempus congelatione in immotabilem lapidis duritiam procedere non ualet
presertim cum gelatione non debuerit sed defoetum pumicum
incrementis in summis cerbonib; uel scopulis sepe consideremus in quibus iacen
lapillos pluuiarum infusione, & ipsius fenis in humum motione generat in
uenimus, Nonnulli aqua terrae cergillo ser transfluuium aequarum cedit usque carni
sup furcis induratam lapidum uidimus ee conuersa in quib; duriores antiquiores
cibi cetis lapides quos humus in se pnur habebat enim cedit usum, Solis
& iam in natura deliquore in lapidis duritiam & uitrum in liquorem resolui contue
tur, lapis aqua utilibus habet ut hiatus resolutur cedo ye mes. ubi fitur

Quod non potest nisi prius in liquoris naturam mutetur, Sic et omne me
tallum quanta et cumque duritiae igne resolutum liquescit, Dum et aqua humore
lapidum naturae gigni comprobatur, Quid obstat si diligubernantis voluntate
lapis in aquam versa vice mutetur ut natura ad suam originem redire
festinet cum dicitur de petra chorea aquam populo suo praeberi iubetur.

De moysi filiis quare educatu et sacerdotio privatis dum per psalmistam de moysi xxxiiii
dicitur moyses et aaron in sacerdotibus eius. Quia moysi filii de gentili
patre peregrinationis causa generantur. ut nomen primogenitivo cavit
iersam dicitur. advena fui in terra aliena, xxx

Legem mandatorum X in montesina. L. die pascha in aegypto celebrato.
XL diebus ieiunans in duabus tabulis detulit quas confregit, Sed eius numeri
eiusdemque naturae tabulis restauratis. XL diebus ieiunavit et tria consue
tudinem humani moris. sed divini sermonis consortio fultus. tam longam
medicam sine esurie sustenere potuit,

De populo postulante carnes in solitudine quibus populus mense integro
idem XXX diebus comedit. sed tamen incredulos murmurationis ultio con xxxi
sequitur, Nam in illo loco qui cupierunt in aetate sepeliunt et scanca con
scientia comedentes in columes servabantur, et quamvis cum manna cuturni
ces data esset nihil adversa edentibus contulerit, Ne quisquam putaret quod esset
avium sed murmurationis culpa mortem populo praestiterit. et nihil hic
novum contra naturam ad non tribuitur, Quamvis et in libro sapientiae
scribitur videri novam creaturam avium nuper utique ostensam non nuper creatam,
Quod in abdito quodam angulo reconditam in necessitatem populi praestitam

De ethiopissa uxore moysi duplex magistrorum intentio invenitur. Utrum xxxii
de ethiopia cum esset in domu pharaonis de qua quadragenarius egreditur
uxorem accepit qui per multos peregrinationis eius annos illum expectavit
an signorum tempore cum per peregrinationem in aegyptum reversus est
ad ethiopissam sibi uxorem iunxerit quam de egypto secum et per desertum
deducebat an etiam de sepphora dicitur quod ad ethiopissa sit, Quia ad aquilonem

moysi ubi pnus ceb & chio perfuserunt, & chiopice mel tere amen immulat
locis historia ex scripturis discribunt, De quo in ecclesiastica historia
scribitur quod exercitus indie cadhes & in nostri circenonibus eusebius refert
quod & chio per ceb mel o flumine consuit gentes iuxta ceceg tum consedisse
& quo in mellegis qd terra illa. in quo ab & chio per pymitur hoc bitumen
& chiopice dicitur & sepotenit & quae moyses sephora cum uxore & suis accepeyt
fora terra. ideo ab & chio pissa dicitur,

Iudith Decore filio israel chor de tribu leui uindicante sibi sacrificium holocausti
igne offerente. & caelestis igne consumpto ecclesiastice, ac de dathan & abi
ram filius eliab, & hon. filio phaleth. de tribu ruben. & de col. uiri principum
principatum populi contendentib; & eleuantib; se in excelsum dei ordinationi
resistentes quos terra operuit cum. ac in se festo ostenditur quod sensibiles &
& insensibiles creaturae ad obedium, Nequaquam tamen ad tempus cum insen
sibilis quam cum se crescentia acerbos & holos & fluctus mouerunt & ad
uelut uenae scenquimis aequaes & quos contrientur cum os suum aperuit,

Iudith De plagis quae sequenti die xiiii mit ignis consumpsit. seruiens contra
moysen & aaron qui contra se conquiri eos fecit in utrisque effecto modo
rectum. utqui contrie iustor principes irrecundiae & cor sepiens. mittur
ignis fortis iustissimus undique flammis consilia grabium

Iudith Deuir gaeae cor on quae fon decuerit crystino mensis. xii uir gis. cum omni
bus xii tribuum insertis pel & to sacer dotio intra tabernaculo posita contrana

Iudith Dis & ric in accedere bir p curtis semel in choreb [turam monstrantibus
p & ric p curtis ubi populi tentio infidelitas notatur, In accedere cum desertis
in sacrum bir p crisim pulsatur. ibi in eq. infidelitas in duce & in populo cognosci,

Iudith De serpente eneo. pillius aspis & tum pnos serpentium curantur aulnere,
dracum quem ad modum & de uir gedixim & acerbos quae aqua amaro in dulcat
Non in serpente sed in dni impsio continebat. Qui equi dem pcipis sal.
illuc tunc populo sed a terra sal. sed ista rum pri ceteclemtium per um infi
gurio. nunc conlinatur in xpo & in ecclesia,

dicalcam & cosina eius quae loquebatur. quia uir cosma conpe-
ns sic ribi uerba pferebat, Non ceni sic cementa nec cessat loquebatur
sed dnr de quo dr. & appiperunt dnro oc cnnccer sic ad loquendum oras aperuit
ecce sicut in quicum & pacalcam in uerbo eius gubnacuit, qm sine cenim quid & quid
& siquid omnino dicebat & nesciebat. Ut homines sed heno in flectis spu & ad huc
cum loquuntur qui dicunt nesciunt & nihil hec ore cordecant cum respiscunt
Sed dnr in igne & in nubib; loquebatur in modo in nubibus. ita ut ore muti animalia
linguae plderum uerbo eius gubnacuit & eo quo intellegim; dm nihil in nocturne
cesinace commotuisse. qm spr dni ubi uult spirat, Hinc igit duob; causis
b calcam ubire ad op mittere ut pmitum con in mel oi insipientia cesfuit & ut
Ne de dni spu & sine loquebatur et ecci in supbia mes & ad ubnr xpi pphe
tice & gbrlib; qfinitur gbrlin sic lector in legedi scrib & ur,
Omni populi sist in nese columna nubes nunquam defuit p diem
nec columna ignis p noctem. Ut ne noctis fs gore defensi. & ecce nebyr
plumnatu p gtem cum igne & ecce clo resolut pt di fiat & in die sub nube
qm quidn ceustur ist tuis ep tegit nbs sol p diem nbs cum qua luna p nocte & cunt
De ascensione moysi in montem qier. xl mo anno egressionis filio x ist
de egypto. xl ii mansione in ccmpestrib; mocb sup iordanen ubi
moyses p dicebat deuteronomium. solus ascendit in monte qier, duab;
ea causis ut sic pienes scium nemo sepulcrum eius nemo conscaueritat.
ne illam facere quae & con fo stio dni sermonis sed ut cultus et mostis mes dere
de pretie ullur uides & ne sepulchrum eius populus ist sic qui ouis sed
obiet & adorarent; Unde legitur quem in quae signa fecerit. ut plurimi
putant sed cum ab stulerit. qm sep bnte quae post modum fecerit adorare
bent. Omnis cum ad ccersilliur. in iii. quae ch gin cenier pater diuidit ur
xl enim annis in egypto ab in fantia sua in domu faraonis litteris edidic.
& xl annis sed & ecce egypto in domus sacerdotum mechien fuit. & xl annis
p deserta duxit cum populo suo p bunt. FINIT LIBER PRIMUS

Incipit Liber Secundus

I De interrupto iordane cum iesu sacerdote cum arca testamenti ingredientibus; In cuius miraculi testimonium xii lapides quanto xii viri portare potuerant de iordane portatur et totidem tanti illic positi sunt, In hoc signo requiritur qualiter arcam domini preterire fluuius naturaliter non permittitur, Illa enim aquarum pars quae ad mare perexit. Naturae suae cursum ad suum ad sequitur. Etiam humana industria nudatos alueo flumina legimus. Et uidemus uterus gandem secundus post eufraten quantitatis multionem equitis feminis uix genua intinguentibus; nudato alueo cccc lx fossas diuisit et eadem expeditione per nudatum alueum babilonem eufraten capiunt quod humana industria laborioso conamine potauit. hoc dicitur potentiae uirtute facilius peregit sed forte quisquam disparitur respondebit hoc esse factum, Illic enim fossuriae de alueis aquas per humiliora diuertit. hic uero stans aqua nullo retinente ad sublimiora montabat. sed et humana diligentia sepe facta aquas in excelsum montare oppositis uallis et ad fontes redire, Quia homines uel uterreni dicerent materia frequenter faciunt quod tunc angeli quorum officium hac omnia mirabilia per agunt per aerem facere non potuerint cum naturale aeris officium et proprium opus est aquas reuertere in nubibus, ut non erumpant pariter deorsum,

II De alcia montis et uestibus; filiorum israel per quadraginta annos non deficientibus, In his dominus non naturam nouam condidit sed illam quam olim condiderat conseruauit,

III De subuersione hiericho circuitu dierum vii quae quasi arcae et dominici exercitus expauescens ad uentum cito conruit ubi nihil extra naturam rerum ostenderat. Si quid et hoc terrae motibus factum est scriptura denuntiat. ut centum libiae urbis. et xi. ciuitates in tracia tempore passionis, Preter ea quae quodcumque humani efficacia actus non gerit. hoc alterius distruentis conatus non et iam senectutis tempus consumit, hoc non casu sed angelico opere dei iussu effectum fuisse non dubitamus,

Desole & luna stantib; ad verbum iuxta sicut scribitur. Sol stetit
in medio culi & luna ad occidentem moram fecit donec ulciscerentur
de inimicis suis. Nec sol duorum dierum uno conclusit. & luna duorum
mensium spatio non occurrit. Ex quo
manifestum est dominum seruorum suorum precibus obedire. nihil creaturis facientibus;
quippe in hominis uerbum sed ipsum seruorum suorum obedientia. Creatorem
necessitate creaturarum seruorum potuisse quibus uti. Nec ad ueros luminum
motum nihil nouum innouatur nec commutatur. & summum misterio celi quidam ostendit
uerum. Sed & illa uera & ueri nihil in motu cursu & diem commouent. Duo pariter
sol & luna unumquodque in suo ordine sequuntur. Quippe cum sub ea die in occasum
sol in tempestate. Nonquid ad bellum in lumine certum nunc lunae in presentia
solis efficiatur & stet. Sed ne quid incongruum in lumine certum
commotione primum quidem & alterius cursum est. sed & mani cursu cum
luna conuenientem.

Tunc fuisse & siscybuisse uocibus; sic dicitur.
pexillum nomen ipse primum
nunc sentiuit uel & hymnum
cursum in eiusdem sectionibus; et liquidem turbatus est.

cuncta obseruauit discomectus. Luna au
habuit. ne illud motum tamen ultra solis
cursum

Egredeons & duobus signis. Dum medicentur populus seruit & gedeoni filio ioae
celestium nuntiatur coppere uitis distructis idolatrie oblectione componitur carni
desupfundens celestis ignis holocaustum consumpsit. & ita postulantibus
signum sicutque in omni terra & sol in solo uellere & ita ubique sicut cum hilnouum.
hic quauis sociente numeri mirabilium qui & celestis ignis petrissence uitis
pedum deuorat & cal tinctum in mundo propterea; rorat. sed celestis
flamma ostendit quod futurum tempus bellum humanis uinis; sed celestis auxilio
efficitur & sperpnar demonstrabit solo uellere quod diuina misericordia
quae tunc misit fragili & molli populo fudit ignitum gentium per
sic aequae possit extinguere;

Deprecantur fortitudine in capillis plebem in rebellium philistaeis superbe.
cum igne & ipsum holocaustum cenue filiis caeli congelatae lo quen rascendit.

in celum;

Demonstrans quod per nascituri hominis fortitudinem deus populi
sui liberationem preparabat, Descampson prius quam nasceretur ad nostro
precipitur. ut capillus illius numquam ferrea cumine vel alicuius aculei
tonderetur, Quamdiu igitur in mandati divini custodia permanserat spiritus
sancti munere maxima fortitudine habebat, Dominico precepto transgresso
et iam spirituale fortitudinis donum recessit, Non quia in insensibili
capillo totum corpus sensibili motum fortitudinis habuisset,
Sed aliquis fortasse dicat, Quare cum capillis iterum illius fortitudo suscepit.
sin in capillis priorem roborem habuit, attamen et iam hac vice nostram in longo
capillo quam in dono spiritali quod negligens amisit ad flicti poenitentia
crescentibus capillis amissam virtutem recuperaverat. quia ex
parte aliqua excusabitur. quamvis dalilae petenti misterium suae virtutis
non denegavit. non tamen se imperante vel concedente vel
sentiente tonderetur. unde ad fluctus postea ad eo facilius impetraverat
quod non sponte sed dormiens ei seductus amittebat,

VII De arca domini in terra philistim. filii israel de se nihil confidentes arcam
in pugnam contra adversarios conducunt sed legis transgressores ne
quaquam tuetur. seducto israel vel ut ad triumphi auctorem ad dagon
deum suum arcam postaverunt. sed primo die repertus supinus iterumque
fugientem idolatriam in adventu legis dominicae monstrabat.
Quieni fugiunt persequentibus dorsum dant, Preterea tota philistea foeda
plaga percutitur, Nam ex tales eorum foras prominebant. ut et quitabat
naculi domini interiora id est arcam extra limites suos protraxere interiorum
suorum foras prominentium. foeda ad fligerentur clade. et ingens suricum
et insolens copia per totam provinciam passim diffundebatur. Convenienter et
hoc quatinus qui miseria animalia divino cultu venerabantur. per ea in ad
ventu dominicae legis castigarentur. quapropter vmures et totidem anos au
reos indices plagarum iuxta arcam in casella posuerunt ne eam vacuam remitterent.

De ecclesiastica gregore quo ceritur cellophili oriente scemuhele quae cenur phoc & isti. non propria uistute uicisse intellegere &c. & hoc ter dicipsi dictionem & auxilium VIII
hunc ergo populum esse scisset.

Eidem de uocib; & plumis quae nolo secul & ordinatur eodem scemuhele oriente quatin. plebes q. audierit secundum reppulisse ne sibi regnare & mell &c. quos fregoter p scemu VIIII
helistis & de pacione ordinis conpescuit. p quam ppli debacere penitudinem interspecie.

De secul pphete interpphetas cum dd occidere uell &c. & dd in pphetas excuneo cum. X
scemuhele prophetas &c. t. nan lioni re & eum r. cope seruit &c. sed spiritali ab bac
non dicinium mystica pensentur & eorum mystica in melius sibonca operte non hae
beam nacuguit. sicinbaeam & secul & ecci fien ponti fica dinosci, Unde & eodem pphete
in iudicio dicit. dampnaeri, Nonne in uno nomine pphetaam & ret, Attam quida.
estimant secul non diuinos sed maloquos repe cem pieb cor pphete ute uco d & ed dd qd
nenuit dum ire seyhit; & fecitur super eum spiritu & cambul cor pphete cbacc mi fosse
& in hoc sio cecipiat utin cli loco, & spiritum cor pp ieb cor secul u & x tamu bisine cedi.
tcum. spiritu. uel xpi. uel ihu. spiritu. ubi aum alur ide est pp pyum uirtum. qd m. p d pt
mysticum diabulus esse intellegit & eli quendo sine ceddim & nto,

De scemuhele suscitato cephi tonisse: in scemuhel sed diabulur quis esset fest in XI
congolum lucir in faenta cosicor scemuhelis consideriet. ut ad funestum regedic tu
& filiuti ctes mbcum eritar, Si ergo diabulus ostendit, Quare scemuhel inscrib.
tur re diuine cepyrone ctr, suscitatur a nosse in multar scribtur ceo locis sacrue
imagineur reb; uetere x rex x nomine cepe ccd scribuntur, Uruir gae in serpente
& ensur serpens in deserto. Duo. quoq: cherubin. v. mures. v. ani. xii bouer sub mn
eneo. & xiii leoner in templo salomonis, Cherubin. psalme. medae grienceae.
stice. in templi edificio depictae designantur. Cu hoc nu hyter sed similitudo sine ulla
in constitudine qsi reuerter hoc nominatim ponunt, Sic fecerat ma scemuhelis
uel ut pro scemuhel ostensus pnuntiat sic & in pphetis & in apocalipsi ioh ostensis mbnos scen tr.

De percussione oze in quo tem hyter cum ne & de genere ceasondae mnatur. & ut is pp tr XII
. qu cem secure m diuinis reb; sed cegere deb & & commonetur. sed quidam ali

quod p̄ cedent p̄ peccatum in Zacheo hanc culpam punitū se estimant, Qui sepe cum ut
ut minores culpe cū p̄cedentiū p̄ peccata unum diuitem in certamen,

XIII Sed tu numerem ne pp̄lm qui p̄ peccatū suū solet penitentie dilui pp̄ tuero deliciū
in cultoryb; suis mostarsi ubi tuetem promeruit ut ceng elus occidit lxx uiri ory
mit & quo intellegitur ad minores culpe commississe quam plebem,

XIIII De duob; signis iuxta ecclesie imbel. idē in ecclesie induces pastor scisso &
mēn regis ceyde, quae duo signa ante tempora suo cepte conuenient. Dū quid
mihi ero bocem factum est & uident ostendunt. utqui ticultū quinunoillud
usq: erit ecclesie & templum diuisse & ipsum: altare eq dtibim & fecerit
scissum de se ecclesie. utqui di pp̄lm cenūne dno oblationem immolet & anta
fecisse & in scisma cotico illo suo holocausto illius mcenur ceppe & ceyde,

XV De trib; cennis ricerticis & regimenibus ecclesie de pluribus celestis gente ecclesie
Zacheleum in circente helicq: orientem dixi in sermone dnini. sisdrcent
pluuia conisiuxta oris mei uerba cennis erit. quae tria qdm p̄ mel cooperat
mentis & ecce ruerent celi de ma & ebis como dicitur celestem. Ubi
habe plagie ut multipuricent tentuisset castigauerit ut meoryx dicitur de
monstrictis. ecce habe dicente uident helicem, Tuesqui contur bcerisfrchel.
Cum qt helicem ne go cū bo sit. redtu & omnis domy pcatistui y usq: bcal.
Sed moyse seyburiex uillē pauncia de quae dicunt omnē tie indifferenter
nominis, In tempore cū sicitatis ad no helicem ut in spelunca torrentis
ceyth se ebscondis & ubi coruis ministrentib; pane & carnib; & aqua torren
tis sicitis, Duplicis ili & occasione quae tin & in tempore fuerunt habis &
celimonie & p̄ sicutoryx secuide qui bstriū rebidie effugiis & ire, coruis culpa
hic pur gen uide, & in hoc & ic illud ostendit. quae dit homo si p̄ peccatis & ia
in fuliuoryx animae chūmin est & hirutis & ur, unde ut ecce cerner panē
cotur ille d & ulere ut pseuid & & d tale sibi officiū committebat, In quom
tubidue. qd & ecli oryx hominū in de ustis cerib; in tnsercibus in cotu ut accepe
rent q cotor pcener & cucrner quer libs & qualt cūq: pricepa pro bcent,

Deinde uxor in septem sidonorum, deficiente equo cum eppm mia sicerata XXII
ceduidua in septem urbi percrescit exipectr helicem iubet. Cum lyci
nus solet & farinae hidriae in quibus unus dies refectionem in usu erat non minu
ere sunt donec ut sitiunt et populus suum, & hoc accedit non quotidiani
dem conuersionem propterea unde equo illi et unde donare. sed ut
illa bona & fideli in uidua pascebatur ad septem urbi mittitur;
Neque ubi moueat quod sidonios terrae hence erendo plugie pertinuisset ppessa, &c.
Dum inde eliae hebel preaty ypph & ceax & tonaus in dilite & ficcinoys cum sic sido
nios regis filiae pertinaoy ignem ducebiet, & in hoc signo non mouere ad no con
dere sed edere necessitate in modicae minutae substantiae gubnat ut in ecclia
Demostuo uni cofilio uidua quae helice sustenta mar & uestabur in memoretur; XXIII
ut tempore illo quo in domo eius erat, De quo dicunt hebrei quod prespecionas
pheae fuerat quae dur de ubi pe cosi ab solut, a tubi questio illae fecemorte dbnor
Deholocausto in monte carmel, & in fecar sce mur ad lechaeax reseriat XXIIII
cerdotib; idulorx, cum dur uell & pluuia decreuisse helice in occursum
ech ebire quo omne misit & sacerdotes bcccl. dccl. in monte carmell
ad immolandar duor bouer congregauit ut ad ignem & accuidisyt ipse dr
ronor populisto, Illis non ucl brib; orunteq; helice ignis de celo escidit
quibouem cum cel tcy & lcepidib; & aequa cesimul consumpsit, a ledeinde om
sacerdotes in to uentecison in fec. In hoc extrema natuice ignis qd de super
ad ro ignis spatio descendent cum eti gubnantur in sua limitis sui mathya
qai in tre eppent consumpsit, In superior spectio ignis natuie hebundantur
ignis in tre cedent pnuntiet. Qui ad superiore ubi illi ur natuie cordent
conscendere temptet sicut ceq; natuie est descendere ad inferiore sicut ignis
pcelse & ecelse, Non tamen eius natura sua & a aequa uid & ur conscendere
qd non sine substantia quia agrauatur pre em & ipse sed pcebyr laniore natura
quaaquay x minutissime guttae uel pore uel in contrahunt solet fecesse.
Quae guttae minutissimae dum se cubiunt. in densionib; nubib; ad hy in natura

suffere non possunt. seduento coccugmenatore grecuuuscul cæmolere cœpit
delcbunur. & stillas in nubib; gelu phus quál cœpse fuerint pro puerit ecclesia
gutter concrescere in grendinú cœpillas grecce cœpit solidetur fygorirygor
deduc. & spiculo emissio ter nbe cudens cœter eterdem gelu nubib; nivem
fuc. & si gelu dú frigur hiber non pstrinxerit ccq: stillicidiú libex cœdinfenotor
pœster unde iterret redit, Si aúccque pstembr ipse ré nisi pœcia substanciá non ar
cendit, Sic & ignis inferiur se non descendit, Unde & cum dúr ignevorym
b ter supquinq: ciuitater plus & psulphorem fuc. sic & in hoc loco uenit cœut
pœterem cœut psulphorem quœ cendo ignis pstem & ipsú non potest descendere: nisi
alicui mœtenyœ grecuion iussit & in sinuœre, Secœr dotes uero bichel sine ho
micidii cul pœ helicœ pph & cœ inté fœó. quœ cœ pœ in illœ lege quœ dr. Ble fœmú
pœticœ ynuubro. Nullus ergo hominú colit idolú nisi ciblœ phem & orblent,
a cpho quú idolatryœ cul tœ re mœ ldœ uœ rœ ble fœmor & sœcœ ynlegor dbr ipurgat
& post hœc e mundœ tœ rœ cul tœ nb; b chel occisis helicœ ortœ pluuia ubrit,

Dominica I

Ex libr xi ieiunio. Helicœ fœ ynur cœ ie & cœ bel pg enr in terrœ iudœ in pen
sedent in umbrœ dormiunt. quœ cœ ngelur suscitœ tú esun ent ó. panes & cœ qua
tesœ. quo cibo refœ & tur in eur fortitudine xl dieb; & xl nocti b; nihil come
dent usq: cœ d chorob di montem cœ mbulœ unt. unde dominus cœ uerbi fructus con
sortio. rursus in terrœ isrt redunt. In quo panes cœ hum cœnœ in dastricœ
qd pœ ent ro cœ ltus sit operis similitudinœ cœ spicam in terrem pœ ent ruistum
ee intellegim nisi forte cœ ngelico opere de quœ cœ cúq: terrenœ mathœ fulcr
intœ cœ de genar cœ d huc hominis pœ ctum uœ cœ dicio ré hominú pœ ne efficerit.
Sed hœ panis & sipp ná natur tœ occultœ ndo sollicitú & tore fœó. de xl die xi ieiuno
qm dilucte p ieiunus pph & cœ pulerit & cum xl redd dum phuus sustinuœ nullo
egent cibo uœ nœ tœ rem pore uixit.

Dominica II

Igne descendente super quinque cœ gmarior: Duo quinque cœ gmani cœ hisqui
sub eis erent super ice cœ d heli cœ cœ d ducendú. cœ b ior rœ missi cœ lestis flœ ma ass ist.
Post quor: iii. quinque cœ gena yor cœ d idem de stinator supplicœ tú pœ barba pœ tœ ya

angelo ordinante. helyae ad regem pertinet & in his gravior fortitan commissi nimpetcat.
ut non ce & numquid propter dixim ultor flamma animi punitur. Sunt quo phisaeis faciunt; XCI
Verum sibi ab ordine helice & heliseo meruerit explanatione de his dictis supradicta
ex ascensione helice. Heliseus non electione et effectu sui helice meriti XCII
duplicatae spiritum postulavit. sed in numero videntur peccatis propter cupidita & doctor helyae
qui ait non simplici redde plicis pu conpesci posse putavit, Sicut ut postulavit
nequa ad eum & ipsi helice impetrare, Igneo curru helice rapitur & ad eden sicut enoch
sine morte esse videtur. ut non sed in fine mundi testimonium se martyrium efficiat. quia in
tempore scilicet ante humanum genus propter bellum depugnat. Convenit ergo ut helias
flumina ad mortem & ad eliu gratia ad mortem in maximas aquas flagrare. illa ad signum multo
mirandae signa facere & ad carnis signa ad hominibus; cum ad ecclesiam ad sublimiorem
statum venire. ad celum qui de enoch in primo libro dicimur helice convenit,
Heliseus in libris; heliseus. iordanem pedes siccos transiens in hiericho aquas amaras sanavit. XCIII
Ubi sic similia dicitur esse fuisse. Indeveniens in beth helice pueri sed duo illudebant
quibus in nomine eum maledicens. ii ursi. XLII. puerorum laceraverunt. Nam pueri cum
pueri helice in ira canis amotus. sed ecclesiastes ad & lege filiorum quibus hel idolis
immolabant cum fortiter & ipsi publicum in mons stare idolis et erat in statuam ista
placet. In beth hel quae ex duobus vitulis quos hieroboam fecerat fuerunt & venit
in emplicate eum intra limites sacerdotis rursum propter in filios salomonis roboam
iungere, Propter helice quae praevidens in ludentem xpo propter in ducere & in loco
ad lucem ice quae figuri ad ictione compleberet est operatur.
Deinde in expeditione quae ioram & ioseph et & rex edom ad filios amon & XCIIII
moab erant. heliseus sitientibus; pro siccatur torrente sine pluvia aqua ad eum impetra
vit ubi fossis propter infractis silices & gentiles qui eo de exercitu erant iussit fa
Nella expeditione reubrium de parvo illo olei quod ad ducem illo habuerat XCV
crescente replevit ut vas sic in parva hac & aliquo particulae olei pustulae propter helice
immaculatae crescere non contrenatur ut potuit. Omne enim magnitudine creaturae et
de perfectae semper crescere non vivit. praesertim cum hoc specialiter in liquor nature

pincernarum ceteris efficiatur urque certa poculorum generum de parvis matutinis in habundantia liquoris excurrere et fervescere comprobantur, Ferunt hinc dixit,

xxxii Filio vidue mortuo impsum a civitate mortuum suscitavit quem matre exmatre

xxxiii Perpetuum diminuit farinulae mortiferae colocynthidis scopotem succus et secundum scripturam fecit. xxx. prophetae invitorum contumelias diripiebantur urbem securi erant.

et super hec habundantia copiae frugum eorum ministrabuerunt. Nicodemus septies lotus in iordane carnis mollitie et teneritate redditur. et hoc declaratur. quod in sermone imperantis eis pimpsum pphetae non in recliqua ut fatuitas recor contucunt et

quod in solo vivere et sine impsum, lepra plurium quotiens non recipere et, Ceterum pus bubulis, lepra naaman ecclesiae reimperitur, Ecce ecclesiae potestatem in heliseo inponendi et deponendi lepre quam pratum et effectibus; sed in secundum voluntatem super super angelorum hominum illa fragrit quae futurorum figuris et prophetae omnia convenire probant, ferrum securis de manu nubyo cecidentem in aqua. revocavit super aquam fecit. gravia fieri naturam tenuis aqua substantia ferro nuclei secundum quod modum subpedibus meis solidae vivere undae. et aqua tere solidae vivere naturam quandam illum de profundo ferri levare nubes, Aqua enim natura equatur tere fragilior tamen solidior videtur,

Hoc tamen attenimur hic habere ut fatuitas ostendit quod in stella cibere et lapides minus sufferuntur, abscere vero illud plus et in et quod hominum et celestium animalium et corpora et ligna natantia sufferre videt et undos et in mercellum et lapides cedimus et aqua portat. et tam cum postantibus tolerat quam lapides quae nix duorum mous repossunt in aqua cum de funere pependerit unum homo potest et mere. Unde et pars et urs in protum. et pastem in mercellum sufferre posse, et quae pastores hic et protum tuta et imperet

xxxiv Belli quod rex regis syriae insidiis indicabat et regis. ideo ad eum civitate

Heliseo et exercitum misit, Quod ut ipsum ministrix intellegens montem ignis et ambo replent illorum hostes caecatos nere agnoscere et ad requirendum in samaria per dax, et illi eorum oculos aperuit ut agnoscerent se, Quomodo tunc lucem diei videre et hic propter caecitatem sed prenuntiat heliseo et locum per quam ambulant magnitudo ebillorum oculis occultatur. Sicut hic cata lucem diei videre et nequaquam tantam multi

rudo solū helisei sequi potuisset. Unde similiter modo dicitur: suo ministro non credunt
die die lucē p quā hostes iuidebant oculos ceperunt sed in angelorū consideratione em
quos cernere non iuidebant eīm rutum dixē. benedic deo rege syrie samaritanorū obsedente.
et matre manducante filium suum. et uno duce regis samaritanorū non credente bo
nitate dei helisei propter mortem ceterorum sanctū fregerit in syrorū castra deuraudin
fecerit quin ductores ecclesiae in fugiendo estis. Haec mirabilia pymo et tertio libro pcessimi ha
rulta uidentur. Helisei mortuus est sepelierunt mortuū. in quid cōpuchi impletus est mo
nē. spiritū meū fiet duplicē in me. Alium hoc duplicē gratiae. quae helias orando
et postulando impetrabat: helisei impetrandi principabat. tqd helias tarn multo honore
habebatur. helias profugus et persecutus et spelunca degens et ab hominibus abiectus
Decapitantur filii xiii ceful. et reglaeth. flentes ascendo quando onera custodiebat. Sed
sic maniae deuorabant. et cessabant accepto chilo tuquam urgentis supstitio
ne minorum etc. et desenecherim transeunte in trānida duce et pricē quē hebrei
fluū isicipph et ecce dnī et ipsi fugū ced syros commigrare sed angtrdm. et xxxum
mīfēt. fugitiuus enecherim ceduinuit in idolorū tēplo filiorū suū ne ere crum,
Deinfirmitate ezechie et signo pecunio mīrabilis tēpore. et Ihrnetamaniatorum a
ēt elevatū et fossitan gratiarum actione ēt et siquis. morbum cedit. sed nec
dum iscitur urtā nuntiens mittit. qfleuit pstio mestō mbro; Sed qdā sapiā xpi in
suo genere deseliquit. reddidit pphetice sibi mutē cōcerticē ecclē che. ideprulit
et necesse erat ut alterē quae fecuendae et et siqm ostentatione firmitatis, Unde
ut qd dicebatur in dubitatū credere. rosis carsum ostū cebo occasu. p x. horior
recidutorum mente relorquet, Quarū inde velutimane ut xi festin hē incipere,
Qui dentorum exceptū dicebat horis ut multa estimant celebrari deo occesum ostū
restauū. ut ne sine gratiarum sum sine mīuenīente nocte cebo tuo omnia ut et
ut in die et sic hecce ut ce subiectū mundo luce ōcludere. sed et luna mane
tenuata minime dubitatū. Nequicquā in cielorū decursionib; cōtūbare et
sol luctē et ecclesiae naturae mistū possit. ut ecclesiae mei ussionī quicquid pcipere
et tumere sine ferre pater et natū ipse tu Conuenientis signū qui sic sol in pemistu

occasus sunt positus in chor in initium seduxit. sic et ex immostis expectatione & con
stitutus si cedinci pienter ut ne gricuchia se uocet tamen q: reponis: ide XL annis
ecclie. Quectumus nascetur ut illi filius consummato illo tempore regnum defuncti
patris uel & gubnare ut ex fine ut ethichebet & in flere & in lacrimis pferemus q
Joachaz rosie filius: uiuens ser loccchim XXII. frater ioccchim XI annis. mei loa
filius eius io. chim qui io chonias uiuens ib;. sedechias filius iosias XI annis;
Ideo deinde ut impetrare somnicen cebo cedonosor ut et regi daniel ut chinotia insi
nuet et & plebs inseruiture celique quia ut parua uaxilium & platium hebet &
ib; pubis qui ministrorum tu sine le surre euccset. Unde ergo hanc lenitatem
in sui pasto ti ignis habuit. cum ex cel tere pasto inimico seruo xti. fed ex illius ardor
mitis; Ignis igit substantice in nullce nisi in cequece uel cel. cuiur liquoris mate
ria potest nubis. cum ipse in corpore intelligit ee natuice. & quo occeid unctam
ligni cerdens. tum quidem ir ccelhumo sepunet & cumuo in cen elocinore. qrum sunt
unde fuerit reddit. liquoris poenuna ignis & ex inquit. Ecce deq liquoris natura
cerdoris uo recitat & cum ende lo mortu deuorcet. sed dum supe homa ubi illius est
ncoturice copice pgeseuitur. sursum se cum in cerie eleuat. unde fumal ille ua por
co ad cebis excelsice sustollit nbulo fecis & cetetur tristis. unde ierit pluuiar
ministrat. Qd sepe ue ceste ex ccdustionib; puncia ex cybat & incensor ex monitu
cebs ducepoyb; tonis copiar deducenib; decleceret, Tcen diuqnis inquecu: mate
rice pseuerret. quocelusq: omnem liquorem qui ne ce ne ali pre consumat. lqte ex suo
pcstu supe sursum ma tio tremitet, Sue sed exiguur ignis cetur humicle ma tria
muenerit. ipse uelut infirmior ucelidiore uiset humor ir hebum dan ha cedit.
Propter ce cum lim fcoticce sub stectice pcesentur in cesp tam unce conseruat.
& ni simo leo uel mel ho quocuq: fomito incendatur sicut cu fusus protu cesse
ne tegentiem. icem q: extinguit. Quadiu ergo in cel qua terrena materia
cerserit. ipsius surtcem ccerte & humo se consistit. Unde tu potens qubnator
ignis natura int inimicor & seruorum diuide tu uolant ardore emittit flebile
& humicle ccbis & ccquae substantia famulissime uestit. ut illi pcbustent natura

accensi arderent. & humiliabile & limphatico humore & vapore
nihil adversitatis perpetui sentirent. Quapropter & scriptura dicit.
Angelus autem domini descendit cum azaria & socus eius in caminum & excussit
flamma ignis de camino & fecit medium fornacis ut spiritus roris flantem.
Exacerbaverunt enim spiritum & exacquaverunt in ipso igne inventrore.

De danihelo pronotante in lacu leonum. In hoc etiam ramin significato XXXII
non naturam in leonibus notatur. sed insita a conditionis initio sic
aptae per angelum a deo gubernatur. Blanditiam enim & levitatem quam catulis
suis leones ostendunt in danihelo exercebant. seu etiam & ferocitatem
quam in predam faciunt in devoratis peccatoribus reddebant. Unde &
certum est. quia nihil contra naturam dicitur factum. sed naturarum pastor
qualitercumque necesse habetur disponit gubernare.

De hesdra restituente legem in imphae quia eodem spiritu plenus fuit XXXIII
quo ante scriptae fuerunt.

De bellis praecipuis quae domini auxilio peracta sunt. ut amalech moysi XXXIIII
orante ihesus superabat. & idem XXXI reges canaanitas. & gedeon filius
ioas innumeram madianitarum milit. & dd solus interfecit DCCCC imperavit uno.
haec omnia nihil in usitatum ostendunt dum per hominum & ipsorum & iam angelorum
dispensationes & fortitudines effectas. Finit liber secundus.

De novo testamento liber tertius T

De visione zacharias & nativitate iohannis baptistae convenientem
factum est. ut iohannis qui post ea hominibus praedicans victu &
vestitu & loco dedit exemplo penitentiae. & conceptionis tempore
pacem penitentiae modum ab angelo sibi impositum donec ille nasceretur
sustineret. Aliter vidum caelorum regnum predicaret. nascituris conciperetur
antiquis legis & prophetarum predicator sacerdos silentio damnaretur.
Quoniam lex usque ad iohannem. ex eo autem regnum dei evangelizatur. qui in utero manens

flamine.

per os matris spiritualiter loquitur. Quid mirum si puer adhuc in utero manen-
tis spiritus per matrem loquerentur. Dum moysi spiritus in LXXII consiliarios distribuitur.

II De incarnatione domini nostri ihesu xpi et nativitate et maria virgine coope-
rante spiritu sancto et matrona mulierbrique carne sola naturaliter naturam
carnis absque vitiis contulit integram; Quam rem ne sine exemplo
dimittamus absque parentum coitu progigni comprobamus qualiter
aper sine patribus fotumatum in corporis tantummodo crescunt. et multa
illius modi volatilia. sed et multae aves absque maribus ova gignere
possunt et talem conceptum et iam in multis piscium generibus esse
philosophi aiunt. In sola quoque carne sine patre vermis nascitur.
cui dominus per prophetam se similem dicit. Quid ergo in multis rebus consue-
to more dominus operatur quid naturali ratione contraire dicendum est.

III De pastoribus quibus angeli natum infantem nuntiaverunt. Id est ut pri-
us pastoribus natus agnus nuntiaretur convenienter de vel a iohanne
nasci debuit. Dum ipse veteris legis quasi novissimus filius fuit.
Xpus de puella virgine corpus adsumpsit. Ipse enim novi testa-
menti principium filiorumque qui et novae legis exordium et stetit
cessantibus regum et pontificum de stirpe iacob successionibus
qui in aeternum rex et pontifex esse natus est.

IIII De magis aboriente venientibus et stella duce quid et terra sua usque
in hierusalem hanc ducem sui interiis habuisse magos estimant. Videntur
si hoc ex evangelica auctoritate firmare possunt quia quod ab hierusalem
per gentibus magis usque bethleem dux itineris fuerit evangelii dicta ex-
ponunt. Quae magi cum essent in terra sua excellentem sideribus
stellam videntes dicere et regis quae iuxta prophetias tam ipsorum
quam ecclesiasticas ex israel nascerentur. sive ex propria eorum scientia
sive angelica monitione intelligentes ad terram israel et ad hierusalem ubi

principatus totius prouinciae fuit ueniunt oriculis uatum dei co
nati acceptis perguntur. Egressi urbem mox ducem itineris ad xpm
stellam sequentes deueniunt. De ista uero stella utrum stella sim
plicit. an angelus an spiritus sanctus accipitur maioribus elegendi uoluntatem
concedo. si et enim stella semper aceteris stellis quidem in hoc ducatu deuiauit.
Si infirmamento caeli manere inter bethleem et hierusalem dux fieri am
bulantibus qualiter posset et si per aeria sagittae more quamuis paculo
lentiore cursu propter sequentes peruolaret. ad suetum infirmamento locum
et cursum interim deserere. quod nec maioribus quae luminaribus
accedit. cum insignis aut steterunt aut reuersa sunt. Nisi forte
aereus ille ignis tale ministerium suscepit propter similitudinem
stellae uocabulo uocatur. Aut si angelus habitu stellae ministe
rium fecit quid repugnat dum in se angeli quando se hominibus
ostendunt in multos habitus se transformant. ut moysi de
rubo angelus ignita facie. et uel ut miles armatus. iesu. et in
incursu meo quisque igneis helia ascendente et helis eo et abrahae
et loth. et ceteris. et imaginariae stellae. vii. in apocalipsi ecclesiarum
vii. angelis. uel certe sine quo angelus neque stella neque alius quisque ignis
haec fuisse dinoscitur. spiritus ergo sanctus haec stella fieri concedatur ut in
columbae speciae descendit et ut in igne super apostolos ita nimirum
in specie stellae magos ad dominum spiritus sanctus adduxit.

De baptismo domini et spiritu sancto in habitu columbae et testimonio patris
de filio suo. non quomodo haec omnia an baptismum suum dei filius non ha
beret. aut qui eandem substantiam cum spiritu habens. et ex utero ante luci
ferum genuit. et ante lumen mihi sedis est. sed ut baptismi sacramentum
quid ualet nobis ostenderet. quamuis corporali specie et spiritus sanctus dis cen
dere dicatur. Nunc de auibus sumpsisset columbam dum auersibi constitutam

in nullo transgressae sunt legem naturae sed ex aere minime dubi
tatur, Sed conveniens erat ut super filium corporeum. spiritus sancti personae
corporeae et patris vox corporalis de nube per aerem corporibus
audiretur, Propterea idcirco in nube et in columbae imagine
pacti et spiritus sancti ad baptismum veniunt quando aquaticae naturae
res ille aliquid habuerunt. dum aquae creaturae in terra filius ad
baptismi ministerium elegisset,

VI De temptatione in heremo et XL dies xie iunio. In diabuli trib;
temptationib; aperta iniquitas, In xpi vero trib; responsionib;
tota iustitia fuit in quib; diabulus victus alligatur, Dum
supra fortiorem repugnaretur. iactus de caelo in terram
a terra in infernum migrat, A thomo lib. a vinculis superato
diabulo surgit, Quoniam sermo domini cur qui moysen quadraginta
diebus reficeret. per aerem intus et nervos irrigabat
Per XL dies esurire dicitur ut temptatori occasione inferret temp
tandi. et quod verbum humanae carnis substantiam gestaret,

VII In paralitico a iiii viris portato divina opera cernuntur.
Dum dimittuntur ei peccata et presentis egritudinis plagae verbo
tantum solvitur et cogitationib; in ore dei corda scrutantis respon
ditur. et in hoc viris ostenditur quod dicta. per animae maculas dolore gras
sari. Mutus non loqui non poterat cum verbum dei patris responsa
ab illo postulabat. quis enim in ore asinae facundiam repperit quando humanam
linguam quam vis mutum ad verba non solidabit, et cum iustitiae lux
qui in mundum venit appararet. qualiter caecus non videret. et quae
potestate diabulus in homine permaneret ad quem iaciendum quoniam
illum de caelo peccantem expulerat xpus veniret, Tria in v. panib;
et ii. piscib; v. mensaturientib; continentur miratione digna,

Pe. i. Materiae parvitas ii. & populi saturiam multitudo iii. & fragmentorum

De ambulante dño & petro super undas. Dñs de terra discipulos pe- copia. viiij
tens necesse habuit undis ambulare, quae causa cum petri id est nisi
xpus esset solus, veritatem carnis dubiam relinqueret, Dum cum petrus
filius viri & mulieris hoc facere per imperantes xpi auxilium nullam de
carne virginis filii dubitationem admittit. Utrum dñi & petri corporum
natura levigata est ut illa aquae sustineret. an aquae substantia soli
data est ut corpora humana fulcere possit. Utrumque vis ergo hoc
facere non contra naturam dño precipiente potuisset. Sicut
aquam solidaret. aut humanam dñi iussio carnem levigaret.
ut militantes in scyphorum oris. & ut antiquiferum & super equorum auribus
prludunt natandi arte. quae in buti vix mersomedio profundo hunc
modum hominibus valentibus. Quid mirum si dño imperante caro levi
garetur, Presertim cum resurrectionis corpora levigabuntur ut non solum
crassa aquae sed etiam nubibus & aere sustententur. ut rapiemur
in nubibus ad occurrendum xpo in aere. Aliter si aquae in naturam soli
datam esse quisquam plus elegit quando aquae ita terrenam crassitudinem
habet ut cum se gelu perstrinxerit in duriorem quam terrae ipsius soliditatem
rigeret. ut multitudines sufferre valeret. & per aeris calidae aura resolveret,
velut si liquidas undas. gelu non perstrinxerit natura aquae aquis
inserta lignae. quam vis grandia & humana & caeterorum animalium
corpora & navis & liberniacas super natantes sustenere consuescit.
Illa soliditas dño imperante facta. Nec mirum si petrum diffidentem non
sustenet. cum infideles dño volente & iacentem non sustentabat ut dathan & cabiron;

De panibus vii. & pisciculis. & ratio superior in usitatae saturantibus viiij
iiii mil populorum in natura ergo rerum universarum gubernatione binae
admirationis deprehenduntur. Deinde inferior ratio cotidianae rerum

administratio in collegitur. haec enim sit ratio gubernatio quae est in mira
culis rerum dinoscere. ut in sanguinem aquam in aegypto in momento
et in tincto ligno in dulcedinem dicitur commotavit. quae pp et panem de
parvo semine iuxta inferiorem rationem in magnam segetem.
per longitemporis administrationem. et innumerabilium homi
num pastum procreat. quoniam et secundum superiorum rationem
de materia modica in momento per benedictionem multiplicat.
sic et pisces per primam benedictionem quoniam dictum est crescite et
multiplicamini. per inferiorem rationem crescere imperabantur.
quorum nunc carnes per superiorem rationis causam adturbarum
saturationem praesenti benedictione multiplicantur,

XI De visione domini in monte cum moysi et helia conloquentibus. licet
in hac ostensione domini faciem sol coris splendore fulsit. non ipsa
caro splendivit, Sed divinitas latens in corpore luminis sui
particulam conspiciendam foris videntibus quantum poterant
concessit, Unde ergo vestimenta candorem nivis habuerunt.
dum neque de carne neque de divinitate erant, Nisi forte ut per
carnem divinitas foris inluxit. sic et caro in luminatae divinita
te per vestimenta radiavit. Moyses autem et helias specialiter ad ta
lem ostentationem velut legis et prophetiae principes ad finem legis
xpm conducuntur. vel ideo ut moysi cornuta faciem in quam non
poterant filii israel intendere. et helias curru igneo raptus ad paratum
xpo obscurarentur. et cum et iam isti xl dies ieiunasse scribuntur ac
vocibus memorantur. de ihu tamen domini his praesentibus patrem se illis pro
nunticantis testimonium audiretur. Sed dum helias manens
adhuc in corpore ad talem conductionem veneriat, Quid
de moysi dicendum est utrum in corpore iterum sumpto ad hanc

ostensionem acceperat. aut exacere simulatum sicut samuel visus est
habitum fingebat. Et si suo corpore indutus venit si hac vice resur
rectionem suam quae ceteris in novissimo est futura comple
vit. de qua questione auctorum una eademque sententia pro
lata non defertur. quia adhuc dominus cum tribus discipulis et heliae non cum
imaginatis sed veris corporibus convenisse non dubitantur.
Et ipsem magister in suo vero corpore adsumpto videtur. Sed quoniam
dominus ihesus xpistus primogenitus mortuorum recte creditur. moysi iterum
post hanc visionem corpus sepulturae commendari ut ipsum in no
vissimo die quando resurgentes mortui adsumere speretur.

De lazaro et ceteris mortuis. In mobili ergo voluntate dominus univer
sorum vitae certo sui spatio praeordinavit. Quorum igitur vitae
non ut moriantur morte interficiuntur. sed ut per hoc hinc quieti rursum
resuscitantur. clariores ut puto deo cum et iam hominibus habeantur.
Unde de ipso lazaro discipulis ad nos dicitur. haec infirmitas non est
ad mortem ducens sed ut filius dei per eum clarificetur. Hoc dicto
lazarus cito moritur sed tamen ut filius dei per eum clarificetur.
III die resuscitatur quia non hic spatium vitae eius
posuit. sed quod sine mutatione disposuit dominus facere. sepe
re et rehabere simulat ut pactum uxoribus abrahae et isaac distulit
ut gratius foret. et dominus occasiones praestat ut quod ipse cupit aliquando
nare indulgere rogetur. Si enim et ea quae non disponit sanctorum
aliquis rogaverit nullo modo fieri permittit. ut moyses terram
repromissionis ingredere et paculus ab illo angelus satanae re
cedere et praeterea nomen praeravit. De omnibus ergo generali
ter resuscitatis mortuis tale quiddam sentitur. quod prima vice
moriuntur ut per illos digni clarificentur. In his ergo octo mortuis

quos diuina scriptura ueteris et noui testamenti resuscitatos com
mortat hoc considerandum est. quod de eorum primo idem se reperiatur
filio quem helias suscitauerat ita refertur. Reuertatur obsecro anima
pueri, De nouissimo idem de eutico in actibus apostolorum et sublatus repertus est
mortuus. ad quem cum paulus incubuit descendisse meum et cum plexus
dixit, Nolite turbari anima enim ipsius in eo est. Caute utrumque intellegen
dum est, quod uiduae filius mortuus est atque anima eius reuertatur propheta
postulatur, Alter uero mortuus est et in eo est anima paulus dicit. Hinc quoque namque
scriptura uera est quia mentiri non potest. sed qua ratione recipi
potest. ut in membris occultatio corporis mortui anima in eo esse pos
sit nisi forte anima quae incorporalis est corpori in eo occultae cre
ditur. Sed quidam intellegendi laborem uitantes dicunt. de eutico quia
mittens animam ita mortuus sit ut postmodicum intuitu illum anima
reuertente paulum apostolum dixisse putant. anima illius in eo est sed
tamen scriptura tacet. si egressa aut reuersa anima. Ceterum uos mor
tui quibus nec egressae animae nec reuersae nuntiantur. hoc sine ulla
ambiguitate prestant quod [illegible] mortui sunt et diuina operatione
resuscitatis. Solis defectio iuxta crucem non uisa est quando lunae ac
cendit facta erat. sed in plenilunio scilicet. Xii die mensis nec a sapien
tibus fuisse et uenerat. et tantae solis lucem mediae die tenebrae ob
scurauerunt. ut per illas defectionis horas stellae in aeolo uisae sunt,

XII De corporibus sanctorum uenientibus de monumentis suis post resurrectionem
domini. sed rursum in monumenta quidem et de moysi diximus. seruare ex
ubi resurrectionem omnium nouissimam expectant. ut apostolus ait.
Hi omnes testimonio fidei probati non acciperent repromissionem a deo pro no
bis aliquid melius prouidente ut ne sine nobis consumerentur. Sugitur isti et moy
ses bis resurgere in hac ostensione utique et in nouissima cunctorum

resurrectione credendi sunt dum semel mortem sibi inditam ad ae
delicto gustauerunt. sed absit hoc a catholica fide ut semel mori et tem
bis credat quis resurgere. nisi forte bis mori. et moysen et istos aliquis
dicat. sed nunquam de his scribitur quia sic apparuerunt resurrexisse. sed aut
resurrexisse aut reuixisse aut uiuere aut apparuisse uel de se
pulchris exisse. Nomina autem resurrectionis in his qui per mortem in hac
uita conuersati sunt aut in domini aut in futura omnium resurrectione po
nitur. talis autem apparitio istorum nec ad uitam huius concessa nec ad resurrec
tionem futuram pertinet. sed ad confirmationem dominice resurrectio
nis et ad credulitatem resolutionis animarum ex inferis. talis apparitio
animos monet. sicut in resuscitatis mortuis similitudo non tamen continua
mors fieri cernitur. Ita et in his resurrectionis similitudo non ipsa resurrectio
ostendebatur. Deconuinua morte nullus ad uitam indici ducit nisi dominus
usque ad nouissimum diem reuertitur. et ad uera resurrectione numquam
in mortem iterum aliquis reuiuetur.

De cibo domini post resurrectionem hunc carnalem cibum qualiter resurrectionis XIII
caro susciperit doctrinam requiritur. Dum resurrectura corpora spiritalia esse
cuncti fideles sciunt ut resurgat corpus spirituale. quia propter resurgentem
corpora. et sine egit. uere sano sensu credunt. possibilitatem tamen edendi
cibos sine esse foret habet. Uere hoc domini exemplo minime dene
gantur. ut angeli iuxta illicem in carne. sed hoc non ut rumina toscibor
stomacho et intestinis conferatur. sed statim ut acceptum uel ut uidentur
degustantur in spiritalis natura cum non ex parte sed tota transformantur.

Conuenientia de spiritu sancto in columba super Christum et in igne super apostolos perscrib XIIII
tur cum sunt dicta et quando diximus de diuisione linguarum.

De uirtutibus apostolorum post acceptum spiritum in expensatione elimosinae et XVI
paupertatis professione. quia reperitur paralytico dixit surge et ambula,

Magistri preceptum servans dicentis. Nolite habere aurum dum solidos servientes
denequam mammonae expeditus fuerit verbum perio morbo ligatum cito solvebat;

XVII Ecce quantae est apostolicae in xpo potestas. Sanum annanicam dum
petrus arguit per sermonis tantum imperium morte ligavit.
et trabitham mortis vinculo ligatam eadem imperii potestate
desolvit. Ideoque prius annanicas et saffiras in conspectu ecclesiae
cito mortuis sunt ut apostolicae auctoritas quanta est ostenderetur.
et quam magnum peccatum est quod oblatum est terrae ab ecclesia retrahere
monstraretur. et ceteri huius castigarentur. Exemplo.

XVIII Herodes ascalonitae filius antipatris idumeus matre arabica
qui dolore nimio extinctus est in hiericho digne per parnecem infantum et per
secutionem xpi nascentis subse. Cui successit herodis archilaus
filius eius. VIIII. et tetrarche philippus. Lisanias et herodis iunior qui
et tetrarcha. qui XXIIII annis praefuit. sub quo iohannes et xpus
passi sunt. Propter quod invenna a galileae urbe trusus est in carcere.
ibique mortuus . cuius sepulchrum usque hodie comparet ibi; Herodia
nae filia fuit arcathe regis arabiae quam portavit herodis de
capite philippi fratris sui. pro qua occisus est iohannes baptista in castello
macherunta. Cui successit filius suus herodis agrippa filius huius
septem annis sub quo iacobus filius zebedei passus est. Cui successit
herodis agrippa filius hr XXVIII. sub quo iacobus fratrem dni necatur;
Quod super omnem hominem honore et reverentiam est. xpus nominatur
per ihm xpm pontificatur et regalis formae exprimuntur insignia.
tam qui rex et pontifex ut ac coron et ihr xpi canonis est. idem qui credens
xpo semper eius doctrinam fidem pietatem ac iustitiam tenet et studiis
divinae inhaeret sapientiae atque omne quod ad iustitiam pertinet ad
Haec erunt IIII. successiones usque ad iacobum. annadetur sequitur

bato. ismahel filius baffi. eleazar filius annanie pontificis
simon filius canifi & caifas.

Clemens alexandrinus dicit quod cephas cui paulus in faciem restitit
unum ex lxx discipulis cognomine petri.

Abagarus toparcha achamecae filius rex edissenae;

Iacobus frater domini pro eo quod est filius ioseph. qui xpi quasi
pater habebatur pro disponsata maria.

Sermo petri audientes non saturabat. unde cum auditio eis sola suf
ficit. sed marcum discipulum eius exorant uti ea quae ille
uerbo praedicabat ad perpetuam eorum commonitionem haben
dam scripturae traderet quod omni forisque in huiuscemodi uerbi
meditationibus permaneret.

Sex sunt causae obpurgationis hierusalem idem obcommissum
in xpm piaculum & persecutionem in apostolis & necem stephani
& obtruncationem iacobi & propter alterius iacobi occisionem & pp
alios xpianos dolis & insidiis circumuentos. Iosephus dicit
deopam fratrem fuisse ioseph,

Matheus primo hebreis predicans parans transire ad gentes
patria lingua ea quae predicauerat comprehendens dereliquit
his ad memoriam a quibus proficiscebatur ut gentibus predicaret

Iosephus dicit xxii sunt apud hebreos libri qui omnium temporum
seriem contenent qui et iuste creduntur diuinitus inspirati. ex
quibus quinque sunt moysi continentes legem uitae & successionis humanae
prout sapiam paulo minus per iii milia annorum usque ad mortem
moysi. A morte uero moysi usque ad artaxersen. qui post xersen
regnauit apud persas quae gesta sunt prophetae quique per ea tem
pora xiii uoluminibus conscribserunt reliqui uero iiii libri

hymnos in dm̄ & uitae institutio ac monitio mostalib; tradunt.

Ab astar xersen uero usq: ad dn̄m tempus scribtum est quae omnia fide tantum non eadem quae primis habetur digna ducuntur.

His adiungit alicubi eusebius de nouo ut dic̄ quando quod in hoc deuenim̄ loco omnem noui testamenti canonem designemus,

Primo euangeliorum quadrigo. deinde actus apostolorum.

Post hos pauli epistulae sociantur. has consequatur prima iohis epistula. similit̄ & petri prima sequenti loco illa de quib; dubitatu ē.

Hereneus & omnis anti quorum chorus librum qui ad titulat̄ sapientia. salomonis ē dixer̄ sic & prouerbia & ceteris,

Ptholomeus largi filius lxx int̄ p̄ter ab hebreis qui subiecti erant macedonib; petit in quotam̄ diuoluntas & consilium tenebat̄ tam ille singulorum uolens accipere dogmata & uerens ne forte p int̄ pretationē occultarent in sectam diuinis uoluminib; ueritatē singulos a se inuicem separat & eadem seorsum int̄ p̄ticri iubet.

Quos rursum omnium unum reuocari iussit. & conferre ad inuicem quae singuli int̄ p̄tati sunt fec̄ & tunc uere dr̄ glorificat̄ scribturas ac quod uere diuina ē & agnoscit̄. Omnes enī eadem isdem uerbis eisdemq: nominibus ac sententiis scribserunt ab initio mundi usq: ad finem, In tempore astar xersis regis p̄sarum. inspirauit dr̄ hesdram sacerdotem & tribuleui. ut omnia priorum prophetarum uolumina ac uerbia repararet & restitueret populo legem hereneus hoc dic̄ finit lib.

A

A. uita p̄sens. B. uita et̄na. C. mors omnium. D. sanguis effusio. E. lucri dilectio. F. alicuius uigilatio. G. sanitas m̄tis. H. belli sanguinis seu

mors [illegible]

I. imperium mineris. K. continentia. L. leticia. M. manifestatio. N. refrenatio. O. sublimitas. P. principatus. Q. contradictio. R. augmentum. S. aliquid incidit. T. opportunitas. V. dolor corporis. X. iugulatio mulierum. Y. laudabilis. Z. concordia et vestor. Q. A. pro quo ponitur. i. adam. prima litera. primus homo. de viii literis nominatum nomen ei. B. bonum. i. abel qui pietatem prestavit parentibus. C. cetus. i. adam seductus ab eva. o. i. damnatus diabolus in infernum. E. eva mulier que inducta est super terram nata sine patre et matre. F. fremuit populus iudaicus quando natus est xpc. G. gemuit diabolus. cum xps rapuit de gutture eius. h. bamus. i. xpc captus in iniuriam. I. imber. i. baptismus. K. calumnia. i. iudei calumniates xpm. L. lumen. i. lex divina. M. magnum. i. deus pater. N. nomen. i. deus pater omnipotens. O. opus ex. i. spiritus sanctus cum patre et filio. P. portavit. i. xpc crucem suam.

Q. Adam non sit factus. R. de viii partibus prima pars de terra. ii. de mare.

hominem

O florens rosa mater domini speciosa
O virgo mitis o fecundissi

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

restauriert, Febr. 74, Kr.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Questiuncule sup evangelijs de dictis
gregorij aug. Jeronimi et aliorum
Ysidori iuniori expositionum scriptas sc. gen
de principalioribus materijs libro sacre scripture
sunt breuissime

Aug. CXCI

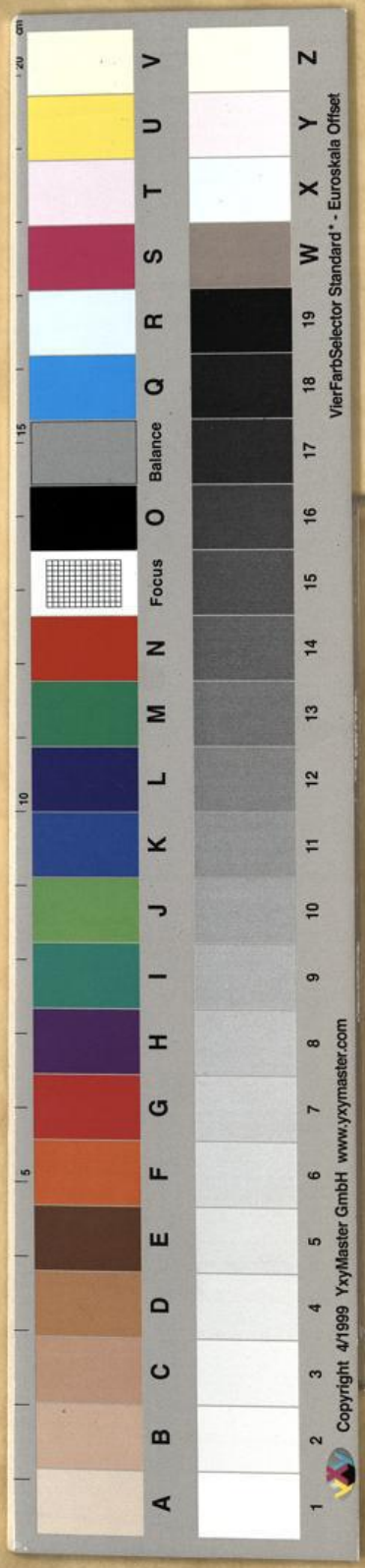

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg